LENIN JA ULKOPOLITIIKKA

M. I. Truš

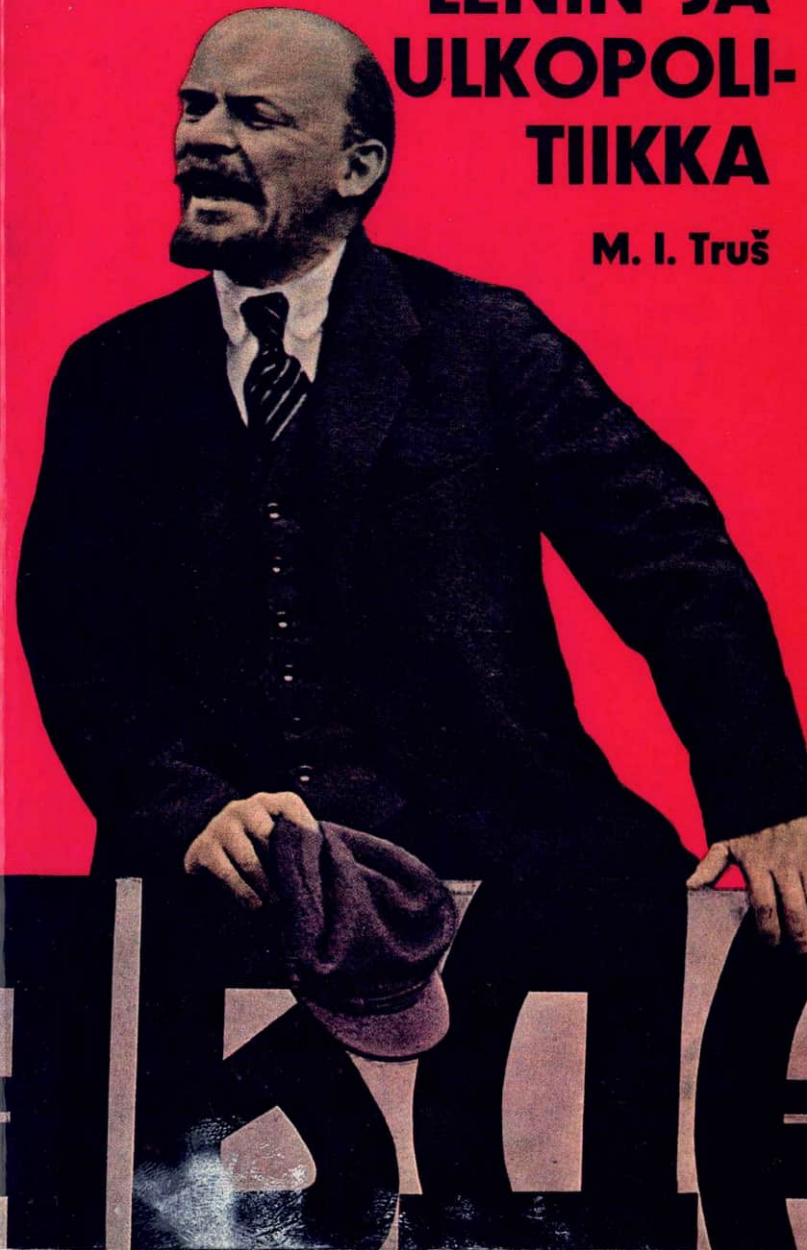

Lenin ja ulkopolitiikka

M. I. Truš

LENIN JA ULKO-POLITIIKKA

Kansankulttuuri Oy Helsinki

Venäjänkielisestä käsikirjoituksesta
Ленин и внешняя политика СССР
suomentanut Marja Koskinen

© APN Moskova 1969

Helsinki 1970 Kirjapaino Kursiivi Oy

JOHDANTO

Neuvostoliiton ulkopolitiikkaa nimitetään leniniläiseksi politiikaksi. V. I. Lenin loi sosialistisen ulkopolitiikan periaatteet eikä hän vain perustellut tämän politiikan pääkohtia, vaan toteutti ne myös käytännössä toimiessaan maailman ensimmäisen sosialistisen valtion päämiehenä. Liioittelematta voidaan sanoa, että Leninillä on erittäin suuri ansio tärkeimpiä kansainvälisiä kysymyksiä koskevissa kannanmäärittelyissä.

Neuvostoliiton leniniläisen ulkopolitiikan luonne ja sille ominaiset myöhemmät piirteet juontavat juurensa sosialistisen yhteiskuntajärjestelmän perusytimestä.

Neuvostoliiton ulkopolitiikka kasvoi sosialistisesta vallankumouksesta. Se on ollut ja on edelleen yksi yhteiskunnan vallankumoukselliseen uudistamiseen tarvittavista välikappaleista Neuvostoliitossa. Lenin asetti maan ulkopolitiikan tehtäväksi vallankumouksen tulosten suojelemisen heti lokakuun vallankumouksen voitettua. Näiden tulosten suojeleminen ja kommunistisen yhteiskunnan rakennustyöhön tarvittavien ulkoisten edellytysten takaaminen on sen päätehtävänä nykyisinkin.

Lokakuun vallankumouksen ensimmäisiä tunnuksia oli Leninin esittämä rauhantunnus. Johdonmukainen rauhaan, turvallisuuteen ja kansojen väliseen ystävyyteen tähtäävä politiikka luonnehtii neuvostovaltion koko ulkopolitiikkaa. Kamppailu rauhan puolesta merkitsee imperialistisen porvariston

kaikkein sotaisimpien piirien eristämistä, yleisen mielipiteen kääntämistä heitä vastaan ja heidän kansanvastaisten suunnitelmiensa tyhjäksi tekemistä. Neuvostoliiton historia on aggressiivista imperialistista politiikkaa vastaan käydyn hellittämättömän taistelun historiaa kansojen vapauttamiseksi tuhoisasta sodasta.

Lokakuun vallankumouksen ensi päivinä neuvostovaltion eteen nousi peruskysymys, miten rakentaa suhteet muihin maailman valtioihin. Lenin antoi kysymykseen selkeän vastauksen: rauhanomaisen rinnakkainolon. Kansainvälisissä suhteissa saatu kokemus osoittaa tämän vastauksen kaukonäköisyyden. Yhteiskunnallisilta ja poliittisilta jäljestelmiltään erilaisten valtioitten rauhallinen rinnakkainolo merkitsee: luopumista sodasta valtioitten välisten kiistakysymysten ratkaisukeinona, niiden ratkaisua neuvotteluin; tasavertaisuutta, keskinäistä ymmärtämystä ja luottamusta valtioitten välillä; toinen toistensa intressien huomioon ottamista; puuttumattomuutta sisäisiin asioihin, jokaisen maan kansalle suotavaa oikeutta ratkaista itsenäisesti omat sisäiset asiansa; suvereniteetin ja alueellisen eheyden tiukkaa kunnioittamista; taloudellisen ja kulttuuriyhteistyön kehittämistä täyden tasavertaisuuden ja keskinäisen hyödyn pohjalta.

Rauhallinen rinnakkainolo merkitsee kansainvälisessä mitassa tapahtuvan sosialismin ja kapitalismin välisen rauhallisen kilpailun perustaa. Rauhallinen rinnakkainolo ei riipu kuitenkaan yksistään sosialistisen järjestelmän maista. Sen ehdottomana edellytyksenä on myös toisen osapuolen — kapitalististen valtioitten — osallistuminen siihen. Samalla rauhallinen rinnakkainolo ei voi, kuten tässäkin kirjassa osoitetaan, ulottua ideologian alueelle.

Neuvostoliiton ulkopolitiikalle on ominaista kansainvälisyys, sillä neuvostokansan intressit ovat samat kuin väestön valtaosan kaikissa maailman maissa. Onhan sen päämääränä rauhan säilyttäminen ja hyvän naapuruuden ilmapiirin lujittaminen valtioit-

ten välisissä suhteissa. Tämä politiikka on hengeltään solidaarinen kaikille maailman vallankumouksellisille ja edistyksellisille voimille ja se on aktiivinen tekijä kamppailtaessa uusien, entistä oikeudenmukaisempien yhteiskunnallisten suhteitten vakiintumisen, kaikkien kansojen vierasmaalaisesta herruudesta vapautumisen ja kaikkien kolonialismin muotojen lopullisen hävittämisen puolesta.

Sosialismin vastustajat väittävät Neuvostoliiton pyrkivän asevoimin istuttamaan sosialismia muihin maihin. Väite ei pidä paikkaansa. Marxilais-leniniläisen teorian mukaan, joka luo Neuvostoliiton ulkopolitiikan periaatteellisen pohjan, vallankumoukset eivät synny siten, että ne tuodaan ulkoapäin, vaan kunkin maan sisällä tapahtuvien syvien yhteiskunnallisten ja taloudellisten prosessien tuloksena, yhteiskunnan kehityksen objektiivisten lakien vaikutuksesta johtuvan luokkataistelun kasvaessa. Lenin kirjoitti, että kapitalismin herruus ei kukistu siksi, että joku tahtoo ottaa vallan ... Kapitalismin herruutta olisi mahdotonta lopettaa, jollei siihen johtaisi kapitalistisen maitten koko taloudellinen kehitys.[1]

Neuvostoliiton ulkopolitiikka tähtää kansan etujen turvaamiseen, eikä sillä ole mitään kansalta salattavaa. Se pyrkii mahdollisimman suureen julkisuuteen myös tärkeimmissä kansainvälisissä kysymyksissä vetoamalla paitsi toisten valtioitten hallituksiin, myös välittömästi niiden kansoihin.

Neuvostoliiton ulkopolitiikan vankkana demokraattisena perustana, jolle neuvostovaltio rakentaa suhteensa kaikkiin maailman valtioihin, on kaikkien kansakuntien — suurten ja pienten — tasavertaisuuden, kaikkien rotujen ja kansallisuuksien tasavertaisuuden tunnustaminen käytännössä.

Leninin johdolla laadittuja Neuvostoliiton ulkopolitiikan periaatteita on kehittänyt edelleen Neuvostoliiton kommunistinen puolue. Nämä leniniläi-

[1] V. I. Lenin, Kootut teokset, venäjänkielinen laitos, osa 32, ss. 98—99.

set periaatteet ovat nykyisinkin Neuvostoliiton ulkopoliittisen suuntauksen perustana.

Tämä teos pyrkii selvittelemään historialliselta perustalta Leninin ulkopoliittisen toiminnan pääpiirteitä, hänen teoreettisia määritelmiään ja sitä miten hän sovelsi niitä käytäntöön johtaessaan maailman ensimmäisen sosialistisen valtion ulkopolitiikkaa.

Kirjaa kirjoitettaessa on käytetty hyväksi Leninin teoksia, sosialistisen ulkopolitiikan kehitystä heijastelevia asiakirjoja, Leninin omaisten, läheisten ja taistelutovereitten sekä yhdessä hänen kanssaan työskennelleitten valtiollisen elämän edustajien ja diplomaattien muistelmia.

Ensimmäinen luku

NEUVOSTOLIITON ULKOPOLITIIKAN LÄHTEILLÄ

Sosialististen neuvostotasavaltojen liiton ulkopolitiikka on kansojen rauhan, ystävyyden ja keskinäisen ymmärtämyksen politiikkaa. Sen perusmääritelmät luotiin Leninin johdolla jo ennen vuoden 1917 sosialistista vallankumousta ja nuoren neuvostotasavallan olemassaolon ensimmäisinä vuosina.

Käsitellessään kansainvälisten suhteitten tutkimista ihmisyhteisön elämän ilmiöitten ja tapahtumien materialistisen käsityksen pohjalta Karl Marx ja Friedrich Engels viittasivat luokkaluonteisen suhtautumisen välttämättömyyteen ulkopolitiikassa ja torjuivat "teorian" valtion ulkopoliittisen toiminnan abstraktisesta luonteesta.

"On pyrittävä siihen, että moraalin ja oikeudenmukaisuuden yksinkertaiset lait, joita yksityisten henkilöitten tulee noudattaa keskinäisissä suhteissaan, muodostuisivat ylimmiksi laeiksi myös kansojen välisissä suhteissa. Taistelu tällaisen ulkopolitiikan puolesta on osana työväenluokan vapautumisen puolesta käytävää yleistä taistelua", kirjoitti Marx.[1]

Lenin kehitti edelleen Marxin määritelmiä ulkopolitiikasta. Hän viittasi "politiikan ja talouselämän kesken vallitsevaan dialektiseen suhteeseen",[2] korosti että politiikka nojautuu aineelliselle pohjalle ja sen määräävät viime kädessä yhteiskunnan tuo-

---

[1] K. Marx ja F. Engels, Kootut teokset, 2. venäjänkiel. painos, osa 16, s. 11.

[2] Lenin, Kootut teokset, venäjänkiel. laitos, osa 32, s. 69.

tantosuhteet ja taloudellinen järjestelmä. Tämän ajatuksen Lenin ilmaisi erityisen selvästi artikkelissa "Liberalismin erottaminen demokratiasta" seuraavin sanoin: "Venäjän ulkopolitiikan suuntauksen määrää sisäinen suuntaus."[1]

Ulkopolitiikan kysymyksiä Lenin käsitteli koko elämänsä ajan konkreettisten historiallisten olosuhteitten tai kuten Neuvosto-Venäjän ensimmäinen ulkoasiain kansankomissaari Tšitšerin asian ilmaisi: "konkreettisten tilanteitten" yhteydessä kehittäen ja yleistäen, täydentäen ja täsmentäen jatkuvasti aiemmin esittämiään määritelmiä.

Tutkien ensimmäisissä tieteellisissä teoksissaan monipuolisesti silloisen Venäjän yhteiskunnallista ja talousjärjestelmää, sen taloudellista kehitystä ja luokkien välisiä suhteita Lenin käytti tämän analyysin pohjana sosialidemokraattisen liikkeen kaikkein polttavimpia ongelmia, mm. myös marxilaisen puolueen suhdetta ulkopoliittisiin kysymyksiin.

Vuosisadan vaihteessa kärjistyi erityisesti kansallisuuskysymys. Tuona kautena oli käytännöllisesti katsoen saatettu loppuun myös maailman alueellinen jako suurimpien imperialististen valtojen välillä ja alkoi muotoutua muutamien mahtavien valtioitten maapallon valtaenemmistöön kohdistuva, siirtomaasortoon ja rahataloudelliseen puristukseen perustuva järjestelmä.

Vuonna 1903 Lenin kirjoitti artikkelit "Armenian sosialidemokraattien manifestista"[2] ja "Kansallisuuskysymys meidän ohjelmassamme"[3]. Niissä hän korosti, että kaikkien sosialidemokraattien velvollisuutena on vaatia jokaisen valtioon kuuluvan kansakunnan itsemääräämisoikeutta. Tämä vaatimus merkitsee sitä, että proletariaatin puolue taistelee kansallisuussortoa vastaan. Selventäen vallankumouk-

---

[1] Lenin, Kootut teokset (venäjänkiel. laitos), osa 32, s. 69.
[2] Lenin, Kootut teokset (venäjänkiel. laitos), osa 7, ss. 102—106.
[3] Lenin, Kootut teokset (venäjänkiel. laitos, osa 7, ss. 233—242.

sellisten marxilaisten käsitystä kansallisesta itsemääräämisoikeudesta Lenin totesi, että he alistavat kansallista riippumattomuutta koskeville vaatimuksille antamansa tuen palvelemaan proletariaatin luokkataistelun etuja. "Juuri tämä nimenomainen ehto erottaa meidän kansallisuuskysymyksen asettelumme sen porvarillis-demokraattisesta asettelusta", kirjoitti Lenin.[1]

Sen perusteella miten Lenin yleensä suhtautui kansallisuuskysymykseen ja kansallisen vapausliikkeen ongelmiin on ymmärrettävää että hän kohdisti suuren huomion Euroopan valtojen Aasiassa harjoittaman kolonialistisen politiikan ja niiden toimesta suoritetun Iranin, Intian ja Kiinan kansojen kansallisen vapaustaistelun tukahduttamisen paljastamiseen.

Lenin kiinnitti suurta huomiota myös 20. vuosisadan ensimmäisellä vuosikymmenellä esille tulleeseen ilmeiseen maailmansodan vaaraan ja taisteluun sitä vastaan. Eräissä teoksissaan hän osoitti tosiasiamateriaalin pohjalta, miten imperialististen valtioitten johtavat piirit käyttäen diplomaattisia fraaseja rauhan lujittamisesta ja solmien näkyviä ja salaisia sopimuksia perustivat sotilasliittoja ja valmistautuivat sotaan. Lenin kehotti työväenluokan puolueita taistelemaan militarismia vastaan, imperialistisen sotien ehkäisemiseksi ja painotti että oli tärkeää kohdistaa huomio vallankumouksellisen sosialidemokratian imperialisminvastaiseen toimintaan ja kansainvälisen solidaarisuuden aatteitten levittämiseen työtätekevien joukkojen keskuuteen.

Vuonna 1912 Lenin osallistui Prahassa pidettyyn bolševikkien yleisvenäläiseen konferenssiin. Monien muiden kysymysten ohella konferenssi käsitteli kansainvälisen vallankumousliikkeen ongelmia ja hyväksyi kolme ulkopoliittisia kysymyksiä koskevaa päätöslauselmaa: "Venäjän hallituksen hyökkäämättömyydestä Persiaan", "Kiinan vallankumouksesta"

---

[1] Lenin, Kootut teokset (venäl. laitos), osa 7, s. 235.

ja "Tsarismin Suomen-politiikasta".[1] Näissä päätöksissä heijastui proletaarisen internationalismin ajatus — tärkein periaate, josta myöhemmin tuli sosialistisen valtion ulkopolitiikan perusta.

Lokakuussa 1912 syttyi Balkanin sota. Leninin kirjoittamassa puolueen vetoomuksessa "Kaikille Venäjän kansalaisille" ja eräissä hänen artikkeleissaan on esitetty perinpohjainen kansainvälisen tilanteen analyysi, paljastettu Balkanin kriisin ydin ja hahmotettu selkeästi bolševikkipuolueen ja Venäjän työväenluokan asenne Balkanin sotaan. Lenin teki selvän eron porvarillisten nationalistien anastuspyrkimysten ja Balkanin kansojen vapautuspäämäärien välillä tässä sodassa. Niinpä Lenin totesi artikkelissaan "Serbialais-bulgarialaisten voittojen sotilaallinen merkitys"[2] Balkanin valtioitten sotilaallisten voittojen yleisen myönteisen tuloksen: iskun keskiaikaisille jäänteille Balkanilla ja Balkanin kansojen lopullisen vapautumisen Turkin ikeestä.

Lenin tutki erittäin tarkoin lännen ja idän maiden keskinäisiä suhteita. Tästä on osoituksena hänen laatimansa selonteko "Yhteenveto maailmanhistorian tärkeimmistä tapahtumista vuoden 1870 jälkeen".[3] Siinä on ensimmäinen tieteellinen luokittelu kansainvälisen politiikan perustapahtumista ja suurvaltojen osuudesta niihin vuosien 1871 ja 1914 välisenä kautena. Yhteenvetoa laadittaessa kertyneellä kokemuksella oli tärkeä merkitys Leninin kehitellessä myöhempinä vuosina neuvostovaltion ulkopoliittista ohjelmaa.

Elokuun 1. päivänä 1914 Lenin sai Itävalta-Unkarissa ollessaan tiedon Saksan sodanjulistuksesta Venäjälle. Leninin suhtautumisesta tähän sotaan on

---

[1] Neuvostoliiton kommunistinen puolue edustajakokousten, konferenssien ja keskuskomitean täysistuntojen päätöslauselmissa, osa 1, Gospolitizdat Moskova 1963, ss. 286—278.

[2] Lenin, Kootut teokset, (venäjänkiel. laitos) osa 22, ss. 186—188.

[3] Lenin, Kootut teokset, (venäjänkiel. laitos) osa 28, ss. 670—687.

osoituksena hänen keskustelunsa puolalaisen lehtimiehen Alfred Maikosenin kanssa.

"— Te ette halua sotaa? kysyi Maikosen.

— En, minä en halua sitä, vastasi Lenin vilkkaasti. — Miksi minun pitäisi sitä haluta? Minä teen ja tulen tekemään kaiken voitavani estääkseni mobilisoinnin ja sodan. Minä en halua, että miljoonat proletaarit tuhoavat toisiaan maksaen verellään kapitalismin mielettömyydestä. Se on minun näkemykseni tästä kysymyksestä."

Venäjän vallankumousliikkeen johtajan sanat tekivät erittäin voimakkaan vaikutuksen Maikoseniin. Olihan Lenin kuvattu hänelle ihmiseksi, joka oli valmis sytyttämään tuleen koko maailman.

"— Sodan objektiivinen ennaltanäkeminen ja, siinä tapauksessa että se syttyy, pyrkimys käyttää sitä mahdollisimman hyvin hyväksi on toista, jatkoi Lenin. — Sodan haluaminen ja sen hyväksi toimiminen taas aivan muuta."[1]

Vuosina 1914—1917 Lenin antoi uuden panoksen marxilaisen sotakysymystä koskevan teorian kehittämiseen. Hän luonnehti imperialismin aikakaudella vallitsevat sotien tyypit jakaen ne epäoikeudenmukaisiin anastussotiin, joita vastaan on välttämätöntä taistella, ja oikeutettuihin kansalais- ja vallankumoussotiin, työtätekevien riistäjiään vastaan käymiin sotiin ja voitolle päässeen proletariaatin puolustussotiin ja kansallisiin vapaussotiin. Viimeksi mainittuja marxilaiset pitävät oikeutettuina sotina.

Sodanjulistuksen jälkeen Lenin oli ensimmäisenä kehottamassa maailman työtätekeviä taisteluun imperialistisen sodan alullepanijoita vastaan ja osoitti heille ainoan mahdollisen tien siitä pääsemiseksi. VSDTP:n keskuskomitean manifestissa "Sota ja Venäjän sosialidemokratia", jonka laadintaan Lenin välittömästi osallistui, esitetään marxilainen arvio alkaneesta sodasta molemminpuolisena imperialistisena anastussotana. "Maa-alueitten valtaus ja vie-

---

[1] Lainaukset Josef Seradskin kirjasta "Leninin Puolan vuodet", Moskova, 1963.

raitten kansakuntien alistaminen, kilpailevan kansakunnan tuhoaminen, sen rikkauksien ryöstö, työtätekevien joukkojen huomion johtaminen pois Venäjän, Saksan, Englannin ja muiden maiden sisäisistä kriiseistä, työläisten hajottaminen ja nationalistinen huiputus ja heidän etujoukkonsa tuhoaminen päämääränä proletariaatin vallankumouksellisen liikkeen heikentäminen — siinä nykyaikaisen sodan ainoa todellinen sisältö, merkitys ja ydin."[1]

Lenin esitti tunnuksen imperialistisen sodan muuttamisesta kansalaissodaksi. Hän lähti siitä, että kaikkien taistelevien valtioitten vallankumouksellisten marxilaisten on harjoitettava omalle imperialistiselle hallitukselleen tappiollista politiikkaa. Vallankumouksellinen luokka ei voi olla taantumuksellisessa sodassa haluamatta tappiota omalle hallitukselleen, totesi Lenin. Julkaistusta manifestista bolševikkipuolue ja kansainvälinen vallankumousliike saivat pätevän ohjelman taistelulleen imperialistista sotaa vastaan, sosialistisen vallankumouksen puolesta.

Lenin käsitteli rauhan tunnusta konkreettisesta historiallisesta tilanteesta riippuen. Ennen ensimmäistä maailmansotaa hän kamppaili kaikin keinoin rauhan puolesta, sodan estämiseksi. Hän piti rauhantunnusta yhtenä joukoille suunnatuista poliittisista tunnuksista, joiden oli määrä mobilisoida ne vallankumoustaisteluun maailmansotaa vastaan. Kun sotaa ei kuitenkaan onnistuttu ehkäisemään, kun Euroopan palo valtasi koko maailman, oli tilanne perin juurin muuttunut. Näissä olosuhteissa rauhantunnus, johon ei liittynyt vaatimuksia imperialistisen hallitusten kukistamisesta, merkitsi itse asiassa näihin hallituksiin turvautumista, kylvi illuusioita siitä, että imperialistiset hallitukset pystyvät itse lopettamaan sodan ja tekemään rauhan, että tällaisesta rauhasta tulee demokraattinen eikä imperialistinen.

---

[1] Lenin, Kootut teokset (venäjänkiel. laitos), osa 26, s. 15.

AJATUS RAUHALLISESTA RINNAKKAINOLOSTA

Määritelmä kahden vastakkaisen yhteiskunnallisen ja taloudellisen järjestelmän — sosialistisen ja kapitalistisen — rauhallisen rinnakkainolon väistämättömyydestä ja välttämättömyydestä juontaa välittömästi juurensa Leninin sosialistista vallankumousta koskevasta teoriasta ja hänen imperialismia koskevasta opistaan.

Analysoiden monopolikapitalismia, joka muodostaa imperialismin yhteiskunnallis-taloudellisen perustan, ja tutkien sen taloudellisen ja poliittisen kehityksen epäsuhtaisuuden lakia Lenin päätteli että sosialistisen vallankumouksen on mahdollista voittaa muutamissa ja aluksi jopa vain yhdessä erillisessä maassa.

Tutkiessaan kapitalistisen yhteiskunnan monopolistista vaihetta Lenin havaitsi kapitalismin kehityksen epäsuhtaisuuden lain vaikutuksen yleismaailmalliseen vallankumousprosessiin. Tämä ilmeni sosialistisen vallankumouksen edellytysten kypsymisen erivaiheisuutena. Muutamissa maissa vallankumouspurkauksen objektiiviset edellytykset kypsyivät aikaisemmin, toisissa myöhemmin.

Sitten tapahtuu vallankumous ja vallankumous voittaa. Mitä tulee sen jälkeen, millainen tulee olemaan voittaneen kansan suhtautuminen sitä ympäröivään maailmaan?

Leninin vuonna 1915 artikkelissaan "Euroopan Yhdysvallat" tekemä johtopäätös siitä, että kapitalismin taloudellisen ja poliittisen kehityksen epäsuhtaisuuden seurauksena vallankumouksella on mahdollisuus voittaa aluksi muutamissa tai jopa vain yhdessä maassa, osoittaa väistämättömäksi sen rinnakkainolon muitten maitten kanssa, sellaisten joissa vallankumousta ei vielä ole tapahtunut. Toisessa kirjoituksessaan, artikkelissa "Proletaarisen vallankumouksen sotilaallinen ohjelma", Lenin toteaa tarkoin määritellysti: "Kapitalismin kehitys päättyy mitä suurimmassa määrin epätasaisesti eri maissa.

Toisin ei voi ollakaan tavaratuotannon vallitessa. Tästä seuraa väistämätön päätelmä: sosialismi ei voi voittaa samanaikaisesti kaikissa maissa. Se voittaa aluksi yhdessä tai muutamissa maissa ja muut jäävät tietyksi ajaksi porvarillisiksi tai esiporvarillisiksi".[1]

Tämä Leninin esittämä ajatus antaa selvän vastauksen kysymykseen siitä, millainen tulee olemaan kansan suhtautuminen ympäröivään maailmaan maassa, jossa sosialistinen vallankumous on voittanut. Tämä ajatus on määritellyt kahden järjestelmän rauhallisen rinnakkainolon aatteen. Toisin sanoen, jos vallankumous voittaa yhdessä erillisessä maassa, ei tämä sosialistinen maa suinkaan lennä kuuhun, vaan sen on väistämättä elettävä rinnan kapitalististen maitten kanssa, joissa vallitsee kapitalistinen tai jopa esikapitalistinen tuotantotapa. Myöhemmin Lenin muotoilikin ajatuksensa näin: "Kapitalismin kehitys kulkee eri maissa eri vauhtia, eri tilanteessa ja erilaisin keinoin ja menetelmin. Yhden maan sosialistinen tasavalta joutuu koko maailman kapitalististen maitten rinnalle..."[2] Lenin piti lähtökohtana sitä, että tällainen rinnakkainolo on objektiivinen lainmukaisuus, joka tulee vaikuttamaan pitkällisen historiallisen ajanjakson kuluessa — koko maailman mitassa kapitalismista kommunismiin siirtymisen aikakauden ajan.

Itsestään selvää on, että puolueen ulkopoliittinen ohjelma, jonka Lenin loi ja jota hän johti, saatettiin toteuttaa vasta sosialistisen vallankumouksen voitettua. Tämä ei kuitenkaan millään tavoin merkinnyt sitä, että ennen tätä voittoa ei olisi syytä taistella sen vaikkapa vain epätäydellisenkin toteuttamisen puolesta. "Kysymykseen, mitä proletariaatin puolue tekisi jos vallankumous nostaisi sen valtaan nykyisessä sodassa, me vastaamme: me ehdottaisimme rauhaa kaikille taisteleville sillä ehdolla, että siirtomaat ja kaikki riippuvuussuhteessa olevat, sor-

---

[1] Lenin, Kootut teokset (venäjänkiel. laitos), osa 30, s. 133.
[2] Lenin, Kootut teokset (venäjänkiel. laitos), osa 40, s. 191.

retut ja täysiä oikeuksia vailla olevat kansat vapautetaan", kirjoitti Lenin artikkelissa "Muutamia teesejä" (1915).[1]

Taistelua sosialistisen vallankumouksen voiton puolesta imperialistisen maailmansodan olosuhteissa Lenin piti ainoana reaalisena tienä, joka johtaa ulospääsyyn sodasta. Hän kirjoitti: "... demokraattiseen ja väkivallattomaan rauhaan on mahdotonta päästä pääomaa kukistamatta, siirtämättä valtiollista valtaa toiselle luokalle, proletariaatille."[2]

Tätä Leninin määritelmää kehitettiin edelleen bolševikkipuolueen huhtikuussa 1917 pidetyssä yleisvenäläisessä konferenssissa hyväksytyssä, sotaa koskevassa päätöslauselmassa. Siinä sanottiin: "Vallankumouksellinen luokka, joka ottaisi Venäjällä käsiinsä valtiollisen vallan suorittaisi joukon toimenpiteitä, jotka tekisivät tyhjäksi kapitalistien taloudellisen herruuden, sekä toimenpiteitä, jotka johtaisivat näiden täydelliseen poliittiseen vaarattomuuteen, ja välittömästi ja avoimesti tarjoaisi demokraattista rauhaa kaikille kansoille kaikkinaisesta sotaveronotosta luopumisen pohjalla. Nämä toimenpiteet ja tämä avoin rauhantarjous loisivat täyden luottamuksen taistelevien maiden työläisten välille ja johtaisivat väistämättömästi proletariaatin nousuun niitä imperialistisia hallituksia vastaan, jotka vastustaisivat ehdotettua rauhaa."[3]

"Kirjeissä kaukaa",[4] jotka Lenin osoitti helmikuun vallankumouksen jälkeen vuonna 1917 Venäjälle, hän käsittelee rauhanohjelmaa, jota neuvostohallitus tulee noudattamaan. Tämä ohjelma edellytti tsaarin hallituksen imperialististen maitten kanssa tekemien salaisten sopimusten julkistamista, välitöntä rauhantarjousta kaikille taisteleville valloille, kaikkien mai-

---

[1] Lenin, Kootut teokset (venäjänkiel. laitos), osa 27, s. 50.
[2] Lenin, Kootut teokset (venäjänkiel. laitos), osa 31, s. 161.
[3] NKP edustajakokousten, konferenssien ja keskuskomitean täysistuntojen päätöslauselmissa ja päätöksissä, 7. painos osa 1, s. 337.
[4] Lenin, Kootut teokset, osa 31, s. 9—59 (venäjänkiel. laitos).

den työläisille osoitettavaa vetoomusta kukistaa hallituksensa jne.

Artikkelissa "Vallankumouksen tehtävät", joka on kirjoitettu syyskuun puolivälissä, siis lokakuun vallankumouksen aattona, Lenin totesi: "Neuvostohallituksen tulee välittömästi ehdottaa kaikille taisteleville kansoille (ts. samanaikaisesti niin niiden hallituksille, työläisille kuin talonpoikaiston joukoillekin) yleisen rauhan solmimista heti demokraattisin ehdoin samoin kuin solmia välittömästi välirauha (vaikkapa kolmeksi kuukaudeksi)."[1]

Tärkein demokraattisen rauhan ehto oli Leninin mukaan se, että jokainen kansakunta poikkeuksetta niin Euroopassa kuin siirtomaissa saa vapauden ja mahdollisuuden ratkaista itse muodostaako se itsenäisen valtion vai liittyykö se johonkin toiseen valtioon.

Leninin johtama bolševikkipuolue kulki kohti proletaarista vallankumousta suuntaviittana selkeä ja eheä ohjelma uuden valtio- ja yhteiskuntajärjestelmän luomisesta, uuden, täysin uutta ulkopolitiikkaa noudattavan sosialistisen valtion luomisesta.

---

[1] Lenin, Kootut teokset, osa 34, s. 232 (venäjänkiel. laitos).

Toinen luku

LOKAKUUN VOITOSTA BRESTIN RAUHAAN

Lenin ja taistelu imperialistisesta sodasta irrottautumiseksi (marraskuu 1917—maaliskuu 1918)

Lokakuu 1917 toi voiton. Jää oli murrettu, tie avoin ja reitti viitoitettu, kuten Lenin kuvallisesti määritteli Venäjän Lokakuun sosialistisen vallankumouksen merkityksen. Käytäntö vahvisti oikeaksi Leninin sosialistisen vallankumouksen teorian sosialismin voiton mahdollisuudesta yhdessä erillisessä kapitalistisessa maassa. Maailma jakautui kahteen järjestelmään — sosialistiseen ja kapitalistiseen.

Lokakuun vallankumouksen voitettua "kysymys ulkopolitiikasta ja kansainvälisistä suhteista nousi eteemme tärkeimpänä kysymyksenä . . .", totesi Lenin.[1] Kansainväliselle näyttämölle oli ensimmäisen kerran astunut valtio, joka ensimmäisessä laissaan — rauhanasetuksessa — otti tunnuksekseen yleisen demokraattisen rauhan ja uudet kansainvälisten suhteitten periaatteet — rauhan kaikkien kansojen kesken, kansakuntien tasavertaisuuden tunnustamisen, kaikkien valtioitten riippumattomuuden. Kääntyen kansojen ja hallitusten puoleen rauhanasetuksellaan Leninin johtama kommunistipuolue ojensi niille rauhan, ystävyyden ja yhteistyön käden. Rauhanasetuksessa painotettiin eritoten neuvostovallan ulkopolitiikan internationalistista ydintä ja määriteltiin millaista rauhaa neuvostohallitus pitää oikeudenmukaisena.

"Työläis- ja talonpoikaishallitus ehdottaa kaikille taisteleville kansoille ja niiden hallituksille aloitet-

[1] Lenin, Kootut teokset (venäjänkiel. laitos), osa 37, s. 153.

taviksi välittömästi neuvottelut oikeudenmukaisesta demokraattisesta rauhasta... tällaisena rauhana hallitus pitää välitöntä rauhaa ilman annektioita (ts. ilman vieraitten alueitten valtausta, ilman vieraitten alueitten väkivaltaista liittämistä, ilman vieraitten kansakuntien väkivaltaista yhdistämistä) ja ilman sotaveroja",[1] sanottiin asetuksessa. Siinä puhuttiin myös salaisen diplomatian lakkauttamisesta, salaisten sopimusten julkaisemisesta ja täysin avoimien neuvottelujen järjestämisestä.

Rauhanasetuksessa Lenin ilmaisi neuvostovaltion valmiuden harkita kaikkia rauhanehtoja ja siten toteutti käytännössä ajatusta erilaisiin yhteiskuntajärjestelmiin kuuluvien valtioitten rauhallisen rinnakkainolon ja niiden välisten suhteitten neuvotteluteitse hoitamisen mahdollisuudesta. "Me torjumme kaikki ryöstöä ja väkivaltaa koskevat kohdat, mutta kaikki kohdat, joissa esitetään hyvään naapuruuteen tähtääviä ehtoja ja taloudellisia sopimuksia, me hyväksymme mielihyvin, niitä me emme voi torjua",[2] totesi Lenin neuvostojen II edustajakokouksessa.

15. marraskuuta 1917 julkaistiin "Venäjän kansojen oikeuksien julistus", jossa esitettiin konkreettinen ohjelma tsaarin Venäjän sortamien kansojen vapauttamisesta ja esitettiin neuvostovallan kansallisuuspolitiikan pääperiaatteet:

"1. Tasavertaisuus ja suvereniteetti Venäjän kansoille.
2. Venäjän kansojen oikeus vapaaseen itsemääräämiseen aina irtoamiseen ja itsenäisen valtion perustamiseen asti.
3. Kaikkien ja kaikkinaisten kansallisuuteen ja kansallisuskonnollisiin seikkoihin perustuvien etuoikeuksien ja rajoitusten lakkauttaminen.
4. Venäjän alueella asuvien kansallisten vähemmistöjen ja etnografisten ryhmien vapaa kehitys."[3]

---

[1] Lenin, Kootut teokset (venäjänkiel. laitos), osa 35, s. 13.
[2] Lenin, Kootut teokset (venäjänkiel. laitos), osa 35, s. 20.
[3] Neuvostoliiton ulkopoliittisia asiakirjoja, osa 1, s. 15, Moskova 1959.

Näin tuomittiin porvariston ja tilanomistajien harjoittama sorrettujen kansakuntien toinen toisiaan vastaan usuttamisen politiikka ja kansallisuusvihaa lietsova politiikka.

Lenin johdatteli eteenpäin ensimmäistä sosialistista valtiota tilanteessa, jossa "taistelu lukemattomia vihollisia vastaan ei hetkeksikään hellittänyt ja joka ei antanut nuorelle työläis- ja talonpoikaisjärjestelmälle mahdollisuutta edes kirjaimellisesti ottaen vetää henkeä".[1]

Neuvostotasavallan olemassaolon alkuaikoina sillä itse asiassa oli pelkkiä vihollisia. "Kaikki oli meitä vastaan, jopa nekin, jotka teeskentelivät haluavansa elää meidän kanssamme rauhassa, olivat omaksuneet tämän roolin vain väliaikaisesti",[2] kirjoitti ulkoasiain kansankomissaari G. V. Tšitšerin. Toimiessaan tänä vaikeana kautena neuvostohallituksen päämiehenä Lenin johti välittömästi kaikkia ulkopoliittisia asioita. "... omalla työsarallani olin häneen lähes jatkuvasti yhteydessä. Tasavaltamme olemassaolon ensimmäisinä vuosina olin hänen kanssaan useita kertoja päivässä puhelinyhteydessä, jouduin hänen kanssaan toisinaan varsin pitkiin puhelinkeskusteluihin tiheitten välittömien keskustelujen ohella ja pohdin hänen kanssaan usein vähänkin tärkeitten juoksevien diplomaattisten tehtävien kaikkia yksityiskohtia."[3]

Neuvostohallitus kehotti työtätekeviä joukkoja taistelemaan sotaa vastaan, toteutti käytännössä jokaisen kansallisuuden itsemääräämisperiaatetta, tuhosi salaisen diplomatian, julkisti salaiset sopimukset, jotka paljastivat imperialistisen politiikan.

Tänä aikana neuvostohallitus myönsi riippumattomuuden Suomelle ja Puolalle, mitätöi kaikki rosvosopimukset ja ryhtyi puolustamaan orjuutettujen kansojen oikeuksia. Allekirjoittamansa kansankomis-

---

[1] G. V. Tšitšerin, "Artikkeleja ja puheita kansainvälisen politiikan kysymyksistä", s. 98, Moskova, 1961.

[2] Sama teos, s. 321.

[3] G. V. Tšitšerin, "Lenin ja ulkopolitiikka" kirjassa "Suuri johtaja", toimitt. N. S. Semaško, Moskova 1924, s. 87.

saarien neuvoston päätöksen joulukuun 31. päivältä 1917[1] itsenäisyyden myöntämisestä Suomelle Lenin ojensi henkilökohtaisesti 13. tammikuuta 1918 Smolnassa Suomen valtuuskunnan edustajalle, siis ennen kuin mitkään muut valtiot olivat tunnustaneet Suomen itsenäisyyden.[2]

Itsemääräämisoikeuden saivat kaikki Venäjän alueella asuneet kansat, mm. Baltian maat — Liettua, Latvia ja Eesti. 7. joulukuuta 1918 Lenin allekirjoitti Venäjän sosialistisen federatiivisen neuvostotasavallan kansankomissaarien neuvoston asetuksen Eestin neuvostotasavallan riippumattomuuden julistamisesta ja 22. joulukuuta hän allekirjoitti vastaavanlaiset Latvian ja Liettuan neuvostotasavaltoja koskevat asetukset.

Vuoden 1917 lokakuun vallankumous oli alkuna myös idän kansojen vapautumiselle. 3. joulukuuta 1917 neuvostohallitus kääntyi kaikkien Venäjän ja idän työtätekevien islaminuskoisten puoleen. Esitettyään politiikkansa perusteet se vakuutti Venäjän työtätekeville islaminuskoisille: "Tästä lähtien teidän uskomuksenne ja tapanne, teidän kansalliset ja kulttuurilaitoksenne julistetaan vapaiksi ja koskemattomiksi. Järjestäkää kansallinen elämänne vapaasti ja esteettä. Teillä on siihen oikeus. Tietäkää, että teidän oikeuksianne, samoin kuin kaikkien Venäjän kansojen oikeuksia, suojelee vallankumouksen ja sen elinten — työläis-, sotilas- ja talonpoikaisedustajien neuvostojen koko mahti."[3] Tässä ja eräissä muissa asiakirjoissa tulivat esiin neuvostohallituksen politiikan pääperiaatteet kaikkien sorrettujen kansojen suhteen. Se oli suurta moraalispoliittista apua sorretuille kansoille.

Lokakuun vallankumouksen voitettua nuoren neuvostovaltion eteen nousivat koko vakavuudessaan kysymykset siitä, miten rakentaa käytännössä so-

---

[1] "Neuvostoliiton ulkopoliittisia asiakirjoja", osa 1, s. 71, Moskova 1959.
[2] Sama teos, s. 712.
[3] "Neuvostoliiton ulkopoliittisia asiakirjoja", osa 1, s. 34.

sialistinen yhteiskunta ja miten solmia suhteet kapitalistisiin maihin. Lenin jatkoi konkreettisen suunnitelman laadintaa sosialistisen yhteiskunnan rakentamisesta sosialistisen valtion ja kapitalististen valtioitten reaalisen olemassaolon vallitessa. Tämä oli uusi vaihe marxismin kehityksessä, vaihe, jolla on maailmanhistoriallinen merkitys.

Näitä kysymyksiä käsiteltäessä Lenin esitti kahden järjestelmän rauhallisen rinnakkainolon muodon, jonka vallitessa luodaan kaikkein suotuisimmat edellytykset sosialismin rakentamiselle niin yhdessä maassa kuin koko maailmankin mitassa. Juuri sodasta vältyttäessä työtätekevät luokat käyttävät rauhan suomia etuja sosialistisen yhteiskunnan rakentamiseen. Rauhallinen rinnakkainolo merkitsee mitä suurimmassa määrin sosialismin lujittumista.

Uuden yhteiskuntajärjestelmän julistamat ja johdonmukaisesti noudattamat rauhan, tasavertaisuuden ja yhteistyön aatteet kansainvälisissä suhteissa tehostavat yleisen sodanvastaisen liikkeen nousua. Lenin vastusti niitä, jotka halusivat rakentaa ulkopolitiikan uhkavaatimuksille ja Neuvosto-Venäjää ympäröivien kapitalististen maitten hallitusten väheksymiselle. "Tulen asettumaan jyrkästi sitä vastaan, että meidän rauhanvaatimuksemme olisi uhkavaatimuksen luontoinen. Uhkavaatimuksiin turvautuminen saattaa osoittautua turmiolliseksi koko meidän asiallemme", hän sanoi.[1] Maailman ensimmäisen sosialistisen valtion ulkopolitiikka — kuten elämä on osoittanut — valittiin oikein. Sotaa lopettamatta ja rauhaa turvaamatta olisi ollut mahdotonta ryhtyä toteuttamaan sosialistisen rakennustyön tehtäviä. Siksi "... lokakuun vallankumouksen alusta lähtien me asetimme tärkeimmäksi päämääräksemme imperialistisen sodan lopettamisen ...", kirjoitti Lenin.[2] Neuvostohallitus ryhtyi vallankumoustaisteluun kaikkien maitten kansojen etujen mukaisen yleisen ja oikeudenmukaisen rauhan solmimiseksi.

---

[1] Lenin, Kootut teokset (venäjänkiel. laitos) osa 35, s. 19.
[2] Lenin, Kootut teokset (venäjänkiel. laitos) osa 37, s. 8.

Leninin käsityksen mukaan rauha ja vain rauha oli kyseisenä ajanjaksona pääedellytyksenä taistelulle sosialismin puolesta. Hän korosti: "... mikä voisi olla kiistattomampaa ja selvempää kuin seuraava totuus: hallitus, joka antaisi kolme vuotta kestäneen ryöstösodan uuvuttamalle kansalle neuvostovallan, maan, työväen kontrollin ja rauhan, olisi voittamaton. *Rauha* on tärkein."[1]

Lenin korosti, että proletariaatin diktatuurin voitettua yhdessä maassa tämän maan ulkopolitiikka on suunnattava mahdollisimman hyvien olosuhteitten luomiseen sosialistisen vallankumouksen tulosten vakiinnuttamiseksi. "Venäjän sosialistisen vallankumouksen luoma asiaintila on otettava pohjaksi kaikkia meidän neuvostovaltamme kansainvälisiä tehtäviä määriteltäessä."[2]

8. marraskuuta 1917 neuvostohallitus kääntyi kaikkien taistelevien hallitusten ja kansojen puoleen ehdottaen välittömästi aloitettavaksi neuvottelut yleisen demokraattisen rauhan solmimisesta. 9. marraskuuta liittolaisvaltojen diplomaatit pitivät Yhdysvaltojen suurlähettilään Francisin luona neuvottelun, jossa he päättivät olla vastaamatta neuvostohallituksen ehdotukseen ja ottamatta mitään yhteyttä neuvostohallitukseen. Tämä oli harkittua neuvostohallitukseen kohdistettua boikotointitaktiikkaa. Entente-valtiot ja USA eivät vain kieltäytyneet osallistumasta rauhanneuvotteluihin, vaan ryhtyivät myös heti ensi päivistä lähtien aktiivisesti valmistautumaan taisteluun Venäjällä julistettua neuvostovaltaa vastaan.

"Juuri englantilais-ranskalainen ja amerikkalainen porvaristo ei hyväksynyt meidän ehdotustamme, juuri se kieltäytyi jopa keskustelemasta meidän kanssamme yleisestä rauhasta! Juuri se menetteli petturin tavoin suhtautumisessaan kaikkien kansojen etuihin ja juuri se pitkitti imperialistista sotaa! Juuri se spekuloiden ajatuksella Venäjän vetämi-

---

[1] Lenin, Kootut teokset (venäjänkiel. laitos), osa 35, s. 361.
[2] Lenin, Kootut teokset (venäjänkiel. laitos), osa 35, s. 244.

sestä uudelleen imperialistiseen sotaan — vetäytyi rauhanneuvotteluista ja antoi siten vapaat kädet Saksan rosvoileville kapitalisteille, jotka pakottivat Venäjän anastushenkiseen ja väkivaltaiseen Brestin rauhaan."[1]

Kun Englanti, Ranska ja USA eivät vastanneet yleisen rauhan solmimista koskeneeseen ehdotukseen, neuvostohallitus päätti aloittaa neuvottelut itävaltalais-saksalaisen liittoutuman maitten kanssa.

Marraskuun 20. ja 21. päivän välisenä yönä Lenin allekirjoitti kansankomissaarien neuvoston Venäjän armeijan ylipäällikölle kenraali Duhoninille osoittaman radiosähkeen. Se määräsi kääntymään vihollisarmeijoitten sotilasjohdon puoleen ja ehdottamaan välitöntä tulenlopettamista ja rauhanneuvotteluihin ryhtymistä. Radiosähke lähetettiin klo 4 aamulla.

Kun kansankomissaarien neuvosto ei 21. marraskuuta ollut vielä saanut vastausta kenraali Duhoninilta, se antoi V. I. Leninille, J. V. Stalinille ja N. B. Krylenkolle tehtäväksi tiedustella Duhoninilta puhelimitse iltaan mennessä syitä välirauhanneuvottelujen viivästymiseen.

Kello 2 yöllä Lenin saapui Pietarin sotilaspiirin esikuntaan ja kävi kello 4.30 asti puhelinneuvotteluja kenraali Duhoninin päämajan kanssa. Vakuuttauduttuaan kenraali Duhoninin haluttomuudesta täyttää kansankomissaarien neuvoston määräystä Lenin lähti radioasemalle, missä hän kirjoitti "radiosähkeen kaikille" — vetoomuksen kaikille rykmenttien, divisioonien, armeijakuntien, armeijan ja muille komiteoille, kaikille vallankumouksellisen armeijan sotilaille ja vallankumouksellisen laivaston matruuseille. Vetoomuksessa ilmoitettiin kenraali Duhoninin erottamisesta hänen kieltäydyttyään täyttämästä kansankomissaarien neuvoston määräystä välirauhanneuvottelujen aloittamisesta ja tiedotettiin N. V. Krylenkon nimityksestä ylipäälliköksi.

"Sotilaat! Rauha on teidän käsissänne. Älkää antako vastavallankumouksellisten kenraaleitten tehdä

---

[1] Lenin, Kootut teokset (venäjänkiel. laitos), osa 37, s. 53.

tyhjäksi suurta rauhan asiaa, vartioikaa heitä, jotta vältettäisiin vallankumousarmeijalle sopimaton omankädenoikeus ja voitaisiin estää näitä kenraaleita väistämästä heitä odottavaa tuomiota. Säilyttäkää mitä tiukin vallankumouksellinen ja sotilaallinen järjestys.

Valitkoot asemissa olevat rykmentit heti valtuutetut, jotta voitaisiin ryhtyä muodollisesti välirauhanneuvotteluihin vastustajan kanssa.

Kansankomissaarien neuvosto antaa teille oikeudet tähän. Tiedottakaa meille jokaisesta neuvottelujen askeleesta kaikin tavoin. Lopullisen sopimuksen välirauhasta on oikeutettu allekirjoittamaan vain kansankomissaarien neuvosto. Sotilaat! Rauhan asia on teidän käsissänne! Valppautta, itsehillintää, energiaa ja rauhan asia voittaa",[1] sanottiin vetoomuksessa.

22. marraskuuta Lenin osallistui rintamaedustajien neuvotteluun, jossa kuultiin N. V. Krylenkon selostus toimenpiteistä, joihin kansankomissaarien neuvosto oli ryhtynyt välirauhan solmimiseksi Saksan kanssa. Kaikkia kokouksen osanottajia kehotettiin välittömästi palaamaan joukko-osastoihinsa, tiedottamaan sotilaille Pietarin tapahtumista, järjestämään vanhojen armeijan laitosten vaalit ja ottamaan pikaisesti käsiinsä aloite välirauhan solmimisesta rintamilla.

23. marraskuuta Lenin piti yleisvenäläisen toimeenpanevan keskuskomitean istunnossa alustuksen ja loppupuheenvuoron Duhoninin kanssa käydyistä neuvotteluista. "Meille oli selvää, että olimme tekemisissä kansan tahdon vastustajan ja vallankumouksen vihollisen kanssa. Duhoninin taholta turvauduttiin temppuihin ja juoniin asian pitkittämiseksi. Esitettiin epäilys meidän sähkeemme alkuperäisyydestä ja sen alkuperää tiedusteltaessa ei käännytty Krylenkon vaan kenraali Manikovskin puoleen. Näin kenraalit varastivat ainakin vuorokauden niin tärkeässä ja kiireellisessä kysymyksessä kuin rauhan-

[1] Lenin, Kootut teokset (venäjänkiel. laitos), osa 35, s. 82.

kysymys on. Vasta silloin kun me ilmoitimme kääntyvämme sotilaitten puoleen, puhelimeen ilmestyi kenraali Duhonin. Me ilmoitimme Duhoninille vaativamme häntä ryhtymään välittömästi neuvotteluihin välirauhasta, ei muuta. Me emme antaneet Duhoninille oikeutta solmia välirauhaa. Duhoninin toimivallan ulkopuolella ei ollut yksinomaan kysymys välirauhan solmimisesta, myös hänen jokainen askeleensa välirauhanneuvotteluja käytäessä oli määrä olla kansankomissaarien valvonnassa".[1]

Loppupuheenvuorossaan Lenin korosti: "Niin kauan kuin Duhoninia ei ollut paljastettu ja erotettu, armeijalla ei ollut varmuutta siitä, että se noudattaa kansainvälistä rauhanpolitiikkaa. Nyt tästä on varmuus: Duhoninia vastaan voidaan taistella vain vetoamalla sotilaitten suurten joukkojen järjestyneisyyden ja itsenäisyyden tuntoon. Rauhaa ei voida solmia vain ylhäältä käsin, rauhaan on päästävä alhaalta päin. Me emme luota hiukkaakaan Saksan kenraalikuntaan, mutta me luotamme Saksan kansaan. Ilman sotilaitten aktiivista mukanaoloa ei ylipäällikköjen solmima rauha ole luja."[2]

23. marraskuuta Lenin allekirjoitti kansankomissaarien radiosähkeen "Kaikille armeijan järjestöille, sotilaallisille vallankumouskomiteoille, kaikille rintamasotilaille". Siinä todettiin, että "taistelu rauhasta oli törmännyt porvariston vastavallankumouksellisten kenraaleitten vastarintaan. Sotilaat, työläiset ja talonpojat, antakaa varaukseton tukenne neuvostovallalle ja taistelulle pikaisen välirauhan puolesta."[3]

24. marraskuuta Lenin keskusteli N. V. Krylenkon ja A. A. Joffen kanssa heidän ollessaan lähdössä pohjoiselle rintamalle kansankomissaarien neuvoston toimeksiannosta ja antoi ohjeita siitä, miten saksalaisten joukkojen johdon kanssa tuli käydä neuvotteluja välirauhasta.

---

[1] Lenin, Kootut teokset (venäjänkiel. laitos), osa 35, s. 85.
[2] Lenin, Kootut teokset (venäjänkiel. laitos), osa 35, s. 88.
[3] Pravda, 24. marraskuuta 1917.

Rintamalle saavuttuaan armeijan ylipäällikkö Krylenko lähetti 26. marraskuuta Dvinskin alueella yli rintamalinjan kolme rauhantunnustelijaa, joiden tehtävänä oli kääntyä Saksan armeijan korkeimman edustajan puoleen sillä alueella, jolla heidät otetaan vastaan, ja tiedustella suostuuko tämä lähettämään valtuusmiehensä välittömiin neuvotteluihin välirauhan julistamisesta kaikilla rintamilla päämääränä rauhanneuvottelujen aloittaminen.

Saatuaan myönteisen vastauksen Saksan korkeimmalta sotilasjohdolta Krylenko antoi armeijalle ja laivastolle käskyn lopettaa välittömästi tulitus rintamilla ja ryhtyä taistelutoimiin vain vastatoimenpiteenä vihollisen hyökkäystoimiin.

Saksan suostuttua välirauhaa koskevien neuvottelujen käymiseen neuvostohallitus ehdotti neuvottelujen siirtämistä viidellä päivällä, siis joulukuun 1. päivään "kehottaakseen uudelleen liittolaishallituksia määrittelemään oman kantansa rauhanneuvotteluihin".[1]

28. marraskuuta radio välitti neuvostohallituksen viestin taistelevien maitten hallituksille ja kansoille. Siinä niitä kehotettiin liittymään välirauhaa koskeviin neuvotteluihin. "Ratkaiseva askel on otettu. Venäjän voitokas työläisten ja talonpoikain vallankumous on tuonut jyrkästi esiin kysymyksen rauhasta. Epäröinnin, viivytyksen ja kansliasopimusten kausi on päättynyt. Nyt on taistelevien maitten kaikkien hallitusten, kaikkien luokkien, kaikkien puolueitten tehtävänä vastata kategorisesti kysymykseen, suostuvatko ne ryhtymään yhdessä meidän kanssamme 1. joulukuuta neuvotteluihin pikaisesta välirauhasta ja yleisestä rauhasta. Kyllä tai ei... Venäjän armeija ja Venäjän kansa eivät voi eivätkä halua odottaa enempää. 1. joulukuuta me ryhdymme rauhanneuvotteluihin. Jos liittolaiskansat eivät lähetä edustajiaan, me tulemme käymään neuvotteluja saksalaisten kanssa yksin. Mutta jos liittolaismaitten porvaristo pakottaa meidät solmimaan erillisrauhan,

[1] Neuvostoliiton ulkopoliittisia asiakirjoja, osa 1, s. 28.

lankeaa siitä sille koko vastuu."[1] Tähän viestiin ei neuvostohallitus saanut Englannin, Ranskan ja Yhdysvaltojen hallitukselta mitään vastausta.

Ulkoasiain kansankomissariaatti korosti 29. marraskuuta vielä kerran, että "... neuvostovalta pyrkii yleiseen eikä erillisrauhaan".[2] Koska Entente-vallat sabotoivat välirauhanneuvottelujen alkamista Neuvosto-Venäjän oli pakko aloittaa ne yksin. Siitä huolimatta neuvostohallitus ilmoitti ulkoasiain kansankomissariaatin liittolaishallituksille 30. marraskuuta osoittamassa lausunnossa: "Kansankomissaarien neuvosto pitää nyt niin kuin aikaisemminkin välttämättömänä neuvottelujen käymistä samanaikaisesti päämääränä pikainen välirauha kaikilla rintamilla ja yleisen demokraattisen rauhan turvaaminen."[3]

3. joulukuuta alkoivat Brest-Litovskissa, jossa Saksan itärintaman sotilasjohdon esikunta sijaitsi, neuvottelut välirauhasta Neuvosto-Venäjän ja Saksan sekä sen liittolaisten välillä.

Kahden erilaisen järjestelmän edustajien tapaaminen Brest-Litovskissa oli suuri poliittinen voitto Leninin johtamalle bolševikkipuolueelle. Se oli nuoren neuvostovaltion ensimmäinen askel länsimaihin solmittavien rauhallisten suhteitten okaisella tiellä.

LENIN BRESTIN KAUDELLA

Jo ennen neuvottelujen alkua Lenin valmisti neuvostovaltuuskunnan niihin huolellisesti. 28. marraskuuta Lenin kirjoitti kirjeen kenraalimajuri S. I. Odintsoville ja pyysi kutsumaan marraskuun 29. päivän aamuna koolle esikuntaupseerien ja kenraaleitten komission käsittelemään Saksan kanssa tehtävän välirauhan sotateknisiä kysymyksiä. "Pyytäisin teitä kovasti tämän kysymyksen äärimmäisen kiireellisyyden vuoksi kutsumaan heti huomis-

---

[1] Neuvostoliiton ulkopoliittisia asiakirjoja, osa 1, ss. 28—30.
[2] Sama teos, osa 1, s. 29.
[3] Sama teos, osa 1, s. 32.

aamuna ryhmänne koolle ja lähettämään minulle huomisiltana vaikka vain lyhyen konseptin välirauhansopimuksen tärkeimmistä kysymyksistä, kohdista ja käsityksistä (rintamalinjan määrittely, ehto siitä, ettei joukkoja siirretä muille rintamille, valvontatoimenpiteet jne.) sekä myös mainitsemaan henkilön tai henkilöt, jotka voisivat täysin asiantuntevina osallistua välittömästi neuvotteluihin."[1]

30. marraskuuta Lenin sai selostuksen rintamalta saapuneista sähkeistä, joissa ilmoitettiin välirauhanneuvottelujen alkamisesta kaikkien läntisen rintaman armeijoitten lohkolla, ja toimi puheenjohtajana kansankomissaarien neuvoston istunnossa, jossa käsiteltiin Brest-Litovskiin matkustaneen rauhanvaltuuskunnan selostusta.[2] Lenin allekirjoitti myös kansankomissaarien neuvoston saksalaisille sotilaille osoittaman viestin, jossa näitä kehotetaan tukemaan Neuvosto-Venäjän työtätekevien taistelua pikaisen demokraattisen rauhan puolesta.

8. joulukuuta Lenin allekirjoitti Krylenkolle osoitetun sähkeen, jossa hän ehdotti Brest-Litovskiin välirauhanneuvotteluja jatkamaan lähetetyn rauhanvaltuuskunnan sotilasasiantuntijoitten komissiolle, että se saapuisi 9. joulukuuta Smolnaan laatimaan rauhansopimusluonnosta. Hän allekirjoitti myös kansankomissaarien neuvoston määräyksen neuvostovaltuuskunnan sihteeriltä L. M. Karahanilta Brest-Litovskista saapuvien sähkeitten vastaanottamisesta saksankielisinä ja kirjoitti määräyksen, että eversti I. G. Fokkelle Neuvosto-Venäjän Brest-Litovskissa olevan rauhanvaltuuskunnan sotilasneuvonantajalle järjestetään suora puhelinyhteys neuvottelujen käymiseksi Pskovin kanssa.

15. joulukuuta allekirjoitettiin sopimus välirauhasta 28 päivän ajaksi. 22. joulukuuta alkoivat rauhanneuvottelut Brest-Litovskissa. Ne käytiin vanhassa saksalaisten valtaamassa venäläisessä linnoi-

---

[1] Leninski sbornik, XXXVI, ss. 16—17.
[2] kts. NKP:n historian kysymyksiä, 1960, n:o 3, s. 157.

tuksessa ja osapuolina olivat Neuvosto-Venäjä toisaalta ja toisaalta Saksa ja sen liittolaiset.

Brest-Litovskin rauhanneuvottelut jakautuivat kolmeen kauteen: 22—28. joulukuuta 1917, 9. tammikuuta—10. helmikuuta 1918 ja 1—3. maaliskuuta 1918. Ensimmäisen kauden aikana käytiin alustavia neuvotteluja periaatepohjasta, jolle rauha oli määrä solmia taistelevien osapuolten välillä.

10. joulukuuta kansankomissaarien neuvosto käsitteli kysymystä Saksan kanssa käytäviin neuvotteluihin lähetettävän rauhanvaltuuskunnan kokoonpanosta ja neuvottelujen käymiseen annettavista ohjeista ja päätti määrätä valtuuskuntaan A. A. Joffen (valtuuskunnan johtaja), L. B. Kamenevin ja A. A. Bitsenkon. Lisäksi valtuuskuntaan määrättiin sotilasneuvonantajiksi mm. kontra-amiraali V. M. Altvater ja kenraali A. A. Samoilo.

Niin ikään 10. joulukuuta Lenin laati luonnoksen rauhanneuvottelujen ohjelmasta[1] ohjeeksi Neuvosto-Venäjän rauhanvaltuuskunnalle Brest-Litovskiin. Tässä luonnoksessa korostettiin, että "poliittisten neuvottelujen pääaihe ja pääperiaate on: ilman annektioita ja sotaveroja".

Luonnoksen pohjalta määriteltiin kuusi kohtaa, jotka Neuvosto-Venäjän valtuuskunta esitti neuvottelujen perustaksi:

1) Ei pidä sallia mitään sodan aikana valloitettujen alueitten väkivaltaista liittämistä. Nämä alueet miehittäneet joukot poistetaan sieltä mahdollisimman lyhyessä ajassa.

2) Palautetaan täysin ennalleen niiden kansojen poliittinen itsenäisyys, joilta tässä sodassa on itsenäisyys riistetty.

3) Kansallisille ryhmille, joilla ei ole ollut poliittista itsenäisyyttä ennen sotaa, taataan mahdollisuus ratkaista vapaasti kysymys kuulumisestaan jonkin valtion yhteyteen tai valtiollisesta itsenäistymisestään kansanäänestyksen avulla.

---

[1] Lenin, Kootut teokset (venäjänkielinen laitos), osa 35, ss. 121—122.

4) Sellaisilla alueilla, joilla asuu useita kansallisuuksia, vähemmistön oikeudet taataan erikoislaein, jotka vahvistavat sille kansallisen kulttuurin itsenäisyyden ja silloin kun siihen on vankat mahdollisuudet, hallinnollisen autonomian.

5) Yksikään taistelevista osapuolista ei ole velvollinen maksamaan muille ns. "sotakuluja"; jo perityt sotaverot palautetaan.

6) Siirtomaakysymykset ratkaistaan noudattamalla itsemääräämisperiaatteita.[1] *

Neuvostovaltuuskunta pyrki alusta lähtien siihen, että alkaneisiin rauhanneuvotteluihin olisi saatu mukaan Englannin, Ranskan ja USA:n edustajat. Siksi se ehdotti heti, että neuvottelut siirrettäisiin Brest-Litovskista, saksalaisten miehitysalueelta mihin tahansa puolueettomaan maahan koska puolueettomasta maasta olisi helpompaa välittää Euroopan yleiselle mielipiteelle ja varsinkin työtätekevien laajoille joukoille tietoja konferenssin kulusta. Neljän vallan liiton edustajat kieltäytyivät kuitenkin jyrkästi hyväksymästä neuvostovaltuuskunnan ehdotusta.

Neuvostovaltuuskunnan selkeän ohjelman vastapainoksi asettivat Saksan imperialistit neuvottelujen ensi vaiheessa vaatimukset heille edullisten hal-

---

[1] Neuvostoliiton ulkopoliittisia asiakirjoja, osa 1, ss. 60—61.

* Saksan valtuuskuntaan kuuluivat: ulkoasiain valtiosihteeri von Kühlmann, kenraalimajuri Hoffmann, lähettiläs von Rosenberg, oikeusministeriön johtaja Kriege, salaneuvos Padolny, kapteeni Horn, majuri Brinkmann ja talousministeriön johtaja Johannes.
Itävalta—Unkarin valtuuskunta: ulkoministeri kreivi Czernin, suurlähettiläs von Mehrey, lähettiläs von Wiesner, lähetystöneuvos kreivi Colloredo, lähetystösihteeri kreivi Csáky, sotamarsalkka-luutnantti von Chicherich, yliluutnantti Pokorny ja majuri von Gleise
Bulgarian valtuuskunta: oikeusministeri Popov, lähettiläs Kossov, lähettiläs Stojanovitš, eversti Gantšev, lähetystösihteeri Amastasov.
Turkin valtuuskunta: suurvisiiri Talaat-bey, ulkoministeri Ahmed Nasim-bey, suurlähettiläs Ibrahim Hakki-pašša, ratsuväen kenraali Zeky pašša ja lähetystösihteeri Reshad Hikmet-bey.

litusten aikaansaamisesta Puolaan, Liettuaan, Latviaan ja Viroon, itse asiassa näiden alueitten alistamisesta omaan valtaansa.

Näin siis Brest-Litovskin rauhankonferenssin 28. joulukuuta päättynyt ensimmäinen työvaihe merkitsi pääasiassa sitä, että neuvottelujen osapuolet määrittelivät oman kantansa. Mitään sopimusta ei niiden välillä solmittu.

Brest-Litovskin rauhanneuvotteluissa syntynyttä kymmenen päivän taukoa neuvostohallitus käytti hyväkseen kääntymällä toistamiseen Entente-maiden puoleen ja kehottamalla niitä osallistumaan rauhanneuvotteluihin. 30. joulukuuta julkaistiin ulkoasiain kansankomissariaatin vetoomus liittolaismaitten kansoille ja hallituksille. Siinä sanottiin: "Jos taas liittolaishallitukset sokean itsepintaisesti, mikä on luonteenomaista rappeutuville ja mädille luokille, jälleen kieltäytyvät osallistumasta neuvotteluihin, silloin työväenluokalla on edessään rautainen välttämättömyys riistää valta niitten käsistä, jotka eivät voi tai eivät halua antaa kansoille rauhaa.

Näiden kymmenen päivän aikana ratkaistaan satojen tuhansien ja miljoonien ihmishenkien kohtalo . . .

Esittäessämme hallituksille viimeisen kehotuksen osallistua rauhanneuvotteluihin me lupaamme samalla täyden tukemme jokaisen maan työväenluokalle, joka nousee kansallisia imperialistejaan vastaan, šovinisteja ja militaristeja vastaan — tunnuksenaan rauha, kansojen veljeys ja yhteiskunnan sososialistinen uudistus."[1]

Lenin tutki perusteellisesti syntynyttä tilannetta: puolueessa, työläisten ja talonpoikien keskuudessa ja armeijassa vallitsevia mielialoja. Se oli tarpeen oikean taktiikan kehittämiseksi myöhempiä neuvotteluja varten.

Joulukuun 9. päivästä 1917 tammikuun 16. päivään 1918 Pietarissa oli koolla armeijan yleinen edustaja-

---

[1] Neuvostoliiton ulkopoliittisia asiakirjoja, osa 1, s. 70.

kokous, joka käsitteli armeijan demobilisointia. Lenin osallistui tämän edustajakokouksen jäsenten neuvotteluun saadakseen selville pystyykö armeija taistelemaan saksalaisia vastaan. Neuvottelukokouksessa Lenin esitti kymmenen kysymystä edustajakokouksen jäsenten vastattavaksi:

1) Miten pieni tai suuri on mahdollisuus, että saksalaiset ryhtyvät hyökkäykseen lähitulevaisuudessa:
a) talvella suoritettavan hyökkäyksen fyysisen ja teknisen mahdollisuuden kannalta;
b) Saksan sotilasjoukkojen mielialan kannalta; pystyykö tämä mieliala häiritsemään hyökkäystä tai vaikkapa viivyttämään sitä?

2) Voidaanko olettaa, että saksalaiset meidän välittömästi katkaistessamme rauhanneuvottelut ja heidän joukkojensa ryhtyessä välittömään hyökkäykseen pystyvät tuottamaan meille ratkaisevan tappion? Pystyvätkö he valtaamaan Pietarin?

3) Onko pelättävissä, että tieto rauhanneuvottelujen katkeamisesta aiheuttaa armeijassa laajamittaista anarkistista mielialaa ja rintamakarkuruutta vai voidaanko olla varmoja siitä, että armeija tulee vakaasti säilyttämään rintaman tällaisenkin uutisen jälkeen?

4) Pystyykö meidän armeijamme taistelussa vastustamaan saksalaisten hyökkäystä, jos se alkaa 1. tammikuuta? Jollei, niin miten pitkän ajan kuluttua meidän armeijamme pystyisi torjumaan saksalaisten hyökkäyksen?

5) Pystyisikö meidän armeijamme saksalaisten nopean hyökkäyksen sattuessa perääntymään järjestyksessä ja säilyttämään tykistön ja jos pystyy, miten pitkään voitaisiin tällä tavoin hillitä saksalaisten etenemistä syvälle Venäjälle?

6) Yleispäätelmä: tuleeko armeijan tilan kannalta katsoen yrittää pitkittää rauhanneuvotteluja vai olisiko vallankumouksellisen jyrkkä ja pikainen rauhanneuvottelujen katkaiseminen saksalaisten anastushengen vuoksi suositeltavampaa jyrkkänä ja

lujana muutoksena, joka valmistelee maaperää vallankumoussodan mahdollisuudelle?

7) Onko samalla syytä siirtyä voimaperäiseen agitaatioon saksalaisten anastushenkeä vastaan ja agitaatioon vallankumoussodan puolesta?

8) Voidaanko hyvin lyhyessä ajassa (esim. 5—10 päivässä) suorittaa kysely toimivan armeijan melkoisen laajojen joukko-osastojen piirissä, jotta saataisiin entistä soveliaammat ja täydellisemmät vastaukset edellä esitettyihin kysymyksiin?

9) Voidaanko toivoa, että eripuraisuus ukrainalaisten kanssa lievenee tai jopa muuttuu voimien yksituumaiseksi yhdistämiseksi kun saadaan tieto saksalaisten anastusvaatimuksista, vai onko mahdollista että ukrainalaiset käyttävät isovenäläisten vaikeampaa asemaa voimistaakseen taisteluaan isovenäläisiä vastaan?

10) Jos armeija voisi äänestää, asettuisiko se kannattamaan välitöntä rauhaa anastushenkisillä (kaikkien vallattujen alueitten menetys) ja Venäjälle taloudellisesti äärimmäisen raskailla ehdoilla vaiko vallankumoussotaan tarvittavaa äärimmäistä voimainponnistusta, siis saksalaisten torjumista?"[1]

Leninin näihin kysymyksiin saamat vastaukset auttoivat häntä lujasti vakuuttumaan siitä, että sodan jatkaminen saksalaisia vastaan oli mahdotonta. Ne otettiin huomioon Neuvosto-Venäjän määritellessä taktiikkansa Saksan kanssa käytävissä neuvotteluissa. Kysymyksiin saatuja vastauksia käsiteltiin kansankomissaarien neuvoston istunnossa 31. joulukuuta, jolloin Krylenko piti alustuksen rintamalla vallitsevasta tilanteesta ja armeijan tilasta. Kansankomissaarien neuvosto totesi kyselyn tulokset perinpohjaisiksi ja hyväksyi Leninin ehdottaman päätöslauselmaluonnoksen. Siinä todettiin: "1. Voimaperäinen agitaatio saksalaisten anastuspolitiikkaa vastaan. 2. Lisämäärärahojen myöntäminen tähän agitaatioon.

---

[1] Lenin, Kootut teokset (venäjänkiel. laitos), osa 35, ss. 179—180.

3. Rauhanneuvottelujen siirtäminen Tukholmaan. 4. Jatkettava rauhanneuvotteluja ja vastustettava saksalaisten pyrkimyksiä nopeuttaa niitä. 5. Armeijan uudelleenorganisoinnin tehostaminen supistamalla sen mieslukua ja voimistamalla puolustuskykyä. 6. Äärimmäistoimenpiteet Pietarin puolustamiseksi murtautumiselta. 7. Propaganda ja agitaatio vallankumoussodan välttämättömyyden puolesta."[1] Tällainen taktiikka antoi nuorelle sosialistiselle tasavallalle aikaa luoda taistelukykyinen armeija.

Brest-Litovskin konferenssin toinen työvaihe kesti tammikuun 9. päivästä helmikuun 10. päivään 1918.

Neuvosto-Venäjän valtuuskunnan kokoonpano (toisin kuin neljän liittoutuneen valtuuskunnan kokoonpano, jossa ei ollut tapahtunut mitään olennaisia muutoksia) oli muuttunut seuraavalla tavalla: L. D. Trotski (valtuuskunnan puheenjohtaja), A. A. Joffe, L. B. Kamenev, M. N. Pokrovski, A. A. Bitsenko, V. A. Karelin, L. B. Karahan (valtuuskunnan sihteeri); sotilasneuvonantajina kontra-amiraali V. M. Altvater, kapteeni V. Lipski, kenraali A. A. Samoilo; kansallisuuskysymysten neuvonantajina K. B. Radek, P. I. Stutška, S. Bobinski ja V. Mitskevitš-Kapsukas.

Valtuuskunta sai ohjeen viivyttää kaikin keinoin maamme suoranaista sotilaallista selkkausta kansainvälisen imperialismin kanssa. Trotskin menettely oli kuitenkin vastoin tätä ohjetta.

Ennen konferenssin alkua kävi selväksi, että Entente-vallat eivät ryhdy neuvottelemaan. Saksassa pääsi voitolle Ludendorffin sotilasryhmittymä, jonka näkyvimpiä edustajia olivat Hoffmann ja Hindenburg. Brestiin saapui myös porvarillisen Ukrainan Radan valtuuskunta, joka oli aloittanut erillisneuvottelut rauhan solmimisesta Saksan kanssa.

Uusiutuneet neuvottelut "muodostuivat pääasiassa Trotskin ja Hoffmannin välisiksi oraattorikaksintaisteluiksi, joihin aika ajoin osallistuivat myös Czernin

[1] Lenin, Kootut teokset (venäjänkiel. laitos), osa 35, s. 181.

ja Kühlmann", kuten valtuuskunnan sotilasasiantuntija kenraali Samoilo muistelmissaan kertoo.

18. tammikuuta kenraali Hoffmann esitti neuvostovaltuuskunnalle poliittisen komission istunnossa neljän vallan liiton nimissä vaatimukset, joiden mukaan Venäjästä irtautuivat Puola, Liettua, Kuurinmaa (nykyisin osa Latvian SNT:tä), osa Liivinmaata (nykyisin osittain Latvian SNT:n ja Eestin SNT:n aluetta) ja Viroa (nyk. Eestin SNT:tä) sekä osa Grodnon aluetta. Nämä olivat rosvomaiset rauhanehdot. Saksan imperialismi "laillisti" epämääräiseksi ajaksi mainittujen alueitten miehityksen. Saksan ehdottama rajalinja irrotti Venäjästä yli 150 000 neliövirstan alueen. "Brest-Litovskin rauhanneuvottelut ovat tällä hetkellä, 20. 1. 1918 mennessä, täysin selvittäneet, että Saksan hallituksessa (joka pitää täysin talutusnuorassaan neliliiton muita hallituksia) on päässyt valtaan sotilasryhmä, joka itse asiassa on jo nyt esittänyt Venäjälle uhkavaatimuksen (päivästä toiseen tulee odottaa, on välttämätöntä odottaa myös sen muodollista esittämistä). Tämä uhkavaatimus on seuraava: joko jatkuva sota tai rosvorauha . . ."[1]

Syntyneessä tilanteessa neuvostovaltuuskunta esitti Leninin ohjeitten mukaisesti jyrkän vastalauseensa saksalaisen osapuolen vaatimusten johdosta ja vaati neuvotteluja keskeytettäviksi.

LENININ TOIMINTA PIKAISEN RAUHAN SOLMIMISEKSI

Saatuaan Saksan hallituksen uhkavaatimuksen neuvostovaltion eteen nousi kysymys: solmiako rauha näin ankarin rosvoehdoin vai ei. Leninille kysymys rauhasta oli samalla myös kysymys neuvostovaltion elämästä ja kuolemasta. Hän näki selvästi, että Neuvosto-Venäjän pelastamiseksi oli suostuttava rauhaan imperialistisen Saksan kanssa, vaikka se vaatikin raskaita uhrauksia.

Leninille oli selvää, että sodan uusiutuminen mer-

---

[1] Lenin, Kootut teokset (venäjänkiel. laitos), osa 35, s. 245.

kitsi Saksan armeijan hyökkäysuhkaa, Pietarin valtausta ja vallankumouksen tuhoutumista. Uutta armeijaa Neuvosto-Venäjällä ei vielä ollut ja hajonnut vanha armeija taas ei pystynyt vastarintaan. Kansanjoukot vaativat rauhaa.

Leniniä vastaan asettuivat "vasemmistokommunistit" ja Trotski sekä Venäjän porvarilliset ja pikkuporvarilliset puolueet. He ryhtyivät taistelemaan Leninin linjaa vastaan, kehottivat vallankumoustaisteluun Saksaa vastaan ja vaativat lopettamaan rauhanneuvottelut.

Tammikuun 18. ja 20. päivän välisenä aikana Lenin laati suunnitelman ja sitten teesit erillisen ja annektoivan rauhan pikaista solmimista koskevasta kysymyksestä. 21. tammikuuta Lenin esitti nämä teesit puolueen vastuullisten työntekijöitten — keskuskomitean jäsenten ja neuvostojen III edustajakokouksen puolueeseen kuuluvien edustajien neuvottelussa. Hän osoitti niissä, että vaikean taloudellisen tuhon vallitessa, taistelukykyisen armeijan puuttuessa ja sisäisen vastavallankumouksen vaikuttaessa oli mahdotonta käydä sotaa. Lenin osoitti kestämättömiksi "vasemmistokommunistien" laskelmat vallankumouksen syntymisestä Saksassa, sillä vallankumousta on mahdotonta tehdä tilauksesta tai sovittaa määräaikaan ja siksi tämän varaan ei voida rakentaa politiikkaa.

24. tammikuuta rauhankysymystä käsiteltiin puolueen keskuskomitean istunnossa.[1] Lenin piti rauhaa käsittelevän alustuksen. Hän varoitti, että jos nyt kieltäydytään allekirjoittamasta rauhaa Saksan kanssa ja saksalaiset joukot ryhtyvät hyökkäykseen, silloin neuvostovallan on pakko allekirjoittaa rauha vieläkin raskaammin ehdoin.

Tässä istunnossa hyväksyttiin Leninin ehdotus rauhan allekirjoittamisen pitkittämisestä.[2]

27. tammikuuta neuvostojen III yleisvenäläinen

---

[1] VSDTP(b):n keskuskomitean pöytäkirjat elokuusta 1917 helmikuuhun 1918, 1958, ss. 167—173.

[2] Lenin, Kootut teokset, osa 35, s. 258.

edustajakokous hyväksyi asetuksen rauhasta, jossa se antoi täyden tukensa neuvostohallitukselle ja hyväksyi "kaikki ne neuvostovallan julkilausumat ja askeleet, jotka tähtäävät yleisen demokraattisen rauhan aikaansaamiseen".[1]

1. helmikuuta keskuskomitean istunnossa hyväksyttiin Leninin ehdotuksesta päätös puolueen VII edustajakokouksen koollekutsumisesta 5. maaliskuuta.

3. helmikuuta pidettiin Leninin ehdotuksesta eriäviä mielipiteitä Brest-Litovskin rauhanneuvotteluista esittäneiden edustajien neuvottelukokous. Kysymystä käsiteltäessä esitettiin seuraavat kymmenen kysymystä:

1. Onko rauha ylipäätänsä sallittavissa sosialistisen ja imperialistisen valtion välillä?
2. Voidaanko nyt allekirjoittaa Saksan kanssa annektoiva rauha?
3. Onko neuvotteluja pitkitettävä vai ei?
4. Pitkittääkö niitä kunnes saksalaiset katkaisevat ne?
5. Onko neuvottelut katkaistava välittömästi?
6. Voidaanko saksalaisten annektoiva rauha allekirjoittaa siinä tapauksessa, että nämä katkaisevat neuvottelut ja esittävät uhkavaatimuksen?
7. Onko tällaisessa tapauksessa allekirjoitettava rauha?
8. Onko rauha allekirjoitettava, jos Kühlmann Saksan sisäisen vallankumousliikkeen painostuksesta suostuu meidän valtuuskuntamme alkuperäisiin ehtoihin?
9. Onko perustettava puna-armeija?
10. Voidaanko sosialistisen ja imperialistisen valtion väliset taloudelliset sopimukset sallia?

Me havaitsemme, miten Lenin neuvoteltuaan näistä kysymyksistä joukkojen kanssa noudattaa yhteiskunnallisilta ja poliittisilta järjestelmiltään eri-

---

[1] Neuvostojen kolmas yleisvenäläinen edustajakokous, 1918, osa 26, s. 304.

laisten valtioiden rauhallisen rinnakkainolon politiikkaa.

Suurin osa neuvottelukokouksen osanottajista vastasi näihin kysymyksiin myöntävästi. Se oli suuri voitto Leninille hänen kamppaillessaan Brestin rauhansopimuksen aikaansaamiseksi ja Venäjän irrottamiseksi sodasta.

9. helmikuuta — solmittuaan sopimuksen Ukrainan porvarillis-nationalistisen hallintoelimen, keskus-Radan, edustajien kanssa — Saksan valtuuskunta vaati Venäjän valtuuskunnalta kategorista vastausta siitä, oliko Neuvosto-Venäjä valmis allekirjoittamaan niillä ehdoilla, että siitä irrotetaan Saksan hyväksi Puola, Liettua, osa Latviaa, Viroa ja Valkovenäjää, mitkä saksalaiset joukot olivat miehittäneet sodan kuluessa, sekä maksamaan sotaverona 6 miljardia kulta-ruplaa muka venäläisten sotavankien ylläpidosta.

Tilanne oli jyrkästi muuttunut. Oli mahdotonta enää pitkittää neuvotteluja. Leninin ehdotus neuvottelujen pitkittämisestä oli väliaikainen taktinen keino kamppailtaessa rauhan aikaansaamisesta niissä olosuhteissa. Lenin piti pakon sanelemaa neuvottelujen pitkitystä mahdollisena vain saksalaisten uhkavaatimukseen asti. Sen jälkeen kaikki pitkitys kadotti kaiken merkityksen ja uhkasi neuvostovallan olemassaoloa.

28. tammikuuta Trotski tiedusteli neuvostohallitukselta miten menetellä.

Lenin vastasi: "Meidän näkökantamme Te tunnette, se on vain lujittunut viime aikoina..."[1] Ennen neuvostovaltuuskunnan lähtöä Brestiin Lenin oli antanut Trotskille täsmällisen ohjeen josta hän ilmoitti myöhemmin puolueen VII edustajakokoukselle: "Olimme sopineet keskenämme, että me kestämme saksalaisten uhkavaatimukseen asti, uhkavaatimuksen jälkeen me hellitämme... Minä esitin täysin määritellysti, että rauha oli allekirjoitettava."[2]

---

[1] Lenin, Kootut teokset, osa 35, s. 332.
[2] sama teos, s. 30.

Vastoin tätä määräystä Trotski julkaisi vastaukseksi saksalaisten uhkavaatimukseen julistuksen: "Rauhaa emme allekirjoita. Sotaa emme käy, armeijan kotiutamme".[1] Näin Trotski keskeytti neuvottelut. Saksan joukoille oli avattu tie Neuvosto-Venäjän sydämeen. Sosialistisen maan yllä oli kuolemanvaara.

18. helmikuuta kello 12.00 saksalaiset joukot ryhtyivät hyökkäykseen Neuvosto-Venäjää vastaan kautta rintaman. Samana päivänä pidettiin kaksi keskuskomitean istuntoa.

Puhuessaan keskuskomitean toisessa istunnossa Lenin sanoi: "Nyt ei ole mahdollisuutta odottaa. Tämä merkitsee Venäjän vallankumouksen luovuttamista romutettavaksi. Jos saksalaiset olisivat sanoneet vaativansa bolševikkivallan kukistamista, silloin tietenkin olisi ollut taisteltava; nyt mitkään viivytykset eivät enää ole mahdollisia. Nyt ei ole kysymys menneisyydestä vaan nykyisyydestä. Jos me esitämme kyselyn saksalaisille, se on vain pelkkä paperilappunen. Se ei ole politiikkaa. Ainoa on ehdottaa saksalaisille neuvottelujen uusimista. Nyt mikään keskivertoratkaisu ei ole mahdollinen. Jos valitaan vallankumoussota, se on julistettava ja lopetettava kotiuttaminen, mutta se taas ei käy. Me kirjoitamme papereita, mutta he valtaavat varastoja ja vaunuja ja me heitämme henkemme. Nyt on asetettu yhden kortin varaan se, että me sodalla leikkiessämme luovutamme vallankumouksen saksalaisille.

Historia sanoo, että te luovutitte vallankumouksen. Me olisimme voineet allekirjoittaa rauhan, joka ei vähääkään uhannut vallankumousta ... On ehdotettava saksalaisille rauhaa."[2]

Kiivaan kamppailun jälkeen Leninin onnistui saada äänten enemmistö rauhan allekirjoittamisen taakse.

V. D. Bontš-Brujevitš kuvaa tätä kamppailua seuraavasti: "Vladimir Iljitš oli kuin kauttaaltaan tu-

---

[1] kts. Brest-Litovskin rauhanneuvottelut, osa 1, s. 208.
[2] Lenin, Kootut teokset, osa. 35, ss. 336—337.

lessa. Hänen sisäinen jännittyneisyytensä saavutti uskomattomat rajat. Hän tunsi selvästi, että kaikki oli yhden kortin varassa. Ei tarvittu kuin pienin viivytys ja vielä vakiintumaton, organisoitumaton neuvostovalta saatettiin hetkessä pyyhkäistä olemattomiin. Hän jätti kaikki muut asiat ja suuntasi koko energiansa tähän kaikkein tärkeimpään asiaan."[1]

19. helmikuuta kello 5.15 Lenin lähetti kansankomissaarien neuvoston nimissä Saksan hallitukselle sähkeen, jossa hän esitti vastalauseensa Saksan joukkojen hyökkäyksen johdosta ja ilmoitti oltavan valmiita allekirjoittamaan rauha Saksan hallituksen ehdoilla: "Kansankomissaarien neuvosto katsoo olevansa pakotettu syntyneessä tilanteessa ilmoittamaan olevansa valmis muodollisesti allekirjoittamaan sen rauhan ja niillä ehdoin, joita Saksan hallitus Brest-Litovskissa vaati",[2] sanottiin sähkeessä. Saksan viranomaiset viivyttivät kuitenkin harkitusti vastausta ja jatkoivat hyökkäystä.

"Vuoden 1918 helmikuun 18. ja 24. päivän välinen viikko jää yhtenä suurimpia historiallisia murroksia Venäjän ja kansainvälisen vallankumouksen historiaan."[3] Tämä imperialistisen Saksan hyökkäysviikko oli Leninin sanojen mukaan karvas, loukkaava, raskas, mutta välttämätön opetus.

19. helmikuuta käsiteltiin kansankomissaarien neuvoston istunnossa kysymystä Neuvosto-Venäjän puolustusorganisaatiosta ja vallankumoussodan käymisestä.[4] Päätettiin perustaa kansankomissaarien neuvoston väliaikainen toimeenpaneva komitea valtiollisen vallan erikoiselimeksi huolehtimaan siitä, että työ jatkuu keskeytyksettä. Se piti istuntoaan Leninin johdolla myöhäiseen yöhön asti. Sen ensimmäisenä toimenpiteenä oli vetoomus "Koko Venäjän työtätekevälle väestölle", jossa kosketeltiin maan

---

[1] Bontš-Brujevitš, Helmikuun ja lokakuun vallankumousten taisteluasemissa, 1930, s. 267.
[2] Lenin, Kootut teokset, osa 35, s. 339.
[3] sama teos, s. 393.
[4] sama teos, s. 579.

tilaa saksalaisten joukkojen Neuvosto-Venäjälle tunkeutumisen johdosta ja kehotettiin nousemaan puolustamaan lokakuun vallankumouksen saavuttamia tuloksia.[1]

21. helmikuuta kansankomissaarien neuvosto kääntyi kansan puoleen vetoomuksellaan "Sosialistinen isänmaa on vaarassa!", jonka Lenin oli laatinut. "Pelastaaksemme uupuneen ja kärsineen maan uusilta sotilaallisilta koettelemuksilta me päätimme tehdä suuren uhrauksen ja ilmoitimme saksalaisille suostuvamme allekirjoittamaan rauhan heidän ehdoillaan . . .

1) *Maan kaikki voimat ja varat käytetään kokonaisuudessaan vallankumoukselliseen puolustukseen.*

2) Kaikki neuvostot ja vallankumoukselliset järjestöt velvoitetaan puolustamaan jokaista asemaa viimeiseen veripisaraan."[2] Leninin vetoomukseen työläiset vastasivat liittymällä joukkomitoin punaarmeijaan. Pskovin, Tallinnan ja Narvan luona käydyissä ankarissa taisteluissa lyötiin saksalaiset joukot. Näin syntyi taistelussa Neuvosto-Venäjän punaarmeija.

23. helmikuuta aamulla saatiin Saksan sotilasjohdon vastaus neuvostohallituksen 19. helmikuuta lähettämään sähkeeseen. Siinä esitettiin entistäkin raskaammat rauhanehdot. Saksa vaati koko Latvian ja Viron sekä vaati tunnustamaan porvarillisen Ukrainan keskus-Radan neliliiton kanssa tekemän sopimuksen, jonka mukaan Ukrainasta tuli itse asiassa Saksan siirtomaa. Venäjältä vaadittiin Kars, Ardagan ja Batumi. Lisäksi Neuvosto-Venäjän oli demobilisoitava armeija ja solmittava sille epäedulliset taloudelliset suhteet Saksaan.

23. helmikuuta puolueen keskuskomitean istunnossa käsiteltäessä Saksan uutta uhkavaatimusta Lenin vaati jyrkästi Saksan rauhanehtojen välitöntä hyväksymistä. ". . . vallankumousfraasien politiikka

---

[1] kts. Neuvostovallan asetukset, osa 1, ss. 492—493, Moskova, 1957.

[2] Lenin, Kootut teokset, osa 35, s. 357.

on lopussa. Jos tätä politiikkaa nyt jatketaan, hän eroaa sekä hallituksesta että keskuskomiteasta. Vallankumoussotaan tarvitaan armeija, sitä ei ole. On siis hyväksyttävä ehdot."[1]

Sinä päivänä julkaistiin Pravdassa Leninin artikkeli "Rauha vai sota?" Hän totesi siinä: "... ehdot, jotka Saksan imperialismin edustajat ovat meille esittäneet, ovat ennenkuulumattoman raskaat, ylenmäärin sortavat, rosvoehdot. Saksan imperialistit ovat painaneet meidät maahan käyttäen hyväkseen Venäjän heikkoutta. Ja tässä tilanteessa minun on, ollakseni salaamatta teiltä karvasta totuutta, mikä on syvä vakaumukseni, sanottava teille, ettei meillä ole muuta ratkaisua kuin allekirjoittaa nämä ehdot. Ja että mikä tahansa muu ehdotus on joko tahallista tai tahatonta pyrkimistä vielä pahempiin onnettomuuksiin ja neuvostotasavallan täydelliseen myöhempään ... alistamiseen, sen Saksan imperialismin taholta tulevaan orjuuttamiseen ..."[2]

24. helmikuuta kello kolme aamulla avattiin yleisvenäläisen toimeenpanevan keskuskomitean istunto, jossa käsiteltiin rauhan solmimista Saksan kanssa. Lenin selosti Saksan rauhanehtoja. Yleisvenäläinen toimeenpaneva keskuskomitea vahvisti bolševikkien ehdottaman päätöslauselman Saksan rauhanehtojen hyväksymisestä.

Maaliskuun 1. ja 3. päivän välillä 1918 käytiin neuvottelujen kolmas vaihe. Neuvostovaltuuskuntaan kuuluivat G. V. Tšitšerin, G. I. Petrovski, G. J. Sokolnikov. Valtuuskunnan sihteerinä toimi L. M. Karahan, poliittisena neuvonantajana A. A. Joffe, sotilasneuvonantajana kontra-amiraali V. M. Altvater ym.

Maaliskuun 3. päivänä neuvostovaltuuskunta allekirjoitti Saksan kanssa sopimuksen siitä keskustelematta korostaakseen tällaisen rauhan väkivaltaista ja rosvoavaa luonnetta. Artikkelissaan "Onneton

---

[1] VSDTP(b):n keskuskomitean pöytäkirjat, Moskova 1958, s. 211.

[2] Lenin, Kootut teokset, osa 35, s. 376.

rauha" Lenin totesi: "Uskomattoman, ennenkuulumattoman raskasta on allekirjoittaa onneton, suhteettoman raskas, loputtoman alentava rauha silloin, kun vahva käy heikomman niskan päälle."[1]

Maaliskuun 6—8. päivinä Pietarissa pidettiin puolueen VII ylimääräinen edustajakokous.

Kuten oli odotettavissakin puolueen VII edustajakokouksessa käytiin laaja ja kärkevä väittely "vasemmistokommunistien" ja Leninin ja hänen kannattajiensa välillä. Se heijasteli periaatteessa kahta vastakkaista suhtautumistapaa rauhankysymykseen. Edustajakokouksessa taisteltiin ei vain siitä tuliko Brestin sopimus vahvistaa vai torjua, vaan myös Neuvosto-Venäjän ulkopolitiikan pääperiaatteista: minkä tulee olla ratkaisevana tekijänä ulkopolitiikassa — taistelun rauhan ja kapitalistisiin maihin solmittavien kauppasuhteitten puolesta vaiko pyrkimyksen sotilaallisten konfliktien lietsontaan; olivatko rauhansopimukset ja kompromissit kapitalistisen maitten kanssa mahdollisia jne.

7. maaliskuuta Lenin esitti puolueen edustajakokouksen toisessa istunnossa keskuskomitean poliittisen toimintakertomuksen. Hän analysoi perin pohjin maan kansainvälisen ja sisäisen tilanteen, osoitti luokkien voimasuhteet, toi esiin puolueen ja maan edessä sosialismia rakennettaessa olevat vaikeudet.

Leninin toimintakertomuksen käsittely sai edustajakokouksessa kärjistyneen, puolueen sisäisen taistelun luonteen. Puoluekokouksessa vallinneen tilanteen kärjistyneisyyden osoittaa jo vaikkapa se seikka, että Lenin joutui pitämään siellä 17 puheenvuoroa. Edustajakokoukseen osallistuneet D. Kondakov ja S. Perstov ovat kuvanneet kärjistynyttä ilmapiiriä seuraavasti: "Me edustajakokouksessa läsnäolleet muistamme hyvin sen erittäin sähköisen ja hermostuneen ilmapiirin, joka vallitsi niinä päivinä Taurian palatsissa. Tilanteen kiristymisen saivat aikaan "vasemmistokommunistit". Buharin, Rjazanov ja muut

---

[1] Lenin, Kootut teokset, osa 35, s. 382.

"vallankumoussodan" kannattajat heittivät tavan takaa repliikkejä ja ponnahtelivat paikaltaan. Toisinaan he jopa poistuivat yleisistunnoista pohtiakseen oman ryhmänsä asioita. Monet heidän puheenvuoroistaan muistuttivat hysteerisiä kohtauksia... Me syrjäseutujen edustajat kuuntelimme henkeä pidätellen Vladimir Iljitšin kiihkeitä ja hyvin perusteltuja puheenvuoroja "vasemmistokommunisteja" ja heidän johtajaansa Buharinia vastaan."[1]

Keskuskomitean toimintakertomuksen hyväksyttyään puolueen edustajakokous hyväksyi myös Brestin sopimuksen allekirjoittamisen vahvistavan päätöslauselman sodasta ja rauhasta.

14—16. maaliskuuta Moskovassa pidettiin myös neuvostojen IV ylimääräinen yleisvenäläinen edustajakokous. Sen ensimmäisenä työskentelypäivänä Lenin piti alustuksen ja 15. maaliskuuta loppupuheenvuoron Saksan kanssa solmitun rauhansopimuksen ratifioinnista. Edustajakokous tunnusti oikeaksi yleisvenäläisen toimeenpanevan keskuskomitean ja kansankomissaarien neuvoston sotaa ja rauhaa koskevassa kysymyksessä noudattaman politiikan. 15. maaliskuuta edustajakokous hyväksyi myös Leninin päätöslauselman Brest-Litovskin rauhan ratifioinnista.

Tuona päivänä, 15. maaliskuuta 1918 neuvostotasavallan historia oli sadankahdenkymmenenyhdeksän päivän ikäinen.

Näin Neuvosto-Venäjä Brestin rauhan allekirjoitettuaan irtautui imperialistisesta sodasta erittäin vaikean kansainvälisen tilanteen vallitessa. Maailman taantumuspiirien yritys murskata Neuvosto-Venäjä Saksan imperialismin sotilaallisin voimin valui hiekkaan. Brest-Litovskin sopimus oli ensimmäinen niitä diplomaattisia toimenpiteitä, jotka olivat yhteenvetona neljän sotavuoden tapahtumista. Sota, jonka imperialistit olivat aloittaneet päämääränään vaikutuspiirien uudelleenjako, olikin johtanut toisenlaiseen, niille yllättävään maailman ja-

[1] Pravda, 21. lokakuuta 1962.

kautumiseen. Niiden maiden rinnalle, joissa edelleen hallitsi pääoma, oli ilmestynyt Neuvosto-Venäjä. Sodasta irtauduttuaan Neuvosto-Venäjä sai ensimmäisen rauhallisen hengähdystauon, jonka se tarvitsi lujittaakseen asemaansa ja jatkuvasti kehittääkseen sosialistista vallankumousta.

Brestin rauhan solmiminen on yksi monilukuisia esimerkkejä Leninin teorian oikeellisuudesta ja hänen taktiikkansa joustavuudesta. Lenin piti Brestin rauhaa esimerkkinä sosialistisen valtion ja kapitalististen maitten välisestä järkevästä poliittisesta kompromissista, joka tehtiin rauhan ja sosialismin etujen hyväksi. "Se oli todellakin kompromissi imperialistien kanssa, mutta sellainen nimenomaan myös tilanteessa, jossa se oli välttämätön."[1]

Brest-Litovskin konferenssi oli myös ensimmäinen kansainvälinen neuvottelu, jossa Neuvosto-Venäjä ensimmäisen kerran saattoi julkisuuteen sosialistisen ulkopolitiikan uudet periaatteet.

Lokakuun vallankumouksen voiton ja Brestin rauhansopimuksen välisenä aikana Lenin vaihteli rauhan puolesta käydyn taistelun keinoja ja muotoja konkreettisten olosuhteitten mukaan analysoimalla luokkien väliset voimasuhteet niin maan sisällä kuin kansainvälisellakin areenalla. Tilanteen muuttuessa muuttuivat myös rauhan puolesta käydyn taistelun suunnitelmat. Vetoomus yleiseen demokraattiseen rauhaan, itävaltalais-saksalaisen liittoutuman maiden kanssa tehty erillissopimus sekä taistelu rauhallisesta hengähdystauosta ja sen vakiinnuttamisesta — siinä kolme vaihetta, joiden kautta Lenin johti Neuvosto-Venäjän imperialistisesta sodasta. Kansainvälisen vastavallankumouksen ensimmäiset yritykset tuhota neuvostovalta oli saatu torjutuksi. Rauhanpolitiikka oli saavuttanut suuren voittonsa.

---

[1] Lenin, Kootut teokset, osa 41, s. 19.

Kolmas luku

LENIN JA ULKOASIAIN KANSANKOMISSARIAATIN PERUSTAMINEN

Julistettuaan neuvostovaltion johtavat ulkopoliittiset periaatteet Lenin osallistui välittömästi ulkoasiain kansankomissariaatin perustamiseen. Diplomaattinen koneisto oli välttämätön maan eteen nousseitten uusien ulkopoliittisten tehtävien ratkaisemiseksi käytännössä, työläisten ja talonpoikien valtion etujen puolustamiseksi ja suojelemiseksi.

Entisen tsaarin ulkoministeriön koneiston haltuunotto, sen perinpohjainen uudistaminen ja sen saaminen työtätekevien luokkien uuden vallan palvelukseen ei ollut helppo tehtävä.

Neuvosto-Venäjän ulkopolitiikan kysymykset olivat jatkuvasti Leninin näköpiirissä. Hän pohti niitä jatkuvasti miltei joka päivä. Lenin ymmärsi, ettei kysymys ollut pelkästään uuden nimen antamisesta koneistolle, vaan nimenomaan uuden diplomatian luomisesta. Eikä se ollut mikään helppo asia. Tästä hän mainitsi eräässä Neuvosto-Venäjän Berliinissä toimineelle täysivaltaiselle edustajalle A. A. Joffelle ja pääkonsuli V. R. Menžinskille 24. toukokuuta 1918 osoittamassaan kirjeessä: "Korjata (ja luoda uusi) diplomatia on vaikea asia. Festina lente*."[1]

Kiiruhda hitaasti! Lenin muistutti neuvostodiplomaateille tärkeästä asiasta, hätiköinnin välttämisestä, siitä että tehtävät on suoritettava tilanteeseen

---

* Kiiruhda hitaasti.

[1] Lenin, Kootut teokset, osa 50, s. 80.

perehtyneenä, analysoimalla se ja näkemällä historiallinen tausta, on pystyttävä mittaamaan nykyisyys ja tulevaisuus ei pintapuolisten ilmiöitten perusteella, vaan todella ratkaisevien tekijöitten mukaan. Lukiessaan kirjeitä, liikekirjeitä, Leninille ulkoasiain ja ulkomaankaupan kansankomissariaateista sekä Neuvosto-Venäjän ulkomaisista edustustoista saapuneisiin ulkopoliittisiin asiakirjoihin merkittyjä huomautuksia, analysoidessaan Leninin ja Tšitšerinin välisiä tapaamisia ja heidän puhelinkeskustelujaan, joista ulkoasiain kansankomissaari G. V. Tšitšerin ja ulkomaankaupan kansankomissaari L. B. Krasin muistelmissaan kertovat (tällaisia tapaamisia ja varsinkin puhelinkeskusteluja oli useita kertoja päivässä), päätyy tulokseen, että poliittisessa mielessä ulkoasiain kansankomissariaattia johti itse asiassa myös Lenin. Yksikään ulkopoliittinen toimenpide, yksikään tärkeä tai toissijainenkaan toimenpide ei jäänyt vaille Leninin huomiota. Moskovassa oli tuskin toista kansankomissariaattia — elintarvikeasiain kansankomissariaattia ehkä lukuunottamatta — jolle Lenin olisi uhrannut enemmän huomiota.

Neuvosto-Venäjän diplomaattikoneiston luomisen vaikeutena ei ollut yksin uskollisten ja ammattitaitoisten miesten valitseminen diplomaattityöhön, vaan myös se, että oli kehitettävä tietyt metodit uusien ulkopoliittisten periaatteitten toteuttamiseksi, löydettävä oikeat muodot suhteille muihin valtioihin ja määriteltävä diplomaattisen koneiston paikka Neuvosto-Venäjän valtiollisten elinten järjestelmässä.[1]

---

[1] kts. tarkemmin teoksia: A. A. Ahtanzjan "Lenin ja neuvostodiplomatia", M. 1963, ss. 7—25; A. S. Bahov "Neuvostodiplomatian sarastaessa", M. 1966; M. P. Prošnikov "Keskeisen neuvostokoneiston perustaminen", M. 1966, ss. 253—257; sekä artikkeleita: B. Kontorovitš, "Ulkoministeriön organisatorinen kehitys", — Meždunarodnaja žižn, 15(133)/1922 ss. 51—55; I. Zalkind "Ulkoasiain kansankomissariaatti vuonna 1917" — Meždunarodnaja žižn 10/1927 ss. 12—20; I. I. Mints "Diplomatian historia" M. 1945, ss. 303—304.

Neuvostovaltion ulkopoliittinen koneisto rakentui neuvosto- ja puolueperiaatteitten joustavaan yhdistämiseen, mistä Leninin määritelmän mukaan tuli "poikkeuksellinen voimanlähde meidän politiikassamme".[1]

Eräissä teoksissaan, neuvostodiplomaateille, ennen kaikkea G. V. Tšitšerinille, L. B. Krasinille ja V. V. Vorovskille osoitetuissa kirjeissä ja muistioissa ja näiden kanssa käymissään keskusteluissa, ulkovalloille osoitettujen noottien luonnoksissa, asetuksissa, edustajakokouksissa, keskuskomitean täysistunnoissa, kansankomissaarien neuvoston sekä työ- ja puolustusneuvoston istunnoissa Lenin toi esiin tieteelliset periaatteet, jotka loivat pohjan neuvostovaltion ja kapitalistisen maailman maiden välisten uusien suhteitten määrittelylle. Hän viitoitti uudet ominaisuudet ja piirteet, jotka sosialistisen yhteiskunnan diplomaatin tuli omaksua. Jo ensimmäisessä, neuvostojen II yleisvenäläisen edustajakokouksen 26. lokakuuta hyväksymässä päätöksessä työläis- ja talonpoikaishallituksen — kansankomissaarien neuvoston — perustamisesta Lenin edellytti perustettavaksi 13 komissiota "hoitamaan erillisiä valtiollisen elämän aloja" sekä "ulkomaisten asiain" komission[2], joka 9. marraskuuta 1917 muutettiin ulkoasiain kansankomissariaatiksi.[3]

Itse ulkoasiain kansankomissariaatin organisointiprosessi oli neuvostovallalle varsin monimutkaista ja vaikeaa. Tämä johtui siitä, että yhdessäkään muussa tsaarin entisessä ministeriössä ei ollut niin runsaasti korkeimman aristokratian ja hallitsevien luokkien edustajia kuin ulkoministeriössä. Tsaarin ulkoministeriön 550 henkilön joukossa oli 32 ruhtinasta, 39 paronia ja paljon muita aristokraatteja.

Kansastaan erillään eläneinä he asettuivat vihamieliselle kannalle neuvostovallan suhteen ja kieltäytyivät yhteistyöstä sen kanssa.

---

[1] Lenin, Kootut teokset, osa 45, ss. 399.
[2] Lenin, Kootut teokset, osa 35, ss. 28—29
[3] Neuvostovallan asetukset, 1957, osa I, asiakirja n:o 14.

Tietoja uuden ulkoasiain kansankomissariaatin[1] synnyn ensimmäisistä päivistä on niin asiakirjoissa kuin myös nämä tapahtumat itse eläneitten henkilöitten muistelmissa. Kolmen päivän aikana lokakuun vallankumouksen jälkeen ei kukaan häirinnyt Pietarissa Dvortsovaja 6:ssa (Pevtši-sillan vieressä) sijainneen entisen tsaarin ministeriön tasaista elämää. Sen virkailijat saapuivat entiseen tapaansa työhön. Neljäntenä päivänä tieto bolševikkien saapumisesta ministeriön rakennukseen "iski kuin salama", muistelee ministeriön entinen kuriiri Mahotin. "Kaikki meni sekaisin. Todelliset valtioneuvokset, hoviarvoja kantaneet virkamiehet: kamariherrat, kamarijunkkarit ja muut nuoremmat virkamiehet sekä alempiarvoiset: kuriirit, vahdit, talonmiehet, kyökkiväki ja muut, tämä ihmisvirta vyöryi (suureen malakiitti- M. T.) saliin ja jähmettyi."[2] Heidän joukossaan oli kaksi ulkoministerin avustajaa Neratov ja Petrjajev. He pysähtyivät salin ovelle osoittaen kaikin tavoin täydellisen välinpitämättömyytensä kaikkeen salissa tapahtuvaan: vallathan näet tulevat ja menevät, mutta ministeriöt pysyvät.[3]

Neuvostovallan edustajat esittivät periaatteet, jotka tulivat siitä lähtien olemaan Venäjän ulkopolitiikan perustana. Vastaukseksi ei saatu suinkaan mitään diplomaattista tuudittelua. Virkamiehet pyrkivät aivan ilmeiseen skandaaliin.[4] Mutta heille ehdotettiin rauhallisesti: "Ne jotka ovat meidän kannallamme — vasemmalle, vastustajat — oikealle."[5]

---

[1] 13. joulukuuta ulkoasiain kansankomissariaatin viralliseksi nimeksi tuli Neuvostoliiton ulkoasiain kansankomissariaatti ja Neuvostoliiton korkeimman neuvoston säätämällä lailla maaliskuun 15. päivältä 1946 Neuvostoliiton kansankomissariaatit muutettiin ministeriöiksi. Siitä lähtien ulkoasiain kansankomissariaatti on ollut Neuvostoliiton ulkoministeriö.

[2] Kymmenen vuotta neuvostovaltaa (toimenpiteitä ja asiakirjoja), M. 1927, ss. 3—4.

[3] S. Zarnitski, A. Sergejev "Tšitšerin", M. 1967, s. 63.

[4] S. Zarnitski, A. Sergejev "Tšitšerin", M. 1967, s. 63.

[5] Kymmenen vuotta neuvostodiplomatiaa (toimenpiteitä ja asiakirjoja), s. 4.

Tällaiseen kysymyksen asetteluun törmättyään virkamiehet pyysivät harkinta-aikaa ja poistuivat viereiseen saliin. Aika venyi varsin pitkäksi. Sitten kävi ilmi, ettei kukaan virkamiehistä "tule palvelemaan uutta valtaa".[1] Neuvostovallan edustajat lähtivät ministeriöstä.

Muutaman päivän kuluttua annettiin sabotaasintekijöiden erottaminen ja vanhan ministeriön haltuunotto I. A. Zalkindin tehtäväksi. Hänet oli määrätty Pietarin erikoiskomission puheenjohtajan M. S. Uritskin avuksi.

"Otettuani kaiken varalta mukaani t. Uritskin allekirjoituksella varustetun pidätysmääräyksen minä saavuin yhdessä Polivanovin[2] kanssa sovittuna aikana ministeriöön", muistelee Zalkind.

"Hämmästykseksemi tapasin rakennuksen täysin valaistuna ja kun me nousimme ylimpään kerrokseen eteemme avautui näky, joka muistutti jonkinlaista kansankokousta: ylemmät ja alemmat virkamiehet täyttivät suuren salin; paikalla olivat paitsi kaikki meidän kutsumamme myös monet täysin kutsumattomat. Ministeriö oli koolla täysilukuisena. Polivanov esitteli minut ministerin avustajalle Petrjajeville ja tämä puolestaan luetteli minulle koko joukon kaikenlaisten osastojen ja jaostojen johtajia ja päälliköitä. Minä pidin lyhyen puheen todeten, että olin saapunut työläis- ja talonpoikaishallituksen nimissä selvittämään lopullisesti ministeriön virkamiesten suhteen heidän virkatehtäviinsä; mainitsin elettävän sota-aikaa ja ministeriön tehtävien kuuluvan niihin, jotka maan edun nimessä eivät siedä hetkenkään keskeytystä.

Sanojen jälkeen virkamiesten johtava ryhmä Potajev kärjessään alkoi kuiskutella ja viimemainittu

---

[1] M. P. Prošnikov "Ulkoasiain kansankomissariaatin organisoinnin historiaa" — julkaisussa Istorija SSSR, 1/1964, s. 107; A. R. Williams "Leninistä ja lokakuun vallankumouksesta", M. 1960, s. 190; Proletarskaja revoljutsija, 10/1922 s. 60; Novaja žižn, 28. 10. 1917.

[2] J. L. Polivanov oli palvellut Aasian osastolla ja oli tarjonnut palveluksiaan neuvostovallalle.

ilmoitti, että heidän päätöksensä on periaatteessa muuttumaton: "kyseistä" hallitusta he eivät voi palvella.[1]

Pyrkien kuitenkin häiritsemään entisen ministeriön työn käynnistämistä he ilmoittivat olevansa valmiita "suojelemaan" ministeriötä ja hoitamaan joitakin juoksevia asioita (sotavankeja koskevia, konsulitehtäviä ja rahan siirtoja ulkomaille koskevia asioita).[2]

Vakuututtuaan viimein siitä, että neuvostovallan edustajat olivat vakaasti päättäneet ottaa ulkopolitiikan tehtävät omiin käsiinsä kaikkien ulkoministeriön osastojen virkamiehet lopettivat työnsä julistaen uuden vallan boikottiin. "Vain kuriirit ja palvelushenkilökunta ilmoittivat meille välittömästi ja määrätietoisesti olevansa valmiita palvelemaan uutta valtaa."[3] Vallankumouksen vihamiehet laskivat kuitenkin väärin. Uusi valta ryhtyi päättävästi romuttamaan riistoa harjoittanutta valtiokoneistoa. Ulkoministeriön johtajalta Tatištševilta ja muilta osastoja jaostopäälliköiltä vaadittiin arkistojen, salaisten kassakaappien ja virkapapereitten säilytystilojen avaimet.[4] Ulkoministeriön tilat saatettiin työläisistä, puna-armeijalaisista ja Itämeren laivaston matruuseista muodostettujen osastojen valvontaan. Sabotaašiin syyllistyneet virkamiehet, jotka olivat kieltäytyneet tunnustamasta neuvostohallitusta, erotettiin ulkoasiain kansankomissariaatin määräyksellä. "Ulkoministeriön virkailijat, jotka eivät saavu työhön marraskuun 13. päivän aamuun mennessä, katsotaan erotetuiksi ja heiltä riistetään oikeus valtion eläkkeeseen ja kaikki sotapalveluksen erioikeudet",[5] sanottiin tässä määräyksessä. 14. marraskuuta sotilaallinen vallankumouskomitea hyväksyi päätöksen

---

[1] I. A. Zalkind, "Ulkoasiain kansankomissariaatti vuonna 1917", s. 13.
[2] sama teos.
[3] sama teos, s. 12.
[4] A. S. Bahov "Neuvostodiplomatian sarastaessa", M. 1966, ss. 13—27.
[5] Pravda, 10. marraskuuta 1917.

entisen ulkoministeriön virkamiesten toimia johtavan lakkokomitean pidätyksestä.[1] Tsaarin ulkoministeriö oli lakannut olemasta.

Aluksi ulkoasiain kansankomissaariksi nimitettiin Trotski. Hän suhtautui kuitenkin väheksyvästi tähän nimitykseen, ei pitänyt sitä vakavana asiana ja totesi jossain yhteydessä: "Tokko meillä tulee olemaan mitään diplomaattista työtä? Minä esitän muutamia vallankumouksellisia kehotuksia ja suljen putiikin."[2] Kuten oli odotettavissa hän ei viipynyt kovin pitkään tällä paikalla. Ensimmäisenä varsinaisena neuvostotasavallan ulkoasiain kansankomissaarina voidaankin pitää Georgi Vasiljevitš Tšitšeriniä, joka toukokuun 30. päivästä 1918 alkaen johti keskeytyksettä 12 vuoden ajan ulkoasiain kansankomissariaattia. Näiden kahdentoista vuoden aikana Tšitšerin loi monia merkittäviä sivuja leniniläisen diplomatian historiaan.

Erityisen tärkeän merkityksen ulkoasiain kansankomissariaattia perustettaessa Lenin antoi ihmisten valinnalle. Hänen lukuisat kirjeensä sekä diplomaattien muistelmat osoittavat Leninin henkilökohtaisesti osallistuneen ulkoasiain kansankomissariaatin työntekijäkunnan valintaan. Hän tutustui ihmisten ominaisuuksiin työntekijöinä ja paitsi että hän itse valitsi ulkoasiain ja ulkomaankaupan kansankomissariaattien johtavan työntekijäkunnan, usein myös suositteli tovereita koneiston muihin renkaisiin.

Tiedossamme on esimerkiksi Leninin vanhalle pietarilaiselle puolueen jäsenelle N. A. Jemeljanoville antama suositus ulkomailla suoritettavaan työhön: "Pidän äärimmäisen, äärimmäisen tärkeänä saattaa hänet lähemmäksi ulkomaankaupan asioita, meiltä puuttuu ulkomailla ulkomaankaupan virkailijoitten keskuudessa kokeneita puolueihmisiä . . ."[3]

21. tammikuuta 1918 kansankomissaarien neuvosto

---

[1] Suuren proletaarivallankumouksen asiakirjoja, s. 246.
[2] S. Zarnitski, A. Sergejev "Tšitšerin", M. 1967, s. 61.
[3] Lenin, Kootut teokset, osa 54, s. 24.

antoi Tšitšerinin tehtäväksi muodostaa neuvostotasavallan ulkopoliittisen koneiston ja tehdä siitä neuvostovallan ulkopolitiikan aktiivisen välikappaleen. Ulkoasiain kansankomissariaatin koneistoon kiinnitettiin rinnan bolševikkipuolueen vanhempien, aktiivisesti kansainväliseen työväenliikkeeseen osallistuneitten ja runsaasti poliittista kokemusta omaavien ja kielitaitoisten toimitsijoitten rinnalle myös työläisiä ja matruuseja, joilla vallankumousintoa lukuunottamatta ei ollut mitään käsitystä diplomatiasta. Kukaan heistä ei milloinkaan ollut laatinut diplomaattisia nootteja, ei osannut kieliä eikä ollut perillä diplomaattisten menettelytapojen hienouksista. Tulevat diplomaatit oli opetettava rakastamaan ammattiaan, heidät oli saatava opiskelemaan ja vakuuttuneiksi siitä, että diplomatia on usein tykkejä voimakkaampi, että se oli tarpeen neuvostovaltiolle ja että sen tuli heti alusta alkaen tehostaa uuden Venäjän poliittista ja moraalista arvovaltaa. Kommunistit, työläiset ja matruusit osoittautuivat luottamuksen arvoisiksi. Niinpä matruusi N. G. Markinin poikkeuksellisen energian ansiosta toimeenpantiin tsaarin ja väliaikaisen hallituksen arkistojen salaisten asiakirjojen julkaisu. Markinin valitsema kääntäjäryhmä käänsi venäjäksi ja valmisti julkaistavaksi joulukuun 1917 ja tammikuun 1918 kuluessa yli sata diplomaattista asiakirjaa. Ulkoasiain kansankomissariaatti julkaisi "Kokoelman asiakirjoja entisen ulkoministeriön arkistosta", joka koostui kymmenestä erillisestä kirjasesta. Julkaistut salaiset asiakirjat olivat vakava isku imperialistiselle diplomatialle paljastaessaan sen koko maailman tarkasteltavaksi, sen osallisuuden imperialistisen sodan valmisteluun ja alkamiseen.

Vuoden 1917 joulukuun puoliväliin mennessä oli saatu kehitetyksi ulkoasiain kansankomissariaatin rakenne ja perustettu sen ensimmäiset osastot: suhteita länsimaihin hoitava osasto ja suhteita idän maihin hoitava osasto (johon kuului Kaukoidän jaosto ja islamilaisen lehdistön jaosto) sekä viisumi-, talous-, oikeus-, sotavanki-, rahalaina- ja rahansiirto-

sekä lehdistöosastot, sihteeristö jne.[1] Kansankomissariaatin henkilökuntaan kuului 126 työntekijää.

Leninin välittömästä osallistumisesta uuden ulkoasiain kansankomissariaatin koneiston työn organisointiin kertoo mm. "pöytäkirja ulkoasiain kansankomissariaatin ja Venäjän ulkomaisten edustustojen organisointi-istunnosta".[2]

Tämä istunto pidettiin 30. kesäkuuta 1918 ja mukana olivat V. I. Lenin, G. V. Tšitšerin, V. V. Vorovski ja K. B. Radek. "Neuvottelukokous päätyi seuraavaan tulokseen komissariaatin sisäistä rakennetta koskevissa kysymyksissä: a) tarvitaan koko komissariaatin asioita johtava henkilö tehtävinään: 1) saapuvan aineiston jako osastoille, 2) teknisen puolen johto ja 3) huolenpito suhteista muihin virastoihin.

b) osastojen johtajat käsittelevät oman alueensa päivittäisistä kysymyksistä, joita syntyy heidän työnsä kohteena olevien ilmiöitten yhteydessä; he pitävät kansankomissaarin heidän tarkkailtavakseen annetuissa maissa vallitsevan tilanteen tasalla toimittaen tälle jatkuvasti referaatteja kyseisen maan lehdistöstä ja kirjallisuudesta; he käyvät neuvotteluja muiden maiden edustajien kanssa mikäli kansankomissaari ei katso tarpeelliseksi käydä näitä neuvotteluja henkilökohtaisesti.

Kansankomissaari puolestaan tiedottaa osastojen johtajille yleispoliittisesta tilanteesta ja ennen osaston työn kohteena olevaa maata koskevien kysymysten ratkaisua vaatii johtajilta informaatioita ja konsultaatioita."[3]

Vuonna 1918 ulkoasiain kansankomissariaatin koneistoa laajennettiin merkittävästi.[4] Sen rakenne oli seuraavanlainen:

---

[1] S. J. Vygodski "V. I. Lenin — neuvostovaltion ulkopolitiikan johtaja", M. 1960, s. 35.

[2] S. J. Vygodski "V. I. Lenin — neuvostovaltion ulkopolitiikan johtaja" M. 1960, s. 36 sekä "Neuvostovaltion lähteillä" M. 1965, s. 34.

[3] samat lähteet.

[4] samat lähteet.

1. Kansankomissaarin kanslia;
2. Komissaarin lännen asioita hoitavan avustajan kanslia, johon liittyi sotavankien asioita hoitava osasto. Kansliaan kuului 8 jaostoa: 1 Suomi, Ruotsi, Norja, 2) Saksa, 3) Itävalta, 4) Puola ja Ukraina, 5) Iso-Britannia ja Hollanti, 6) Ranska ja Belgia, 7) Italia, Espanja ja Portugali, 8) Sveitsi, Luxemburg ja Monaco.
3. Komissaarin idän asioita hoitavan avustajan kanslia, johon kuului 8 jaostoa: 1) Serbia, Tšernogoria, Kroatia, Albania, Makedonia, Bulgaria, Romania, Kreikka, 2) Turkki, Egypti, Abessinia, Palestiina, afrikkalaiset ja islamilaiset maat, 3) Persia, Armenia, Kurdistan, 4) Buhara, Afganistan, Intia, Tiibet, 5) Kiina, Mongolia, Mantšuria, 6) Japani, Korea, 7) eteläisten merten siirtomaat ja Afrikan siirtomaat, Australia, Filippiinit, 8) Amerikka.

Lisäksi perustettiin myös seuraavat osastot: 1. oikeusosasto, johon kuuluivat hallinnollinen, lainsäädännöllinen, kansainvälis-oikeudellinen, siviiliasiain, eksterritoriaalinen ja lainopillinen neuvonantojaosto, 2) henkilökunta- ja talousasiain osasto, 3) rahasiirtojen ja rahalainojenosasto, 4) viisumiosasto, 5) lehdistötoimisto, 6) ulkomaisen poliittisen kirjallisuuden osasto, 7) salakirjoitusosasto, 8) itämaisten kielten käännösten (tulkkien) osasto. Ulkoasiain kansankomissariaatin Romanian asiain komissio, rauhansopimuksen noudattamista valvova virastojen yhteiskomissio, arkistot (Pietarin ja Moskovan) ja Akatemia. Jonkin aikaa ulkoasiain kansankomissariaatin yhteydessä toimi myös Pietarin kanslia.[1]

Vuoteen 1919 mennessä Neuvosto-Venäjän eristys voimistui intervention ja piirityksen vuoksi ja valtion diplomaattisen toiminnan piiri supistui. Tietenkin myös ulkoasiain kansankomissariaatin koneistoa supistettiin huomattavasti.

Ratkaiseva tehtävä ulkoasiain kansankomissariaatin työssä oli kollegiolla. Huhtikuussa 1919

---

[1] Kymmenen vuotta neuvostodiplomatiaa, 1927, ss. 2—23.

Tšitšerin luonnehti kollegion työtä seuraavasti: "Ulkoasiain kansankomissariaatin tiivis kollegio koostuu muutamista henkilöistä, jotka itse asiassa suorittavat komissariaatin työn, ja se on sen juoksevia työasioita hoitava elin. Pitkän aikaa se kokoontui päivittäin, nyt se kokoontuu kolme kertaa viikossa, mutta se voidaan aina helposti kutsua ylimääräisesti koolle. Se johtaa komissariaatin kollektiivista työtä. Sen menestyksellisen toiminnan ehdottomana edellytyksenä on sen tiivis työntekijäkunta. Kokemus on osoittanut tämäntyyppisen kollegion hyödyllisyyden."

1920 ja 1921 olivat neuvostovallan ulkopolitiikan rauhanomaisen esiinmarssin vuosia. Jo 1. tammikuuta 1921 Neuvosto-Venäjällä oli kahdeksan pysyvää diplomaattista edustustoa ja erikoislähetystöä. Vuoteen 1922 mennessä täysivaltaisten edustustojen määrä oli kohonnut 17:ään.

12. marraskuuta 1923 Neuvostoliiton toimeenpaneva keskuskomitea vahvisti uuden asetuksen sosialististen neuvostotasavaltojen liiton ulkoasiain kansankomissariaatista.[1] Tässä asiakirjassa oli otettu huomioon kaikki Leninin neuvot ja ohjeet neuvostodiplomatian kehityksen erikoispiirteistä ja näkymistä. Ulkoasiain kansankomissariaattia koskeva asetus koostui kuudesta kohdasta, joissa määriteltiin täsmällisesti Neuvostoliiton ja sen yhteyteen kuuluvien neuvostotasavaltojen tehtävät hoidettaessa diplomaattisuhteita muihin valtioihin. III ja IV kohta määrittelivät ulkoasiain kansankomissariaatin rakenteen, oikeudet ja velvollisuudet. "Neuvostoliiton ulkoasiain kansankomissariaatti koostuu: a) komissaarista ja hänen kanssaan toimivasta kollegiosta, b) sihteeristöstä, c) hallinto-osastosta, d) lännen osastosta, e) idän osastosta, f) talous- ja oikeusosastosta, g) lehdistöosastosta."

Asetuksen VI kohta määritteli järjestyksen, jolla nimitetään ja kutsutaan kotiin Neuvostoliiton ulkomailla olevat diplomaattiedustajat. Neuvostoliiton

---

[1] Vestnik ZIK, SNK i STO SSSR, 10/1923, ss. 177—180.

ulkomaille akkreditoidut täysivaltaiset edustajat "nimitetään ja kutsutaan kotiin Neuvostoliiton toimeenpanevan keskuskomitean puhemiehistön päätöksellä". Ne edustustojen, valtuuskuntien ja lähetystöjen päämiehet, joilla on täysivaltaisten edustajien oikeuksia vähäisemmät oikeudet, nimitetään ja kutsutaan kotiin Neuvostoliiton kansankomissaarien neuvoston päätöksellä.

Ulkoasiain kansankomissariaatille annettiin oikeus nimittää: a) asiainhoitajat, jotka toimivat täysivaltaisten edustajien poissaollessa tai sen jälkeen kun nämä on kutsuttu kotiin uuden täysivaltaisen edustajan nimitykseen asti, b) kansainvälisissä, Neuvostoliiton solmimien sopimusten täyttämistä valvovissa sekakomiteoissa toimivien Neuvostoliiton valtuuskuntien jäsenet, c) asiamiehet, neuvonantajat, sihteerit, attašeat täysivaltaisiin edustustoihin ja muihin diplomaattisiin lähetystöihin ja valtuuskuntiin sekä kansainvälisten sekakomissioitten jäsenet.

Myöhemmin Neuvostoliiton ja muiden maiden kansainvälisen yhteistyön laajentuessa ulkoasiain kansankomissariaatin toiminnan mitat ja rakenne muuttuivat ja täydentyivät edelleen.

NEUVOSTOLIITON ULKOMAISET DIPLOMAATTISET EDUSTUSTOT

Neuvostovallan diplomaattisen koneiston luominen ulkomaille oli vieläkin vaikeampaa kuin maan sisällä. Kapitalistiset valtiot kieltäytyivät itsepintaisesti tunnustamasta neuvostovaltiota. Ne eivät uskoneet neuvostojärjestelmän lujuuteen ja pyrkivät kaikin tavoin ehkäisemään nuorta neuvostovaltiota luomasta normaaleja diplomaattisuhteita. Tsaaria ja väliaikaista hallitusta palvellut vanha diplomaattikoneisto ei tietenkään pystynyt noudattamaan työläisten ja talonpoikien valtion vallankumouksellista ulkopolitiikkaa. Neuvostohallituksen oli pakko luoda alusta alkaen oma diplomaattinen koneistonsa ulkomaille. Ennen kaikkea oli tarpeen saada selville, olivatko Venäjän lähetystöjen virkailijat suostuvai-

sia noudattamaan sitä "kansainvälistä politiikkaa, jota oli määrännyt noudatettavaksi sotilas- ja työläisedustajien neuvostojen edustajakokous ja talonpoikaisedustajain edustajakokous ja joka ilmeni pikaiseen rauhan solmimiseen tähtäävinä toimenpiteinä."[1]

Niitä diplomaatteja, jotka eivät olleet halukkaita noudattamaan neuvostopolitiikkaa, kehotettiin "välittömästi vetäytymään syrjään työstä ja luovuttamaan tehtävät alemmille virkailijoille riippumatta näiden aiemmin täyttämästä asemasta jos he eivät olleet suostuvaisia alistumaan neuvostovallan palvelukseen".[2]

Suurin osa ulkomailla olleista venäläisistä diplomaattiedustajista kieltäytyi palvelemasta neuvostohallitusta lukuunottamatta Venäjän Portugalissa toiminutta asiainhoitajaa Ungern Sternburgia ja Espanjassa toiminutta Venäjän asiainhoitajaa J. J. Solovjevia. Mutta heidän sähkeensä, joissa he ilmoittivat haluavansa palvella uutta järjestelmää, eivät päässeet perille ulkovaltojen lävitse ja he itse joutuivat hyökkäysten ja vainojen kohteiksi.

9. joulukuuta 1917 julkaistiin ulkoasiain kansankomissaarin määräys niiden suurlähettiläiden, lähettiläiden ja suurlähetystöjen jäsenten erottamisesta, jotka eivät olleet suostuneet "työskentelemään neuvostovallan johdolla II yleisvenäläisen edustajakokouksen toimintaohjelman pohjalta".[3]

Seuraavien kuukausien aikana neuvostohallitus kääntyi useita kertoja eri maiden hallitusten puoleen ja vaati eväämään vanhan Venäjän diplomaattiedustajilta heidän oikeutensa ja etuoikeutensa. Kapitalistiset valtiot eivät kuitenkaan reagoineet tähän neuvostohallituksen vetoomukseen, vaan pitivät jatkuvasti yllä virallisia suhteita tsaarin suurlähettiläisiin. Muutamat niistä ylläpitivät näitä suhteita monia vuosia lokakuun vallankumouksen voiton jäl-

---

[1] "Neuvostoliiton ulkopoliittisia asiakirjoja", osa 11, s. 41.
[2] Sama teos, s. 41.
[3] Sama teos, osa 1, s. 43.

keen. Niinpä USA ylläpiti suhteita väliaikaisen hallituksen suurlähettiläässeen Bahmetjeviin aina vuoteen 1922[1] ja Jugoslavia vuoteen 1940 asti. Ranska puolestaan jatkoi pitkään "virallisia" suhteita väliaikaisen hallituksen suurlähettiläässeen Maklakoviin, jolta neuvostohallitus oli riistänyt valtuudet jo 30. marraskuuta 1917.

Yksi neuvostohallituksen ensimmäisiä asetuksia, joka tähtäsi diplomaattipalvelun järjestämiseen ulkomailla, julkaistiin kansankomissaarien neuvoston toimesta Leninin ja Tšitšerinin allekirjoituksella varustettuna 22. toukokuuta 1918. Sillä oli nimenään: "Diplomaattisten edustajien arvoluokkien lakkauttamisesta ja heidän nimittämisestään Venäjän sosialistisen federatiivisen neuvostotasavallan täysivaltaisiksi edustajiksi".[2]

Tärkeä merkitys Neuvosto-Venäjän ulkomailla olevien edustustojen organisoinnissa ja tehtävien määrittelyssä oli ulkoasiain kansankomissariaatin ja ulkomaisten edustustojen organisointia koskeneen istunnon pöytäkirjan toisella pykälällä, joka hyväksyttiin mainitussa istunnossa Leninin läsnäollessa 30. kesäkuuta 1918 ja sai otsikokseen: "Venäjän sosialistisen neuvostotasavallan ja ulkoasiain kansankomissariaatin ulkomaiset edustustot". Pöytäkirjassa sanottiin: "a) meidän ulkomaisten edustustojemme tulee valtiollisesti tärkeissä kysymyksissä pyytää ohjeet ulkoasiain kansankomissariaatilta ennen kuin tehdään mitään neuvostotasavaltaa sitovia päätöksiä. Poikkeaminen tästä säännöstä on mahdollista vain silloin, kun jonkin päätöksen lykkääminen uhkaa aiheuttaa vakavan vaaran. Tällaisissa äärimmäistapauksissa henkilökohtainen ratkaisu on sallittavissa, mutta edustajamme kantaa omakohtaisen poliittisen vastuun hallituksen edessä. b) Ulkoasiain kansankomissariaatti toimittaa ulkomaisille edustus-

---

[1] V. K. Furajev "Neuvostoliittolais-amerikkalaiset suhteet", M. 1964, s. 37.

[2] Vuoden 1918 kesäkuun 8. (toukokuun 15.) päivän asetuskokoelma, n:o 39, s. 505.

toillemme kaiken tarvittavan lehdistömateriaalin, joka tiedottaa hallituksen sisä- ja ulkopolitiikasta, laatii niille muistiot kaikista tärkeistä edessä olevista kysymyksistä, lähettää niille kiertosähkeitä ja tiedonantoja ja täten johtaa niiden toimintaa. c) Tasavallan ulkomaiset edustustot järjestävät omat informaatio-osastonsa, jotka säännöllisesti toimittavat ulkoasiain kansankomissariaatille kyseisen maan johtavia lehtiä, aikakauslehti- ja kirjamateriaalia, sen tarvitsemia tietoja ja saattaa sen tietoon päivittäisen yhteenvedon seikoista, jotka valaisevat kyseisen maan sisäistä tilannetta samoin kuin myös kansainvälistä tilannetta".[1]

18. lokakuuta 1918 kansankomissaarien neuvosto saattoi julkisuuteen asetuksen konsulaattien organisoinnista. Asetus edellytti konsulaattien perustamista niihin maihin, joihin VSFNT ja sen kansalaiset olivat liikesuhteissa. Asetuksen mukaan ulkoasiain kansankomissariaatille annettiin oikeudet toteuttaa konsulin- ja yleisdiplomaattisten tehtävien yhdistäminen yhdelle henkilölle ja jakaa konsulaateille ja konsuleille velvoitukset suojella Venäjän tasavallan yksityisten kansalaisten tai heidän yhdistystensä (organisaatioittensa) taloudellisia, oikeudellisia ja sosiaalisia etuja.[2]

Ensimmäisiksi diplomaattiedustajiksi ulkomaille määrättiin V. V. Vorovski ja M. M. Litvinov.

Päätös V. V. Vorovskin nimittämisestä Neuvosto-Venäjän täysivaltaiseksi edustajaksi Skandinavian maihin (Ruotsiin, Tanskaan ja Norjaan) tehtiin 10. marraskuuta 1917. Yhteydet Pietariin olivat poikki eikä tuolloin Tukholmassa ollut Vorovski tiennyt mitään nimityksestään. "Tukholmaa kiersivät huhut, että minä olen punainen suurlähettiläs, mutta minä en virallisesti tiedä mitään", sanoi Vorovski keskustellessaan Ruotsin valtiopäivien edustajan, vasem-

---

[1] S. J. Vygodski "V. I. Lenin — neuvostovaltion ulkopolitiikan johtaja" M. 1960, s. 48.

[2] Työläis- ja talonpoikaishallituksen asetuskokoelma, n:o 78, 1918, s. 723.

mistososialidemokraatin Fredrik Strömin kanssa.[1] Pian Vorovskille luovutettiin diplomaattikuriirin välityksellä valtuuskirja hänen nimityksestään ulkoasiain kansankomissariaatin täysivaltaiseksi edustajaksi Skandinavian maihin.

Neuvostohallitus teki kaikkensa luodakseen vaikeassa kansainvälisessä tilanteessa edellytykset ensimmäisten diplomaattiedustajien työlle ulkomailla. "Keskuskomitean järjestelytoimikunta antoi meille monia työntekijöitä ulkomaisiin edustustoihimme." Brestin rauhan solmimisen jälkeen perustettiin neuvostovallan täysivaltainen edustusto Saksaan johtajanaan A. A. Joffe ja V. R. Menžinskin johtama pääkonsulaatti Berliiniin ja 5. huhtikuuta 1918 suurlähettiläs J. A. Berzinin johtama edustusto Sveitsiin. Tanskassa toimi Vorovskin alaisena J. Z. Surits. Kesällä 1918 lähetettiin Iraniin Neuvosto-Venäjän edustajaksi I. O. Kolomijtsev ja Afganistaniin Bravin.

Huolimatta Englannin vakoilun vainosta Kolomijtsev sai Iranissa aikaan ripeän toiminnan, mutta pian neuvostolähetystö tuhottiin. Kolomijtsevin onnistui pelastautua. Saatuaan heinäkuussa neuvostohallitukselta valtuuskirjansa Kolomijtsev suuntasi jälleen matkansa Iraniin mukanaan erikoislähetystö. Matkalla Teheraniin hänet kidnappasivat englantilaiset interventit ja venäläiset valkokaartilaiset ja hänet murhattiin raa'asti. Näin menehtyi diplomaattitehtäväänsä suorittaessaan neuvostotasavallan yksi ensimmäisiä täysivaltaisia edustajia.[2] Lontoossa oleva M. M. Litvinov organisoi "Venäjän kansansuurlähetystön", mutta siitä huolimatta Englannin hallitus ei virallisesti tunnustanut häntä suurlähettiläälksi. Kuitenkin Englannin hallitus ylläpiti häneen suhteita de facto.

Marraskuussa 1918 tehostuivat provokaatiot Berliinissä sijaitsevaa neuvostoedustustoa vastaan. Neu-

---

[1] P. Pijašev "Vorovski", M. 1959, ss. 205—206.

[2] B. Z. Šunjanski "Neuvostodiplomatian taisteluvartiossa" M. 1960.

vostodiplomaatteja syytettiin väärin perustein agitaatiokirjallisuuden maahantuonnista ja heidät karkotettiin maasta. Suhteet neuvostohallitukseen katkaisi myös Sveitsin hallitus. Kuukautta myöhemmin Ruotsin hallitus kutsui Moskovasta kotiin suurlähetystönsä ja kehotti Vorovskia lähtemään Ruotsista. Neuvostodiplomatialta suljettiin ovet ulkomaailmaan. Intervention voimistuessa katkesivat diplomaattisuhteet miltei kaikkiin maihin. Ainoa valtio, johon VSFNT piti yllä diplomaattisuhteita intervention ja saarron kaudella oli Afganistan.[1]

Vuonna 1919 neuvostohallitus ryhtyi toimenpiteisiin oman edustustonsa perustamiseksi Amerikan Yhdysvaltoihin. Tammikuussa 1919 ulkoasiain kansankomissariaatti nimitti L. K. Martensin edustajaksi USA:han. 19. maaliskuuta Martens luovutti USA:n ulkoministerille valtuuskirjansa ja muistion jossa neuvostohallitus ehdotti ystävällisten suhteitten solmimista Amerikan Yhdysvalloille. USA:n hallitus torjui Martensin ja kohdisti häneen vainoja. Tämän vuoksi Martensin oli pakko lähteä Yhdysvalloista. 24. joulukuuta 1920 ulkoasiain kansankomissariaatti lähetti USA:n hallitukselle sähkeen, jossa se korosti, että Martens oli rehellisesti ponnistellut kauppasuhteitten luomiseksi Amerikan porvariston kanssa, diplomaattisten suhteitten uudistamiseksi Yhdysvaltojen kanssa ja Neuvosto-Venäjän tunnustamiseksi USA:n hallituksen toimesta.

Vuosina 1918—1921 toimi neuvostoedustusto Australiassa. Sitä johti venäläinen vallankumouksellinen ja emigrantti Pjotr Simonov. Eräissä maissa neuvostohallitus nimitti konsulin toimeen paikallisia kansalaisia. Niinpä Englannissa (Glasgowissa) nimitettiin Neuvosto-Venäjän ylimääräiseksi konsuliksi tunnettu ammattiliittomies John MacLean ja Tukholmassa Fredrik Ström. Neuvostovallan ensimmäisinä kuukausina ylimääräisen (kunnia-)konsulin

[1] A. S. Bahov "Neuvostodiplomatian sarastaessa" M. 1966, s. 89.

tehtävät annettiin USA:ssa John Reedin[1] hoidettaviksi. Tosin neuvostokonsulaatin työtä ei onnistuttu USA:ssa organisoimaan maan hallituksen vastatoimenpiteitten vuoksi.

Vuonna 1921 VSFNT:llä oli 30 konsulaattia Euroopan ja Aasian maissa.

Konsulaattikoneiston toiminnan järjestykseen saattamiseksi ulkoasiain kansankomissariaatti julkaisi 6. huhtikuuta 1921 erikoisohjeet konsuleille. Nämä ohjeet poikkesivat huomattavasti kaikkien porvarillisten valtioitten konsulisäännöistä. Ne velvoittivat neuvostokonsulit noudattamaan kussakin maassa vallitsevia lakeja, olemaan puuttumatta muiden maiden sisäisiin asioihin ja puolustamaan omien kansalaisten ja järjestöjen etuja.

26. toukokuuta 1921 kansankomissaarien neuvosto julkaisi asetuksen ulkomailla olevista neuvostoelimistä. Tämän asetuksen mukaan VSFNT:n täysivaltainen edustaja oli asemassaan ainoa edustaja, jolla oli oikeus hoitaa oman hallituksensa nimissä poliittisia suhteita tämän vieraan valtion hallitukseen. Neuvosto-Venäjän konsulille näitä tehtäviä ei enää asetettu. Kaikki kyseisen valtion alueella olevat muitten virastojen ja elinten edustajat olivat tämän asetuksen mukaan hallinnollisesti täysivaltaisen edustajan alaisia.

Tällä tavoin monet vaikeudet voittaen kommunistinen puolue loi Leninin johdolla ensimmäisen sosialistisen valtion diplomaattikoneiston, joka ei vain nopeasti saavuttanut näkyvää sijaa neuvostovallan valtiollisten elinten järjestelmässä, vaan löysi myös oikeat muodot solmittaessa suhteita kaikkiin maailman maihin.

Lenin antoi useita kertoja tunnustuksen ulkoasiain kansankomissariaatin koneistolle: "... Tämä koneisto on poikkeuksellinen meidän valtiokoneistossamme. Siihen me emme ole päästäneet yhtäkään edes jossain määrin vaikutusvaltaista ihmistä

---

[1] Kymmenen vuotta neuvostodiplomatiaa (toimenpiteitä ja asiakirjoja), M. 1927, s. 3.

vanhasta tsaarin koneistosta. Koko sen vähänkin arvovaltainen koneisto on koottu kommunisteista. Siksi tämä koneisto on jo saanut (tämä voidaan sanoa rohkeasti) tarkistetun kommunistisen koneiston nimen, huomattavasti, verrattomasti suuremmassa määrin vanhasta tsaristisesta, porvarillisesta ja pikkuporvarillisesta koneistosta puhdistetun kuin se, jolla meidän on pakko tulla toimeen muissa kansankomissariaateissa",[1] Lenin kirjoitti.

LENINILÄISEN KOULUN DIPLOMAATTIEN KASVATUS

Paljon huomiota Lenin kiinnitti neuvostodiplomaattien kasvatukseen ja valmennukseen. "Politiikka on tiedettä ja taitoa, jota ei saada taivaan lahjana ja proletariaatin, jos se haluaa voittaa porvariston, on kehitettävä itselleen omat proletaariset 'luokkapoliitikot' ja sellaiset, etteivät he olisi porvarillisia poliitikkoja huonompia",[2] hän kirjoitti.

Lenin tapasi usein neuvostodiplomaatteja näiden ollessa lähdössä ulkomaille tai palatessa sieltä. Hän keskusteli heidän kanssaan yksityiskohtaisesti ulkopoliittisista tehtävistä, antoi ohjeita asemamaassa käyttäytymisen suhteen ja vaati, että oli opittava hallitsemaan diplomatian taito, "opittava diplomatia".[3] Hän neuvoi neuvostodiplomaatteja jatkuvasti opiskelemaan, varaamaan missä tahansa tilanteessa aikaa tietojensa täydentämiseen, kehittämään mielenmalttia ja kaukonäköisyyttä, taitoa lähestyä asioita valtiolliselta, luokkakannalta. Erityistä huomiota Lenin kiinnitti siihen, että diplomaattien tulee kehittää kommunistista periaatteellisuutta ja vakaumuksellisuutta.

Leninin kanssa käydyt keskustelut auttoivat diplomaatteja perehtymään kansainvälisen tilanteen erikoispiirteisiin, selventämään entistä paremmin sen

---

[1] Lenin, Kootut teokset, osa 45, s. 361.
[2] sama teos, osa 41, s. 65.
[3] Lenin, Kootut teokset, osa 49, ss. 73—74.

tehtäviä. Näitten keskustelujen merkitystä korostivat useasti G. V. Tšitšerin, V. V. Vorovski, L. B. Krasin, L. K. Martens, S. I. Aralov ja monet muut diplomaatit. 8. kesäkuuta 1918 Vorovski saapui Tukholmasta Moskovaan ja samana päivänä Lenin otti hänet vastaan. Keskustelun innoittamana Vorovski kirjoitti vaimolleen Tukholmaan: "Puhuin lauantaina Vladimir Iljitšin kanssa ja sain erittäin myönteisen vaikutelman. Täysin selkeä ja rauhallinen näkemys tapahtumista, terve arvio ilman mitään kaunistelua kaikista kielteisistä ilmiöistä, suuri tahto voittaa ne ja vakaumus siitä, että nyt onnistutaan jo luomaan jotain myönteistä."[1] Yhtä voimakkaan vaikutelman Leninin kanssa käydystä keskustelusta oli saanut myös Martens, jonka Lenin oli ottanut vastaan 18. helmikuuta 1921.[2]

Neuvostodiplomaattien henkilökohtainen kosketus Leniniin, yhteistyö hänen kanssaan vaikuttivat tavattoman paljon uusien ominaisuuksien ja uuden tyylin kehittymiseen neuvostodiplomaattien työssä. He muistelivat aina suurella lämmöllä Leniniä. "Vladimir Iljitš oli sanan täydessä merkityksessä opettaja, kosketuksella häneen oli suorastaan kasvattava vaikutus. Hän opetti omalla esimerkillään, huomautuksillaan, tavallaan johtaa, koko persoonallisella olemuksellaan", Tšitšerin sanoi. Diplomaatit oppivat Leniniltä "jäljittelemätöntä poliittista realismia", taitoa yhdistää diplomatiassa joustavuus lujuuteen. He antoivat tunnustuksensa hänen "jäljittelemättömälle taidolleen harjoittaa politiikkaa".

Lenin tunsi sisäistä vastenmielisyyttä kaikkea itsekehua kohtaan. 2. huhtikuuta 1921, neuvostovallalle taloudellisesti raskaina kuukausina Lenin neuvoi Bakussa toimineen Azneftin puheenjohtajaa, merkittävää neuvostoliittolaista öljyspesialistia A. P. Serebrovskia tekemään kaikkensa, jotta bakulaiset toverit ottaisivat oikean näkökulman toimilupiin. Lenin kirjoitti, että saattaa syntyä tilanne, jossa käy

[1] V. V. Vorovski "Artikkeleja ja aineistoja ulkopoliittisista kysymyksistä" M. 1959 ss. 15—16.

[2] "Historiallinen arkisto", 1958, n:o 5, s. 146.

välttämättömäksi luovuttaa 1/4 Bakusta (tai peräti 2/4) toimiluvan käyttäjille (sillä ehdolla, että ulkomailta saadaan apua sekä elintarvikkeina että laitteina yli niitten määrien, jotka toimiluvanhaltija itse tarvitsee.) Vain silloin on toivoa saavuttaa (ja sitten myös ohittaa) jäljelle jääneillä 3/4:lla (tai 2/4:lla) nykyinen eturivin kapitalismi. Kaikki muunlainen suhtautuminen johtaa mitä vahingollisimpaan "hattujen heittoon", "kyllä me itse" -henkeen ym. hölynpölyyn, joka on sitäkin vaarallisempaa, mitä useammin se on pukeutunut "puhtaasti kommunistisiin" hepeneisiin.

Jos teillä Bakussa on vielä jälkiä (vaikka aivan pieniäkin) näistä erittäin vahingollisista käsityksistä ja ennakkoluuloista työläisten ja intelligenttien keskuudessa), kirjoittakaa minulle heti: otatteko itse täysin murskataksenne nämä ennakkoluulot ja pyrkiäksenne erittäin lojaaliin edustajakokouksen (toimilupia puoltavan) päätöksen toteuttamiseen vai onko minun apuni tarpeen. Painakaa itse mieleenne ja kaikkien mieliin: "toimiluvat ovat erittäin suotavia. Ei ole mitään kommunismille vahingollisempaa ja tuhoisampaa kuin kommunistinen itsekehu — "kyllä me itse".[1]

Lenin opetti neuvostodiplomaateille poliittista realismia, siis taitoa ottaa huomioon konkreettinen tilanne, perehtyä tapahtumiin perin juurin. Hän vaati, että neuvostovallan ulkopolitiikan metodien tuli olla elinvoimaisia ja joustavia, syntyneen kansainvälisen tilanteen ja maan tehtävien syvään ymmärtämiseen perustuvia. Lenin opetti ulkomailla toimiville neuvostodiplomaateille ja kaupallisille edustajille kärsivällisesti taitoa käydä kauppaa vieraitten valtioitten kanssa. Tässä kysymyksessä Lenin syventyi pienimpiinkin yksityiskohtiin. Kun Lontoossa vuonna 1920 käytiin Englannin hallituksen kanssa neuvotteluja englantilais-neuvostoliittolaisen kauppa- ja poliittisen sopimuksen solmimisesta ja neuvostohallituksen tunnustamisesta, Lenin seurasi

[1] Lenin, Kootut teokset, osa 52, s. 123.

tarkoin neuvottelujen kulkua, analysoi ne ja päätyi tulokseen, että "Englannin kanssa on kyse *vain* kaupasta"[1] ja kirjoitti heti Kameneville ja Tšitšerinille: "Englantiin pitää lähettää *vain* 'kauppamiehiä': kun tarjotaan 2 ja 1/4 kopeekalla, tingi 1 ja 3/4 kopeekkaan.[2] Samalla Lenin vaati lujuutta. Päivää aikaisemmin hän oli kirjoittanut poliittisen toimikunnan jäsenille: "Ehdotan Krasinille ja koko valtuuskunnalle annettavaksi ohjeen: 'On oltava lujempi ja pelkäämättä neuvottelujen väliaikaista keskeytymistä' ".[3]

Leninin kanssa suorittaman välittömän työnsä perusteella Tšitšerin luonnehti eräälle neuvostoedustajalle osoittamassaan kirjeessä neuvostodiplomatian seuraavasti: "Diplomatian ei pidä sisältyä siihen, että vastataan kohteliaasti kohteliaisiin tarjouksiin ja istutaan liikkumatta tuolilla, jos toinen osapuoli on liikkumaton. Diplomatian tulee panna liikkeelle miljoona kaikenlaista keinoa, mutta kulkea eteenpäin eikä polkea paikallaan, toimia aktiivisesti eikä vain reagoida siihen, mitä toinen osapuoli tekee. Diplomatian ei pidä lähteä siitä, että kaikki tulevat heittäytymään meidän syliimme. Diplomatian tulee aktiivisesti valmistella muitten pyrkimyksiä lähentyä meitä. Tätä silmällä pitäen sen on käytettävä jokainen mahdollisuus eikä päästettävä niitä käsistään . . ."

Esimerkkinä Leninin diplomaattisesta taidosta voidaan pitää 22. kesäkuuta 1920 Tšitšerinille osoitettua kirjettä Curzonin 11. kesäkuuta 1920 lähetetyn nootin johdosta, jonka avulla Englanti yritti estää neuvostojoukkojen hyökkäyksen valkoisia puolalaisia vastaan. Kirjeessään Lenin neuvoo: "Curzonille on vastattava 2 päivän kuluttua (ei aikaisemmin; miksi heitä hemmotella) . . . On vastattava äärimmäisen kohteliaasti näin: jos Englanti (+ Ranska + ? + ?) tahtoo yleistä, siis todellista rauhaa, me olemme

---

[1] Lenin, Kootut teokset, osa 51, s. 236.
[2] Sama, osa 51, s. 236.
[3] I. Gorohov, L. Zamjatin, I. Zemskov "G. V. Tšitšerin — leniniläisen koulun diplomaatti" M. 1966, ss. 63—64.

samalla kannalla; olemme olleet jo kauan; niin korjatkaa pois Vrangel, sillä hän on Teidän, Teidän ylläpitämänne, ja me ryhdymme heti neuvotteluihin.

Jos Puola haluaa rauhaa, olemme samalla kannalla; olemme sanoneet tämän selvästi ja toistamme, tehköön se tarjouksen.

Jos Te katkaisette *kauppa*neuvottelut, valitamme kovasti, mutta Te paljastatte *itse* poikkeavanne totuudesta, sillä Te aloititte nämä neuvottelut Puolan sodan *aikana* ja *lupasitte välirauhan*. On rauhallisesti ja täsmällisesti paljastettava heidän ristiriitaisuutensa.

Vastausluonnos vahvistettava puhelimitse poliittisen toimikunnan jäsenten kautta perjantaina tai lauantaina 23. tai 24. 11."[1]

Tästä kirjeestä näkyy, että Lenin vaati suurpolitiikan kysymykset ratkaistaviksi VKP(b)n keskuskomiteassa tai poliittisessa toimikunnassa kollegiaalisesti.

Diplomaattien koulutukseen liittyvästä huolenpidosta kertovat kaikki Leninin ja ulkoasiain kansankomissariaatin johtajien ohjeet näiden käyttäytymisestä ja elämästä.

Niissä tähdennetään, että vaatimattomuuden ja Venäjän edustajien elämän yksinkertaisuuden tulee vastata meidän järjestelmämme ja meidän valtiomme luonnetta, onhan kyse työläisten ja talonpoikien valtiosta. Jokainen meidän ulkomaisten edustajiemme elämäntavan yksityiskohta osoittaa, että vastuulliset neuvostoedustajat ovat vain työntekijöitä, jotka täyttävät tavallista tärkeämpiä tehtäviä, mutta eivät mitenkään etuoikeutetussa asemassa oleva kerros, joka käyttää hyväkseen muille saavuttamattomia elämän anteja. Neuvosto-Venäjän täysivaltaisilla edustajilla ei ollut ensimmäisinä vaikeina vuosina mitään frakkeja ja kiiltonahkakenkiä. Matruusintakkeihin ja sotilaspuseroihin sonnustautuneina mukanaan valtakirja, joka ei aina suojannut vaaralta, he loivat neuvostodiplomatian uusia uria. Neuvosto-

[1] Lenin, Kootut teokset, osa 51, ss. 242—243.

diplomatialla oli vastassaan ennen kaikkea Englannin diplomatia, joka on liian joustava ja sopeutuva, sitten Ranskan diplomatia. Englanti on maailmanpolitiikkaa, kirjoitti Tšitšerin. Ranska on mannermaista politiikkaa. Englanti on kapitalistisen yhteiskunnan kerma, kapitalistisen yhteiskunnan huippu, jolla on kaikkein laajin näköpiiri ja laajimmat perspektiivit, rikas diplomaattinen kokemus ja kaikkinaiset kansainvälisen politiikan harjoittamiseen tarvittavat poliittiset hienoudet. Neuvostodiplomaatit eivät perääntyneet vaikeuksia. He noudattivat Leninin ohjetta siitä, että neuvostodiplomatian päämäärien toteuttamiseen tarvitaan jatkuvia kontakteja. Ilman kanssakäymistä on mahdotonta saada tietoja maan politiikasta. Siksi diplomaatin velvollisuutena ei ole sulkeutua työhuoneensa seinien suojaan, vaan hänen on pyrittävä entistä enemmän solmimaan yhteyksiä kaikkiin mahdollisiin ulkomaisiin virallisen ja puolivirallisen tahon edustajiin. Monipuoliset yhteydet suovat mahdollisuuden analysoida vastakkaisia käsityksiä ja tehdä oikeat johtopäätökset niitä vertailemalla. Tämä on pyhä asia diplomatialle, jos se haluaa pyrkiä poliittisten toimien hienovaraiseksi taidoksi eikä haihattelijoiden puuhaksi. Ilman tätä on mahdotonta tulla toimeen, ilman tätä kaikki on hedelmätöntä.

Lenin varoitti diplomaatteja vaarasta rajoittaa huomionsa vain yhteen kysymykseen ja päästää näkökentästä tilanteen kokonaiskuva.

Hän opetti neuvostodiplomaateille varovaisuutta ja lujuutta. Meitä vastaan ovat nousemassa monilukuisten sukupolvien aikana kertyneen valtiotaidon taitavimmat edustajat, hän sanoi. "Jalot loordit luulevat, että he voivat petkuttaa meitä kuin yksinkertaisia ihmisiä, että he voivat nukuttaa meidät valheellisilla rauhantahtoisilla vakuutteluilla, mutta kommunistinen diplomatia vastaa näihin yrityksiin horjumattomalla valppaudella ja lujuudella."[1]

---

[1] G. V. Tšitšerin "Artikkeleja ja puheita kansainvälisen politiikan kysymyksistä", s. 144.

Lenin neuvoi ulkoasiain kansankomissariaatin työntekijöitä laatimaan nootit yleistajuiseen muotoon, jotta tavalliset ihmiset pystyisivät lukemaan ne ja pääsemään perille sosialistisen valtion kansainvälisestä politiikasta, tietämään mitä heidän hallituksensa tekee kansainvälisellä areenalla. Lenin vaati, että nooteissa oli sanottava työtätekeville joukoille totuus todellisesta kansainvälisestä tilanteesta.

Näin luotiin erittäin vaikeissa olosuhteissa Leninin asiaan paneutumisen ansiosta lyhyessä ajassa neuvostodiplomaattien koulu.

20-luvun alkuun mennessä, jolloin kansalaissota oli päättynyt ja interventit karkotettu, ulkoasiain kansankomissariaatin eteen nousi uusia tehtäviä. Tänä kautena ulkoasiain kansankomissariaatti muotoutui lopullisesti ulkopolitiikan taistelevaksi esikunnaksi.

Neljäs luku

LENIN NEUVOSTOVALTION ULKOPOLITIIKAN JOHDOSSA ULKOMAISEN SOTILAALLISEN INTERVENTION JA KANSALAISSODAN KAUDELLA

Solmittuaan Brestin rauhan Saksan ja sen liittolaisten kanssa Neuvosto-Venäjä irtautui imperialistisesta sodasta ja ryhtyi rauhanomaiseen rakennustyöhön. "Oli miten oli, mutta me olemme irtautuneet sodasta. Me emme sano, että me irrottauduimme mitään luovuttamatta, veroa maksamatta. Kuitenkin me olemme irtautuneet sodasta. Me olemme antaneet hengähdystauon kansalle",[1] Lenin sanoi. Tämän hengähdystauon merkityksen Lenin määritteli seuraavasti: "Uuvuttavan kolmivuotisen sodan jälkeen jokainen hengähdystauon suova viikko on mitä suurimmaksi hyödyksi."[2]

Rauhan solmiminen oli Neuvosto-Venäjän ulkopolitiikan merkittävä saavutus. "Neuvostohallitus astui tietoisesti Brestin rauhansopimuksen valmistamiin raskaisiin koettelemuksiin tietäen työläis- ja talonpoikaisvallankumouksen olevan imperialismia voimakkaamman ja että hengähdystauko on tie voittoon."[3]

Hengähdystauon aikana saatiin menestyksellisesti päätökseen porvaristoa vastaan käydyn taistelun ensimmäinen vaihe — "punakaartin hyökkäys pääomaa vastaan". Neuvostovalta kansallisti maan, pankit, liikenteen ja suurimmat teollisuuslaitokset. Päi-

---

[1] Lenin, Kootut teokset, osa 36, s. 85.
[2] sama teos, s. 117.
[3] G. V. Tšitšerin "Artikkeleja ja puheita kansainvälisen politiikan kysymyksistä" M. 1961, s. 101.

väjärjestykseen nousi siirtyminen sellaisten olosuhteitten suunnitelmalliseen luomiseen, jolloin porvaristoa ei luokkana voisi syntyä uudelleen.

Neuvostovaltio oli kuitenkin jatkuvasti vihamielisten imperialististen valtioitten renkaassa näiden valmistautuessa aloittamaan sitä vastaan sotilaallisen intervention. Kiivasta vastarintaa tekivät myös Venäjän riistävät luokat. Sosialistisen rakennustyön vaikeutta lisäsi sekin, että maan kansantalous oli ensimmäisen maailmansodan vuoksi äärimmilleen horjunut ja hävitetty.

Näissä olosuhteissa Leninin toiminta puolueen ja valtion johdossa oli lujaa, joustavaa ja harkittua. Tällöin neuvostohallitus oli jo siirtynyt Moskovaan, mistä Hodynskajan radioasema oli 12. maaliskuuta 1918 välittänyt seuraavan pikasähkeen: "Pariisi. Lontoo. Sofia. Berliini. New York. Wien. Rooma. Konstantinopoli. Kristiania. Tukholma. Helsinki. Kööpenhamina. Amsterdam. Geneve. Zürich. Tokio. Peking. Madrid. Lissabon. Bryssel. Belgrad. Kaikille neuvostoedustajille. Kaikille. Kaikille. Kaikille. Federatiivisen neuvostotasavallan hallitus — kansankomissaarien neuvosto ja maan ylin hallintoelin — työläis-, sotilas-, talonpoikais- ja kasakkaedustajien neuvostojen toimeenpaneva keskuskomitea ovat saapuneet Moskovaan. Osoite: Moskova. Kreml."[1]

Ulkopoliittinen tilanne oli Brestin rauhan jälkeen äärimmäisen vaikea. Irtauduttuaan sodasta yhden liittoutuman kanssa Neuvosto-Venäjä sai heti kimppuunsa imperialististen valtojen rynnäkön. Nyt nuoren neuvostovaltion kimppuun karkasi englantilais-ranskalainen saalistajaryhmä. Etualalle nousi jälleen sotakysymys vallankumouksen tärkeimpänä ydinkysymyksenä. Marxin sanontaa lainataksemme diplomaattisten noottien sijaan päiväjärjestykseen astui nyt pistin.

Brestin jälkeen syntyneessä vaikeassa tilanteessa Lenin osallistui entiseen tapaan mitä aktiivisimmin kaikkien ulkopoliittisten kysymysten ratkaisuun.

---

[1] aikakausjulkaisu Rovesnik, 1967, n:o 4, s. 2.

Artikkelissa "Lenin ja ulkopolitiikka" Tšitšerin kirjoitti: "... Palattuani Brestistä jouduin heti erittäin läheiseen yhteyteen Vladimir Iljitšin kanssa ja aivan hänen murhayritykseensä asti työskentelin itse asiassa yhdessä hänen kanssaan. Hänen jäljittelemätön poliittinen realisminsa pelasti meidät usein virheiltä."[1]

Brestin rauhan jälkeen suhteet Saksaan pysyivät jatkuvasti kärjistyneinä. Saksalaiset joukot rikkoivat tavan takaa demarkaatiolinjaa. Leninin aloitteesta neuvostohallitus kääntyi Saksan hallituksen puoleen ja ehdotti uusien neuvottelujen aloittamista. Ne päättyivät 27. elokuuta lisäsopimuksiin taloudellisista kysymyksistä ja saksalaisten joukkojen miehittämien alueitten evakuoinnista. "Vladimir Iljitš seurasi näiden neuvottelujen kaikkia vaiheita huolellisesti yhdistäen oikeaan aikaan tehdyt myönnytykset lujuuteen niissä tapauksissa, jolloin oli tehtävä loppu vastapuolen ylenmääräisestä vaateliaisuudesta."[2]

6. heinäkuuta eserrät Bljumkin ja Andrejev murhasivat Moskovassa Saksan suurlähettilään kreivi Mirbachin tarkoituksenaan tehdä tyhjäksi Brestin rauha ja provosoida sota Saksaa vastaan. Syntyi poikkeuksellisen vaikea tilanne. Samana päivänä Lenin kävi yhdessä Sverdlovin kanssa Saksan suurlähetystössä ja ilmaisi sen henkilökunnalle valittelunsa sekä lähetti sähkeen Berliiniin täysivaltaiselle edustajalle A. A. Joffelle. "Tänään kello 2 päivällä kaksi tuntematonta tunkeutui väärennetyllä erikoiskomission todistuksella Saksan suurlähetystöön ja heitti pommin kreivi Mirbachin työhuoneeseen. Vaikeasti haavoittunut kreivi Mirbach kuoli. Hallitus, jonka edustajat välittömästi kävivät Saksan suurlähetystössä ja ilmaisivat sille pahoittelunsa tämän poliittisen provokaation johdosta, ryhtyy kaikkiin toimenpiteisiin murhaajien paljastamiseksi ja heidän saattamisekseen vallankumouksellisen erikoistuomio-

---

[1] "Suuri johtaja", M. 1924, ss. 87—88.
[2] Sama teos, s. 88.

istuimen eteen."[1] Joffen tehtäväksi annettiin käydä Saksan ulkoministerin puheilla sekä esittää Mirbachin perheelle osanotonvalittelut.

14. heinäkuuta Saksan Moskovassa toimiva edustaja Riezler esitti neuvostohallitukselle vaatimuksen, että pataljoona saksalaisia sotilaita oli päästettävä vartioimaan Saksan suurlähetystöä ja piti kiinni sen pikaisesta toimittamisesta Moskovaan.[2]

"Sillä hetkellä kävin useita pitkällisiä keskusteluja Vladimir Iljitšin kanssa. Hän arvioi täysin oikein vaikeudet, jotka Saksalle olisi aiheuttanut hyökkäys Moskovaan . . ."[3] ja piti välttämättömänä torjua tämän vaatimuksen.

15. heinäkuuta Lenin puhui yleisvenäläisen toimeenpanevan keskuskomitean istunnossa ja torjui kategorisesti Saksan hallituksen vaatimuksen.[4] Sitten hän allekirjoitti työläisille, talonpojille ja punaarmeijan sotilaille osoitetun vetoomuksen, jossa korostettiin, että neuvostohallitus täyttää täsmällisesti Brestin rauhan ehdot. Vetoomuksessa Lenin varoitti jyrkästi Saksan hallitusta siitä, että vaikka neuvostohallitus täyttääkin sopimuksen raskaat ehdot, "on kuitenkin rajat, jotka ylitettäessä kaikkein rauhantahtoisimmatkin työtätekevien joukot joutuvat pakon edessä nousemaan ja nousevat yhtenä miehenä puolustamaan maatansa ase kädessä."[5]

Analysoituaan perin pohjin Saksan sisäisen tilanteen Lenin totesi, että Saksan imperialismi oli liian heikko antamaan iskun neuvostovaltiolle. "Hänen vaistonsa ei häntä pettänyt ja saavutettu kompromissitulos vastasi sitä, jollaiseksi hän oli kanssani käymissään keskusteluissa tilanteen arvioinut."[6]

Mirbachin murhan aiheuttamat hankaluudet saa-

---

[1] Lenin, Kootut teokset, osa 50, s. 113.
[2] Sama, ss. 523—524 ja osa 36, s. 725.
[3] "Suuri johtaja", M. 1924 s. 88.
[4] Lenin, Kootut teokset, osa 36, ss. 523—526.
[5] Lenin, Kootut teokset, osa 36, s. 525.
[6] "Suuri johtaja", M. 1924, s. 88.

tiin selvitetyiksi ja 28. heinäkuuta. Moskovaan saapui Saksan uusi edustaja Helfferich.

Lenin ja ulkoasiain kansankomissariaatti kohdistivat nyt päähuomion suhteissa Saksaan siihen, että olisi saatu "luoduksi ja kehitetyksi molempien maitten hyödyksi kiinteät taloudelliset suhteet..."[1]

Samanaikaisesti Lenin kohdisti paljon huomiota ulkomaiseen diplomaattikuntaan, perehtyi kaikkiin ulkoasiain kansankomissariaatin ja ulkomaisten edustustojen välisiä suhteita koskeviin kysymyksiin, ja neuvotteli jatkuvasti G. V. Tšitšerinin, V. V. Vorovskin kanssa ulkoasiain kansankomissariaatin ja VSFNT:n ulkomaisten edustustojen työn organisoinnista.

Vuoden 1918 maaliskuusta alkaen sitä ennen Pietarissa toiminut ulkomainen diplomaattikunta alkoi asteittain hajaantua. Suuri osa Ententen suurlähettiläistä muutti Vologdaan, erittäin puolueettomien maitten edustajat matkustivat Suomeen ja kaukoitään ja osa suurlähettiläitä jäi Pietariin. Ulkoasiain kansankomissariaatin suhteet Entente-valtioiden suurlähettiläisiin eivät olleet tätä ennenkään hyväntahtoiset, mutta intervention alettua ne alkoivat saada entistäkin kärjistyneemmän luonteen. 19. heinäkuuta neuvostohallitus lähetti kaikille Vologdassa sijaitseville suurlähetystöille sähkeen, jossa niitä kehotettiin siirtymään Moskovaan. Ententen diplomaatit hylkäsivät tämän ehdotuksen ja siirtyivät 22. heinäkuuta Arkangeliin,[2] ja sieltä he siirtyivät viikon kuluttua Kantalahteen. Suurlähettiläiden poistuttua ja Lockhartin jouduttua pidätetyksi syyskuussa 1918 alkoi ulkomaisten lähetystöjen ja suurlähetystöjen poistuminen Venäjältä. Amerikan yhdysvaltojen edustajat päästettiin neuvostotasavallasta vapaasti ottaen huomioon sen erityisasenteen,

---

[1] Izvestija VZIK 17. heinäkuuta 1918.

[2] kts. Correspondence diplomatique. Se rapporte aux relations ente la république RUSSE et les Reissanses de l'Entente, 1918, Ulkoasiain kansankomissariaatin julkaisu, 1919 sekä "Neuvostoliiton ulkopoliittisia asiakirjoja" ss. 385—408.

jonka USA:n hallitus oli tuolloin ottanut neuvostotasavallan suhteen. Muiden valtojen edustajat saivat luvan poistua maasta vain siten, että heidät vaihdettiin Entente-maissa pidätettyihin vallankumouksellisiin. Niinpä M. M. Litvinovin ja eräitten muitten henkilöitten palauttamiseksi Englannista Venäjälle neuvostoviranomaiset päästivät Englannin ja Ranskan diplomaattiedustajat matkustamaan. Ranskan sotilaslähetystö jäi kuitenkin Venäjälle odottamaan vaihtamista Ranskassa internoituihin venäläisiin sotilaisiin. Ulkomaisten edustajien lähdettyä Neuvosto-Venäjältä alkoivat ulkomailta palata kotiin myös harvalukuiset neuvostoedustajat. Venäjälle palasi A. A. Bersin Sveitsistä, V. V. Vorovski Ruotsista jne. Luonnehtien Leninin toiminnan tätä puolta Tšitšerin korosti, että "Vladimir Iljitš sovelsi aina tarvittaessa joustavuutta ja esti siten tilanteen mahdollisen liiallisen kärjistymisen. Vologdassa istuneet Entente-suurlähettiläät me saimme vakuuttuneiksi siitä, että oli välttämätöntä matkustaa pois, tarjottuamme heille siirtymistä Moskovaan, mistä he kieltäytyivät. Tämän vuoksi heidän Venäjältä poistumisensa tapahtui korrektisti, mikä helpotti meidän myöhempiä suhteitamme heidän valtioihinsa."[1]

Suurta huomiota Lenin kohdisti sellaiseen tärkeään kysymykseen kuin sotavankien vaihto. Brestin rauhan jälkeen kysymyksellä sotavankien vaihdosta ja avun antamisesta heille oli suuri poliittinen merkitys. Tätä kysymystä käsiteltiin usein puolueen keskuskomitean ja kansankomissaarien neuvoston istunnoissa Leninin osallistuessa keskusteluun. Niinpä 6. huhtikuuta 1918 pidetyssä kansankomissaarien neuvoston istunnossa käsiteltiin asetusluonnosta sotavankien asioita hoitavan korkeimman neuvoston perustamiseksi. 23. huhtikuuta kun kansankomissaarien neuvosto käsitteli asetusta keskuskollegion perustamisesta hoitamaan vankien ja pakolaisten asioita, Lenin painotti sotavankikysymyksen

[1] Suuri johtaja, M. 1924, s. 89.

tärkeyttä ja teki siihen korjauksen: "Keskuskollegio toimii itsenäisen laitoksen tavoin kuuluen sotakomissariaatin (sisäasiain-) alaisuuteen ja omaten oikeuden esittää selontekoja kansankomissaarien neuvostolle."[1]

Brestin rauhan jälkeen neuvostohallitus ryhtyi laatimaan suunnitelmia kaupallis-taloudellisten suhteitten kehittämiseksi kapitalistisen maailman maiden kanssa päämääränä tuotantovälineitten hankkiminen teollisuuden ja maatalouden pääaloille. Merkityksellisenä pidettiin tällöin taloudellisten yhteyksien solmimista USA:han.

14. toukokuuta Lenin kirjoitti kirjeen eversti R. Robinsille joka johti amerikkalaista Punaisen Ristin lähetystöä Venäjällä, ja liitti siihen alustavan suunnitelman taloudellisista yhteyksistä Amerikan kanssa.[2] Näitten suhteitten kehittämiseksi siinä ehdotettiin, että USA:sta tuotavien tavaroitten maksun takaamiseksi amerikkalaisille yrittäjille myönnettäisiin toimilupia tietyillä ehdoilla.

Neuvosto-Venäjän ja kapitalististen maiden välisen kaupan kehityksen ei ollut kuitenkaan suotu toteutua tuona kautena. Sen tekivät tyhjäksi Entente-vallat, jotka ryhtyivät aseelliseen interventioon ja taloudelliseen saartoon Neuvosto-Venäjää vastaan. Neuvostovaltion oli pakko keskeyttää rauhanomainen rakennustyö. Brestin rauhan solmimisen jälkeistä hengähdystaukoa ei onnistuttu venyttämään pitkäksi.

9. maaliskuuta 1918 Murmanskissa nousivat maihin englantilais-ranskalaiset ja amerikkalaiset joukot, Siperiassa nostatti kapinan tšekkoslovakialainen armeijakunta, jonka Entente oli lahjonut. 5. huhti-

---

[1] 23. huhtikuuta 1918 Lenin allekirjoitti kansankomissaarien neuvoston asetuksen sotavankien ja pakolaisten asioita hoitavan keskuskollegion perustamisesta. Kts. "Neuvostovallan asetuksia", osa II, ss. 165—167.

[2] Suunnitelma oli laadittu yksityiskohtaisesti yleisvenäläisen kansantalouden neuvoston talouspolitiikan komitean yhteydessä toimineessa ulkomaankaupan komissiossa (kts. "Neuvostoliiton ulkopolitiikan asiakirjoja", osa 1, ss. 299—300).

kuuta nousivat Vladivostokissa maihin japanilaiset ja niiden jälkeen amerikkalaiset ja englantilaiset joukot.[1] Samana päivänä ja seuraavana, 6. huhtikuuta Lenin lähetti Irkutskiin Siperian neuvostojen toimeenpanevalle keskuskomitealle sähkeet valmistautumisesta puolustukseen.[2] Leninin johdolla laadittiin myös vastalausenootti Japanin neuvostovaltion asioihin sekaantumisen johdosta ja se luovutettiin Ententen edustajille.[3]

Kesä 1918 toi nuorelle neuvostovaltiolle uusia koettelemuksia. Tšekkoslovakialaisen armeijakunnan osastot valtasivat 9. toukokuuta Penzan, 7. kesäkuuta Omskin, 8. kesäkuuta Samaran (nyk. Kuibyšev). 19. kesäkuuta oikeistosiiven eserrät nousivat kapinaan Tambovissa. 20. kesäkuuta heihin liittyivät kapinalliset Kozlovin (nyk. Mitšurinsk) ja Jekaterinburgin (nyk. Sverdlovsk) kaupungeissa. 5. kesäkuuta tšekkoslovakialaiset valtasivat Ufan. 6—11. kesäkuuta alkoi valkoemigranttien kapina Moskovassa, Jaroslavlissa, Rybinskissä, Muromassa, Simbirskissä (nyk. Uljanovsk — Leninin kotikaupunki). Samaan aikaan Denikinin armeija valtasi Tihoretskajan aseman ja Armavirin kaupungin Pohjois-Kaukasiassa. 21. ja 25. toukokuuta tšekkoslovakialaiset joukot valtasivat Simbirskin ja Jekaterinburgin. 4. elokuuta Bakussa nousi maihin brittiläinen sotilasosasto. Keski-Aasiassa ja Taka-Kaukasiassa alkoi englantilaisten interventio. Baltian maat, Valkovenäjä, Ukraina ja Gruusia joutuivat saksalaisten miehittämiksi.

Alkoi kansalaissota. Elokuun loppuun mennessä interventit ja valkokaartilaiset olivat vallanneet 3/4 Neuvosto-Venäjästä, alueen, jolla asui 82 miljoonaa ihmistä. Neuvosto-Venäjä menetti tärkeimmät elintarvike-, raaka-aine- ja polttoaineseudut. Näin Neuvosto-Venäjä oli joutunut rintamien tulisaartoon.

---

[1] Neuvostoliiton ulkopolitiikan asiakirjoja, osa 1, ss. 224—226.

[2] Lenin, Kootut teokset, osa 50, ss. 62—63.

[3] Neuvostoliiton ulkopoliittisia asiakirjoja, osa 1, 224—226.

Kesällä 1918, meidän vallankumouksemme kukaties kaikkein vaikeimpiin, raskaimpiin ja kriittisimpiin kuuluvana kautena Lenin puhui yleisvenäläisen toimeenpanevan keskuskomitean, työläis-, talonpoikais- ja puna-armeijalaisedustajain Moskovan neuvoston ja ammattiliittojen yhteisessä istunnossa 4. kesäkuuta. Rauhanomainen hengähdystauko oli päättynyt. "Me olemme nyt astumassa ... vallankumouksen kaikkein vaikeimpiin, kaikkein raskaimpiin kuuluvaan kauteen."[1]

29. heinäkuuta Lenin piti alustuksen neuvostotasavallan tilasta yleisvenäläisen toimeenpanevan keskuskomitean, Moskovan neuvoston, Moskovan tehdaskomiteoitten ja ammattiliittojen yhteisessä istunnossa.[2] Alustuksessaan hän paljasti anglo-amerikkalaisten ja ranskalaisten imperialistien todelliset päämäärät, jotka nämä verhosivat tekopyhiin fraaseihin demokratiasta, Venäjän kansan "vapauttamisesta anarkiasta", "bolševismin tyranniasta" noudattaessaan itse asiassa neuvostovallan tukahduttamiseen tähtäävää imperialistista politiikkaa.

Tänä kautena Lenin puhui usein Moskovan työläisille selvitellen neuvostohallituksen politiikkaa ja paljastaen Ententen imperialistit.[3]

Vuoden 1918 syksyyn mennessä kävi Neuvosto-Venäjän asema erityisen vaikeaksi.

---

[1] Lenin, Kootut teokset, osa 36, s. 414.

[2] Sama teos, osa 37, ss. 1—19.

[3] Lenin puhui elokuussa: 2. elokuuta — kokouksissa Butyrskin ja Zamoskvoretskin kaupunginosissa, Varsovalaisessa vallankumousrykmentissä ja puna-armeijalaisten kokouksissa Hodynkalla 9. elokuuta — Sokolnitšeskin kaupunginosassa pidetyssä kokouksessa, 16. elokuuta — puolueen Moskovan komitean istunnossa, 23. elokuuta — Alekseevskin kansantalossa pidetyssä kokouksessa, 28. elokuuta — valistusalan I yleisvenäläisessä edustajakokouksessa, 30. elokuuta — Basmannyin kaupunginosassa ja Michelsonin tehtaalla. Kokouksen päätyttyä klo 19.30 tehtaan pihalla Lenin joutui murhayrityksen kohteeksi: terroristinainen F. Kaplan, joka toimi oikeistoeserrien käskystä, ampui Leniniä myrkytetyillä luodeilla panostetulla pistoolilla ja aiheutti kaksi vaikeaa haavaa.

Puhuessaan 22. lokakuuta yleisvenäläisen toimeenpanevan keskuskomitean, Moskovan neuvoston, tehdaskomiteoitten ja ammattiliittojen yhteisistunnossa[1] Lenin korosti, että siihen mennessä selkiytynyt Entenien voitto imperialistisessa maailmansodassa antoi sille vapaat kädet tehostaa ja laajentaa sotilaallista interventiota Neuvosto-Venäjää vastaan.

Vieläkin painavammin Lenin korostaa tätä ajatusta puhuessaan kansainvälisestä tilanteesta työläis-, talonpoikais-, kasakka- ja puna-armeijalaisedustajien neuvostojen VI yleisvenäläisessä ylimääräisessä edustajakokouksessa 8. marraskuuta. "Imperialisteilla oli kyllin puuhaa toinen toisistaan. Ja nyt on yhden ryhmittymistä pyyhkäissyt tieltä englantilais-amerikkalainen ryhmä. Se pitää päätehtävänään tukahduttaa maailmanbolševismin, tukahduttaa sen pääpesäkkeen, Venäjän neuvostotasavallan",[2] hän totesi. Tässä puheessaan Lenin paljasti Saksan porvariston taktiikan, joka tähtäsi luokkapohjaisen liiton solmimiseen äskeisen vihollisen — Entente-maiden porvariston kanssa, jotta olisi voitu taistella Neuvosto-Venäjää vastaan.

Neuvostokansan tehtävänä oli nyt hinnalla millä hyvänsä puolustaa vallankumousta, kukistaa interventit ja sisäinen vastavallankumous ja saavuttaa sosialismin rakentamiselle välttämätön rauha. Koko elämä oli järjestettävä sotakannalle. Tärkeimpänä tekijöistä, jotka saattoivat turvata neuvostovaltion työtätekeville voiton maailmanlaajuisen imperialismin ja valkokaartilaisten voimista, Lenin piti tässä yhteydessä oikean ulkopolitiikan noudattamista.

Neuvosto-Venäjän ulkopolitiikka kohdisti tänä kautena huomionsa imperialistien anastuspyrkimysten paljastamiseen koko maailmalle, vihollisten hajottamiseen, kapitalististen valtioiden neuvostovaltaa vastaan suuntautuvan yhtenäisen rintaman muodostamisen ehkäisyyn, Neuvosto-Venäjän poliittisen ja taloudellisen piirityksen murtamiseen ja sellai-

---

[1] Lenin, Kootut teokset, osa 37, ss. 111—125.
[2] Lenin, Kootut teokset. osa 37, s. 164.

sen kansainvälisen ilmapiirin luomiseen, joka olisi edistänyt interventtien kukistumista.

Tehtävien muututtua Neuvosto-Venäjän ulkopolitiikkaan tuli myös uusia ulkopoliittisen toiminnan muotoja. Suuren merkityksen saivat mm. neuvostohallituksen protestit imperialistisien valtojen aggressiotoimia vastaan. Niitä esitettiin suullisesti, lehdissä, radioitse ja riippumattomien valtioitten välityksellä.[1]

Vuosina 1918—1920 kuten Lenin painotti "kaikki meidän ponnistuksemme oli suunnattu pyrkimyksiin päästä sotaisista suhteista kapitalistisiin maihin siirtymään rauhanomaisiin ja kaupallisiin suhteisiin."[2]

Pitäen lähtökohtanaan tätä neuvostohallitus kääntyi useita kertoja Entente-maiden puoleen ja ehdotti rauhan solmimista ilmoittaen olevansa valmis tämän vuoksi joukkoon varteenotettavia taloudellisia myönnytyksiä sillä ehdolla, että ne eivät tule uhkaamaan neuvostovaltion tulevaa kehitystä. Neuvostohallituksen rauhantarjoukset osoittivat Ententemaiden työtätekeville joukoille valheellisiksi syytökset Neuvosto-Venäjän aggressiivisuudesta ja sosialistisen vallankumouksen viennistä muihin maihin.

"Koko interventiokauden ajan Vladimir Iljitš vaati meitä esittämään vastustajille rauhantarjouksia sisältäviä vetoomuksia. Hän ei vähääkään pelännyt, että tällä aiheutettaisiin vaikutelma heikkoudesta. Hän piti tätä päin vastoin yhtenä voimakkaimpana keinona Entente-maiden sotaisan interventiohengen painostamiseksi",[3] kirjoitti Tšitšerin. 10. lokakuuta Tšitšerinille ja Karahanille osoittamassaan kirjeessä Lenin totesi: "Me näet joka tapauksessa pidämme velvollisuutenamme tarjota — jopa kapitalistien ja miljardöörien hallituksille — rauhaa yrittääksemme pysäyttää verenvuodatuksen, *avataksemme kansojen silmät.*"[4]

---

[1] Kts. Neuvostoliiton ulkopoliittisia asiakirjoja, osa 1, ss. 418—419.
[2] Lenin, Kootut teokset, osa 43, s. 19.
[3] Muistelmia Vladimir Iljitš Leninistä, osa 2, s. 201.
[4] Lenin, Kootut teokset, osa 50, s. 188.

Lenin nosti esiin "ajatuksen vetoamisesta itse Ententen taloudelliseen hyötyyn. Tämä ajatus ... kehittyi asteittain yhä laajemmin."[1] Tämän vahvistaa mm. neuvostohallituksen linja imperialististen valtojen yrityksiin nähden kutsua koolle konferenssi Prinssi-saarille. Lloyd George ja Wilson halusivat kutsua tämän konferenssin koolle siten, että mukana olisivat olleet Entente-maiden ja kaikkien Venäjän alueella toimivien hallitusten edustajat.

Konferenssin päämääräksi asetettiin sotatoimien lopettaminen ja rauhan palauttaminen Venäjälle. Pyrkien saattamaan neuvostohallituksen huonoon valoon kansanjoukkojen silmissä Entente-maat eivät 22. tammikuuta 1919 julkaisemassaan julkilausumassa liittäneet sitä konferenssin osanottajien joukkoon. Saatuaan tietää tästä ulkomaisista radiosähkekatsauksista "Vladimir Iljitš katsoi heti tarpeelliseksi tätä kutsua odottamatta kääntyä Ententen puoleen esittämällä oman ehdotuksemme".[2] 4. helmikuuta valmistettiin VSFNT:n hallituksen nootti Ison-Britannian, Ranskan, Italian, USA:n ja Japanin hallituksille.[3] Nootissa Neuvosto-Venäjä tarjosi Ententelle toimilupajärjestelmää. 6. toukokuuta Lenin totesi Tšitšerinille ja Litvinoville osoittamassaan kirjeessä: "... me tarjosimme *aselepoa* maailmalle, me olemme suostuvaisia, me emme tehneet tyhjäksi Prinssi-saaria, me olemme aina valmiit neuvotteluihin sotaan *todella syyllisten* kanssa".[4]

Maaliskuun alussa Lenin osallistui kiinteästi Bullitin kanssa käytyihin neuvotteluihin tämän saavuttua Moskovaan USA:n presidentin Wilsonin nimissä muassaan tarjouksia sotatoimien lopettamista koskevista ehdoista. Nämä ehdot oli hyväksynyt myös Ison-Britannian pääministeri Lloyd George.[5]

---

[1] Suuri johtaja, M. 1924, s. 90.
[2] Suuri johtaja, M. 1924, s. 90.
[3] Neuvostoliiton ulkopoliittisia asiakirjoja, osa II, ss. 57—60.
[4] Lenin, Kootut teokset, osa 50, s. 306.
[5] Neuvostoliiton ulkopoliittisia asiakirjoja, osa II, ss. 91—95. Bullitin kanssa käytyjen neuvottelujen tuloksena laadittiin lopullinen teksti ehdotusluonnokseksi.

Neuvostohallitus toi esiin omat vastaehdotuksensa. Niiden perusajatuksena oli, että liittolais- ja yhdistyneitten hallitusten oli lopetettava sotatoimet koko entisen Venäjän valtakunnan alueella ja Suomessa, luovuttava Venäjän taloudellisesta saarrosta ja solmittava sen kanssa kauppasuhteet. Sopimusehtojen allekirjoittamisen jälkeen kaikki joukot oli poistettava Venäjältä, samoin oli lopetettava kaikkinainen neuvostovastaisille, entisen tsaarin Venäjän alueelle perustetuille hallituksille annettu apu. "Jokainen meidän Bullitille tekemiemme tarjousten sana oli Vladimir Iljitšin huolella punnitsema ja samalla mainittiin ajanjakso, jonka jälkeen nämä tarjoukset lakkasivat olemasta voimassa",[1] kirjoitti Tšitšerin.

"Vladimir Iljitš sanoi niin ikään silloin: 'Jolleivät he nyt hyväksy meidän tarjouksiamme, he eivät enää toista kertaa tule saamaan meiltä näin edullisia ehtoja' ",[2] muisteli Tšitšerin.

6. ja 11. syyskuuta pidetyssä poliittisen toimikunnan istunnossa Lenin ehdotti rauhan solmimista Suomen, Latvian, Liettuan ja Eestin kanssa. Kokouksessa hyväksyttiin vetoomus näiden maiden hallituksille. Entente torjui kuitenkin myös sen.

Joulukuussa 1919 pidetyssä neuvostojen VII yleisliittolaisessa edustajakokouksessa Lenin esitti päätöslauselmaluonnoksen, jossa tuotiin julki neuvostohallituksen vankkumaton halu noudattaa rauhanpolitiikkaa.[3] Tämä asiakirja on osoitus neuvostovallan halusta elää rauhallisesti rinnakkain kapitalististen maiden kanssa. Edustajakokous kehotti Englantia, Ranskaa, Italiaa, Japania, kaikkia yhdessä ja erikseen alkamaan välittömästi rauhanneuvottelut ja antoi yleisvenäläisen toimeenpanevan keskuskomitean, kansankomissaarien neuvoston ja ulkoasiain kansankomissariaatin tehtäväksi noudattaa johdonmukaisesti rauhanpolitiikkaa ja ryhtyä kaikkiin tarpeellisiin toimenpiteisiin sen onnistumiseksi.

---

[1] Suuri johtaja, M. 1924, s. 90.
[2] Sama teos, s. 90.
[3] Lenin, Kootut teokset, osa 39. ss. 387—436.

VKP(b):n VIII yleisvenäläisen konferenssin päätöslauselmassa 2. joulukuuta mainittiin kymmenen tapausta, joissa neuvostohallitus oli vedonnut kapitalististen maitten hallituksiin ja tarjonnut rauhan solmimista: 24. lokakuuta 1918 — vetoomus presidentti Wilsonille; 3. marraskuuta 1918 — vetoomus kaikille Entente-maitten hallituksille puolueettomien maitten edustajien välityksellä; 7. marraskuuta 1918 — vetoomus neuvostojen VI yleisvenäläisen edustajakokouksen nimissä; 23. joulukuuta 1918 — nootti Entente-maiden edustajille; 12. tammikuuta, 17. tammikuuta ja 12. maaliskuuta 1919 — vetoomus Entente-valloille; 12. maaliskuuta 1919 — sopimusluonnos Bullitin kanssa; 7. toukokuuta 1919 — vetoomus normaalien diplomaattisten ja taloudellisten suhteitten solmimisesta Neuvosto-Venäjän kanssa Nansenin välityksellä.[1] Tšitšerinin kertoman mukaan Lenin seurasi tarkoin kaikkien näiden vetoomusten aiheuttamaa reaktiota. "Minun yrittäessäni jatkuvasti saada aikaan sopimus Ententen kanssa siten, että epäonnistumisenkin sattuessa olisi voitu ainakin lykätä meitä uhkaavaa suhteitten katkeamista Vladimir Iljitš antoi minulle jokapäiväisten puhelinkeskustelujen aikana mitä täsmällisimpiä neuvoja osoittaen hämmästyttävää joustavuutta ja taitoa väistää vastustajan iskuja. Taaskin kiitos hänen henkilökohtaisen asioihin puuttumisensa onnistuttiin pyöristämään terävät särmät",[2] kirjoitti ulkoasiain kansankomissaari.

Niinpä lähettäen 6. toukokuuta 1919 Tšitšerinille ja Litvinoville omat huomautuksensa Kansainliiton sotavankiasiain ylipäällikölle Fridtjof Nansenille osoitettavan vastauksen luonnoksiin Lenin vaati paljastamaan Ententen todelliset päämäärät, koska se saattoi helposti salata kaikilta muut meidän asiakirjamme, mutta "*juuri tätä vastausta* se poikkeuksena ei pysty salaamaan".[3]

---

[1] Lenin, Kootut teokset, osa 39, s. 366.
[2] Suuri johtaja, M. 1924, 89.
[3] Lenin, Kootut teokset, osa 50, s. 304.

Kansalaissodan raskaina vuosina neuvostokansa jatkoi työtään viitoitettujen sosialistisen rakennustyön suunnitelmien toteuttamiseksi. Tästä on kirjoittanut mm. amerikkalainen kirjailija ja publisisti J. L. Steffens, joka kävi Venäjällä maaliskuussa 1919 yhdessä Bullitin kanssa: "Minä näin tulevaisuuden ja se on kaunis".[1] Bullitille esittämässään selostuksessa Steffens totesi: "Koko Venäjä on tarttunut jälleenrakennustyöhön, se ymmärtää suunnitelmiin sisältyvät tulevaisuutta koskevat ideat ja on luovan innoituksen vallassa. Tuho oli sorretun, petetyn ja mitä suurimmassa määrin pettyneen kansan väliaikaista tyydytystä. Väkivalta ei kuitenkaan kuulunut sen luonteeseen."[2] Jo silloin Steffens näki Venäjän ryhtyneen jälleenrakennustyöhön "tuottaakseen kaikkea runsaasti kaikille".[3] "Tämä on se, mikä pakottaa sotaan väsyneen kansan lähettämään kaikkein kyvykkäimmät ja voimakkaimmat miehensä uuteen, rohkeaan ja hyvin koulutettuun armeijaan puolustamaan ei rajojaan, vaan uutta työjärjestelmäänsä, yhteistä elämää, ja tämä on se, mikä pakottaa Leninin ja hänen ankaran kommunistisen hallituksensa vaatimaan rauhaa",[4] Steffens jatkoi.

Sotilaallisen intervention ja kansalaissodan vuosina Lenin antoi suuren merkityksen oikeitten tietojen välittämiselle Venäjän tapahtumista kapitalististen maiden työtätekeville. Niinpä Lenin "Kirjeessä Amerikan työläisille"[5] selvitti totuuden Venäjän lokakuun vallankumouksesta, kertoi suurista vallankumouksellisista uudistuksista, joita Neuvosto-Venäjällä oli toteutettu ja neuvostovaltion rauhantahtoisesta ulkopolitiikasta. "Koko maailman työläiset missä maassa he asuvatkin tervehtivät meitä, tuntevat meitä kohtaan myötätuntoa, osoittavat meille suosiotaan siksi, että me olemme mur-

---

[1] Amerikan Yhdysvallat. Tietosanakirja, Gospolitizdat, 1960, 584.
[2] Truš, M. I. "Leninin ulkopoliittinen toiminta", s. 30.
[3] Sama teos, s. 30.
[4] Truš, M. I., "Leninin ulkopoliittinen toiminta" s. 30.
[5] Lenin, Kootut teokset, osa 37, ss. 48—64.

taneet imperialististen siteitten, likaisten imperialististen sopimusten, imperialististen kahleitten rautaiset renkaat, — siksi, että me olemme murtautuneet vapauteen antaen mitä raskaimmat uhrit sen puolesta, — siksi, että me sosialistisena, vaikkakin imperialistien raatelemana ja ryöstämänä tasavaltana jäimme imperialistisen sodan ulkopuolelle ja kohotimme koko maailman edessä rauhan lipun, sosialismin lipun", Lenin kirjoitti.[1]

Neuvosto-Venäjän rauhanpolitiikka vaikutti ulkomaisiin työläisiin ja vaikeutti merkittävässä määrin imperialistien anastussuunnitelmien toteuttamista Venäjällä. "Meidän voittomme pääsyynä oli se, että johtavien Länsi-Euroopan maiden työläiset asettuivat... meidän puolellemme, ja tämä seikka ratkaisi meidän sotamme", Lenin totesi.[2]

Tunnuksena "Kädet irti Venäjästä!" monien maitten työläiset järjestivät lakkoja ja mielenosoituksia ja julkaisivat kirjoituksia lehdissä. Se oli laajamittainen ja vilpitön proletaarisen internationalismin ilmaus maailman ensimmäistä työläisten ja talonpoikien valtiota kohtaan.

Yksi uusia proletaarisen solidaarisuuden ilmenemismuotoja oli muitten maitten työläisten ja talonpoikien aseellinen lokakuun sosialistisen vallankumouksen saavutusten suojeleminen puna-armeijan kansainvälisissä joukoissa. Unkarilaiset ja puolalaiset, tšekit ja slovakit, serbialaiset ja kroaatit, bulgaarit, romanialaiset, kiinalaiset, ranskalaiset, englantilaiset, amerikkalaiset ja monien muitten kansojen edustajat taistelivat puna-armeijan riveissä tai muodostivat omia joukkoja ja antoivat kansalaissodan rintamilla veljellistä apua neuvostokansalle sen taistellessa vapauden ja sosialismin puolesta.

Puhuessaan varsovalaisen vallankumousrykmentin kokouksessa ennen sen rintamalle lähtöä Lenin totesi, että puolustaessaan yhdessä ase kädessä ensimmäisen sosialistisen vallankumouksen saavutuk-

---

[1] Lenin, Kootut teokset, osa 37, ss. 53—54.
[2] Sama teos, osa 40, s. 293.

sia väkivallanharjoittajia ja ryöstäjiä vastaan eri kansakuntien vallankumoukselliset toteuttavat käytännössä kansojen internationaalista veljeyttä.[1]

Neuvosto-Venäjän työtätekevät antoivat puolestaan apua muitten maitten työväenluokalle ja työtätekeville joukoille niiden taistellessa imperialistisesta riistosta vapautumisen puolesta. He tervehtivät lämpimästi Saksan työläisiä, jotka tekivät marraskuussa 1918 vallankumouksen Saksassa, samoin 1919 perustettua Unkarin neuvostotasavaltaa.

Neuvostodiplomatia teki kaikkensa solmiakseen rauhanomaiset suhteet kapitalistisiin maihin.

Asiallisella pohjalla neuvostovaltioon tapahtuvan lähentymisen tendenssi sai vähitellen osakseen vastakaikua kapitalististen maitten johtavissa piireissä.

Merkitykseltään tärkeänä Lenin piti suhteitten normalisointia niihin kapitalistisiin maihin, jotka eivät kuuluneet Ententen piiriin ja ottivat ulkomaisen intervention kaudella eräissä tapauksissa puolueettoman asenteen.

VSFNT:n Skandinaviassa toiminut täysivaltainen edustaja Vorovski kiinnitti 14. heinäkuuta 1918 ulkoasiain kansankomissariaatille ja kaupallisten asiain kansankomissariaatille lähettämässään tiedonannossa huomion neuvostotasavallan ja Skandinavian maiden välisen kaupan kehitykseen. "Raaka-ainemateriaalien tuonnin tyrehdyttyä lähes kokonaan Amerikasta ja Englannista Skandinavian maihin, Venäjä on lähes ainoa lähde, joka pystyy ruokkimaan näitten maitten teollisuutta", hän totesi.

Kaupallisten asiain kansankomissariaatin kollegio käsitteli 11. helmikuuta 1919 kysymystä Sandinavian kanssa tehtävistä kaupoista ja hyväksyi päätöksen: "Saatava toveri Vorovskilta yksityiskohtainen selonteko kaikista Skandinavian kanssa tehdyistä kaupoista, höyrylaivojen kohtalosta sekä selvitettävä Skandinavian kauppamarkkinoilla vallitseva tilanne."*

---

[1] Kts. Lenin, Kootut teokset, osa 37, s. 26.

* ZGAOR SSSR, f. 413, op. I, jed. hr. 1. 34, 1. 202.

Neuvostovaltion johdonmukainen taistelu normaalien taloudellisten suhteitten solmimiseksi Skandinavian maihin osoittautui menestykselliseksi. Ruotsin,[1] Suomen, Tanskan ja Norjan kanssa tehtiin joukko sopimuksia.

16. tammikuuta 1920 Englannin, Ranskan ja Italian perustama ylin liittolaisneuvosto ilmoitti virallisesti kauppasuhteitten uudistamisesta Neuvosto-Venäjän kanssa, mutta ei välittömästi neuvostohallituksen, vaan osuuskuntien kanssa. Neuvostohallitus suostui siihen, että kauppasuhteita hoidettaisiin Tsentrosojuzin kautta, jonka hallinto nimitti Litvinovin edustajakseen ulkomaille.

Tätä kysymystä käsiteltäessä VKP(b):n keskuskomitean poliittisessa toimikunnassa tammikuussa 1920 hyväksyttiin Leninin ehdottama päätöslauselma, jossa todettiin, että ottaen huomioon Ententen aikeet toteuttaa tavaranvaihto osuustoimintaliikkeitten kautta ilmeisenä tarkoituksena käyttää niitä koneistona kapitalismin palauttamiseksi keskuskomitea antaa Tsentrosojuzin puheenjohtajan, kansankomissaarien neuvoston edustajalle, kansantalouden korkeimman neuvoston puheenjohtajalle ja ulkoasiain kansankomissariaatille tehtäväksi käsitellä mainitulta kannalta kysymystä osuustoimintaliikkeistä ja suunnitella välittömästi toimenpiteet, joilla taataan se, että me hallitsemme täysin osuustoimintakoneistoa ennen kaikkea kaikissa niissä kohteissa, joiden kautta tavaranvaihto voidaan järjestää (Ukraina, Kauko-itä jne.). Ja tällaiset toimenpinteet kehitettiin.

Vuoden 1920 alussa L. B. Krasin matkusti Englantiin käymään kauppaneuvotteluja.

"Seuraten erittäin tarkoin, ettei vastapuoli asettanut meille mitään ansoja ja valiten huolella jokaisen tarjouksen Vladimir Iljitš piti tiukasti tavoitteena kauppasopimusta Englannin kanssa. Kun t.

---

[1] Toukokuussa 1918 Ruotsin kauppavaltuuskunta johtajanaan pääkonsuli Widerström kävi neuvotteluja Moskovassa. (Kts. Neuvostoliiton valtiollinen lokakuun vallankumouksen arkisto, f. 413, op. I, jed.hr. 76, 11. 180—197).

Krasin vuoden 1920 keskivaiheilla saapui Lontoosta mukanaan Lloyd Georgen neljä ehtoa, Vladimir Iljitš vaati niiden hyväksymistä yleispiirteittäin neuvottelujen pohjaksi", kirjoitti Tšitšerin.

Tiedot mahdollisuudesta solmia kauppayhteyksiä Neuvosto-Venäjään herättivät laajaa vastakaikua Kanadan ja USA:n liikemiespiireissä. 21. helmikuuta 1920 Lenin korosti amerikkalaisen The World-lehden kirjeenvaihtajan Lincoln Eyren kanssa keskustellessaan: "Minä en näe mitään syitä, miksi tällainen sosialistinen valtio kuin meidän ei voisi olla rajoittamattomissa kauppayhteyksissä kapitalististen maitten kanssa. Meillä ei ole mitään sitä vastaan, että me käytämme kapitalistisia vetureita ja maatalouskoneita, miksi niiden sitten pitäisi vastustaa meidän sosialistisen vehnämme, pellavamme ja platinamme käyttöä?" Korostaessaan että oli välttämätöntä saada aikaan molemmin puolin edullinen kaupallinen yhteistyö, Lenin piti lähtökohtana kahden vastakkaisen yhteiskunnallisen ja taloudellisen järjestelmän rauhallisen rinnakkainolon ja taloudellisen kilpailun periaatetta.

Neuvosto-Venäjän ja kapitalististen maitten välinen tavaranvaihto laajeni vähitellen. Neuvosto-Venäjän kokonaisvienti arvioitiin vuonna 1918 — 28,247 miljoonaksi ruplaksi; vuonna 1919 — 349 000 ruplaksi; vuonna 1920 — 4,869 miljoonaksi ruplaksi. Tuonti Neuvosto-Venäjälle oli vuonna 1918 — 366,573 milj. ruplaa; vuonna 1919 — 11,067 milj. ruplaa; vuonna 1920 — 100,109 milj. ruplaa.

22. joulukuuta 1920 Lenin korosti selonteossaan kansankomissaarien neuvoston toiminnasta, "että sotilaalliseen asioihin puuttumiseen ja neuvostovallan sotilaalliseen tukahduttamiseen tähtäävä Entenen politiikka on kärsimässä yhä tuntuvammin vararikon ja me olemme saamassa meidän rauhanpolitiikkamme puolelle yhä suuremman joukon valtioita, jotka suhtautuvat epäämättä vihamielisesti neuvostovallan toimintaohjelmaan."

Neuvosto-Venäjän pyrkimystä rauhallisen rinnakkainolon politiikkaan painotti myös Tšitšerin pu-

huessaan 17. kesäkuuta 1920 yleisvenäläisen toimeenpanevan keskuskomitean istunnossa: "Meidän tunnuksenamme on ollut ja pysyy: rauhallinen rinnakkainolo muitten hallitusten kanssa olivatpa ne sitten millaisia tahansa. Itse todellisuus on sanellut meille ja muille valtioille välttämättömyyden luoda pitkälliset suhteet työläis- ja talonpoikaishallituksen ja kapitalististen hallitusten välille. Näihin kestäviin suhteisiin meidät johtaa pakottavasti taloudellinen todellisuus. Taloudellinen todellisuus vaatii tavaranvaihtoa, ryhtymistä pysyviin ohjattuihin suhteisiin koko maailman kanssa ja tämä samainen taloudellinen todellisuus vaatii samaa myös muilta hallituksilta, millä tavalla ne sitten suhtautuvatkin meidän järjestelmäämme."

Neuvosto-Venäjän ulkopolitiikka etsi jatkuvasti ja sitkeästi tietä interventtien voimien heikentämiseen ja niiden aseellisen ristiretken tyhjäksi tekemiseen. Tässä mielessä se käytti taitavasti hyväkseen esimerkiksi Japanin ja USA:n välisiä ristiriitoja Kauko-idässä ja Kamtšatkalla niiden pyrkiessä saamaan nämä alueet käsiinsä. "Me annamme nyt Amerikalle Kamtšatkan,[1] joka oikeastaan ei edes ole meidän, sillä siellä on japanilaisia joukkoja. Japania vastaan me emme tällä hetkellä kykene taistelemaan. Me annamme Amerikalle taloudelliseen hyväksikäyttöön tällaisen alueen, missä meillä itse asiassa ei ole ja minne me emme voi antaa sen enempää merikuin sotavoimiakaan. Ja tämän tehdessämme me houkuttelemme amerikkalaisen imperialismin japanilaista vastaan ja meitä erittäin lähellä olevaa japanilaista porvaristoa vastaan, joka yhä vielä pitää käsissään Kauko-idän tasavaltaa."

Vakavia ristiriitoja syntyi intervention aikana myös Englannin ja Ranskan välille. 21. joulukuuta 1920 Lenin totesi neuvostojen VII edustajakokouksessa: "Me elämme olosuhteissa, joissa kiitos sen,

[1] Ja vaikka Kamtšatkaa koskevaa sopimusta ei allekirjoitettukaan, oli pelkästään USA:n kanssa käydyillä neuvotteluilla tärkeä merkitys. USA:n ja Japanin Neuvosto-Venäjään suuntautunut paine saatiin heikkenemään.

ettei Englannin ja Ranskan välillä ole poliittista yhtenäisyyttä, meidän velvollisuutemme on olla kieltäytymättä jopa tietystä riskistä, vain voidaksemme vaikeuttaa Englannin ja Ranskan sotilaallista liittoa meitä vastaan." Ja elämä osoitti neuvostohallituksen ratkaisseen menestyksellisesti tämän tehtävän.

Neuvosto-Venäjä käytti aktiivisesti ja menestyksellä hyväkseen myös imperialistisien valtojen välillä esiintyneitä ristiriitoja — Ententen ja pienten maiden — Eestin, Latvian, Liettuan, Suomen ja Puolan välisiä. Entente harjoitti pienten maitten poliittista ja taloudellista painostusta pakottaakseen ne asettumaan Neuvosto-Venäjää vastaan. Eestin, Latvian, Liettuan ja Suomen porvaristo pelkäsi kansallisen suvereniteetin menetystä eikä rohjennut ryhtyä siihen. Imperialistien ja Neuvosto-Venäjän välillä horjuvat Baltian tasavaltojen johtavat piirit eivät sitoneet itseään neuvostovastaiseen seikkailuun ja kieltäytyivät osallistumasta Ententen toiseen ristiretkeen. Ne valitsivat — Leninin sanoja käyttääkseni — suhteessaan Neuvosto-Venäjään puolueettomuuden ja asettuivat siten Ententeä vastaan.

Noudattamalla järkevää leniniläistä ulkopolitiikkaa yhdistettynä iskuvoimaltaan yhä kasvavaan puna-armeijaan neuvostohallitus teki tyhjäksi 14 imperialistisen valtion ristiretken VSFNT:tä vastaan. Interventtien oli pakko perääntyä. Heinä—elokuussa 1919 lähtivät ranskalaiset ja amerikkalaiset joukot kotia kohden pohjoiselta rintamalta. Syys—lokakuussa pakenivat Murmanskista ja Arkangelista englantilaisten joukkojen rippeet. Keväällä 1920 lähtivät amerikkalaiset joukot kauko-idästä. "Ajatus bolševismin tukahduttamisesta sotilaallisella voimalla on puhdasta mielettömyyttä", totesi Lloyd George.[1]

---

[1] Treaty of peace with Germany, Hearing before the Committee of Foreign Relations, Sixty Congress, Washington, 1919, p. 1236.

Suurta menestystä kamppailussa Ententeä vastaan merkitsi Leninin aktiivisella myötävaikutuksella 2. helmikuuta 1920 solmittu rauhansopimus Eestin kanssa, jota Entente-valtiot olivat yrittäneet käyttää hyväkseen neuvostovastaisen ristiretken aikana. Tämä sopimus avasi mahdollisuudet Neuvosto-Venäjän ja lännen väliseen tavaranvaihtoon, mikä oli edullista Eestin kansallisen talouden lujittamiselle. Se oli "ikkuna Eurooppaan", mutta ikkuna, joka ei ollut murrettu pistimellä eikä mielessä uusien alueitten valloitus, vaan rauhanpolitiikalla ja pyrkimyksenä normaalien suhteitten kehittäminen muihin maihin.

Tšitšerinin mukaan "sopimus Eestin kanssa muuttui niin sanoaksemme Entenen kanssa tehtävän sopimuksen kenraaliharjoitukseksi, se muuttui ensimmäiseksi yritykseksi murtaa saarto ja ensimmäiseksi kokeiluksi rauhallisesta rinnakkainolosta porvarillisten valtioitten kanssa."

Eestin jälkeen Neuvosto-Venäjän kanssa allekirjoittivat rauhansopimuksen porvarilliset tasavallat: Liettua 12. heinäkuuta, Latvia 11. elokuuta ja Suomi 14. lokakuuta. Näitten maitten kanssa tehtyjen sopimusten pohjana olivat niin ikään yhteiskunnallisilta ja taloudellisilta järjestelmiltään erilaisten valtioitten rauhallisen rinnakkainolon periaatteet, tasavertaisuus, suvereniteetin kunnioitus, puuttumattomuus toistensa sisäisiin asioihin ja keskinäinen hyöty. Tämä oli Neuvosto-Venäjän ulkopolitiikan uusi saavutus.

Vuoden 1920 alussa näytti siltä, että Neuvosto-Venäjä oli päässyt loppuvaiheeseen taistelussa interventiota vastaan ja voi omistaa kaikki voimansa rauhanomaiselle sosialistiselle rakennustyölle. Tällainen tapahtumain kulku ei kuitenkaan ollut lainkaan Entente-maiden mieleen ja ne ryhtyivätkin organisoimaan Entenen uutta, kolmatta ristiretkeä neuvostotasavaltaa vastaan.

Neuvostohallitus seurasi tarkoin vaihtelevaa kansainvälistä tilannetta. Se antoi Tšitšerinin tehtäväksi ryhtyä kaikkiin toimenpiteisiin, jotta olisi mahdolli-

simman tehostetusti voitu levittää tietoa Englannin ja Entente-valtojen taholta odotettavissa olevasta interventiosta ja paljastaa niiden hyökkäysaikeet VSFNT:n suhteen niin diplomaattisin nootein kuin lehdissäkin. Tšitšerinin tehtäväksi annettiin myös selostaa toimenpiteitä, joihin oli ryhdytty.

25. toukokuuta 1920 puolueen poliittinen toimikunta antoi Leninin ehdotuksesta ulkoasiain kansankomissariaatin tehtäväksi ryhtyä laajalti tiedottamaan Länsi-Euroopan maille siitä, että neuvostovalta on valmis antamaan varteenotettavat ja pätevät takeet vilpittömästä rauhantahdostaan Englannin suhteen idässä ja on valmis kaikenlaatuisiin pitkälle ulottuviin sopimuksiin.

Ententen viimeinen ristiretki Neuvosto-Venäjää vastaan alkoi Puolan hyökkäyksellä 25. huhtikuuta. Vrangelin armeija tuli mukaan kesällä 1920. Tämä retki päättyi kuitenkin täydelliseen epäonnistumiseen. Puna-armeijan osastojen voitokkaitten sotatoimien tuloksena vaikeaan asemaan joutuneen Puolan oli pakko kääntyä neuvostohallituksen puoleen ja ehdottaa rauhanneuvottelujen alkamista.

Jo puna-armeijan hyökätessä 11. heinäkuuta 1920 lähetti Englannin ulkoministeri Curzon hallituksensa nimissä neuvostohallitukselle nootin, jossa hän ehdotti välirauhan solmimista Puolan ja Neuvosto-Venäjän sekä "Neuvosto-Venäjän ja Vrangelin armeijoitten välille". Curzon ehdotti myös VSFNT:n ja Puolan välille rajaa, jonka Entente-vallat olivat esittäneet jo vuoden 1919 lopulla ja joka tunnetaan nykyisin historiassa "Curzonin linjana". Tämä rajalinja kulki reittiä Grodno — Volovoje — Nemirov — Brest — Litovsk — Dorogobuž — Ustilug ja edelleen Grubešovan itäpuolitse Krylovin kautta, Ravy-Russkajan länsipuolitse, Peremyšlin itäpuolelta Karpaateille. Englannin hallitus tarjoutui välittäjäksi Neuvosto-Venäjän ja Puolan välirauhaa solmittaessa.

Tämä Englannin hallituksen "huolenpito" johtui puna-armeijan voitokkaasta hyökkäyksestä, joka saattoi johtaa vallankumousliikkeen voimistumiseen

Euroopan maissa. Englannin ehdotus tähtäsi siihen, että puolalaiset tilanomistajat ja kapitalistit olisivat saaneet mahdollisuuden koota voimia ja saada apua Ranskalta, Englannilta ja USA:lta ja sitten taas valmistautua hyökkäystoimiin Neuvosto-Venäjää vastaan. Mitä taas tulee Englannin ehdotukseen "välirauhasta Vrangelin kanssa", ne tähtäsivät Krimin niemimaan muuttamiseen valkokaartilaisten turvapaikaksi ja siis vastavallankumouksellisen pesäkkeen säilyttämiseen Etelä-Venäjällä.

Neuvostohallitus vastasi 17. heinäkuuta Curzonin nootiin lausunnolla, jossa viitattiin Englannin rooliin intervention organisoinnissa Neuvosto-Venäjää vastaan ja torjuttiin brittiläisten välitystoimi vetoamalla siihen, että Englannin hallitus ei ollut "riittävästi perillä" Venäjän ja sen naapureitten välisistä keskinäisistä suhteista. Näin torjuttiin yritys pysäyttää puna-armeijan menestyksellinen hyökkäys ja estää sitä murskaamasta valkoiset puolalaisjoukot. Samalla tehtiin tyhjiksi myös Englannin hallituksen aikeet saattaa neuvostotasavallan ja sen naapureitten väliset suhteet imperialistisen valtojen valvontaan.

22. heinäkuuta Puolan hallitus ehdotti VSFNT:n hallitukselle välirauhan solmimista ja ryhtymistä välittömiin rauhanneuvotteluihin. Neuvostohallitus suostui tähän ehdotukseen.

Lenin teki paljon työtä kehitellessään Puolan kanssa solmittavan rauhansopimuksen ehtoja ja antaessaan ohjeita neuvostovaltuuskunnalle. VSFNT:n, Ukrainan neuvostotasavallan ja Valkovenäjän neuvostotasavallan rauhanvaltuuskunnan johtajaksi Puolan kanssa Minskissä käytäviin neuvotteluihin määrättiin yleisvenäläisen toimeenpanevan keskuskomitean jäsen K. H. Danišević. Minskin matkan aattona Lenin otti hänet vastaan ja antoi hänelle yksityiskohtaisia tietoja Euroopassa, varsinkin Englannissa ja Saksassa vallitsevasta tilanteesta, neuvostovallan politiikasta ja tutustui hänen neuvottelujen alkuun suunniteltuun avauspuheeseensa tehden siihen joukon huomautuksia ja täydennyksiä.

Neuvottelujen kuluessa Lenin oli jatkuvasti yhteydessä Minskiin ja 1. elokuuta hän lähetti sinne sähkeen, jossa hän ilmoitti uusista seikoista Neuvosto-Venäjän ja Puolan välisissä suhteissa ja kehotti toimimaan edelleenkin aiemmin antamiensa ohjeitten mukaan. 11. elokuuta Lenin lähetti jälleen Daniševskille sähkeen, jossa hän ilmoitti neuvostodiplomatian menestymisestä Englannissa ja antoi ohjeita puolalaisten kanssa käytävien jatkoneuvottelujen suhteen. Daniševski muistelee, miten Lenin antoi "lisäohjeita, kehotti pitämään lujasti kiinni otetusta linjasta, tarjosi sanamuotoja ja ehdotuksia tulevia istuntoja varten, ratkaisi valtuuskunnan jäsenten sekä länsirintaman sotilaallisen vallankumousneuvoston välisiä kiistoja. Sanalla sanoen Vladimir Iljitš johti Moskovasta välittömästi valtuuskunnan politiikkaa ja taktiikkaa."

14. elokuuta Lenin kirjoitti Tšitšerinille kirjeen ehdottaen, että Lontoossa toimivalle neuvostoedustajalle L. B. Kameneville ilmoitettaisiin, että Ranska ja Puola pyrkivät rauhanneuvottelujen katkaisemiseen ja siksi oli oltava erityisen valpas. Samassa kirjeessä Lenin antoi muutamia ohjeita Puolan kanssa käytävistä neuvotteluista. "Daniševskille on ilmoitettava, että hän aloittaisi juhlallisella julistuksella:

(a) riippumattomuudesta ja suvereniteetista,
(b) Curzonia laajemmista rajoista,
(c) eikä mitään sotaveroja."

Puhuessaan Leninin roolista Puolan kanssa käydyissä neuvotteluissa Tšitšerin toteaa: "Puolan kanssa käytyjä neuvotteluja alettaessa Vladimir Iljitš toi henkilökohtaisesti esiin mainion ajatuksen: Ententen vaikutuksen vastapainoksi Puolalle tuli tarjota heti enemmän alueita kuin mitä Clemenceau ja Curzon olivat sille tarjonneet."

Puolan hallituksen ehdotuksesta pidetyn tauon jälkeen neuvottelut siirrettiin rintamavyöhykkeellä sijainneesta Minskistä Riikaan. Neuvottelut alkoivat uudelleen 21. syyskuuta. Tällä kertaa neuvostoval-

tuuskunnan johtajaksi nimitettiin A. A. Joffe. Lenin seurasi edelleen herpautumatta neuvottelujen kulkua. Joffelle 23. syyskuuta lähettämässään sähkeessä hän totesi: "Meille koko ydin on siinä, että ensiksikin välirauha olisi lyhytaikainen ja toiseksi ja tärkeimpänä siinä, että on reaaliset takeet varsinaisesta rauhasta 10 päivän sisällä. Teidän tehtävänne on huolehtia tästä ja tarkistaa varsinaisen toimeenpanon takeitten reaalisuus."

Riian neuvottelujen aikana Pilsudskin hallitus sai lävitse rajojen tarkistuksen Puolan hyväksi. Lenin piti kuitenkin tiukasti kiinni entisen periaatteen noudattamisesta ja lähetti 23. syyskuuta Tšitšerinille kartan, johon oli merkitty Neuvosto-Venäjän ja Puolan väliset uudet rajat. Oheen liitetyssä kirjelapussa hän totesi: "T. Tšitšerin! Tässä on maksimiraja. Hyväksytty keskuskomiteassa. Sitä on täsmällisesti noudatettava."

12. lokakuuta 1920 allekirjoitettiin alkuperäinen rauha ja 18. maaliskuuta 1921 Riian rauhansopimus Puolan kanssa. Se edellytti Neuvosto-Ukrainan ja Neuvosto-Valkovenäjän läntisten alueitten siirtymistä Puolalle.

Ententen kolmannen ristiretken epäonnistuttua päättyi kansalaissodan ja ulkomaisen intervention kausi. Vain Kauko-idässä (vuoden 1922 lokakuuhun ja Sahalinilla vuoteen 1925) jatkui japanilaisten miehitys. Nuori neuvostotasavalta oli näin saavuttanut suuren voiton kansainvälisen imperialismin yhdistetyistä voimista. Lenin totesi myöhemmin tästä voitosta: "Me emme vain kestäneet vaan myös voitimme."

Sosialistisen ja kapitalistisen järjestelmän välisessä aseellisessa kamppailussa tappion kärsi kapitalismi. Neuvostotasavalta puolusti olemassaoloaan ja sai mahdollisuuden siirtyä rauhanomaiseen rakennustyöhön.

Neuvosto-Venäjä aloitti pitkällisen rinnakkainolon kapitalististen valtioitten kanssa. "... Meillä on uusi vaihe kun meidän perustaa luova kansainvälinen

olemassaolomme kapitalististen valtioitten verkossa on saavutettu", Lenin kirjoitti lokakuussa 1920.

Lenin huomautti, että taistelussa ulkomaista sotilaallista interventiota vastaan ja kansalaissodassa sisäistä vastavallankumousta vastaan saavutettu voitto oli "... todella suuri oppitunti, joka havainnollisesti osoitti... että millaisia olivatkin yritykset hyökätä Venäjälle ja sotilaalliset toimenpiteet Venäjää vastaan, ja tällaisia yrityksiä tulee vielä luultavasti olemaan monia, me olemme kokemuksemme karkaisemia ja tiedämme tosiasioihin perustuvan kokemuksen pohjalta, että kaikki nämä yritykset tulevat valumaan hiekkaan. Ja jokaisen meidän vihollistemme yrityksen jälkeen me tulemme nousemaan vieläkin voimakkaampina kuin olimme ennen niitä."

Suuri merkitys tämän voiton saavuttamisessa oli Leninin johtamalla neuvostodiplomatialla. Se oli tärkeimpiä tekijöitä jotka vaikuttivat Neuvosto-Venäjän, sosialistisen valtion kansainvälisen arvovallan kasvuun. "Meidän tässä suhteessa saavuttamamme menestys... osoittaa, että meidän ulkopolitiikkamme nykyinen perusta on oikea ja että meidän kansainvälisen asemamme paraneminen on lujalla pohjalla", sanoi Lenin puhuessaan joulukuussa 1920 neuvostojen VIII yleisvenäläisessä edustajakokouksessa.

Neuvosto-Venäjän Leninin johdolla vuosina 1917—1920 saavuttamat voitot ovat astuneet historiaan merkitykseltään maailmanhistoriallisena saavutuksena.

Vuodesta 1921 alkoi neuvostovaltion rauhanomaisen kehityksen kausi ja sen tuotantovoimien kasvu. Sen jälkeen alettiin Neuvosto-Venäjän ja kapitalististen maitten välille solmia virallisia diplomaattisia ja kauppasuhteita. Vuonna 1917 alkanut sosialistisen ja kapitalistisen järjestelmän rinnakkainolon kausi siirtyi vuodesta 1921 lähtien uuteen vaiheeseen, rauhanomaiseen vaiheeseen, joka jatkui lähes kaksikymmentä vuotta siihen asti kunnes Hitler-Saksa hyökkäsi Neuvostoliittoon vuonna 1941.

Viides luku

TAISTELU RAUHAN JA RAUHALLISEN RINNAKKAINOLON PUOLESTA

Lenin kehittelee edelleen rauhallisen rinnakkainolon politiikan kysymyksiä

Interventeistä ja sisäisestä vastavallankumouksesta saavutetun voiton tuloksena Neuvosto-Venäjän kansainvälinen arvovalta kasvoi jyrkästi. 21. marraskuuta 1920 VKP(b):n Moskovan kuvernementin konferenssissa pitämässään puheessa Lenin luonnehti Neuvosto-Venäjän kansainvälisen aseman seuraavasti: "Me olemme luoneet itsellemme olosuhteet, joiden vallitessa me voimme elää kapitalististen valtojen rinnalla, joiden on nyt pakko ryhtyä kauppasuhteisiin meidän kanssamme. Tämän taistelun kuluessa me olemme saavuttaneet itsellemme oikeuden itsenäiseen olemassaoloon." Neuvosto-Venäjä oli nyt saanut mahdollisuuden ryhtyä toteuttamaan suunnitelmaa sosialistisen yhteiskunnan rakentamisesta.

Neuvostohallituksen päätehtäväksi kansainvälisten suhteitten alueella tuli: rauhan säilyttäminen, uuden sodan estäminen, ts. pyrkimys diplomaattisin keinoin luoda sellaiset olosuhteet, jotka olisivat taanneet mahdollisuuden rakentaa sosialistinen yhteiskunta yhteen kapitalistisen maailman piirittämään maahan.

Joulukuussa 1921 neuvostojen IX yleisvenäläisessä edustajakokouksessa pitämässään selostuksessa Lenin sanoi: "... me tulemme kaikin voimin varjelemaan tulevaa rauhaa ...". Tämä ajatus on johtavana kaikissa hänen puheissaan. Siitä mainitsi myös Tšitšerin l'Humanitén kirjeenvaihtajalle 24. heinäkuuta 1921 antamassaan haastattelussa: "Tuotannon kehi-

tys — siinä meidän nykyisen politiikkamme alfa ja omega, siinä järjestelmän ja meidän neuvostodiplomatiamme kaikkien 'kombinaatioiden' avain. Meidän ulkopolitiikkamme samoin kuin myös politiikka, jota me noudatamme itse Venäjällä, on tuotantopolitiikkaa."

Edessä olevien taloudellisten tehtävien ratkaisuun liittyi suuria vaikeuksia. Lenin vertasi katkerana Venäjän sodanjälkeistä tilaa puolikuoliaaksi lyödyn ihmisen vointiin. Nelivuotisen imperialistisen sodan, kolmivuotisen kansalaissodan ja ulkomaisen sotilaallisen intervention tuloksena Neuvosto-Venäjän kansantalous oli hajaannuksen ja täyden epäjärjestyksen vallassa. Ei ollut viljaa, polttoainetta, raakaaineita ja muita välttämättömyystarvikkeita. Vuonna 1920 teollisuustuotanto oli vain noin seitsemäsosa vuoden 1913 määrästä, teräksen sulatus oli supistunut 20. osaan ja maataloustuotanto oli vain 65 % tsaarin Venäjän aikaisesta määrästä. Oli välttämätöntä saada sodan aiheuttamat haavat umpeutumaan mahdollisimman lyhyessä ajassa ja elvyttää maan tuotantovoimat.

Analysoidessaan kansainvälistä tilannetta toukokuussa 1921 Lenin määritteli syntyneen tilanteen sosialismin ja kapitalismin väliseksi voimatasapainoksi. Hänen sanojensa mukaan "väliaikainen, horjuva, mutta tasapaino kaikesta huolimatta oli vakiintunut". Tämä tasapaino johtui siitä, että kärsityään tappion yrityksissä kukistaa nuori neuvostovaltio asevoimin porvarillisten valtioitten johtavien piirien oli pakko alistua sen olemassaoloon. Ne eivät kuitenkaan lopettaneet taisteluaan neuvostotasavaltaa vastaan, vaikka kävivätkin sitä toisin keinoin. Etualalle kohosivat yritykset käyttää hyväksi Neuvosto-Venäjän sisäisiä vaikeuksia, finanssillista ja taloudellista boikottia, eristyspolitiikkaa ja kieltäytymistä tunnustamasta neuvostohallitusta.

Kapitalistiset maat pyrkivät kukistamaan neuvostovallan mm. käyttämällä hyväksi maassa vuonna 1921 vallinnutta nälänhätää, joka johtui Venäjää koetelleesta kuivuudesta, saarrosta, ulkomaisesta so-

tilaallisesta interventiosta ja kansalaissodasta. Luonnonvitsaus ulottui 34 kuvernementtiin, joiden alueella asui lähes 30 miljoonaa ihmistä — Povolžjeen, Etelä-Uralille, Pohjois-Kaukasiaan, Krimille ja Etelä-Ukrainaan.

USA:n hallitus käytti apunaan "hyväntekeväisyysjärjestöä" (se oli itse asiassa hallituksen järjestö) ARAa (The American Relief Administration), jonka johdossa oli Herbert Hoover. ARAlla oli runsaasti kokemuksia taistelusta taloudellisin keinoin Euroopassa esiintyneitä vallankumousliikkeitä vastaan. Nälkäänäkeville annettavan "avun" turvin USA:n porvarilliset piirit suunnittelivat ryhtymistä hajotustoimintaan neuvostovaltaa vastaan ja taloudellisen ja poliittisen vakoiluverkon organisointia Venäjälle.

25. elokuuta 1921 Entenen ylin neuvosto perusti komission tutkimaan mahdollisuuksia nälkäänäkevien avustamiseksi. Sen johtoon nimitettiin entinen Ranskan Venäjän-suurlähettiläs Noulens. Hän aloitti toimensa kokoamalla vakoilutietoja.

Englannin, USA:n ja Ranskan hallitukset yrittivät käyttää myös ns. "kansalaiskomiteaa nälkäänäkevien avustamiseksi" porvarillisen hallituksen muodostamiseen Venäjälle, mutta neuvostohallitus teki tyhjiksi niiden suunnitelmat.

Lenin kirjoitti suuttuneena ARAn "amerikkalaisista kauppasaksoista". Hän sanoi, ettei pitänyt sallia viimemainitun "vähäisintäkään sekaantumisen häivää" — "sen enempää poliittista kuin hallinnollistakaan". Neuvostohallitus torjui kategorisesti myös Entenen nälkäänäkevien avustusmahdollisuuksia tutkivan komission vaatimukset valvoa elintarvikkeiden jakelua ja lähettää Neuvosto-Venäjälle "asiantuntijakomissio", eli kuten Lenin kirjoitti, "vakoilijakomissio nimeltä asiantuntijakomissio". Hän oli närkästynyt tästä vaatimuksesta. "Tässä on mahdotonta perääntyä", hän kirjoitti VKP(b):n poliittiselle toimikunnalle ehdottaen, että lähetettäisiin "mitä jyrkimpiä ilmaisuja" sisältävä vastausnootti. Tällainen nootti lähetettiin 7. syyskuuta 1921 Eng-

lannin, Ranskan, Italian ja Belgian hallituksille. Siinä todettiin, että "Venäjän työtätekevien nälkä ja kärsimykset ovat olleet tälle komissiolle verukkeina yritettäessä saada selville, millaisia voimia ja varoja neuvostohallituksella on käytettävissään."

Suurta apua antoivat Neuvosto-Venäjälle raskaina nälkävuosina maailman tavalliset ihmiset. Ulkomaiset työläiset ottivat lämpimästi vastaan Leninin 2. elokuuta 1921 kansainväliselle proletariaatille osoittaman vetoomuksen avustaa nälkäänäkeviä. Kominternin toimeenpanevan komitean avustuksella perustettiin elokuussa 1921 kansainvälinen työläisten nälkäänäkeviä avustava komitea, jota johti Clara Zetkin ja johon kuuluivat myös Henri Barbusse ja Martin Andersen-Nexö. Venäjän nälkäänäkevien avustukseen osallistuivat aktiivisesti myös Fridtjof Nansen, Bernard Shaw, Albert Einstein, Theodore Dreiser, Upton Sinclair ym. Laajaan työhön ryhtyi myös Punaisen Ristin konferenssissa Genevessä Nansenin johdolla perustettu Venäjän kansainvälisen avun toimeenpaneva komitea.

Näissä vaikeissa olosuhteissa neuvostohallitus kiinnitti jatkuvasti suurta huomiota ulkopoliittisiin kysymyksiin. Ensimmäisissä intervention ja kansalaissodan jälkeen kirjoittamissaan tutkimuksissa Lenin kehitteli edelleen määritelmää kahden erilaisen järjestelmän rauhallisesta rinnakkainolosta ja taloudellisesta kilpailusta. Hän korosti että oli välttämätöntä kehittää diplomaattisuhteita rauhallisen rinnakkainolon ja tasavertaisuuden pohjalta, selvittää erimielisyydet hyvinä naapureina, mutta sallimatta missään tapauksessa imperialistien rajoituksia tai yrityksiä kiristää neuvostotasavaltaa.

Lenin vaati, että työtätekeville joukoille oli selitettävä puolueen politiikan ydin ja merkitys, jotta se kävisi läheiseksi ja ymmärrettäväksi paitsi Neuvosto-Venäjän myös muiden maiden kansoille. Hän totesi, että rauhanpolitiikan puolesta oli taisteltava kaikin voimin ja keinoin väsymättä ja sitkeästi lujittamalla taloudellisesti Neuvosto-Venäjää ja voimistamalla moraalisesti sen puolustusta.

Leninin käsityksen mukaan meidän aikakautemme perusristiriita — sosialistisen ja kapitalistisen järjestelmän välinen ristiriita — voidaan ratkaista ja varmastikin tullaan ratkaisemaan rauhanomaisen taloudellisen kilpailun avulla, kilpailun jonka kuluessa sosialismi tulee väistämättä osoittamaan paremmuutensa kapitalismiin nähden. VKP(b):n Moskovan järjestön aktiivien kokouksessa 6. joulukuuta 1920 Lenin totesi: "... se on kahden menettelytavan, kahden formaation, kahden talousjärjestelmän — kommunistisen ja kapitalistisen — välinen kilpailu. Me tulemme osoittamaan olevamme voimakkaampia... Tehtävä on tietenkin vaikea, mutta me olemme sanoneet ja sanomme: Sosialismilla on esimerkin voima. Väkivallalla on voimansa niitten suhteen, jotka haluavat nousta valtaan. Mutta siihen väkivallan merkitys sitten supistuukin ja sen jälkeen tehoaa ja vaikuttaa esimerkki. On osoitettava käytännössä, havainnollisesti, kommunismin merkitys."

Eräässä toukokuussa 1921 pitämässään puheessa Lenin kehitti edelleen tätä ajatusta korostaen sosialistisen valtion talouden kehityksen maailmanhistoriallista merkitystä. "Tällä hetkellä meidän tärkein vaikutuksemme kansainväliseen vallankumoukseen tapahtuu talouspolitiikkamme avulla... Tällä kohden taistelu on siirtynyt koko maailman käsittävään mittaan. Ratkaistessamme tämän tehtävän me olemme silloin voittaneet kansainvälisessä mitassa varmasti ja lopullisesti."

Lenin antoi suuren merkityksen työtätekevien kansainväliselle solidaarisuudelle taistelussa rauhan ja rauhallisen rinnakkainolon puolesta ja totesi havainneensa myös tietyn käänteen eräitten porvarillisten piirien kannassa poliittisten ja taloudellisten suhteitten solmimisesta sosialistisen maan kanssa. Tämä käänne johtui maailmantalouden kehityksen objektiivisista laeista, välttämättömyydestä laajentaa kansainvälistä kauppaa ja kapitalistisen järjestelmän maiden suuren osan kiinnostuksesta siihen. "On olemassa suurempi voima kuin minkä tahansa vihamielisen hallituksen halu, tahto tai päätös, tämä

voima ovat yleiset yleismaailmalliset taloudelliset suhteet, jotka pakottavat ne ryhtymään tällaisiin suhteisiin meidän kanssamme", totesi Lenin neuvostojen IX yleisvenäläisessä edustajakokouksessa joulukuussa 1921.

Lenin kehotti rauhanomaisia suhteita kapitalistisiin maihin toteutettaessa kiinnittämään suurta huomiota pieniin valtioihin.

Eräissä teoksissaan hän on perin pohjin analysoinut pienten maitten asemaa ja todennut oikeaksi tieksi ystävällisten suhteitten solmimisen niihin. Puhuessaan pienten maitten ulkopolitiikan luonteesta ja ytimestä ja analysoidessaan niiden suhteita suuriin kapitalistisiin valtioihin Lenin osoitti, että pienet maat joutuessaan jatkuvasti imperialistisiten valtojen poliittisen ja taloudellisen orjuutuksen uhkan kohteeksi kääntävät katseensa Neuvosto-Venäjään. "... Kaikki pienet vallat, ja ne muodostavat enemmistön maapallomme asukkaista, tuntevat vetoa rauhaan meidän kanssamme", hän kirjoitti.

Tätä ajatusta kehittäessään Lenin viittasi välttämättömyyteen paljastaa suurvaltojen politiikka ja niiden imperialistiset päämäärät. Hän sanoi, että oli opetettava kansat erottamaan tämä politiikka oikeasta, todella demokraattisesta politiikasta, joka perustui tasavertaisiin suhteisiin pienten maitten kanssa, otettava tarkoin huomioon pienten maitten edut, suostuttava järkeviin myönnytyksiin ja kunnioitettava niiden suvereniteettia ja alueellista koskemattomuutta. Neuvosto-Venäjän tuohon aikaan noudattama ulkopolitiikka edisti pienten maitten ja sosialistisen valtion lähentymistä. Tämä oli tärkeä tekijä, joka osoitti mahdolliseksi yhteiskuntajärjestelmiltään erilaisten valtioitten rauhallisen rinnakkainolon.

Luonnehtien suurvaltojen yrityksiä nostattaa pienet maat Neuvosto-Venäjää vastaan Lenin kirjoitti: "Tiedetään millaista painostusta Ententen imperialismi harjoitti näitä pieniä, hätäisesti perustettuja, voimattomia, kokonaan Ententestä kaikkein olennaisimmissakin kysymyksissä, kuten elintarvikekysy-

myksessä, riippuvia maita kohtaan myös kaikissa muissa suhteissa. Ne eivät pysty pääsemään irti tästä riippuvuudestaan. Kaikki, niin rahalliset kuin elintarvikkeisiinkin perustuvat painostuskeinot otettiin käyttöön kun pyrittiin pakottamaan Eesti, Suomi ja epäilemättä myös Latvia, Liettua ja Puola, koko tämä valtioketju asettumaan meitä vastaan."

Erityisen suurta huomiota Lenin kohdisti Venäjän imperiumin yhteyteen aikaisemmin kuuluneisiin valtioihin. "Näiden valtioiden suhteen meidän tulee osoittaa mahdollisimman suurta myöntyväisyyttä voidaksemme hälventää vuosisataisen epäluottamuksen, jonka entinen sorto on synnyttänyt, ja pannaksemme alulle niiden eri kansakuntien työläisten ja talonpoikien liiton, jotka aikoinaan yhdessä joutuivat kärsimään tsarismin ja venäläisten tilanomistajien vuoksi ja nyt kärsivät imperialismin vuoksi."

Näin Neuvosto-Venäjän 20-luvun alussa noudattama ulkopolitiikka edisti pienten maiden ja sosialistisen valtion välistä lähentymistä. "Meidän suhteittemme Eestiin tulee olla koetinkivenä, joka osoittaa mahdollisuutemme rauhalliseen rinnakkainoloon porvarillisten valtioitten kanssa . . . meidän tulee raivata tieltä kaikki se, mikä saattaa tätä linjaa häiritä", kirjoitti ulkoasiain kansankomissaari Tšitšerin ulkoasiain kansankomissariaatin Eestissä toimineelle valtuutetulle I. E. Gukovskille 22. maaliskuuta 1920.

V. I. LENIN RAUHALLISEN RINNAKKAINOLON MUODOISTA

Neuvostovallan ulkopolitiikan uusien tehtävien päämääränä oli muuttaa nyt saavutettu rauhanomainen hengähdystauko pitkäaikaiseksi rauhaksi, pyrkiä luomaan lujat, "pysyvät rauhalliset suhteet kaikkiin valtioihin".

Nämä tehtävät vaativat ulkopoliittiselta toiminnalta uusia muotoja ja metodeja. Neuvostovaltio kehitti ja konkretisoi näitä muotoja ja metodeja jatkuvasti uusiin historiallisiin olosuhteisiin ja etsi tietä rauhallisen rinnakkainolon periaatteen toteuttami-

selle. Yhtenä tällaisena muotona oli taloudellinen yhteistyö. Ensiarvoisen merkityksen sai sen vuoksi kauppasuhteitten solmiminen kapitalistisiin maihin, molemmin puolin edullisten sopimusten solmiminen. "... meidän on tartuttava oikeaan hetkeen ja suunnattava kaikki voimat saadaksemme vaikkapa maksimaalistenkin myönnytysten hinnalla aikaan kauppasuhteita", totesi Lenin.

Lenin mainitsi useita kertoja myös, että "porvarillisten maitten on pakko käydä kauppaa Venäjän kanssa: ne tietävät, että ilman tiettyjä keskinäisten taloudellisten suhteitten muotoja niissä vallitseva epäjärjestys tulee jatkumaan niin kuin se on jatkunut tähän asti; huolimatta kaikista niiden suurenmoisista voitoista, huolimatta kaikesta siitä loppumattomasta kehuskelusta, jolla ne täyttävät lehdet ja sähkeet kaikkialla maailmassa, niiden talouselämä on kaikesta huolimatta hajoamassa..."

Pystyäkseen menestyksellisesti kehittämään poliittisia ja kauppasuhteita kapitalistisiin maihin neuvostodiplomatia pyrki ennen kaikkea murtamaan finanssillisen ja merisaarron. Leninin sanojen mukaan "... saarron murtaminen merkitsee paitsi meidän tavaroitamme kuljettavien laivojen vapaata kulkua, myös tosiasiallista suhteitten solmimista. Sanoilla ei ole meille merkitystä. Virallinen tunnustus on meille toissijainen seikka. Me tarvitsemme faktisen, tosiasioihin perustuvan tunnustuksen, meitä kahlitsevan kiellon poistamisen, kiellon jonka seurauksena meidän on mahdotonta päästä minnekään, lukuunottamatta yksityishenkilöitä erikoisluvalla, jotka hekin ovat kaiken aikaa joutua karkotetuiksi ja palaamaan takaisin Venäjälle. Me tarvitsemme todellisen saarron poistamisen, niin henkilökohtaisen, meri- kuin finanssillisenkin saarron ja vain tämä antaa meille mahdollisuuden todelliseen kauppavaihtoon ja todellisiin taloudellisiin suhteisiin muiden maiden kanssa."

Neuvostohallitus suostui edullisiin ulkopoliittisiin sopimuksiin sopimuspuoltensa kanssa. Nämä sopi-

mukset olivat tarpeen ennen kaikkea siksi, että olisi voitu elvyttää neuvostotasavallan tuotantoelämä. Lenin katsoi kauas eteenpäin ja näki avautuvat mahdollisuudet lujittaa ja kehittää jatkuvasti Neuvosto-Venäjän taloudellisia yhteyksiä kaikkiin maailman maihin. Hän ymmärsi, että kapitalistisiten maitten kanssa käytävä taistelu oli siirtynyt taloudellisen kilpailun alueelle.

Tähän päämäärään pyrki myös uusi talouspolitiikka, NEP.

"Uuden talouspolitiikan ytimenä on proletariaatin ja talonpoikaiston liitto", näin Lenin määritteli asian. Taloudellisesti ja poliittisesti NEP antoi mahdollisuuden rakentaa sosialistisen talouselämän perustan. Valtiollisten ja kapitalististen tuotantolaitosten — kaupallisten ja teollisten, venäläisten ja ulkomaisten — välisessä kilpailussa NEP antoi sosialismille mahdollisuuden voittaa tässä kilpailussa. Kilpailussa menestymisen takeena oli se, että Neuvosto-Venäjän työväenluokalla oli käytettävissään täysi poliittinen valta. Leninin sanojen mukaan "taloudellinen voima Venäjän proletaarivaltion käsissä riitti takaamaan siirtymisen kommunismiin".

Uuden talouspolitiikan oli käytännössä osoitettava, että sosialismi pystyy kapitalismin kanssa käytävässä kilpailussa luomaan suuremman työn tuottavuuden, mahtavammat tuotantovoimat — edellytykset kaikkien kommunistisen rakennustyön osanottajien hyvinvoinnin kohottamiseen. Taloudellisen kilpailun päämääränä oli aineellisen tuotannon perinpohjainen kohottaminen, mikä oli tärkeimpänä edellytyksenä sosialismin voitolle.

Porvariston ideologit toivoivat voiton tässä kilpailussa lankeavan heidän tililleen. Monet USA:n, Englannin, Ranskan ja muiden maiden porvarilliset lehdet pitivät NEP:iin siirtymistä "neuvostojärjestelmän vararikkona", "vallankumouksen kommunistisen vaiheen loppuna". Kiiruhtipa Lloyd George esittämään Englannin parlamentissa lausunnon "kommunistisen järjestelmän täydellisestä kariutumisesta" ja "bolševikkien luopumisesta marxilaisista

opeista". Mutta kuten historia on osoittanut uusi talouspolitiikka ei suinkaan merkinnyt luopumista marxilaisuudesta. Se oli proletaarisen diktatuurin politiikkaa, joka tähtäsi kapitalististen ainesten vastarinnan voittamiseen ja sosialistisen yhteiskunnan rakentamiseen Neuvosto-Venäjälle.

Perustellessaan NEPin käyttöön ottoa Lenin sanoi, että kapitalismin kanssa käytävä taloudellinen kilpailu on spesifinen muoto luokkataistelussa, jonka kuluessa sosialistisen valtion on käytettävä hyväkseen kansainvälisen taloudellisen yhteistyön suomia mahdollisuuksia.

Lenin antoi suuren merkityksen ulkomaisen kokemuksen, ulkomaisen tekniikan ja varusteitten hyväksikäytölle ja ulkomaisen pääoman vetämiselle mukaan työhön. Hän kehotti: "On ammennettava molemmin käsin hyvää ulkomailta: neuvostovalta + venäläinen rautateiden järjestely + amerikkalainen tekniikka ja trustien organisointi + amerikkalainen kansansivistys etc. etc. + + = sosialismi."

Leninin neuvosta Neuvosto-Venäjä ryhtyi ensimmäisiin askeliin toteuttaakseen taloudellisen ja tieteellis-teknisen yhteistyön ulkomaitten kanssa. Vuonna 1921 perustettiin Berliiniin BINT — yleisvenäläisen kansantalousneuvoston ulkomaisen tieteen ja tekniikan toimisto, jonka tehtävänä oli hoitaa Neuvosto-Venäjän ja länsimaiden välistä uusien tieteellisten ja teknisten tietojen vaihdon organisointia. Tällä toimistolla oli osastoja useissa Saksan, Itävallan, Englannin, Belgian, Italian, USA:n ym. maiden suurissa keskuksissa. BINT:in ja sen osastojen tehtävänä oli koota tietoja työn organisoinnista, ylemmän ja keski-asteen teknisten oppilaitosten työperiaatteista, ammattikoulutuksen järjestelystä, tutkimuslaboratorioitten työstä sekä tutkia tekniikan alalla tehtyjä uusimpia keksintöjä ja tiedottaa firmoille sellaisista niistä, joita voitaisiin soveltaa Neuvosto-Venäjällä jne.

Yhtenä tärkeimpiä käytännössä sovellettavia muotoja, joilla ulkomainen pääoma saattoi osallistua Neuvosto-Venäjän luonnonrikkauksien käyttöön, Le-

nin piti toimilupia. Hän piti niitä yhtenä keinona solmia taloudellisia yhteyksiä neuvostovaltion ja kapitalistisen maailman liikepiirien välille päämääränä maan kansantalouden elvyttäminen ja kohottaminen ja sen rauhallisen kehityksen turvaaminen. "Toimilupien olemassaolo on taloudellinen ja poliittinen peruste sotaa vastaan", Lenin totesi. Liikesuhteitten solmiminen ulkomaisiin piireihin esti hänen mukaansa "kapitalistisia valtoja, jotka ovat ryhtyneet kauppoihin meidän kanssamme, ryhtymästä sotatoimiin meitä vastaan..."

Lenin hoiti henkilökohtaisesti tärkeimmät kysymykset toimilupapolitiikkaa toteutettaessa ja tehtäessä ulkomailla tunnetuksi toimilupia koskevaa asetusta. 29. maaliskuuta 1921 kansankomissaarien neuvoston istunnossa hyväksyttiin toimilupasopimusten pääperiaatteet. Tämän asetuksen mukaan toimiluvan haltijalle asetettiin velvoitteeksi parantaa jatkuvasti venäläisten työläisten asemaa, toimittaa heille välttämättömyystarvikkeita, noudattaa VSFNT:n lakeja jne.

Toimilupakysymys oli useasti esillä VKP(b):n keskuskomitean poliittisen toimikunnan istunnoissa. 17. lokakuuta 1921 pidetyssä istunnossa hyväksyttiin Leninin ehdottama luonnos VKP(b):n keskuskomitean poliittisen toimikunnan päätökseksi yhtenäisen toimilupakomission perustamisesta.

11. maaliskuuta 1922 Lenin kirjoitti Gosplanin toimilupakomitean puheenjohtajalle G. M. Kržižanovskille kirjeen, jossa hän suositteli, että tämä komitea kokoaisi ja keskittäisi itselleen yksityiskohtaiset aineistot kaikista VSFNT:n toimilupaneuvotteluista ja toimilupa-asioista ulkomaisten kapitalistien kanssa, niin Venäjällä kuin ulkomaillakin käydyistä.

Toimilupakysymyksestä on saatavissa paljon Leninin aineistoja, joista muutamat nyt julkistetaan ensimmäisen kerran. Niissä Lenin toteaa, että Venäjän mahdollisimman pikaista taloudellista elpymistä, sen tuotantovoimien elvytysprosessia "voidaan nopeuttaa monin kerroin vetämällä ulkomaiset valtiolliset ja kunnalliset laitokset, muiden valtioitten yk-

sityiset tuotantolaitokset, osakeyhtiöt, osuusliikkeet ja työläisorganisaatiot käyttämään ja jalostamaan Venäjän luonnonrikkauksia.

Näiden asiakirjojen joukossa on erityisen mielenkiintoinen kirje VKP(b):n keskuskomitean poliittiselle toimikunnalle saksalaisten firmojen yhtymän kanssa tehtävästä sopimuksesta.[1]

Tärkeänä osana Leninin ulkopolitiikan ja diplomatian alalla jättämästä teoreettisesta ja käytännön perinnöstä on määritelmä siitä, että rauhallisen rinnakkainolon ja sosialismin aseman lujittamista silmällä pitäen sosialistinen valtio tietyissä olosuhteissa voi ja sen tulee suostua kompromisseihin ja myönnytyksiin erillisissä kysymyksissä kapitalististen maitten kanssa.

Lenin määritteli kompromissien ehdot ja muodot,

---

[1] VSFNT:n hallituksen ja Otto Wolfin johtaman saksalaisten firmojen yhtymän välinen sopimus tehtiin Berliinissä 9. lokakuuta 1922. Se koostui pöytäkirjasta ja kolmesta sopimuksesta. Sopimuksen mukaan perustettiin yhdistetty Venäläis-saksalainen kaupallinen osakeyhtiö. Pöytäkirja osakeyhtiön perustamisesta allekirjoitettiin Berliinissä 16. marraskuuta 1922. Vuoden 1923 kevääseen mennessä osakeyhtiö oli avannut osastonsa Moskovassa, Pietarissa, Donin Rostovissa ym. kaupungeissa. Sopimuksen solmiminen teki voimakkaan vaikutuksen ulkomailla ja loi suotuisat edellytykset muiden edustajien ja yhtymien kanssa käytäville neuvotteluille. Myöhemmin Otto Wolf alkoi kuitenkin laiminlyödä sopimuksen edellyttämien velvoitusten täyttämistä ja vuonna 1923 hän erosi osakeyhtiön piiristä.

23. maaliskuuta 1922 VSFNT:n hallitus solmi esseniläisen Friedrich Kruppin yhtymän kanssa toimilupasopimuksen oikeudesta käyttää 50 000 desjatiinan laajuista aluetta Donin kuvernementin Selskin piirikunnassa 24 vuoden ajan. Yhtymä ei kuitenkaan täyttänyt sopimusta koska johtajat kieltäytyivät vahvistamasta sitä.

Pyrkiessään solmimaan taloudelliset yhteydet kapitalistisiin maihin Lenin kiinnitti huomiota myös amerikkalaisiin yhtymiin, kuten mm. Allied Chemical Corporationiin.

Tällaisissa kontakteissa amerikkalaisiin yhtymiin Lenin näki yhden tien solmia kauppasuhteita neuvostotasavallan ja Yhdysvaltojen välille. "Tässä on pieni polku amerikkalaiseen liikemaailmaan ja tätä polkua on *kaikin tavoin* käytettävä hyväksi", Lenin korosti kirjeessään VKP(b):n keskuskomitean poliittiselle toimikunnalle 4. toukokuuta.

viittasi niiden rooliin ja merkitykseen proletariaatin luokkataistelussa ja vallankumouspuolueen taktiikassa. "Todella vallankumouksellisen puolueen tehtävänä ei ole julistaa mahdottomaksi luopumista kaikista kompromisseista, vaan pystyä kaikkien kompromissien kautta mikäli ne ovat väistämättömiä pysymään uskollisena omille periaatteilleen, omalle luokalleen, omalle vallankumoukselliselle tehtävälleen", Lenin kirjoitti.

Tässä mielessä on kiinnostava ajatus, jonka Lenin on esittänyt vasta äskettäin julkaistussa asiakirjassa, joka on peräisin vuoden 1921 tammikuulta. Se koskee taantumuksellisen Horthyn hallituksen kanssa käytyjä neuvotteluja sen pidättämien Unkarin neuvostotasavallan kansankomissaarien vaihtamisesta Neuvosto-Venäjällä oleviin panttivankeihin. Tšitšerin oli ilmeisesti epäröinyt, miten hänen tuli menetellä tässä tapauksessa. Siksi hän kirjoitti Leninille kirjeen, jossa hän tiedusteli: "Haluaisin tietää Teidän mielipiteenne, miten te periaatteessa suhtaudutte siihen, onko meidän ryhdyttävä poliittisiin neuvotteluihin mustasotnialaisten hallitusten kanssa silloin kun on kysymyksessä meidän ulkoinen turvallisuutemme." Lenin vastasi Tšitšerinille näin: "Periaatteessa on tietenkin ryhdyttävä" (harvennus kirjoittajan).

Tämä asiakirja vahvistaa, että neuvostovaltio voi ja sen tulee ulkopolitiikassaan tarpeen vaatiessa suostua kompromisseihin porvarillisten valtioitten kanssa. "Proletaarisen vallankumouksen kannattaja voi tehdä kompromisseja tai sopimuksia kapitalistien kanssa. Kaikki riippuu siitä, millainen sopimus ja millaisissa olosuhteissa tehdään", totesi Lenin.

Pitäen mahdollisina sosialistisen valtion taholta tapahtuvia myönnytyksiä Lenin huomautti kuitenkin samalla, että väistämättömänä edellytyksenä tällaisissa myönnytyksissä on oltava se, että saadaan "enemmän tai vähemmän tasavertaisia myönnytyksiä kansainvälisen porvariston taholta Neuvosto-Venäjään nähden tai kapitalismia vastaan taistele-

van kansainvälisen proletariaatin muiden joukkojen suhteen".

Käsitellessään kysymyksiä kompromisseista Lenin määritteli tarkoin ne rajat, joiden ulkopuolella kompromissi muuttuu omaksi vastakohdakseen, ei tuota enää hyötyä vaan vahinkoa. Hän totesi, ettei ole valmista reseptiä, joka antaisi vastauksen kaikkiin elämän tapauksiin. Kaikki riippuu konkreettisesta historiallisesta tilanteesta. Lenin huomautti, että kommunistien tulee olla peräänantamattomia ja leppymättömiä "... kun on kyse perustavaa laatua olevista, perimmäisistä, kaikkien kansakuntien kohdalla samanlaisista proletaarisen taistelun kysymyksistä, proletaarisen diktatuurin kysymyksistä..." Näihin kysymyksiin kuuluu myös marxilainen ideologia, proletaarisen internationalismin periaatteet, työväenluokan historialliset saavutukset taistelussa sosiaalisen ja kansallisen vapautumisen, rauhan puolesta, sosialismia ja kommunismia rakennettaessa.

Leninin kompromisseja koskevat määritelmät ovat pohjana Neuvostoliiton tärkeimmissä ulkopoliittisissa sopimuksissa, jotka tähtäävät suotuisien olosuhteitten luomiseen kommunismin rakennustyölle Neuvostoliitossa ja muissa sosialistisissa maissa. Käyttäen järkevästi hyväkseen kompromisseja neuvostohallitus on pystynyt ratkaisemaan monia erittäin vaikeita kansainvälisiä ongelmia ja saavuttamaan menestystä maailman rauhaa lujitettaessa.

ENSIMMÄISET KANSAINVÄLISET SOPIMUKSET

Neuvosto-Venäjän ensimmäiset ulkopoliittiset sopimukset ovat osoituksena siitä, että leniniläinen rauhan ja rauhallisen rinnakkainolon politiikka tuottaa käytännön tuloksia. Rauhansopimukset Baltian maitten kanssa, sopimukset Iranin, Afganistanin ja Turkin kanssa lujittivat neuvostovaltion asemaa kansainvälisellä näyttämöllä.

Suuri merkitys tässä suhteessa oli myös Englan-

nin kanssa maaliskuussa 1921 solmitulla kauppasopimuksella.

Lenin kiinnitti paljon huomiota tämän sopimuksen solmimiseksi käytyihin neuvotteluihin. Lontoossa neuvotteluja käyneille neuvostoedustajille 17. heinäkuuta 1920 lähettämässään sähkeessä Lenin sanoi: "Suurin huomio on kiinnitettävä sellaisen englantilaisen kirjallisuuden kokoamiseen, joka osoittaa, että Englannin porvaristolle on edullisempaa olla kauppasuhteissa neuvostotasavaltojen kanssa kuin hyödyttömät ja jopa tappiolliset yritykset tukahduttaa ne." 19. marraskuuta 1920 Lenin tiedotti Tšitšerinille: "T. Tšitšerin! Tiedot Englannista, varsinkin Krasinilta (ja lehtileikkeet) ja erityisesti tieto siitä, että Amerikka liittyy heti mukaan (Venäjän ja Englannin väliseen kauppasopimukseen), tuovat ensiarvoisena ja erittäin tärkeänä esiin kysymyksen kauppasopimuksesta Englannin kanssa." Edelleen Lenin antaa ohjeen: "On erittäin pikaisesti valmisteltava tämä *kysymys kaikilta osiltaan.*"

Tšitšerinin esitettyä kauppasopimuksen luonnoksen Lenin ilmoitti 4. joulukuuta 1920: "Poliittinen toimikunta hyväksyy t. Tšitšerinin ehdotuksen Englannin kanssa tehtävää kauppasopimusta koskevasta kysymyksestä..."

"Kauppasopimus Englannin kanssa oli sosialistisen tasavallan sopimus porvarillisen valtion kanssa, sopimus, joka asetti kannettavaksemme tietyn rasituksen... Mutta myöhemmät vaiheet osoittivat, että kiitos tämän sopimuksen me olimme murtaneet jonkinlaisen ikkunan", Lenin totesi.

Tämän jälkeen Lenin asetti neuvostovallan ulkopolitiikan tehtäväksi laajentaa kaikin tavoin poliittisten ja taloudellisten sopimusten piiriä. Hän totesi huhtikuussa 1921 olevan tärkeää murtaa ikkuna toisensa jälkeen.

Nyt oli sopimusten solmimisen vuoro muitten maitten, mm. Saksan kanssa. Neuvostoliiton Saksassa toiminut kaupallinen edustaja J. Lomonosov ilmoitti 2. marraskuuta 1920, että Saksa oli erittäin halukas käymään kauppaa Neuvosto-Venäjän kans-

sa. Se oli varsin ymmärrettävää. Saksa tarvitsi venäläistä viljaa ja vain työ Neuvosto-Venäjän markkinoitten hyväksi saattoi pysäyttää työttömyyden kasvun maassa. Saksa saattoi toimittaa Venäjälle 1 200 uutta veturia vuodessa ja korjata vanhoja, toimittaa työstökoneita ja autoja ja mikä tärkeintä, pitkälle kehittyneen sähköteollisuutensa tuotteita, joita Neuvosto-Venäjä tarvitsi toteuttaakseen sähköistyssuunnitelmansa.

Suuret saksalaiset pankit olivat valmiit rahoittamaan tämän kaupan, mutta Versaillesin rauhansopimus kielsi Saksalta kaikki kaupat Neuvosto-Venäjän kanssa. Toisin sanoen, jotta Saksan kanssa olisi voitu käydä kauppaa, tarvittiin joku välittäjä, joka olisi ostanut kultaa Neuvosto-Venäjältä ja hankkinut sillä Saksan valuuttaa. Tällaisina välittäjinä saattoivat toimia puolueettomat maat tai Englannin kanssa tehdyn sopimuksen jälkeen englantilaiset pankit. Näin siis kauppasopimus Englannin kanssa oli tarpeen paitsi sen ja sen siirtomaitten kanssa käytävän kaupan vuoksi, myös jotta olisi voitu käydä kauppaa Saksan kanssa. Tämän sopimuksen jälkeen englantilaiset pankit saattoivat ryhtyä yhteistyöhön saksalaisten kanssa venäläisten tilauksia rahoitettaessa.

Leninin ehdotuksesta ryhdyttiin kaksipuolisiin neuvotteluihin Berliinissä ja Moskovassa. 6. toukokuuta 1921 VSFNT:n ja Saksan välillä allekirjoitettiin väliaikainen sopimus kauppasuhteitten uudistamisesta ja molempien osapuolten edustustojen nimittämisestä. Vastaavanlaisia sopimuksia solmittiin tämän jälkeen Norjan kanssa 2. syyskuuta, Itävallan kanssa 7. joulukuuta, ja 15. huhtikuuta 1921 kansankomissaarien neuvosto teki päätöksen uudistaa kauppasuhteet tšekkien, norjalaisten ja tanskalaisten kanssa.

Lokakuussa 1921 Riiassa pidetyssä konferenssissa VESNT:n, Suomen, Eestin, Latvian ja Liettuan edustajain kesken allekirjoitettiin sopimukset tavarakuljetuksista, rautatieyhteyksistä ym. Solmittujen sopimusten tuottamat tulokset alkoivat tuntua jo vuoden 1921 loppuun mennessä.

Arvioidessaan Neuvosto-Venäjän ulkopolitiikan ensimmäisiä tuloksia neuvostojen IX yleisvenäläisessä edustajakokouksessa joulukuussa 1921 Lenin totesi, että mahdollisuus sosialistisen tasavallan ja kapitalististen maitten rauhalliseen rinnakkainoloon oli jo osoitettu käytännössä, että "se on jo tosiasia". Viitaten kauppasuhteitten kehitykseen vuonna 1921 Lenin korosti: "Me olemme ottaneet merkittävän askeleen eteenpäin." Ja todellakin kun kolmen vuoden aikana, vv. 1918—1920 ulkomaisten tavaroitten tuonti oli käsittänyt hieman yli 17 milj. puutaa, niin vuonna 1921 se kohosi jo 50 miljoonaan puutaan, siis kolminkertaistui. Vienti kohosi vastaavasti 2,5 miljoonasta 11,5 miljoonaan puutaan. Näitä lukuja luonnehtiessaan Lenin totesi tämän luvun olevan "mitättömän, vähäisen, naurettavan pienen ... Mutta se on kuitenkin alku."

Lenin piti hyvin merkittävänä normaaleja suhteita USA:n kanssa. Hänen aloitteestaan neuvostohallitus ryhtyi useisiin toimenpiteisiin kaupallisten ja diplomaattisten suhteitten solmimiseksi Amerikan Yhdysvaltoihin. Tästä kertovat monilukuiset asiakirjat, mm. Leninin tekemä merkintä Tšitšerinin VKP(b):n keskuskomitealle 18. maaliskuuta 1921 osoittamaan kirjeeseen. Kirjeessä ilmoitettiin, että edessä olevan yleisvenäläisen toimeenpanevan keskuskomitean istunnon on syytä esittää viesti halusta solmia kauppasuhteet Neuvosto-Venäjän ja USA:n välillä. Kirjeen luettuaan Lenin merkitsi siihen: "Kannatan täysin. Lenin." "Tšitšerinin tehtäväksi annettava laatia luonnos ja esittää se yleisvenäläisen toimeenpanevan keskuskomitean s a m a l l e istunnolle. Lenin".

Yleisvenäläisen toimeenpanevan keskuskomitean II istunto hyväksyi kyseisen USA:n kongressille ja presidentille osoitetun viestin. Harding antoi kuitenkin lehdille uutisen, jossa hän kielsi kannattaneensa kauppasuhteitten solmimista Neuvosto-Venäjän kanssa.

Näin oli kapitalististen johtavien maitten keskuudessa vuonna 1921 selvästi havaittavissa kaksi pe-

ruslinjaa. Toisaalta eräitten maitten johtavat piirit – todettuaan, ettei neuvostotasavaltaa voitu tukahduttaa asevoimin – siirtyivät VSFNT:n kanssa käytävän rauhanomaisen kaupan tielle. Toisaalta taas sellaisten maitten kuin Ranskan, Japanin ja USA:n hallitukset eivät halunneet ryhtyä mihinkään suhteisiin Neuvosto-Venäjän kanssa, vaan harjoittivat taloudellista ja poliittista boikottia, jonka oli niiden käsityksen mukaan määrä johtaa neuvostovallan kukistumiseen.

LENIN JA ITÄ

Suuren merkityksen Lenin antoi myös ystävällisten suhteitten luomiselle Neuvosto-Venäjän ja idän maitten välille. "Me tulemme tekemään kaikkemme, jotta lähentyisimme mongoleitten, persialaisten, intialaisten, egyptiläisten kanssa ja liittyäksemme yhteen." Tästä Leninin määritelmästä tuli se perusta, jolle rakennettiin neuvostovaltion ja idän maitten väliset suhteet. Leninin nimi liittyi jokaiseen idän politiikassa otettuun askeleeseen, korosti Tšitšerin.

Sorrettujen siirtomaakansojen ja riippuvuussuhteessa olevien maitten kansallista vapausliikettä Lenin piti proletariaatin tärkeimpänä liittolaisena taistelussa imperialismia vastaan. "Idän heräämiskauden jälkeen meidän aikamme vallankumouksessa koittaa kausi, jolloin kaikki idän kansat osallistuvat koko maailman kohtaloitten ratkaisemiseen, jotta ne eivät enää olisi pelkkänä rikastumiskeinona. Idän kansat ovat heräämässä käytännön toimintaan ja siihen, että jokainen kansa olisi ratkaisemassa koko ihmiskunnan kohtaloa." Tämän lisäksi Lenin korosti erityisesti sitä, että "idän kansojen vallankumousliike ei voi nykyisin menestyksellä kehittyä eikä ratkaista tavoitteitaan muutoin kuin olemalla välittömässä yhteydessä meidän neuvostotasavaltamme kansainvälistä imperialismia vastaan käymään taisteluun".

Erityisen mielenkiintoisia ovat ajatukset, joita Lenin on esittänyt eräissä uusissa idän ongelmia koskeneissa asiakirjoissa, jotka on ensimmäisen kerran

julkaistu hänen Kootuissa teoksissaan. Ne täydentävät käsityksiä Leninin suhtautumisesta Neuvosto-Venäjän ulkopolitiikan ratkaisuun idän maitten suhteen, kansallisiin vapausliikkeisiin, alikehittyneitten valtioitten epäkapitalistiseen kehitystiehen sosialististen maitten tukemana sekä vapautuneitten valtioitten avustamiseen talouselämän kehityksessä ja työntekijävoimia koulutettaessa. Nämä Leninin ajatukset auttavat analysoimaan oikein nykyisiä Aasian, Afrikan ja Latinalaisen Amerikan maissa esiintyviä vallankumousprosesseja.

Lenin näki jo niinä vuosina idän kansojen astuvan laajana rintamana maailmanpolitiikan näyttämölle. "Koko meidän Weltpolitik'in (maailmanpolitiikan — M. T.) on pirun tärkeää s a a v u t t a a muiden maiden asukkaiden luottamus; saavuttaa se kolmin- ja nelinkertaisesti; o s o i t t a a a että me emme ole imperialisteja, että me e m m e s i e d ä taipumusta siihen suuntaan. Se on yleismaailmallinen kysymys, liioittelematta yleismaailmallinen.

Tässä on oltava äärimmäisen ankara. Tämä vaikuttaa Intiaan, itään, tässä ei ole leikillä sijaa, tässä on oltava 1 000 kertaa varovainen."

Mielenkiintoinen on myös Leninin huomautus, jonka hän on tehnyt Tšitšerinin 10. maaliskuuta 1922 lähettämään kirjeeseen. "Meidän kansainvälisen kaaviomme uutuuden tulee olla siinä, että neekerit samoin kuin *muutkin siirtomaakansat osallistuisivat tasaveroisesti* Euroopan kansojen kanssa konferensseihin ja komissioihin ja heillä olisi oikeus *estää puuttuminen* omaan sisäiseen elämäänsä."

Hän alleviivasi nämä Tšitšerinin kirjeeseensä merkitsemät lauseet useaan kertaan ja lisäsi sanan "Oikein!"

Uuden, sosialistisen valtion syntymä loi periaatteessa uudet objektiiviset edellytykset kaikkien maiden työtätekevien taistelulle imperialismia vastaan. Leninin käsityksen mukaan tämän oli määrä antaa leimansa myös sosialistisen vallankumouksen kulkuun ja näkymiin muissa maissa, sillä "sosialistinen vallankumous ei tule olemaan vain ja pääasiassa val-

lankumouksellisten proletaarien taistelua kussakin maassa omaa porvaristoa vastaan, — ei, se tulee olemaan kaikkien imperialismin sortamien siirtomaiden ja maiden, kaikkien riippuvuussuhteessa olevien maiden taistelua kansainvälistä imperialismia vastaan."

Miten Neuvosto-Venäjän suhteet idän maihin sitten rakentuivat käytännössä? Alkuaikoina oli vaikea päästä asiallisiin suhteisiin näiden maiden kanssa, sillä esteenä oli tsaarin hallituksen harjoittaman politiikan tuloksena juurtunut epäluottamus ja viha, jota lännen imperialistipiirit pyrkivät lietsomaan. Neuvostodiplomatian tehtäväksi tuli ennen kaikkea saada näitten maitten kansalaispiirit vakuuttumaan siitä, että Neuvosto-Venäjä ei ole niille kolonialisti vaan ystävä, joka on jyrkästi sanoutunut irti entisestä politiikasta. Suhteissaan idän maihin neuvostodiplomatia noudatti sellaisia erittäin tärkeitä marxismin-leninismin kansallisuuskysymystä koskevia periaatteita kuin tasavertaisuus, avunanto, pyyteettömyys, keskinäinen hyöty, puuttumattomuus sisäisiin asioihin, myötätunto ja tuki taistelussa yhteistä vihollista — imperialismia — vastaan.

Idän maissa vaikutti erilaisia voimia. Näiden voimien joukossa oli paljon sellaista, joka sai idän maat asennoitumaan Neuvosto-Venäjää vastaan. Neuvostodiplomatian eteen nousi kysymys: voidaanko nämä voimat neutralisoida? Suhteissa idän kansoihin ei voitu käyttää tavallisia mittoja, eikä saanut pettyä jos kävi ilmi, että jonkin maan kansallisen vapausliikkeen johdossa oli nuori kansallinen porvaristo, vaan tuli tukea sen edistyksellisiä aloitteita eikä vaatia sitä välittömästi ja täysin mitoin solmimaan suhteita Neuvosto-Venäjään.

Suhteissaan idän maihin neuvostodiplomatia noudatti ja noudattaa edelleen leniniläistä suhteiden yhdenvertaisuuden periaatetta. Sen mukaan ei ole olemassa toisarvoisia suhteita niin kuin ei voi olla olemassa myöskään toisarvoisia kansoja. Alueitten suuruutta tai niitä asuttavien kansojen rodullisia, uskonnollisia tai muita erikoispiirteitä ei voida pitää

kriteeriona määriteltäessä suhteiden tärkeyttä. Idän maihin lähteviltä neuvostodiplomaateilta vaadittiin myös kansallisten perinteitten ja paikallisten tapojen noudattamista. "Diplomaatti on aina vieras, jonka tulee kunnioittaa isännän vieraanvaraisuutta", oli periaate. Eivätkä nämä olleet tyhjiä sanoja. Imperialistisista hallituksista poiketen neuvostovaltio vahvisti vankaksi periaatteeksi kunnioituksen ja muiden maiden sisäisiin asioihin puuttumattomuuden ja piti siitä tiukasti kiinni. "Meidän idänpolitiikkamme ei milloinkaan ole hyökkäävää, vaan poikkeuksetta kansojen kansallisen vapautumisen politiikkaa", korosti Tšitšerin usein.

Nykyisin Neuvostoliiton taloudellisilla suhteilla Aasian, Afrikan ja Latinalaisen Amerikan kehitysmaihin on erityinen sijansa ulkomaille suuntautuvissa taloudellisissa suhteissa. Koska ne ovat taloudellisilta järjestelmiltään erilaisten maiden välisiä suhteita, niille ovat lisäksi luonteenomaisia uudentyyppiset kansainvälisen yhteistyön piirteet, jotka noudattavat solidaarisuuden ja pyyteettömän avun sosialistisia ihanteita. Neuvostoliiton kehitysmaille antama taloudellinen apu pohjautuu proletaarisen internationalismin periaatteelle, josta Lenin sanoi, että "se on varauksetonta työtä vallankumousliikkeen ja vallankumoustaistelun kehittämiseksi *omassa* maassa, tukea (propagandaa, myötätuntoa, aineellista) *samanlaiselle taistelulle,* samanlaiselle linjalle ja *vain sille yksin* poikkeuksetta *kaikissa* maissa".

Neuvostoliiton taloudelliset suhteet Aasian, Afrikan ja Latinalaisen Amerikan maihin ovat yksi muoto sosialismin kansalliselle vapausliikkeelle antamaa tukea, kahden meidän aikamme suuren vallankumouksellisen virtauksen välisen liiton muoto.

Neuvostoliitolla on nyt kaupalliset ja taloudelliset suhteet 47 kehitysmaahan. Se on tehnyt sopimuksia erilaisista teknis-taloudellisen yhteistyön muodoista kansallisen talouden kehittämiseksi 35 maan kanssa.

Vuosien 1965—1966 aikana Neuvostoliiton tavaranvaihto kehitysmaitten kanssa kohosi 6-kertaiseksi.

Neuvostoliiton ja kehitysmaitten välinen keski-

määräinen vuotuinen tavaranvaihdon kasvu on viimeisten kymmenen vuoden aikana ollut noin 15 % verrattuna näiden maiden tavaranvaihdon keskimääräiseen vuotuiseen 3,2 % kasvuvauhtiin kokonaisuutena ottaen.

Mitä tulee Neuvostoliiton ja kehitysmaiden välisen kaupan kehityksen lähinäkymiin, tämä kauppa saattaa neuvostoliittolaisten talousmiesten laskelmien mukaan kasvaa vuoteen 1970 mennessä rahana ilmaistuna 3,3 miljardiin ruplaan.

VELJELLINEN YSTÄVYYS MONGOLIAN KANSAN KANSSA

Lokakuun sosialistisen vallankumouksen voitettua Neuvosto-Venäjä ryhtyi rakentamaan suhteita myös Mongoliaan samoissa olosuhteissa kuin muihinkin idän maihin. Kansanvallan vakiinnuttua Mongoliassa vuonna 1921 Neuvosto-Venäjän ja Mongolian välisistä suhteista tuli esimerkki kahden kansan veljellisistä suhteista.

Neuvosto-Venäjän ja Mongolian patrioottisten voimien ystävyyssuhteitten perusta luotiin vuoden 1920 Moskovan neuvotteluissa.

Neuvosto-Venäjän ja Mongolian ystävyyden alkulähteillä vaikutti Lenin. Tässä yhteydessä on mielenkiintoista tarkastella hänen keskusteluaan Mongolian kansantasavallan valtuuskunnan kanssa Kremlissä 5. marraskuuta 1921. Keskustelun aikana Lenin vastasi kysymykseen, miten hän itse suhtautui kansallisen vallankumouspuolueen perustamiseen. Hän korosti, että ainoa oikea tie Mongolian työtätekeville on "taistelu valtiollisen ja taloudellisen riippumattomuuden puolesta liitossa Neuvosto-Venäjän työläisten ja talonpoikien kanssa". Hän totesi edelleen, ettei tätä taistelua voida käydä eristyneinä ja siksi Mongolian araattien puolueen perustaminen on edellytyksenä heidän taistelunsa menestykselle.

Keskustelun kuluessa Lenin pysähtyi yksityiskohtaisesti käsittelemään kysymystä Mongolian epäkapitalistisesta kehityksestä, mistä hän oli puhunut jo

aikaisemminkin, Kominternin II kongressissa 26. heinäkuuta 1920 selostuksessa kansallisuus- ja siirtomaakysymysten komission työstä.

Epäkapitalistisen kehitystien toteuttamiseksi Mongolian kansan oli tehtävä loppu feodalismin taloudellisesta herruudesta, ts. hävitettävä feodaalien luokka ja ehkäistävä kapitalististen ainesten kehitys sekä kaikkinaiset ulkomaisen — japanilaisen, amerikkalaisen ja englantilaisen — pääoman yritykset saada jalansija maassa. Samoin oli Mongoliasta karkotettava kiinalainen kiskuripääoma. Näitä tehtäviä toteuttaessaan Mongolian kansanhallitus poisti vuosina 1921—1922 feodaalien säätyoikeudet ja kaikki väestöltä heidän ylläpitämisekseen kerättävät verot, maaorjuuden ja suoritti maan kansallistamisen. Poliittisen herruuden kukistamiseksi perustettiin paikallisia demokraattisia hallintoelimiä, kansankhuraaleja.

Neuvosto-Venäjän ja Mongolian suhteet, niiden asteittainen lujittuminen ja Neuvostoliiton Mongolian kansalle antama apu olivat yhtenä ratkaisevana tekijänä toteutettaessa näitä Mongolian vallankumouksen yleisdemokraattisia tehtäviä.

Sotilaallisen, poliittisen, taloudellisen ja kulttuuriavun ohella neuvostohallitus ryhtyi muihinkin toimenpiteisiin auttaakseen Mongoliaa vakiinnuttamaan taloudellisen riippumattomuutensa. Tässä yhteydessä oli tärkeä merkitys Neuvostoliiton valtionvarain kansankomissariaatin avulla vuonna 1924 perustetulla Mongolian kauppa- ja teollisuuspankilla, jonka tehtävinä oli 1) lujittaa Neuvosto-Venäjän ja Mongolian välisiä taloudellisia suhteita, 2) kehittää Mongolian kauppaa ja teollisuutta, 3) vakiinnuttaa rahankäyttö maahan.

Mongolian kansallisen pankin — ensimmäisen Aasian maihin ilman imperialististen valtioitten finanssipääomaa perustetun pankin — syntyminen antoi Mongolialle mahdollisuuden ottaa vuonna 1925 käyttöön oma valuutta. Jotta pankki saatiin toimintaan, Neuvosto-Venäjä myönsi Mongolialle 1 miljoonan ruplan suuruisen lainan.

Vuosien kuluessa Neuvostoliiton ja Mongolian välille kehittyi menestyksellinen kauppa. Molempien maitten välisten veljellisten suhteitten kehityksessä on tärkeä sija ollut sopimuksella ystävyydestä ja keskinäisestä avunannosta sekä sopimuksella taloudellisesta ja kulttuuriyhteistyöstä, jotka allekirjoitettiin helmikuussa 1946. Ystävyys- ja avunantosopimusta jatkettiin vuonna 1966 20 vuodella.

ENSIMMÄINEN SOPIMUS NEUVOSTO-VENÄJÄN JA IRANIN VÄLILLÄ

26. helmikuuta 1921 Moskovassa allekirjoitettiin Neuvosto-Venäjän ja Iranin välinen sopimus. Se oli ensimmäinen Iranin kanssa solmittu tasavertainen sopimus kahden vuosisadan aikana. Siinä tulivat selvästi esiin neuvostovaltion kansallisuuspolitiikan leniniläiset periaatteet.

Neuvostohallitus ilmoitti sopimuksessa luopuvansa kaikista etuoikeuksista ja toimiluvista, joita tsaarin hallituksella ja väliaikaisella hallituksella oli ollut Iranissa. Se ilmoitti mitätöidyiksi kaikki sopimukset ja konventiot, joita tsaarin Venäjä oli solminut kolmansien valtojen kanssa "Persian vahingoksi ja sen suhteen".

Tärkeä merkitys oli sopimuksen 5. ja 6. artiklalla. 5. artikla velvoitti molemmat osapuolet estämään alueellaan toiselle osapuolelle vihamielisten järjestöjen tai aseellisten ryhmien muodostamisen ja olemassaolon. "Molemmat korkeat sopimusosapuolet ovat yhtä mieltä siitä, että siinä tapauksessa että kolmansien maitten taholta tapahtuu yrityksiä aseellisesti puuttumalla toteuttaa Persian alueella anastuspolitiikkaa tai muuttaa Persian alue sotatukikohdaksi Venäjää vastaan, että Venäjän sosialistisen federatiivisen neuvostotasavallan tai sen liittovaltojen rajat joutuvat tällöin uhatuiksi ja että Persian hallitus Venäjän neuvostohallituksen taholta tulleen varotuksen jälkeen ei itse kykene torjumaan tätä vaaraa, Venäjän neuvostohallituksella tulee olemaan oikeus tuoda joukkonsa Persian alueelle ryhtyäkseen

välttämättömiin itsepuolustuksen sanelemiin toimenpiteisiin. Kun kyseinen vaara on saatu torjutuksi Venäjän neuvostohallitus sitoutuu välittömästi poistamaan joukkonsa Persian rajojen sisältä." Näin sanotaan sopimuksessa.

Neuvosto-Venäjän ja Iranin välillä solmitun sopimuksen merkitys oli huomattavasti kahden maan suhteita laajempi. Siitä tuli perusta Iranin kannan lujittumiselle sen suhteissa muihin valtioihin ja tärkeä rauhan ja turvallisuuden tekijä Keski-Idässä.

Tärkeä vaihe Neuvostoliiton ja Iranin suhteitten kehityksessä oli vuoden 1927 kauppasopimus, jonka toteuttaminen johti siihen, että jo vuonna 1929 molempien maitten välinen tavaranvaihto ylitti sen tavaranvaihdon tason, joka vallitsi tsaarin Venäjän ja Iranin välillä ensimmäisen maailmansodan aattona. Nykyisinkin Neuvostoliiton ja Iranin välinen kauppa kehittyy jatkuvasti. Uudet äskettäin tehdyt sopimukset laajentavat sitä entisestään.

YSTÄVYYSSOPIMUS AFGANISTANIN KANSSA

Lokakuun sosialistisen vallankumouksen vaikutuksesta voimistuneen Afganistanin kansan kansallisen vapausliikkeen toiminta teki lopun myös Englannin isännöinnistä Afganistanissa.

Helmikuussa 1919 valtaan noustuaan Amanullahkhan julisti Afganistanin poliittisesti riippumattomaksi ja sen hallitus ehdotti heti Neuvosto-Venäjälle ystävällisten suhteitten solmimista. "Koska Te olette yhdessä toisten tovereitten, ihmiskunnan ystävien kanssa ottanut kunniakkaan ja jalon tehtävän pitää huolta rauhasta ja ihmisten hyvinvoinnista ja julistanut periaatteeksi koko maailman kansojen ja maiden vapauden ja tasavertaisuuden, olen onnellinen voidessani edistykseen pyrkivän Afganistanin kansan nimissä lähettää Teille tämän ystävällisen viestini riippumattomalta ja vapaalta Afganistanilta."

27. maaliskuuta 1919 neuvostohallitus ilmoitti tunnustavansa Afganistanin riippumattomuuden ja su-

vereniteetin ja tiedotti Amanullah-khanille, että vanhat tsaarin sopimukset vuodelta 1907 (Venäjän ja Englannin välillä) mitätöidään. 27. toukokuuta 1919 yleisvenäläisen toimeenpanevan keskuskomitean puheenjohtaja M. I. Kalinin ja kansankomissaarien neuvoston puheenjohtaja V. I. Lenin lähettivät kuninkaalle vastauskirjeen, jossa tervehdittiin Afganistanin riippumattomuutta. Tämä loi suotuisan pohjan molempien maiden välisille ystävällisille naapuruussuhteille.

Taškentiin saapui Muhammed Vali-khanin johtama Afganistanin valtuuskunta. 14. lokakuuta 1919 Lenin otti Vali-khanin vastaan Moskovassa. Lenin tervehti lähettilästä "ystävällismielisen Afganistanin kansan edustajana, kansan, joka on joutunut kärsimään ja taistelee imperialistista iettä vastaan".

28. helmikuuta 1921 solmittiin VSFNT:n ja Afganistanin välillä ystävyyssopimus. Se oli Afganistanin ensimmäinen suurvallan kanssa solmima tasavertainen sopimus.

Kumpikin osapuoli tunnusti toisensa riippumattomuuden ja sitoutui kunnioittamaan sitä. Sopimuksessa todettiin mm.: "Korkeat sopimusosapuolet ovat yhtä mieltä idän kansakuntien vapaudesta itsenäisyyden pohjalla ja sen kunkin kansan yhteisen halun mukaisesti."

Sopimuksen mukaan VSFNT ja Afganistan sitoutuivat kumpikin olemaan solmimatta mitään sotilaallisia tai poliittisia liittoja toisen osapuolen vahingoksi. Neuvostohallitus myönsi Afganistanille oikeuden vapaaseen ja tullittomaan Neuvosto-Venäjältä tai muista maista ostettujen tavaroitten kauttakuljetukseen sekä lupasi antaa sille rahallista ja aineellista apua.

Lenin antoi suuren arvon Neuvosto-Venäjän ja Afganistanin välille solmitulle sopimukselle. Vuoden 1921 toukokuun alussa hän kirjoitti: "Venäjän neuvostohallituksella ja Afganistanin korkealla valtiolla on yhteiset edut idässä, molemmat valtiot pitävät arvossa riippumattomuuttaan ja haluavat nähdä riippumattomina ja vapaina toisensa ja kaikki idän

kansat. Molempia valtioita lähentävät paitsi yllä mainitut seikat, myös ja varsinkin se, että Afganistanin ja Venäjän välillä ei ole kysymyksiä, jotka saattaisivat aiheuttaa erimielisyyksiä tai luoda vaikka vain varjonkaan venäläis-afganistanilaisen ystävyyden ylle." Korostettuaan että vanha imperialistinen Venäjä on kadonnut lopullisesti ja Afganistanin pohjoiseksi naapuriksi on tullut Neuvosto-Venäjä, joka on ojentanut ystävän ja veljen käden kaikille idän kansoille ja ennen kaikkea Afganistanin kansalle, Lenin totesi: "Korkea Afganistanin valtio oli yksi ensimmäisiä valtioita, jonka edustajat me otimme ilolla vastaan Moskovassa ja meillä on onni todeta, että ensimmäinen ystävyyssopimus, jonka Afganistanin kansa solmi, oli sopimus Venäjän kanssa."

31. elokuuta 1926 Neuvostoliiton ja Afganistanin välillä solmittiin puolueettomuus- ja hyökkäämättömyyssopimus. Molemmat osapuolet sitoutuivat noudattamaan puolueettomuutta siinä tapauksessa, että jompi kumpi niistä joutuu vedetyksi sotaan. 6. elokuuta 1965 tätä sopimusta jatkettiin vielä 10 vuodella.

40-luvun puolivälissä syntyivät suotuisat edellytykset Neuvostoliiton ja Afganistanin kaupallisten ja taloudellisten suhteitten kehittämiselle. Vuonna 1950 Neuvostoliiton ja Afganistanin välille solmittiin näiden maitten kauppasuhteitten ensimmäinen hallitusten välinen tavaranvaihto- ja maksusopimus, joka oli tärkeä tekijä laajennettaessa molempien valtioitten välisiä taloudellisia ja kauppasuhteita. Sodanjälkeisenä kautena Afganistanista tuli yksi Neuvostoliiton suurimpia kauppakumppaneita.

16. elokuuta 1965 Afganistanin kuninkaan vierailtua Neuvostoliitossa julkaistiin neuvostoliittolais-afganistanilainen tiedonanto, jossa todettiin, että "Neuvostoliiton avulla oli tärkeä merkitys toteutettaessa Afganistanin ensimmäistä ja toista viisivuotista kehityssuunnitelmaa ja että tämän avun jatkamisella toteutettaessa kolmatta viisivuotissuunnitelmaa on suuri ja myönteinen merkitys Afganistanin taloudelliselle kehitykselle."

NEUVOSTOLIITON JA TURKIN VÄLISET SUHTEET

Sulttaanien Turkin hallitus vastasi neuvostohallituksen useisiin rauhaan ja ystävyyteen tähtääviin vetoomuksiin ryhtymällä anastusretkeen Taka-Kaukasiassa. Reaaliset mahdollisuudet ystävällisten suhteitten luomiseen Neuvosto-Venäjän ja Turkin välille syntyivät vasta sen jälkeen, kun Turkkiin oli perustettu kansallinen hallitus johtajana Kemal Atatürk, joka johti myös Turkin kansan taistelua ulkomaista imperialismia ja sulttaanin taantumuksellista hallitusta vastaan.

26. huhtikuuta 1920 Mustafa Kemal Atatürk lähetti V. I. Leninille kirjeen, jossa ilmaistiin halu solmia diplomaattisuhteet näitten kahden maan välille. Samassa kirjeessään Atatürk pyysi antamaan Turkille apua sen itsenäisyystaistelussa.

"Me otamme velvoitukseksemme liittää koko meidän työmme ja kaikki meidän sotilaalliset operaatiomme venäläisiin bolševikkeihin, joiden päämääränä on taistelu imperialistisia hallituksia vastaan ja kaikkien sorrettujen vapauttaminen niiden vallasta", kirjoitti Kemal Atatürk.

Kirje esiteltiin Leninille ja tämän määräyksestä lähetettiin 3. kesäkuuta 1920 Turkin kansalliselle hallitukselle vastaus, jossa ilmaistiin tyytyväisyys Kemal Atatürkin viestin johdosta. Pian tämän jälkeen Kemal Atatürk lähetti Moskovaan valtuuskunnan, joka ryhtyi neuvotteluihin Neuvosto-Venäjän ja Turkin välisen sopimuksen solmimiseksi. Lenin otti vastaan Turkin edustajat. 24. elokuuta 1920 VSFNT:n ja Turkin edustajat parafoivat Neuvosto-Venäjän ja Turkin sopimusluonnoksen, johon oli liitetty maitten välisten suhteitten perusperiaatteet. Lisäksi päästiin sopimukseen rahallisen avun myöntämisestä turkkilaisille patrioote ille ja heidän varustamisestaan asein ja sotatarvikkein.

Moskovan neuvottelujen aikana Kemal Atatürkin lähettiläs Bekir Sali-bei pyrki vastoin kaikkia ohjeita kaikin tavoin vaikeuttamaan sopimukseen pää-

syä. Selostuksillaan hän pyrki välittämään Ankaraan väärän käsityksen Neuvosto-Venäjän idänpolitiikasta. Syksyllä Entente-valtojen onnistui provosoida sota Kemalin Turkin ja dašnakilaisen Armenian välille. Suuri kansalliskokous ei vahvistanut Moskovassa parafoitua sopimusta. Kemalin armeija kukisti dašnakialaisjoukot ja miehitti suuren osan Armeniaa.

Marraskuussa 1920 Armenian työtätekevät nousivat dašnakilaisia vastaan ja julistivat maan neuvostotasavallaksi. Siitä huolimatta Turkin hallitus suostui allekirjoittamaan Aleksandropolin sopimuksen dašnakilaishallituksen kanssa, hallituksen, joka ei enää edustanut ketään. Neuvosto-Armenian ja VSFNT:n hallitukset kieltäytyivät jyrkästi tunnustamasta tätä epäoikeudenmukaista ja Turkin hallituksen ekspansiohenkisten piirien anastuspyrkimyksiä heijastelevaa sopimusta.

Dašnakilaisten ja Kemalin Turkin välinen sota vaikeutti Kaukasian tilannetta ja kiristi Neuvosto-Venäjän ja Turkin välisiä suhteita. Ententen suunnitelmat eivät kuitenkaan toteutuneet. Lenin totesikin: "Turkin hyökkäys oli suunnattu meitä vastaan. Entente kaivoi meille kuopan ja putosi siihen itse, sillä me saimme Neuvosto-Armenian."

Helmikuussa 1921 alkoivat Moskovassa Turkin ja Neuvosto-Venäjän väliset uudet neuvottelut. Lenin seurasi erittäin tarkasti näitä neuvotteluja, mistä on osoituksena joukko Leninin sihteeristön päiväkirjaan tehtyjä merkintöjä tältä kaudelta.

Puhuessaan Moskovan neuvoston täysistunnossa 26. helmikuuta Lenin käsitteli Neuvosto-Venäjän ja Turkin välisten neuvottelujen alkamista: "Meillä on alkanut konferenssi turkkilaisten edustajien kanssa täällä Moskovassa. Tätä seikkaa on tervehdittävä erityisesti siksi, että esteitä meidän ja Turkin hallituksen valtuuskunnan välisille välittömille neuvotteluille on ollut suuri joukko, ja me olemme vakuuttuneita, että nyt kun on mahdollisuus tehdä sopimus täällä, lähentymiselle ja ystävyydelle luodaan poikkeuksellisen luja alku ja niihin päästään ei tietenkään diplomaattisin konstein (tässä meidän

vastustajamme ovat huomattavasti meitä voimakkaampia emmekä me pelkää sitä tunnustaa), vaan siksi, että molemmat kansat ovat saaneet kärsiä imperialististen valtojen taholta viime vuosina ennenkuulumattoman ja -näkemättömän paljon ...

Me tiedämme, että näitä neuvotteluja käydään erittäin vaatimattomissa puitteissa, mutta ne ovat tärkeät siksi, että kaikkien kansojen työläisten ja talonpoikien työtätekevien joukkojen lähentyminen kulkee kaikista epätoivoisista esteistä huolimatta yhä eteenpäin eikä sitä pidä unohtaa arvioitaessa meidän kokemiamme vaikeuksia."

16. maaliskuuta 1921 Moskovassa allekirjoitettiin VSFNT:n ja Turkin välillä sopimus ystävyydestä ja veljeydestä, ja 13. lokakuuta allekirjoitettiin Karsissa ystävyyssopimus Turkin ja Taka-Kaukasian neuvostotasavaltojen Armenian, Gruusian ja Azerbaidžanin välillä.

Näiden sopimusten pohjana olivat keskinäisen kunnioituksen ja tasavertaisuuden periaatteet. Neuvosto-Venäjä tunnusti suuren kansalliskokouksen ja Kemalin hallituksen suvereenin ja riippumattoman Turkin ainoaksi lailliseksi kansalliseksi vallaksi sekä tunnusti kansalliskokouksen vahvistamat rajat. Mustan meren salmet julistettiin avoimiksi maailman kaikkien maitten kauppayhteyksille.

Salmia koskevat säännöt oli määrä laatia Mustan meren valtojen konferenssissa siten, että Turkin riippumattomuus ja suvereniteetti sekä Stambulin turvallisuus tulisivat taatuiksi. Neuvosto-Venäjän ja Turkin väliset sopimukset sisälsivät myös joukon määritelmiä konsuli-, finanssi- ja kauppasuhteista.

Samanaikaisesti vuoden 1921 Moskovan sopimuksen allekirjoittamisen kanssa päästiin VSFNT:n ja Turkin edustajien välillä sopimukseen 10 miljoonan kultaruplan suuruisen lainan myöntämisestä avustuksena Turkille, joka tarvitsi sen aseiden ja varusteitten ostoon Turkin armeijalle. Tästä summasta 5,4 miljoonaa ruplaa toimitettiin Turkille erinä huhti-, touko- ja kesäkuun aikana 1921.

"Venäläisten kanssa solmitun ystävyyden tulok-

sena pääasiassa heiltä saatiin merkittävä määrä tykkejä, kiväärejä ja ammuksia", toteaa Mustafa Kemal teoksessaan "Uuden Turkin tie".

Tärkeä tehtävä Neuvosto-Venäjän ja Turkin välisissä suhteissa oli tunnetun neuvostovenäläisen sotilasjohtajan M. V. Frunzen 1921—22 Turkkiin suorittamalla matkalla. 2. tammikuuta 1922 hänen johtamansa Neuvosto-Venäjän erikoislähetystö allekirjoitti Ankarassa Turkin ja Ukrainan sosialistisen neuvostotasavallan ystävyyssopimuksen.

Mustafa Kemal antoi suuren arvon Frunzen saapumiselle Turkkiin. Hänen yleisvenäläisen toimeenpanevan keskuskomitean puheenjohtajalle M. I. Kalininille ja yleisukrainalaisen toimeenpanevan keskuskomitean puheenjohtajalle G. I. Petrovskille osoittamassaan sähkeessä sanottiin: "Se seikka, että Ukrainan tasavallan hallitus päämääränä solmia meidän kanssamme ystävyyssopimus ja lujittaakseen entistäkin selvemmin poliittisia, taloudellisia ja muita yhteyksiä, on lähettänyt luoksemme herra Frunzen, erään suurimmista poliittisen elämän edustajista ja Punaisen armeijan ylipäällikön sekä erään sen jaloimmista ja sankarillisimmista komentajista, samoin kuin se, että tämä päätös ilmoitettiin meille Sokolin taistelun aattona (taistelun, jossa turkkilaiset saivat voiton kreikkalaisista — toim.) ajankohtana, jolloin viholliset olivat julistaneet koko maailmalle, että meidän lopullinen häviömme oli lähitulevaisuuden asia, herättää erityisen syvän kiitollisuuden tunteen kansalliskokouksen jäsenissä."

Neuvostohallitus seurasi tarkoin velvoitustensa täyttämistä Turkin suhteen. Niinpä helmikuussa 1922 G. J. Sokolnikov ehdotti, että Moskovan sopimuksen edellyttämiä maksuja Turkille lykättäisiin. Tästä kuultuaan Tšitšerin kääntyi heti kirjeitse poliittisen toimikunnan puoleen vaatien kaikkien velvoitusten välitöntä täyttämistä. Lenin asettui tukemaan Tšitšeriniä.[1] Poliittiselle toimikunnalle osoitta-

---

[1] Seuraavana aamuna G. V. Tšitšerin palasi jälleen tähän kysymykseen: "Vointini on erittäin huono. Jotakin on tä-

massaan kirjeessä hän totesi: "Olen sitä mieltä, että Tšitšerin on ehdottoman oikeassa ja ehdotan, että poliittinen toimikunta päättäisi: Tšitšerinin näkökanta vahvistetaan. On ehdottomasti maksettava luvattu aikanaan." Poliittinen toimikunta teki vastaavan päätöksen.

Nämä esimerkit osoittavat, että Leninin johtama Neuvosto-Venäjän ulkopolitiikka idän suhteen merkitsi siirtomaa- ja puolisiirtomaakansojen moraalista ja poliittista tukemista niiden taistelussa vapauden ja riippumattomuuden puolesta. Lenin totesikin, että Neuvosto-Venäjä toimii idässä paitsi kaikkien maitten proletaarien edustajana myös sorrettujen kansojen edustajana, että bolševikit luovat täysin toisenlaiset kansainväliset suhteet, jotka suovat kaikille orjuutetuille kansoille mahdollisuuden vapautua imperialismin ikeestä. "... Kansat oppivat asioiden edistyessä katsomaan Venäjää vetovoimakeskuksena", totesi Lenin.

---

nään peruutettava... minuun teki sellaisen vaikutuksen vaatimus rikkoa Turkin kanssa solmittu sopimus, en muista milloinkaan kokeneeni tällaista järkytystä. Pystyn tuskin liikkumaan tänään." (Zarnitski, Sergejev: "Tšitšerin").

Kuudes luku

LENIN JA IDEOLOGINEN TAISTELU RAUHALLISEN RINNAKKAINOLON KAUDELLA

Lokakuun sosialistisen vallankumouksen jälkeen Lenin määritteli, että maapallolla oli "kaksi voimaa, jotka saattavat määrätä ihmiskunnan kohtalon. Toinen voima on kansainvälinen kapitalismi... Toinen voima on kansainvälinen proletariaatti, joka taistelee sosialistisen vallankumouksen puolesta".

Nämä kaksi voimaa ovat kahden vastakkaisen ideologian ilmentymiä. Juuri tästä syystä Lenin painotti sosialismin antaman esimerkin hyväksikäyttöä. Sosialistisen vallankumouksen voitettua yhdessä maassa proletariaatin ja porvariston välinen tärkein luokkaristiriita siirtyi koskemaan myös kansainvälisten suhteitten aluetta. Näiden kahden voiman välinen taistelu on ollut niin aiempien kuin nykyistenkin kansainvälisten suhteitten perusongelmana.

Kummassakin yhteiskunnallis-taloudellisessa järjestelmässä on vallassa vastaava luokka — kapitalistien luokka kapitalistisessa järjestelmässä ja työväenluokka sosialistisessa järjestelmässä. Niiden välillä käydään hellittämätöntä taistelua, joka on meidän aikakautemme pääsisältönä. Ideologia on tunnetusti luokan tiedostamista, sen perusetujen ilmaisemista teoreettisesti ymmärrettävässä muodossa. Koska eri luokilla on erilainen asema yhteiskunnan tuotantojärjestelmässä, niillä on myös erilaiset ideologiat ja näitä ideologisia katsomuksia ja vastakohtaisuuksia tulee esiintymään niin kauan kuin mainitut järjestelmät ovat olemassa.

Kahden vastakkaisen järjestelmän väliset suhteet

eivät rajoitu valtioiden välisiin suhteisiin. Jo pelkkä niiden olemassaolo heijastaa taistelua, jota käydään ihmisten mielistä, jotta ihmiskunta valitsisi parhaimman yhteiskunnan organisointimuodon.

Me elämme suurten yhteiskunnallisten uudistusten ja erittäin kärjistyneen ideologisen kamppailun aikaa. Ideologinen taistelu ei hellitä hetkeksikään. Se on lakannut olemasta eristyneitten teoreetikkojen osana ja on siirtynyt kauas tiedemiesten kammioitten ulkopuolelle. Lenin totesikin: "Sen areenana on koko maailma, sen kuulijakuntana kaikki maailman kansat, sen toiminta-alueina ovat kaikki aikamme poliittiset ryhmittymät — valtiot, puolueet, kansalaisjärjestöt."

Ideologisessa taistelussa neuvostojärjestelmä ei ole milloinkaan luopunut eikä luovu asemistaan. "Kysymys on *vain näin:* porvarillinen tai sosialistinen ideologia. Keskitietä tässä ei ole (sillä mitään 'kolmatta' ideologiaa ihmiskunta ei ole luonut, ja yleensäkään luokkaristiriitojen repimässä yhteiskunnassa ei voi olla milloinkaan luokkien ulkopuolelle tai yläpuolelle sijoittuvaa ideologiaa)", on Lenin todennut.

Mitään sovintoa näitten ideologioitten välillä ei voi vallita. Lenin osoitti, että porvarilliset maat eivät antaneet uudelle lokakuun vallankumouksen synnyttämälle järjestelmälle "mahdollisuutta ottaa heti sellaista askelta eteenpäin, joka olisi osoittanut oikeiksi sosialistien ennusteet, joka olisi suonut heille mahdollisuuden kehittää valtavalla nopeudella tuotantovoimia, kehittää kaikkia niitä mahdollisuuksia, jotka sisältyisivät sosialismiin, osoittaa itse kullekin havainnollisesti, omin silmin havaittavasti, että sosialismiin kätkeytyy jättiläismäiset voimat ja että ihmiskunta on siirtynyt nyt uuteen, poikkeuksellisen loistavat mahdollisuudet sisältävään kehitysvaiheeseen."

Tästä huolimatta sosialismi saavutti asteittain menestystä voimistaen vaikutustaan muitten maitten työtätekevien mieliin. Neuvostovallan ensimmäiset asetukset: vapaus ja rauha kansoille, maa talonpojille sekä 8-tuntisen työpäivän voimaan saattaminen,

maksuton koulunkäynti, maksuton sairaanhoito ja monet muut seikat herättivät kansojen huomion. Porvariston ideologit ymmärsivät tämän heti. Erinomaisesti tästä on sanonut amerikkalainen lehtimies Gilbert Green kirjassa "Unohdettu vihollinen":

"Ennen Neuvostoliiton syntymistä oli vielä mahdollista saada varsin suuri joukko ihmisiä uskomaan, että taloudelliset kriisit olivat väistämättömiä ja selittämättömiä. Raskaat ajat tuli muka ottaa henkilökohtaisena onnettomuutena. Kriisien selitettiin johtuvan auringonpilkkujen vaikutuksesta, Jumalan tahdosta ja mistä ikinä hyväksi nähtiin.

Mutta kaikki tämä on täysin lakannut kestämästä kritiikkiä sen jälkeen kun Neuvostoliitto selviytyi työttömyydestä ja osoitti immuniteettinsa 30-luvun taloudellisen kriisin suhteen, jolloin koko kapitalistisessa maailmassa raivosi historian ankarin taloudellinen kriisi ... Ensimmäisen kerran Amerikan historiassa Amerikan kansan enemmistö alkoi langettaa vastuun työttömyydestä ja kriisistä yhteiskuntajärjestelmän ja hallituksen tilille."

Suhteissa porvaristoon Lenin piti ensiarvoisena velvollisuutena "äärimmäisen tiukkaa uskollisuutta kommunismin aatteille eikä mitään myönnytyksiä ideologian alueella". Hän asettui jyrkästi vastustamaan niitä, jotka rohkenivat hiiskahtaakin tämänlaatuisista myönnytyksistä.

Tšitšerin ehdotti kerran Leninille, että Neuvostoliiton perustuslakiin tehtäisiin eräitä muutoksia, että sopimuksen aikaansaamiseksi Amerikan kanssa suostuttaisiin aatteelliseen myönnytykseen. Eräässä Leninille (20. tammikuuta 1922) osoittamassaan kirjeessä Tšitšerin sanoo: "Suuresti kunnioitettu Vladimir Iljitš. Jos amerikkalaiset tulevat hyvin sitkeästi pitämään kiinni representative institutions -vaatimuksesta,[1] luuletteko, että *voitaisiin* hyvän kompensaation hinnalla tehdä meidän perustuslakiimme pieni muutos, aatteellisesti ja periaatteellisesti erittäin tärkeä, mutta jolla *käytännössä ei kuitenkaan*

[1] Edustuslaitoksia koskevia.

ole merkitystä: järjestää myös parasiittiainesten edustus neuvostoihin, omiin erityiskokouksiin.[1] Rinnan jonkin tehtaan työläisten ja jonkin joukkoosaston puna-armeijalaisten vaalikokouksen kanssa olisi myös parasiittien vaalikokous ja he saisivat neuvoston 2 000 edustajaa kohden 2—3 edustajaa. Amerikkalaisille me selitämme, että meillä on ryhmäedustus. Representative des intérèts. Tämä *jopa*[2] muistuttaa ranskalaisten monarkistien, kuten kuningas Filip VIII:n projekteja. Tämän yhteyteen yleinen äänioikeus. Kommunistisin terveisin Tšitšerin."

Lenin oli tyrmistynyt tällaisesta kysymyksenasettelusta. 23. tammikuuta 1922 poliittisen toimikunnan jäsenille osoittamassaan kirjeessä hän sanoo: "Olen juuri saanut kaksi kirjettä Tšitšeriniltä (20. ja 22. päivätyt). Hän ottaa esille kysymyksen siitä, eikö meidän tulisi hyvän kompensaation hinnalla suostua pieniin perustuslakiimme tehtäviin muutoksiin, nimittäin parasiittiainesten edustukseen neuvostoissa. Tämä pitäisi tehdä amerikkalaisten mieliksi.

Tämä Tšitšerinin ehdotus osoittaa mielestäni, että hänet on välittömästi lähetettävä sanatorioon, kaikkinainen leväperäisyys tässä suhteessa, lykkäysten salliminen jne. tulee käsittääkseni olemaan suurena uhkana kaikille neuvotteluille."

Tämä tapaus osoittaa havainnollisesti, miten periaatteellisesti Lenin suhtautui kysymykseen ideologisesta taistelusta rauhallisen rinnakkainolon kaudella.

Rauhallinen rinnakkainolo ei merkitse luokkataistelun eikä siis myöskään ideologian alueella käytävän taistelun loppumista. Koska aatteitten vastaanottajina ovat laajat kansanjoukot, on jätettävä itse joukkojen pääteltäväksi, missä määrin nämä aatteet ovat oikeita, tieteellisiä, edistyksellisiä ja miten ne heijastavat niiden etuja.

Työväenluokan ideologiana on marxismi—leninismi. Se on tieteen ja kulttuurin korkein saavutus ja

---

[1] Näiden sanojen viereen Lenin on merkinnyt: "Mielettömyyttä!"

[2] Sanan on alleviivannut Lenin kahteen kertaan.

heijastaa kaikkein oikeimmin todellisuuden – luonnon, yhteiskunnan ja työtätekevien etujen muutosten ja kehityksen lakeja. Päästyään työtätekevien joukkojen tietoisuuteen marxilais–leniniläinen ideologia muuttui mahtavaksi aineelliseksi voimaksi, joka viiden vuosikymmenen aikana on pureutunut sosialistisen yhteiskunnan työtätekevien ytimiin.

Eikö sosialistisen järjestelmän kansojen ja kommunististen puolueitten ulkomailla käymä ideologinen taistelu sitten ole ristiriidassa rauhallisen rinnakkainolon kanssa? Eikö ideologinen taistelu ole uhkana rauhalliselle rinnakkainololle? Voidaanko rauhallinen rinnakkainolo ja ideologinen taistelu sovittaa yhteen? Eivätkö ne ole toistensa vastakohdat? Kaikkiin näihin kysymyksiin on vastattava kieltävästi. Ideologinen taistelu päin vastoin edistää rauhallista rinnakkainoloa, joka on valtaamassa yhä suuremman ihmisjoukon mielet ja sydämet maailman eri maissa. Sosialistisen ja porvarillisen ideologian taistelu suo mahdollisuuden rajata täsmällisesti rauhallista rinnakkainoloa, sen lujittamista ja kehittämistä puolustavat voimat ja rauhallista rinnakkainoloa vastustavat voimat.

Sosialistisen ideologian elinvoimaisuus auttaa paljastamaan rauhallisen rinnakkainolon viholliset, edistää rauhantahtoisten voimien moninkertaistumista, niiden poliittisen tietoisuuden ja varmuuden kasvua taistelussa rauhan ja kansainvälisen yhteistyön puolesta. Kahden leirin välisessä taistelussa Lenin antoi ratkaisevan merkityksen nuorelle neuvostovaltiolle, josta tuli kaikkia imperialismia vastustavia voimia puoleensa vetävä keskus. Hän totesi Venäjän neuvostotasavallan "ryhmittävän ympärilleen toisaalta kaikkien maiden edistyksellisten työläisten neuvostoliikkeet ja toisaalta siirtomaitten ja sorrettujen kansallisuuksien kansalliset vapausliikkeet".

Analysoidessaan nuoren sosialistisen tasavallan ja kapitalististen maitten ideologista taistelua Lenin korosti taloudellisen kehitystason ja sotilaallisen mahdin ratkaisevaa merkitystä. Hän ei kuitenkaan ra-

joittanut vastakkaisten järjestelmien voimasuhteita koskevaa käsitystä pelkkään aineellisten voimien ja sotilaallisten potentiaalien rinnastukseen.

Käytännön ja teoreettisessa toiminnassaan Lenin kiinnitti suurta huomiota moraalis-poliittisiin tekijöihin. Vuonna 1921 hän kirjoitti: "Aineellisesti, taloudellisessa ja sotilaallisessa suhteessa, me olemme äärettömän heikkoja, mutta moraalisesti — käsittämättä tätä ajatusta tietenkään abstraktisen moraalin näkökulmasta, vaan ymmärtäen sen kaikkien valtioiden kaikkien luokkien reaaleina voimasuhteina — me olemme kaikkia voimakkaammat. Tämä on koeteltu käytännössä, tätä ei voida todistaa sanoin vaan teoin..."

Ideologisessa taistelussa Lenin antoi erityisen merkityksen totuudenmukaisten tietojen välittämiselle kapitalististen maitten työtätekeville joukoille siitä, mitä Neuvosto-Venäjällä tapahtuu. Hän pyrki käyttämään hyväksi jokaista mahdollisuutta kertoakseen niille totuuden ensimmäisestä neuvostotasavallasta, sen suunnitelmista, saavutuksista ja vaikeuksista, ulko- ja sisäpolitiikan perusteista. Hän paljasti porvarillisten ideologien ja porvarillisen lehdistön kaikenlaisia panettelevia lausuntoja. Lenin antoi asianmukaisen merkityksen porvarillisten lehtien kirjoituksille, koska hän ymmärsi hyvin, että niiden lukijoina on miljoonia kapitalististen maitten työtätekeviä, joiden tulee oppia tiedostamaan, että "vallankumouksen yksinään suorittanut maa on aina vakavassa asemassa".

Lenin vaati taistelutovereitaan aina seuraamaan tarkoin ulkomailla esiintyviä aatteellisia virtauksia. Litvinoville 28. joulukuuta 1919 osoittamassaan sähkeessä hän suosittelee, että koottaisiin kaikilla kielillä saatavissa olevia "asiakirjoja, päätöslauselmia, kirjasia, lehtiartikkeleita ja puheita, jotka koskevat vasemmistososialismin ja -kommunismin aatteellisia virtauksia, varsinkin kommunismin anarkistis-syndikalistisia vääristymiä tai hyökkäyksiä kommunismia vastaan".

Porvarillisten poliitikkojen yritys tarjota sosia-

lismille rauhallista rinnakkainoloa aatteellisella alueella on suoraa ideologista tihutoimintaa, jonka päämääränä on riisua henkisesti ja aatteellisesti aseista miljoonat kommunistisen yhteiskunnan rakentajat, pakottaa ne "rauhallisesti" antautumaan imperialismin edessä.

Rauhallinen rinnakkainolo on yksi rauhanomaisin keinoin käytävän luokkataistelun muoto, joka syntyi kapitalismista sosialismiin siirtymisen kaudella. Sitä käydään kahden vastakkaisen ryhmittymän välillä poliittisessa, taloudellisessa ja ideologisessa muodossa.

Poliittinen taistelu, jota sosialistinen leiri käy kansainvälisellä näyttämöllä, on ennen kaikkea taistelua rauhan puolesta, uuden sodan lietsontaa vastaan, taistelua aseistariisunnan puolesta. Menestyäkseen tässä taistelussa sosialistiset maat paljastavat kaikilta puoliltaan imperialistisen hyökkäyspolitiikan, lujittavat ja laajentavat rauhan puolesta taistelijoitten rivejä. Tällä tavoin annetaan suurta moraalista ja poliittista tukea rauhan puolesta kapitalistisissa maissa taisteleville voimille, sekä siirtomaiden ja riippuvuussuhteessa olevien maiden kansalliselle vapausliikkeelle.

Sosialismin ja kapitalismin välinen taloudellinen taistelu tapahtuu näiden kahden yhteiskunnallisen ja taloudellisen järjestelmän kilpailun muodossa. Lenin totesi aikanaan, että viime kädessä sosialismi voittaa rauhanomaisessa kilpailussa takaamalla suuremman työn tuottavuuden kuin kapitalistisissa maissa. Tämä neuvostovaltion perustajan ennustus onkin menestyksellisesti toteutumassa.

Mitä ideologiseen taisteluun tulee, sosialistisen ja porvarillisen ideologian periaatteellinen leppymättömyys on historiallisesti perusteltua. Se juontaa juurensa rinnakkain vaikuttavien sosialistisen ja kapitalistisen yhteiskuntajärjestelmän vastakkaisesta perusluonteesta, niiden välisistä antagonistisista ristiriidoista. Näiden ristiriitaisuuksien objektiivisena perustana on kahden järjestelmän hallitsevien luokkien perusintressien vastakkaisuus, ts. sosialistisen järjes-

telmän valtioitten työtätekevien luokkien ja kapitalististen valtioitten riistävien luokkien perusintressien vastakkaisuus. Juuri näiden intressien yhteentörmäys muodostaa eri muodoissa ilmenevän luokkataistelun, mm. ideologisen, sisällön.

Porvarillinen ideologia on taantumuksellista, koska se on vanhan, aikansa eläneen järjestelmän tuotetta, riistävien luokkien tuotetta. Kommunistit taistelevat porvarillista ideologiaa vastaan ja sosialistisen ideologian leviämisen puolesta.

Lännen terveesti ajattelevat piirit tunnustavat, että nykyisellä kapitalismilla ei ole päämäärää ja ihannetta, jotka pystyisivät sytyttämään ihmisten sydämet. Tämän ajatuksen on esittänyt mm. länsisaksalainen tiedemies W. Schenke. Hän on kirjoittanut, että kapitalismin on asetettava kommunismin vastapainoksi "... oma yhteiskuntajärjestelmän ihanne, joka marxismia paremmin vastaa ihmiskunnan tätä päivää, ikuista luonnonjärjestystä ja oikeudenmukaisuutta".[1] Samasta asiasta puhuttiin myös Norjan Nobel-instituutin kesäkuussa 1955 järjestämässä kansainvälisessä konferenssissa Oslossa. Konferenssin osanottajat totesivat lännen olevan haavoitettavissa, koska sillä ei ole "henkistä ihannetta", joka pystyisi yhdistämään joukot.[2] Siksi porvarilliset ideologit kehottavat panemaan "lisäpainoa" sellaisen ideologisen ohjelman laadintaan, joka soisi mahdollisuuden voittaa ihmisten mielet ja sydämet. Omaamatta tällaisia ihanteita kapitalismin henkiset aseenkantajat ovat valmiita kaikkiin vääristelyihin luodakseen edes jonkinlaisen näennäiskuvan niistä. Yrittäen turhaan hillitä kommunismin aatteitten leviämistä ja heikentää niiden vetovoimaa he käyttävät työtätekeviä pettääkseen uusia konseptioita ja propagandamuotoja. He julistavat teorioita "kansankapitalismista" ja "yleisen hyvinvoinnin valtiosta",

---

[1] W. Schenke, Der Anti-schlamm oder wie begegnet man dem Kommunismus? Hochstenverlag, Hamburg, 1959, s. 65.
[2] A. Shaw, Zapadnije demokratii i meždunarodnyje problemy, Oslo, 1955.

"ihmissuhteista tuotantoelämässä", reformistisia ja revisionistisia väitteitä siitä, että meidän aikamme kapitalismi on selviytymässä tai pystyy selviytymään vioistaan ja on asteittain muuntumassa "demokraattiseksi sosialismiksi".

Imperialismin tärkeimpänä aatteellis-poliittisena aseena on antikommunismi – taisteluun kommunismia vastaan suunnattu poliittisen ja propagandistisen toiminnan järjestelmä. Muista porvarillisen politiikan suuntauksista antikommunismi poikkeaa sotaisan luonteensa puolesta alistamalla kaikki poliittiset, taloudelliset ja muut voimat yhteen päämäärään, kommunismin tuhoamiseen.

Antikommunismin menetelmiin kuuluvat sosialistisen maiden panettelu, kommunistisen puolueen ja marxilais-leniniläisen opin vääristely. Ei ole mikään salaisuus, että imperialistinen taantumus mobilisoi kaikki joukkoihin tehoavat ideologiset vaikutuskeinot pyrkien suojelemaan riiston ja oikeudettomuuden maailmaa, sotilaallisten seikkailujen maailmaa ja panettelemaan kommunismia ja sen päämääriä. Porvarillisen ideologian lajit ja muodot, joukkoihin suuntautuvat vaikutusmetodit ja -keinot ovat monimuotoisia ja niiden ytimenä on yksi ajatus – aikansa eläneen kapitalistisen järjestelmän puolustaminen.

Marxin ja Engelsin aikojen "vanha" antikommunismi käytti äärimmäisen primitiivisiä ja yksinkertaisia menetelmiä – armotonta terroria vallankumouksellisia vastaan. Tämä johtui siitä, että työväenliike oli vielä silloin heikosti kehittynyt. Tieteellisen kommunismin aatteet alkoivat silloin vasta levitä eturivin työläisten keskuuteen, ne olivat työtätekevien joukkojen vähän tuntema "aave". Silloin antikommunismi nojautui laajemmalle yhteiskunnalliselle pohjalle, kaikki porvarilliset organisaatiot olivat yleensä yhtenäisiä taistelussa "omaisuuden ja järjestyksen vihollisia" – kommunisteja vastaan.

Tieteellisen kommunismin ideologian levittyä ja työväenliikkeen kasvettua 1800- ja 1900-lukujen vaihteeseen mennessä oli tilanne muuttunut. Porvarillisten ideologien oli pakko muuttaa karkeat meto-

dinsa ja kehittää erityiset ns. "tieteelliset" teoriat taisteluun kommunismia vastaan ja ryhtyä sen laajaan kritiikkiin kaikilla linjoilla. Ja taistelu tieteellisen kommunismin ja sen vastustajien välillä muodostui koko sosialismin ja kapitalismin välisen ideologisen taistelun akseliksi.

Lokakuun sosialistisen vallankumouksen voitettua Venäjällä ja kun oli saavutettu menestystä sosialistisen yhteiskunnan rakentamisessa, porvarillisten ideologien kävi yhä vaikeammaksi selittää kommunismi negatiiviseksi voimaksi. Heidän oli pakko kehittää uusi strategia ja taktiikka.

Kun oli syntynyt sosialistinen maailmanjärjestelmä, joka saavutti suuria tuloksia taloutta, tiedettä ja kulttuurielämää kehitettäessä, antikommunismin oli pakko järjestää uudelleen rivinsä. Antikommunismin ideologeihin kuuluu nykyisin mitä erilaisimpia suuntauksia edustavia "teoreetikkoja", joilla kuitenkin kaikilla on päämääränä rauhallisen rinnakkainolon politiikan mustaaminen. Eräät heistä kehottavat suoraan aseelliseen taisteluun kommunismia vastaan. Niinpä esimerkiksi länsisaksalainen lehtimies W. Schlamm kirjoittaa, että "kommunismi kukoistaa rauhan vainiolla, haluaa rauhaa, viettää riemuvoittoa rauhan olosuhteissa".[1] Siksi se siis on tuhottava sodan avulla.

Amerikkalaiset antikommunistit W. Rostow, Brzezinsky ja ranskalainen R. Aron julistavat puolestaan teoriaa sosialismin ja kapitalismin asteittaisesta lähentymisestä, sosialismin muuttumisesta kapitalististyyppiseksi "teollisuusyhteiskunnaksi", jolloin heidän käsityksensä mukaan "vihamieliset ideologiat, jotka tänään tuottavat meille niin paljon huolta, kuolevat luonnollisen kuoleman".[2]

Yhtenä antikommunistisen propagandan suuntauksena ovat yritykset saattaa huonoon valoon kommunistien tieteellinen maailmankatsomus marxismi—

---

[1] W. S. Schlamm, Die Grenzen des Wunders. Ein Bericht über Deutschland. Zürich, 1959, s. 185.

[2] Die Welt, 4. 10. 1959.

leninismi. Antikommunistiset kriitikot hokevat nykyisin, että marxismi–leninismi on "vanhentunut" eikä sovellu meidän aikaamme. Marxismi–leninismiä arvostellaan "etiikan" ja "inhimillisten arvojen" kannalta. Sen väitetään hylkivän näitä arvoja, väheksyvän yksilön vapautta ja kylvävän väkivaltaa.

Tiedonvälityksen kehityttyä ovat kansalliset rajat käyneet varsin näennäiseksi esteeksi aatteitten ja näkemysten leviämiselle. Nykyinen tiedonvälitys tuo tapahtumat lähelle tavallista ihmistä, missä maailman kolkassa ne tapahtuvatkin. Tämä suo joukoille mahdollisuuden tehdä itsenäisiä päätelmiä jonkin puolueen tai hallituksen toiminnasta. Näin joukot menestyksellä tekevätkin, tutustuvat sosialistisissa maissa vallitsevaan tilanteeseen, talouden, tieteen, kulttuurin jne. aloilla saavutettuihin tuloksiin.

Sosialismin ja sen arvovallan kasvaessa voimistuu myös mielenkiinto marxismiin–leninismiin. Tutustuminen marxilaisuuteen saa rehelliset ihmiset eri maissa etääntymään porvarillisesta ideologiasta ja synnyttää vasemmistolaisia virtauksia porvarillisten aatteellisten koulukuntien sisällä.

Lännen virallisessa porvarillisessa propagandassa puhutaan yhä useammin demokratian vapaudesta, inhimillisistä arvoista, yksilön oikeuksista ja arvosta. Todellisuudessa sen sijaan kapitalististen maitten poliittisten aatteitten järjestelmä tähtää yhä voimistuvaan asioihin puuttumiseen kaikilla työtätekevien joukkojen elämän alueilla.

Olisi väärin väittää, että kapitalistisissa maissa merkittävä osa väestöä olisi voitettu marxilais-leniniläisen ideologian puolelle. Tämä tehtävä ei monissa maissa ole vielä läheskään ratkaistu, mutta tietyt aatteet ja ihanteet ovat juurtuneet syvälle työväenluokan joukkoihin, auttaneet niitä tiedostamaan todelliset etunsa. Näiden aatteitten vaikutuksesta on työtätekevän kansan eteen yhä tuntuvammin nousemassa kysymys sen epänormaalista asemasta, jonka vallitessa kaikki taloudellinen valta on keskittynyt pienen monopoliryhmän käsiin, minkä tuloksena työtätekevät joukot menettävät entisen

uskonsa yksityisomaisuuteen ja valtiolliseen valtaan. Tästä syystä imperialismi joutuu taistelussa ihmisten mielistä ja sieluista sellaiseen omalaatuiseen asemaan, että sen on pakko joko turvautua vieraisiin, luokkavihollisilta varastettuihin tunnuksiin tai turvautua omiin porvarillis-demokraattisiin edeltäjiinsä.

Kapitalistisissa maissa tänään kehittyviä ideologisia prosesseja analysoitaessa ei missään tapauksessa pidä yksinkertaistaa kuvaa. Edistyksellisten aatteitten leviäminen joukkojen keskuuteen ei ole mikään yhdenhetkinen tapahtuma, vaan monisyinen ja ristiriitainen prosessi. Sen kuluessa tapahtuu asteittaista porvarillisista aatteista, katsomuksista ja ennakkoluuloista selviytymistä. Toisinaan tällä tiellä esiintyy vaiheita, jolloin edistyksellinen ideologia voittaa, ei "rauhallisen rinnakkainolon" vallitessa, vaan kiivaassa taistelussa.

Tarkasteltaessa hallitsevan porvarillisen luokan ideologiaa on otettava huomioon myös se, että ideologista taistelua tapahtuu myös tämän luokan sisällä kohtuullisuudesta kiinnipitävien ja "kiihkoilijoitten" välillä, mikä ei kuitenkaan muuta sitä tosiasiaa, että halltsevan porvariston virallinen ideologinen oppi on jakautunut ideologiaan "itseä varten" ja ideologiaan "joukkoja varten". Erityisen selvästi tämä paljastuu siellä, missä porvarilliset aatteet joutuvat välittömästi käsikähmään sosialismin ja kommunismin aatteitten kanssa, pääasiassa ulkopoliittisen propagandan alueella.

Tällä alueella on porvaristo jo aikojen alusta naamioinut todelliset päämääränsä. Nykyisin se selittää itsensä rauhan puolustajaksi ja pyrkii vierittämään kaiken syyn sodan uhkasta sosialististen maitten tilille. Sen on pakko turvautua myös uusiin termeihin: "vapaa maailma", "läntiset demokratiat" jne. Tällä tavoin pyritään ensiksikin voimistamaan porvarillisten aatteitten vetovoimaa ja toiseksi selittämään yhteiskunnan sisäinen pääkonflikti — luokkien välinen taistelu — siten, että tässä yhteiskunnassa vallitsee rauha ja tyven, ettei hallitseva järjestelmä ole enää aikoihin ollut kapitalismia, vaan

muuttunut "demokraattiseksi", "kansankapitalismiksi" tai "yrittäjädemokratiaksi". Taistelua käydään "lännen vapauden" ja "kommunistisen totalitarismin" välillä.

Tämä monimutkaistaa taistelua, sillä politiikasta vähän perillä olevat ihmiset voidaan hämätä, heitä voidaan pettää. Epäämätöntä on, että tämän taistelun lopputuloksen tulevat aikaa myöten ratkaisemaan objektiiviset tekijät kahden järjestelmän rauhallisen rinnakkainolon tiellä. Oma vankka osuutensa tulee olemaan ei sanoilla, vaan teoilla, sillä reaalisella panoksella, joka annetaan ympärilleen yhä uusia ihmispiirejä vetävien aatteitten toteuttamiseksi.

Porvarillisen ideologian hyökkäyksen kohteena on erityisesti sosialistisen maitten ulkopolitiikka. Se pyritään selittämään "aggressiiviseksi", vakuuttamaan joukoille, että Neuvostoliitto uhkaa maailmaa.

Porvarillinen propaganda pyrkii saattamaan väärään valoon sosialistisissa maissa vallitsevan todellisen tilanteen. On vaikeaa löytää sellaista elämän aluetta, joka ei joutuisi porvarillisen propagandan hyökkäyksen kohteeksi. Osansa saavat niin valtiollinen järjestelmä, kulttuuri, moraali kuin sosialististen maitten ja kommunististen puolueitten toimenpiteet.

Porvarilliset ideologit pyrkivät esittämään kommunistiset puolueet "epäkansallisiksi" voimiksi, jotka muka toimivat "ulkoapäin", vieraan valtion — Neuvostoliiton — käskystä. Samoin vääristellään kommunististen puolueitten taktisia periaatteita, väitetään niiden käyttävän mitä keinoja hyvänsä — aina terroritoimenpiteisiin asti — päämääriensä saavuttamiseksi.

Ei ole sattuma, että monissa porvarillisen maailman maissa on nyt ryhdytty tutkimaan kommunistista ideologiaa, sosialististen maitten historiaa, niiden taloutta ja yhteiskunnallisia suhteita. USA:ssa, Englannissa, Saksan liittotasavallassa ja eräissä muissa maissa on kymmeniä instituutteja ja monia tutkimuskeskuksia, jotka varta vasten "tutkivat" Neuvostoliittoa ja muita sosialistisia maita, valmis-

tavat "asiantuntijoita". Näistä aiheista julkaistaan myös laajalti kirjallisuutta.

Aiemmin, kun porvariston ideologit saattoivat vielä turvata aatteittensa voimaan ja uskoivat, että nämä aatteet voivat taata heidän henkisen herruutensa yhteiskunnassa, pääpaino pantiin aatteitten "vapaalle kilpailulle". Nämä ajat ovat jo kuitenkin mennyttä. Nykyisin porvarilliset ideologit eivät pysty takaamaan "vapaalla kilpailulla" aatteittensa henkistä herruutta yhteiskunnassa. Siksi ideologinen taistelu on monissa maissa muuttunut valtion politiikan yhdeksi välikappaleeksi.

Havainnollisimpana esimerkkinä tästä muutoksesta on valtiollis-monopolistisen kapitalismin politiikka, joka luo rajattomat mahdollisuudet puuttua kaikkiin elämänalueisiin. Tätä varten valtio pitää yllä suurta koneistoa. Mainittakoon muutamia radioasemia ja propagandakeskuksia, jotka kuuluvat vuonna 1949 perustetun Ristiretki vapauden puolesta -liikkeen piiriin. Niitä ovat "vapaan Euroopan radio", "taistelukomitea vapaan Aasian puolesta", "vapausradio" jne. Samaan kategoriaan kuuluvat myös sellaiset järjestöt kuin MRA, "yhteinen asia" ja "rauha ja vapaus" ym.

Laajalti käytetään hyväksi myös yksityisiä, pääasiassa monopolien omistuksessa olevia firmoja — sanomalehti- ja kustannusyhtiöitä, elokuvaa, radioyhtymiä.

Ideologisen taistelun painopisteen porvaristo on siirtämässä propagandatekniikan, -keinojen ja -menetelmien täydellistämiseen. Edistyksellinen amerikkalainen filosofi Seeley on kirjoittanut tästä, että maailmassa syntynyt tilanne on voimakkaasti suotuisa sosialismille, koska kapitalismin filosofia sisältää suuren joukon huonoon valoon joutuneita ja ilmeisen vanhentuneita aatteita ... Tämän kapitalismin puolustusta horjuttavan tilanteen tulosta on se poikkeuksellisen taitava propagandatekniikka, joka tähtää voimakkaitten tunteitten synnyttämiseen ja johtaa tällä keinoin harhaan ja hämmentää tietämättömiä ihmisiä. Se on välttämätön huonoon va-

loon joutuneitten ja vanhentuneitten aatteitten tehokkaalle levittämiselle, aatteitten, joihin kapitalismi nojautuu. Ilman tätä tekniikkaa kapitalismi olisi pian voitettu.

Miksi sitten sosialistinen maailma — Neuvostoliitto ja kaikki sosialistiset maat — pyrkiessään rauhalliseen rinnakkainoloon kapitalistisen maailman kanssa, ei luovu ideologisesta taistelusta? Miksi se ei ulota rauhallista rinnakkainoloa ideologisen taistelun alueelle?

Leniniläisen rauhallista rinnakkainoloa koskevan käsityksen ydin on juuri siinä (ja tämä on myös perussyy siihen, että rauhallinen rinnakkainolo liitetään ideologiseen taisteluun), että kysymys ei ole valtiojärjestelmien rinnakkainolosta, vaan vastakkaisia yhteiskunnallis-poliittisia järjestelmiä edustavien valtioitten rinnakkainolosta. Järjestelmien väliset suhteet eivät voi rajoittua valtioitten välisiin suhteisiin, koska kumpikin järjestelmä on vastakkaisten luokkien herruuden olennoituma — toisessa tapauksessa työväenluokan, toisessa kapitalistien.

Vastakkaisten järjestelmien johtoon on noussut kaksi toisilleen leppymätöntä luokkaa, niiden välinen taistelu jatkuu ja tässä taistelussa ratkaistaan kiista siitä, kumpi järjestelmä pystyy osoittamaan paremmuutensa. Tämä taistelu alkoi lokakuussa 1917 ja tulee jatkumaan niin kauan kunnes edistyksellinen yhteiskuntajärjestelmä — sosialismi — voittaa koko maailmassa.

Tämä on historian laki. Sitä ei kukaan voi vaihtaa eikä muuttaa. Se on objektiivinen.

Mutta hallituksista, johtavien puolueitten taidosta riippuu monessa suhteessa suuntausten, muotojen ja metodeitten valinta ideologisessa taistelussa. Keskittäessään huomion rauhalliseen rinnakkainoloon kommunistiset puolueet pitävät lähtökohtanaan sitä, että nimenomaan vastakkaisten järjestelmien rauhallisen rinnakkainolon tiellä voidaan välttää tämän taistelun kasvu valtioitten välisiksi aseellisiksi konflikteiksi, suunnata se sellaisille urille, jotka vastaavat ihmiskunnan tarpeita. Kommunistit sanovat: ei val-

tioitten välisen sodan, vaan kansojen tahdon tulee ratkaista, millainen järjestelmä takaa työtätekeville luokille suuremman hyvinvoinnin, enemmän vapautta ja edellytyksiä yksilön kehitykselle.

Marxilais-leniniläiset tarjoavat maailmanlaajuisen lämpöydinsodan sijaan rauhallisen rinnakkainolon, taloudellisen kilpailun ja aatteellisen taistelun. Muuta tietä kuin rauhallinen rinnakkainolo ei ihmiskunnalla tällä hetkellä ole.

Vastapainoksi porvarillisille ideologeille ja imperialistiselle anastussotapolitiikalle kommunistien tehtävänä on puolustaa johdonmukaisesti leniniläistä, yhteiskuntajärjestelmiltään erilaisten valtioitten rauhallisen rinnakkainolon politiikan periaatetta ja taistella vastavallankumouksen vientiä vastaan.

Kommunistit eivät voi tietenkään olla ilmaisematta veljellistä solidaarisuuttaan niille, jotka taistelevat yhteiskunnallisen ja kansallisen vapautumisensa puolesta. He pitävät internationaalisena velvollisuutenaan antaa apua kansalle, joka on noussut taisteluun sortajiaan vastaan. Marxilais-leniniläiset ovat aina vastustaneet vallankumouksen ulosvientiä ja tämän ohella heidän kantansa on, ettei kenelläkään ole oikeutta vastavallankumouksen vientiin.

Vastavallankumouksen vienti on kansainvälinen rikos ja kommunistit mobilisoivat kaikki edistykselliset yhteiskuntavoimat ehkäisemään sen, puolustamaan rauhallisen rinnakkainolon periaatteita, suorittamaan näin korvaamattoman palveluksen ihmiskunnalle.

Miksi sitten rauhallisen rinnakkainolon ja ideologisen taistelun vallitessa ei voitaisi soveltaa käsitystä "aatteitten ykseydestä"?

Käytännössä tämä merkitsisi sitä, että koko maailma omaksuisi jommankumman kahdesta ideologiasta, joko porvarillisen tai sosialistisen. Mutta koska kumpikaan osapuolista ei ole halukas aatteelliseen antautumiseen, tämä vain voimistaisi taistelua "oikean uskon" puolesta.

Kapitalistisissa maissa käydään jatkuvasti, ilman minkäänlaista ulkoapäin tulevaa puuttumista, taiste-

lua porvarillisten ja sosialistisen aatteitten välillä. Se alkoi jo kauan ennen kuin maailmassa oli sosialistisia valtioita. Tätä taistelua käydään myös sosialistisissa maissa, joissa työväenluokan voiton jälkeen porvarillinen ideologia on vielä säilyttänyt asemansa ihmisten mielissä ja perinteissä. Voitaisiinko siis puhua "ideologisesta naapuruudesta"? Ei tietenkään.

Eräät lännen ideologit ehdottavat, että hallitukset vaatisivat sosialistisia maita lopettamaan ideologisen taistelun ehtona rauhalliselle rinnakkainololle. Tämän vaatimuksen poliittisena päämääränä on helpottaa porvarillisen ideologian tunkeutumista sosialistisiin maihin ja siten pyrkiä saamaan aikaan sosialistisen ideologian porvarillistuminen.

Ideologinen taistelu ei estä lujittamasta rauhaa, solmimasta kauppayhteyksiä vastakkaisen järjestelmän maihin.

Historia osoittaa, että ei ideologinen taistelu eivätkä aatteelliset erimielisyydet ole pohjana useimmissa niistä ongelmista, jotka synnyttävät sodan uhkan ja kansainvälisen jännityksen. Kansainvälisen jännityksen pohjana on monopolien pyrkimys saada ylimääräisiä voittoja, joita anastuspolitiikka tarjoaa. Eivathän esimerkiksi viiden viime vuosikymmenen aikana syttyneet sodat saaneet alkuaan ideologisten erimielisyyksien vuoksi, vaan aineellisten voittojen, uusien alueitten anastuksen, raaka-ainelähteitten ja markkinointialueitten vuoksi.

Ennen sosialististen valtioiden ilmestymistäkin valtioitten välillä esiintyi konflikteja ja sotia. Ja vaikkakin sosialistisen järjestelmän ilmaantuminen voimisti ideologista taistelua, tuli itse sosialismista kuitenkin sotien syttymistä hillitsevä voimatekijä.

Ideologiset erimielisyydet eivät ole estäneet Neuvostoliittoa ja kapitalistisia valtoja (USA:ta, Englantia, Ranskaa jne.) olemasta yhteistyössä toisen maailmansodan aikana. Meidän päivinämme Neuvostoliitto, Intia, Afganistan, Suomi ja monet muut valtiot edustavat erilaisia ideologioita, mutta se ei kuitenkaan estä niitä elämästä rauhallisesti rinnakkain.

Aatteitten taistelu, väittelyt tiettyjen todellisuu-

den ilmiöitten ymmärtämisestä ja arvioimisesta, jonkin järjestelmän saavutuksista ja paremmuudesta ovat välttämättömiä. Jos tällaista kiistaa käydään oikeassa muodossa, se ei voi estää kapitalististen ja sosialististen maitten välisten suhteitten paranemista.

Neuvostoliiton ja muitten sosialististen maitten saama taistelukokemus osoittaa, että johdonmukainen, periaatteellinen ideologinen taistelu on tärkeimpänä edellytyksenä rauhan turvaamiselle.

LENIN VALLANKUMOUKSEN VIENTIÄ KOSKEVAN TEORIAN EPÄMARXILAISESTA LUONTEESTA

Marxilais-leniniläisen ideologian mukaan luonnonilmiöiden ja yhteiskunnan kehityksen perussyy on näiden ilmiöiden sisällä eikä niiden ulkopuolella ja muutosten pohjana eivät ole ulkonaiset, vaan sisäiset syyt. Marxismi—leninismi on sitä mieltä, että sosialismin voitto maailman mitassa tapahtuu ei siten, että kapitalistinen järjestys kukistetaan ulkoa käsin, vaan vallankumouksellisten voimien vaikuttaessa kapitalististen maitten sisällä.

Marx ja Engels osoittivat vakuuttavasti, että "... vallankumouksia ei voida suorittaa etukäteen suunnitellen ja mielivaltaisesti ja että vallankumoukset aina ja kaikkialla ovat olleet olosuhteitten välttämätön seuraus ..." Marxilais-leniniläiset pitävät tiukasti kiinni tästä kehityksestä.

Lenin sulki pois "vallankumouksen viennin" muihin maihin. Hän piti vallankumousta kunkin maan sisäisten sosiaalisten olosuhteitten kehityksen tuotteena ja torjui kategorisesti vallankumouksen "sysäämisen", sillä "sysäämistä olisi vain sota, ei mitenkään rauha". 19. maaliskuuta 1919 hän totesi VKP(b):n VIII edustajakokouksessa: "Kommunismia ei juurruteta väkivalloin, *ei* vallankumouksen 'viennillä', ei 'puna-armeijan pistimin', bolševismia ei kylvetä valloituksin.." On syytä todeta, että teoria "vallankumouksen viennistä" on sinänsä erittäin va-

hingollinen, sillä se riistää työväenliikkeeltä, kommunistisilta puolueilta ja kansanjoukoilta toiminnan aktiviteetin, ajaa passiivisuuteen, odottelemaan aikaa, jolloin joku ulkopuolinen tuo vallankumouksen. Lisäksi ajatus "vallankumouksen viennistä" edistää nationalismin ja muitten pikkuporvarillisten ennakkoluulojen vilkastumista, eristää vallankumouksellisen etujoukon, ei edistä vallankumouksen kehitystä ja sosialismin voittoa.

"Vallankumouksen vienti" olisi erittäin vaarallista nykyisissä oloissa, koska vallankumouksen väkivaltainen tyrkyttäminen kansoille olisi seikkailu, joka saattaisi johtaa katastrofaaliseen lämpöydinsotaan.

Lokakuun sosialistisen vallankumouksen voitto Venäjällä osoitti käytännössä, että vallankumous ei ole vientitavaraa eikä sitä tehdä tilauksesta. Vuoden 1917 sosialistinen vallankumous oli johdonmukainen tulos sisäisistä vallankumouksellisista prosesseista, joiden kehittyessä pitkän ajanjakson kuluessa syntyivät edellytykset sen voitolle. Sosialismin astuminen yhden maan rajojen ulkopuolelle ja sen muuttuminen maailmanjärjestelmäksi ei sekään ollut tulosta "vallankumouksen viennistä", vaan seurausta kussakin maassa tapahtuneista johdonmukaisista sisäisistä vallankumousprosesseista.

Lenin torjui aina ajatukset Neuvosto-Venäjän sekaantumisesta muiden maiden sisäisiin asioihin pyrkimyksenä saada siellä aikaan vallankumousjärjestys. "On tietenkin ihmisiä, jotka luulevat, että vallankumous voi syntyä vieraassa maassa tilauksesta, sopimuksesta. Nämä ihmiset ovat joko mielettömiä tai provokaattoreita. Me olemme eläneet 12 viime vuoden aikana kaksi vallankumousta. Me tiedämme, että niitä ei voida tehdä tilauksesta eikä sopimuksen perusteella, että ne puhkeavat silloin kun kymmenet miljoonat ihmiset päätyvät tulokseen, että tällä tavoin ei enää voida elää", totesi Lenin vuonna 1918.

Lenin arvosteli jyrkästi "vasemmistokommunisteja", jotka vaativat, että Neuvosto-Venäjä olisi "sysännyt" vallankumousta muissa maissa. "Tällainen

'teoria' merkitsisi täyttä välirikkoa marxismin kanssa, joka on aina kieltänyt vallankumousten "sysäämisen", vallankumousten, jotka kehittyvät riippuen vallankumouksia synnyttävien luokkaristiriitojen kärjistymisen kypsymisestä", totesi Lenin.

5. lokakuuta 1919 esitti amerikkalaisen sanomalehden Chicago Daily Newsin kirjeenvaihtaja kysymyksen: "Onko neuvostohallitus valmis takaamaan ehdottoman vieraiden valtioiden sisäisiin asioihin puuttumattomuuden?" Mihin Lenin vastasi: "Me olemme valmiit takaamaan sen."

Kuvitelmat "vallankumouksen viennistä" kumoaa sekin seikka, että eri maiden sosialismiin siirtymisen muodot määräytyvät kunkin maan sisäisten edellytysten mukaan. Lenin totesi: "Kaikki maat päätyvät sosialismiin, se on väistämätöntä, mutta kaikki eivät päädy siihen aivan samalla tavoin, jokainen tuo oman piirteensä johonkin demokratian muotoon, johonkin proletariaatin diktatuurin tyyppiin, johonkin yhteiskuntaelämän eri puolten sosialistisen uudistumisen vauhtiin." Käytäntö on täysin vahvistanut tämän Leninin määritelmän. Tänään on Neuvostoliiton toteuttaman yhteiskunnan sosialistisen uudistamisen muodon ohella käytössä myös kansandemokratian edustama muoto. Mitä tulevaisuuteen tulee, saattavat eri maiden sosialismiin siirtymisen muodot — kuten NKP:n XX edustajakokouksessa todettiin — olla vieläkin monimuotoisempia.

Porvariston ideologit pyrkivät kirjaamaan kommunistien tiliin olemattomia metodeja, joilla voimakeinoin tuputetaan muille kansoille marxismin aatteita, pyritään kapitalismin likvidointiin ja väkivaltaiseen sosialistisen järjestelmän luomiseen. Lenin on sanonut tästä: "... se venäläinen, joka saisi päähänsä venäläisiä voimia lähtökohtana pitäen asettaa tehtäväksi kansainvälisen imperialismin kukistamisen, olisi mielipuoli."

Yhteiskunnan kehityksen tieteellinen teoria ja historian suoma kokemus opettavat, että kapitalistisen järjestelmän korvautuminen korkeammalla yhteiskuntaformaatiolla — sosialismilla — on väistämätön.

Tästä on lähtöisin kommunistien vankka vakaumus, että kommunismi tulee voittamaan kaikissa maissa. Mutta tämä muutos voi tapahtua vasta silloin, kun kunkin maan sisällä ovat syntyneet vastaavat edellytykset siihen. Rauhallisesti tai väkivaltaisesti tämä prosessi tapahtuu riippuen riistävien luokkien vastarinnan voimasta. Jo Engels osoitti, että "surkastuvan todellisuuden paikan valtaa uusi, elinkykyinen todellisuus, valtaa sen rauhallisesti, jos vanha on riittävän viisas kuollakseen ilman vastarintaa, — väkivaltaisesti, jos se asettuu vastustamaan tätä välttämättömyyttä".

Nykyisin valheellista versiota "vallankumouksen viennistä" tarjotaan mitä erilaisimmissa asuissa — väitteinä "välillisen aggression" uhkasta jne. Tällaisten "teorioitten" keksijät pyrkivät selittämään asian siten, että jollei olisi Neuvostoliiton "tihutoimintaa", "Kremlin intrigejä" eikä "Moskovan kättä", vallitsisi kapitalistisessa maailmassa täydellinen rauha.

Kommunistien syyttämisellä siitä, että he muka pyrkivät viemään vallankumousta muualle ei ole mitään pohjaa. Lenin korosti useasti, että "kapitalismin herruus ei murru siksi, että joku haluaa anastaa vallan". "Vallan 'anastaminen' oli järjetöntä. Kapitalismin herruuden lopettaminen olisi mahdotonta, jollei siihen johtaisi koko kapitalististen maiden taloudellinen kehitys... Mikään voima ei tuhoaisi kapitalismia, jollei sitä huuhtoisi ja horjuttaisi historia."

Sosialistisen järjestelmän maat aikovat tehdä rauhallista yhteistyötä kapitalistisen järjestelmän maitten kanssa koko siirtymävaiheen ajan, jolloin taloudellisen prosessin omalaatuisuuden vuoksi, yhteiskuntajärjestelmän vaihtuessa toiseen imperialismin kaudella on samalla planeetalla pakko olla ja kehittyä niin kapitalistisen kuin sosialistisenkin maailmanjärjestelmän valtioitten.

Lenin ennusti, että "... millaisia yrityksiä tehtäisiinkin Venäjälle hyökkäämiseksi ... kaikki nämä yritykset tulevat hajoamaan tomuksi". Yhden näitä

yrityksiä teki vuonna 1941 saksalainen fasismi. Sotaa käytiin samanaikaisesti sotilaallisella, taloudellisella, diplomaattisella ja ideologisella rintamalla. Neuvostoliitto puolusti tässä sodassa marxilais-leniniläistä ideologiaa ja Hitler-Saksalla oli aseistuksenaan imperialismin kaikkein häikäilemättömin ideologia – fasismi, jonka pohjana oli antikommunismi, rotuteoria, geopolitiikka ja militarismi. Sosialistinen järjestelmä ja sen ideologia voittivat. Neuvostoliitto puolusti sosialismin saavutuksia, mm. myös sen ulkopoliittista asemaa ja heikensi entisestään kapitalistista maailmanjärjestelmää kokonaisuutena, antoi iskun imperialismin ideologialle ja politiikalle. Kansainvälisellä areenalla vallinneitten voimasuhteitten perin pohjin muututtua syntyi uusi tilanne, joka oli suotuisa maailmanlaajuisen vallankumousprosessin kehitykselle. Imperialismi osoittautui voimattomaksi estämään sosialististen vallankumousten tien eräissä Euroopan ja Aasian maissa. Sosialistisen maailmanjärjestelmän syntyminen, mikä jo pelkällä olemassaolollaan vallankumouksellistaa kapitalististen maitten työtätekevien mieliä, oli marxismin–leninismin uusi voitto.

Seitsemäs luku

NEUVOSTO-VENÄJÄ GENOVAN KONFERENSSISSA 1922

Lausannen ja Haagin konferenssit

"Meidän jo Genovassa puolustamamme aatteet ovat Leninin nerouden perusluomuksia."

G. V. Tšitšerin

Leninin ulkopoliittinen toiminta, hänen erinomainen perehtyneisyytensä kansainvälisiin voimasuhteisiin tuli erityisen selvästi esiin Genovassa 10. huhtikuuta — 19. toukokuuta 1922 pidetyssä taloudellisessa ja finanssikonferenssissa.

Genovan konferenssissa Leninin johtama nuori neuvostovaltio astui ensimmäiseen diplomaattiseen kaksinkamppailuun Länsi-Euroopan maitten kanssa, joiden johdossa oli sellaisia kokeneita poliitikkoja kuin Lloyd George ja lordi Curzon Englannissa, Barthou ja Poincaré Ranskassa, valtakunnankansleri Wirth ja ulkoministeri Rathenau Saksassa.

27. tammikuuta 1922 yleisvenäläisen toimeenpanevan keskuskomitean erikoisistunto nimitti Leninin neuvostovaltuuskunnan puheenjohtajaksi. Vaikka Lenin ei voinutkaan matkustaa Genovaan[1], hän jou-

[1] Kysymystä Leninin matkasta Genovan konferenssiin käsiteltiin laajalti Neuvosto-Venäjän työtätekevien keskuudessa. Monilukuisissa kirjeissään nämä ilmaisivat huolestumisensa Leninin turvallisuudesta ja hengestä ja asettuivat vastustamaan hänen matkaansa. Sitä paitsi Leniniä estivät matkustamasta Genovaan myös valtiolliset asiat ja terveydentila. VKP(b):n keskuskomitea hyväksyi erikoispäätöksen tästä kysymyksestä. 25. maaliskuuta Lenin allekirjoitti ilmoituksen valtuuksiensa siirtämisestä G. V. Tšitšerinille.

tui kohdistamaan paljon huomiota neuvostovaltuuskunnan työhön. Valtuuskuntaan kuuluivat M. M. Litvinov, L. B. Krasin, V. V. Vorovski, J. E. Rudzutak, N. N. Narimanov ja muita neuvostotasavaltojen edustajia. Valtuuskunnan johtajan tehtävät annettiin ulkoasiain kansankomissaarille Tšitšerinille.

Genovan konferenssin historiaa on valaistu laajalti niin neuvostoliittolaisessa kuin ulkomaisessa kirjallisuudessa. Neuvostoliitossa julkaistiin jo vuonna 1922 pikakirjoitusselostus konferenssista.[1] Monia konferenssin aineistoja on julkaistu asiakirjakokoelmissa.[2] Genovalle on omistettu myös osia suurista tutkimuksista[3] sekä erikoistutkimuksia[4] ja konferenssin osanottajien muistelmia.[5] Englannissa, Ranskassa, Saksassa ja USA:ssa Genovan konferenssia on käsitelty niin virallisessa asiakirja-aineistossa kuin myös erilaisissa kirjallisissa lähteissä.

On syytä todeta, että Neuvostoliitossa Genovan konferenssin tutkijoilla ei pitkään aikaan ollut mahdollisuutta hahmottaa täyttä kuvaa siitä ja tuoda

---

1 Genovan konferenssin materiaaleja (täydellinen pikakirjoitusselostus) M. 22.

2 "Neuvostoliiton ulkopolitiikka. 1917—1944". Asiakirjakokoelma, osa II, 1921—1924, M. 1944; "Neuvostoliiton ulkopoliittisia asiakirjoja", osa V, 1961.

3 "Neuvostoliiton ulkopolitiikan historia. 1917—1945", M. 1966; N. L. Rubinstein, "Neuvosto-Venäjä ja kapitalistiset valtiot sodasta rauhaan siirtymisen vuosina (1921—1922)", M. 1948; S. J. Vygodski, "Neuvostodiplomatian lähteillä", M. 1965; M. E. Airapetjan ja G. A. Deborin, "Neuvostoliiton ulkopolitiikan vaiheet", M. 1961; V. M. Hvostov "40 vuotta taistelua rauhan puolesta", M. 1958; G. V. Tšitšerin "Artikkeleita ja puheita kansainvälisen politiikan kysymyksistä", M. 1961; "Rauhallinen rinnakkainolo — Neuvostoliiton ulkopolitiikan leniniläinen suuntaus", M. 1962.

4 B. J. Stein, "Genovan konferenssi", M. 1922; saman tekijän teos "V. I. Lenin ja Genovan konferenssi 1922", Vestnik Moskovskogo Universiteta. Serija istoritšeskih nauk, No 2 1960; L. Bezymenski ja M. Matkovski, "Rauhallisen rinnakkainolon koittaessa" Novoje Vremja 11/1962 ss. 6—17; G. G. Alahverdov, "Leninin rauhallisen rinnakkainolon politiikka Genovan konferenssin kaudella", Voprosy istorii KPSS, 10/1963.

5 N. N. Ljubimov, A. N. Ehrlich "Genovan konferenssi (osanottajain muistelmia)", M. 1963.

esiin Leninin osuutta neuvostovaltuuskunnan työhön, koska monet tärkeät asiakirjat olivat tuntematomia. Huomattavasti tätä kuvaa ovat täydentäneet Leninin Kootuissa teoksissa julkaistut uudet (lukumäärältään yli kolmesataa) Neuvostoliiton ulkopolitiikkaa valaisevat aineistot, joista suurin osa on lokakuun vallankumouksen jälkeiseltä, mm. Genovan konferenssin ajalta.

Nämä aineistot sisältävät joukon periaatteellisia teoreettisia päätelmiä ja ajatuksia sosialistisen valtion ulkopolitiikan strategiasta ja taktiikasta, neuvostodiplomatian metodeista ja ulkopoliittisten kompromissien luonteesta.

GENOVAN KONFERENSSIIN VALMISTAUTUMINEN

Genovan konferenssi herätti huomiota laajalti kaikkialla maailmassa. Länsimaiden yleinen mielipide innostui pohtimaan kysymystä Leninin kutsumisesta Genovaan. Sitä käsiteltiin voimaperäisesti ulkomaisissa lehdissä, varsinkin marraskuussa 1921 ja ennen konferenssin alkua. Taantumuksellinen lehdistö harmitteli sitä, että Lenin aikoi osallistua Euroopan jälleenrakentamisen taloudellisten tehtävien ratkaisuun. Neuvostovaltion perustajaa, hänen puheitaan, selostuksiaan, esityksiään, artikkeleitaan ja haastattelujaan kohtaan tunnettiin silloin erittäin suurta mielenkiintoa. Liberaalisten lehtien tarkkailijat julistivat, että maailman ainoa pelastus oli Genova.

"Liikemaailma kysyy: voidaanko neuvostohallituksen kanssa käydä kauppaa. Se ei vielä ole tästä varma. Englannin ministerit selittävät meille kaiken aikaa: on luotava luottamus. Kapitalistit eivät avaa kukkaroaan ilman luottamusta", korosti Tšitšerin.

Konferenssin aattona syntynyt tilanne vaati Neuvosto-Venäjän huolellisesti valmistautumaan, jotta olisi voitu selvittää länsimaiden laajoille piireille Neuvosto-Venäjän asenne ajankohtaisimpiin kansainvälisen politiikan kysymyksiin, jotka olivat silloin huomion kohteena. Tilanteen huomioon ottaen

puolueen keskuskomitea antoi Neuvosto-Venäjän Genovan konferenssin valmistelukunnalle tehtäväksi esittää VKP(b):n keskuskomitean poliittiselle toimikunnalle päätöslauselmaluonnoksen agitaatiokampanjan järjestämisestä ennen Genovaa. 6. maaliskuuta 1922 Tšitšerin esitti tällaisen luonnoksen. Siihen oli liitetty seuraavat tehtävät: "1) Systemaattisesti seurattava Neuvosto-Venäjästä politiikan ja talouselämän aloilta annettuja vääriä tietoja ja kumottava nämä tiedot; 2) selvitettävä, että Ententen ja Pienen Ententen nykyisin käyttämä konferenssin valmistelukeino saattaa johtaa konferenssin epäonnistumiseen; 3) Sen johdosta, että neuvostovalta edustaa Länsi-Euroopan edessä paitsi ehtymättömiä luonnonvaroja myös valtavaa poliittista ja taloudellista kokemusta, selvitettävä viimemainitun tulos; 4) Paljastettava samanaikaisesti konferenssin kanssa harjoitettava valkokaartilaisten valmistelutyö, joka siinä tapauksessa, että konferenssi epäonnistuu, saattaa olla lähtökohtana uudelle interventiolle meitä vastaan, interventiolle joka saattaa olla alkuna sodalle; sotilaalliselta kannalta katsoen me emme pelkää interventiota, mutta taloudelliselta kannalta se saattaa tehdä tyhjäksi rauhanomaisen taloudellisen jälleenrakennusohjelman; 5) Selvitettävä, että kapitalististen maitten on mahdotonta järjestää talouttaan ilman, että Neuvosto-Venäjä osallistuu kansainväliseen talouselämään; 6) Käytettävä hyväksi kapitalististen valtioitten välisiä sisäisiä ristiriitoja; 7) Kehitettävä ajatusta Venäjän mukaantulosta yleismaailmalliseen järjestöön yleisen rauhan lujittamiseksi; 8) Annettava ymmärtää, että konferenssin epäonnistuminen tai luopuminen sopimuksesta Neuvosto-Venäjän kanssa saattavat merkitä pikaista yleistä sotaa".

Neuvosto-Venäjän kansainvälinen asema oli Genovan konferenssiin mennessä käynyt jo vankaksi. Euroopan kapitalistiset maat osoittivat yhä suurempaa mielenkiintoa taloudellisten ja kauppayhteyksien solmimiseen sen kanssa.

13. syyskuuta 1921 VKP(b):n keskuskomitean po-

liittinen toimikunta käsitteli Entente-valtojen esille ottamaa kysymystä Venäjän veloista toisille valtioille. Tämän käsittelyn tuloksen ulkoasiain kansankomissariaatti esitti 28. lokakuuta 1921 Ison-Britannian, Ranskan, Italian, Japanin ja USA:n hallituksille osoittamassaan nootissa. Siinä neuvostohallitus ehdotti pidettäväksi kansainvälinen taloudellinen konferenssi sillä edellytyksellä, että kapitalistiset valtiot tunnustavat sosialistisen omistusjärjestelmän ja Neuvosto-Venäjän tasavertaisen osallistumisen tähän konferenssiin. Neuvostohallitus puolestaan suostui ottamaan tililleen tsaarin hallituksen ennen vuotta 1914 tekemät valtiolliset lainat, jos sille suotaisiin edulliset ehdot, jotka takaisivat käytännön mahdollisuudet täyttää nämä velvoitteet. Mitä tulee kiistakysymyksiin ja keskinäisiin vaatimuksiin, oli molempien osapuolten suostuttava tasavertaisiin myönnytyksiin. Nämä neuvostotasavallan ehdotukset avasivat kapitalistisille maille laajat mahdollisuudet elvyttää taloudelliset suhteet Venäjään.

Tähän noottiin vastasi ensimmäisenä Englannin hallitus. 24. joulukuuta 1921 se ilmaisi Lontoossa toimivan Neuvosto-Venäjän edustajan L. B. Krasinin välityksellä suostuvansa neuvotteluihin Neuvosto-Venäjän tunnustamisesta de jure ja taloudellisen ja rahallisen avun antamisesta sille. Tällöin Englanti asetti ehdoksi kaikkien tsaarin ja väliaikaisen hallituksen finanssillisten velvoitteiden tunnustamisen, samoin sen, että ulkomaitten hallituksille ja yksityisille henkilöille oli täysin korvattava kaikki menetykset, joita nämä olivat kärsineet neuvostohallitusten asetusten vuoksi. Lenin havaitsi, ettei englantilaisten ehtoja mitenkään voitu hyväksyä. Hän kehotti ulkoasiain kansankomissariaattia vastaamaan heille, että neuvostohallitus on valmis käsittelemään vaatimuksia ja velkoja koskevaa kysymystä konferenssin kuluessa.

5. tammikuuta 1922 pidettiin VKP(b):n keskuskomitean poliittisen toimikunnan istunto, jossa perustettiin ulkoasiain kansankomissariaatin konferenssia valmisteleva komissio, jota johti Tšitšerin; siihen

kuuluivat lisäksi M. M. Litvinov, A. M. Ležava, N. N. Krestinski, G. J. Sokolnikov, A. A. Joffe. Eri aikoina siihen tulivat vielä mukaan L. B. Krasin, G. M. Križanovski, S. S. Piljavski ym. Komission tehtäväksi annettiin suunnitella paitsi poliittisia ohjeita myös teknisiä kysymyksiä, mm. yhteydenpitokeinoista Moskovaan. Konferenssia valmisteltaessa Lenin tapasi useita kertoja miltei kaikki valtuuskunnan jäsenet, tutustui heidän puheittensa teksteihin ja antoi neuvoja. Hänelle lähetettiin säännöllisesti selostuksia valmistelukomitean työstä.

Tšitšerin muisteli myöhemmin, että talvella 1921—1922 Lenin asui pitkän aikaa Moskovan ulkopuolella, mutta oli Genovan konferenssia koskevissa kysymyksissä tiiviisti yhteydessä valtuuskunnan jäseniin viitoittaen neuvostovallan periaatepohjan. VKP(b):n keskuskomitean poliittisen toimikunnan jäsenille sekä Tšitšerinille, Litvinoville ja Krasinille osoittamissaan kirjeissä Lenin asetti neuvostovaltuuskunnalle seuraavat tehtävät: on solmittava kauppayhteydet kapitalistisiin maihin; saatava luottoja edullisin ehdoin korvauksena eräistä myönnytyksistä; pyrittävä neuvostohallituksen juridiseen tunnustamiseen.

Valmistelukomissio ryhtyi työhön 7. tammikuuta 1922. Se piti kaikkiaan 22 istuntoa ja veti työhön mukaan kaikki asiasta kiinnostuneet kansankomissariaatit ja Gosplanin alaiset virastot. Kuten Tšitšerin VKP(b):n keskuskomitealle 20. helmikuuta osoittamassaan kirjeessä totesi, komission toiminta keskittyi pääasiassa kolmea aluetta edustavien kysymysten käsittelyyn: suunnitelmiin talouden elvyttämisestä kaikilla aloilla; toimilupasuunnitelmaan, yleisen kuvan selvittelyyn ja konkreettisten suunnitelmien laadintaan; kysymyksiin lainojen maksun takaamisesta, vastavaatimuksiin intervention ja kansalaissodan aiheuttamien menetysten johdosta. Näiden kysymysten[1] kohdalla komissio kuuli kansanko-

[1] 7. tammikuuta käsiteltiin esim. kysymyksiä: 1) neuvostohallituksen alustavat myönnytykset; 2) vaatimukset neu-

missariaattien edustajien, spesialistien ja eksperttien selostuksia.

Lisäksi komissio keräsi aineistoja Euroopan ja Amerikan maiden diplomatian yleisestä historiasta, Versaillesin ja muista sopimuksista sekä niitä seuranneista suurvaltojen välisistä sopimuksista. Koko työn ulkoasiain kansankomissariaatti ja Gosplan suorittivat "maksimaalisella nopeudella ja — Tšitšerinin sanojen mukaan — kokonaisia johtopäätöksin varustettuja materiaalikasoja saapui Gosplaniin, joka yhdisti tämän työn".

Lenin syventyi perin pohjin kaikkiin valtuuskunnan konferenssimatkan valmisteluihin liittyviin kysymyksiin aina pienimpiä yksityiskohtia myöten. 16. tammikuuta hän kirjoitti kaksi kirjettä VKP(b):n keskuskomitean poliittisen toimikunnan jäsenille. Toisessa niistä Lenin toteaa valtuuskunnan kokoonpanoa koskevien ehdotusten ohella: "Eikö olisi ryhdyttävä pelkästään henkilökohtaisiin (ilman mitään papereita) neuvotteluihin Berliinissä ja Moskovassa saksalaisten kanssa meidän ja heidän välisestä k o n t a k t i s t a Genovassa? ... Eikö voitaisi samalla ehdottaa salaisesti k a i k i l l e täysivaltaisille

---

vostohallituksen poliittisesta tunnustamisesta; 3) kansainvälinen yhtymä ja osallistuminen sopimuksiin; 4) meidän takeemme ja mitkä nimenomaan; 5) neuvostohallituksen luoton summa ja muoto; 6) tekniset kysymykset. 9. tammikuuta käsiteltiin: N. N. Krestinskille annettavia ohjeita siitä, että tämä ryhtyisi Berliinissä diplomaattiseen toimintaan yksityisten taloudellisten sopimusten solmimiseksi Saksan kanssa, sekä ohjeita Ranskan kanssa käytävistä neuvotteluista. 14. tammikuuta kuultiin I. A. Teodorovitšin selostus aineistojen käsittelystä maatalouden kansankomissariaatissa ym. 23. tammikuuta kuultiin P. A. Bogdanovin selostus yleisvenäläisen kansantalousneuvoston työstä. Komissio päätti vetää mukaan työhön asiantuntijoiksi N. I. Jordanskin, J. S. Vargan, J. Kljutsnikovin ym. Vargan tehtäväksi annettiin "tutkimukset valtiollisen vararikon teorioista ja käytännöstä". 26. tammikuuta kuultiin N. N. Ljubimovin selostus valtiovarain kansankomissariaatin Taloudellisen tutkimusinstituutin työstä. 30. tammikuuta käsiteltiin neuvostohallituksen vaatimuksia kansalaissodan ja ulkomaisen intervention vuoksi tuhoutuneesta rautatieliikenteestä jne.

edustajille, että nämä tunnustelisivat maaperää vastaavien hallitusten kohdalla, olisivatko ne halukkaita ryhtymään meidän kanssamme epävirallisiin salaisiin neuvotteluihin Genovan linjan alustavasti viitoittamiseksi?"

Esimerkkinä siitä, miten huolellisesti Lenin suhtautui konferenssiin oli hänen suhtautumisensa Cannesin 6. tammikuuta hyväksyttyyn päätöslauselmaan (siinä esitettiin Ententen vaatimukset tsaarin ja väliaikaisen hallituksen velkojen maksamisesta), joka virallisesti toimitettiin neuvostohallitukselle 13. tammikuuta 1922 Italian pääministerin Bonomin lähettämässä sähkeessä yhdessä Genovan konferenssiin osallistumista koskevan kutsun kanssa. Lenin havaitsi päätöslauselmassa olennaisen eroavuuden ja kirjoitti Tšitšerinille kirjeen, jossa hän pyysi lähettämään virallisen tekstin "... sillä kielellä, jolla te sen saitte" sekä jossakin vaikutusvaltaisessa Entente-lehdessä julkaistun tekstin päätöslauselman I kohdasta, jossa esiintyvät sanat "omistusjärjestelmä" eikä pelkkä "järjestelmä" ... Samalla Lenin antoi Venäjän tietotoimiston ROSTA:n ulkomaan osaston tehtäväksi tarkistaa "olisivatko jossain ulkomaisessa lehdessä esiintyneet sanat 'omistusjärjestelmä' ja jos niin on, voitaisiinko minulle lähettää tämä numero".

Lenin ei suinkaan sattumalta kohdistanut näin suurta huomiota alkutekstiin. Kysymys oli siitä, että ranskalaisessa sanomalehdessä Le Petit Parisienissa oli 8. tammikuuta 1922 julkaistu Cannesin päätöslauselman teksti seuraavasti: "Kansakunnat eivät voi ottaa itselleen oikeutta sanella muille periaatteita, joiden mukaan ne haluavat järjestää oman sisäisen talouselämänsä ja oman hallintomuotonsa. Jokaisella maalla on tässä suhteessa oikeus valita itselleen se järjestelmä, jota se pitää parhaimpana." Kuitenkin Bonomin sähkeen tekstistä puuttuivat sanat "systeme de propriété" (omistusjärjestelmä). Lenin antoi käsitteelle "omistusjärjestelmä" periaatteellisen merkityksen. Kysymys oli erilaisten yhteiskunnallisten ja talousjärjestelmien olemassaolon oikeuden tun-

nustamisesta. Jos tällainen tunnustus oli tehty, avasi ensimmäinen kohta, jossa olivat sanat "omistusjärjestelmä", tien Neuvosto-Venäjän ja kapitalististen valtioitten välisille neuvotteluille. Cannesin päätöslauselman ensimmäiseen kohtaan Lenin puuttui useita kertoja. Hän vaati, että neuvostoedustajien tuli siteerata tätä kohtaa puheissaan ja lausunnoissaan korostaen sanoja "omistusjärjestelmä" eikä pelkkä "järjestelmä". Lenin totesi sen ytimenä olevan, että sen "tunnustaessaan kahden omistusjärjestelmän tasavertaisuuden (kapitalistisen eli yksityisomistuksen ja toistaiseksi vasta VSFNT:ssä hyväksytyn kommunistisen) on pakko tällä tavoin tunnustaa vaikka välillisestikin ensin mainitun omistusjärjestelmän vararikko, väistämättömyys solmia sopimus jälkimmäisen kanssa vertaisenaan". Muilla Cannesin päätöslauselman kohdilla Lenin totesi olevan vain epäolennaisen osan, koska ne "ovat ristiriidassa tämän kanssa ja siten tuomitsevat itsensä elinkelvottomiksi".

Lenin uhrasi paljon aikaa kysymyksille, jotka koskivat neuvostovaltuuskunnan Genovan konferenssin ohjelman ja sen toteutuslinjan valmistelua. "Me laadimme keskuskomiteassa varsin yksityiskohtaiset ohjeet diplomaateillemme Genovaan. Me laadimme näitä ohjeita erittäin pitkään ja käsittelimme niitä useita kertoja yhä uudelleen", Lenin totesi VKP(b):n XI edustajakokouksessa. 22. tammikuuta kaikille VKP(b):n keskuskomitean poliittisen toimikunnan jäsenille osoittamassaan kirjeessä Lenin ehdotti seuraavien alustavien ohjeitten antamista neuvostovaltuuskunnalle: "(a) me emme missään tapauksessa tunnusta mitään velkoja, paitsi Tšitšerinin lupaamia[1]; ja nämäkin velat me tunnustamme v a i n sillä ehdolla, että meidän vastavaatimuksemme

[1] Tässä viitataan VSFNT:n hallituksen Ison-Britannian, Ranskan, Italian, Japanin ja USA:n hallituksille 28. lokakuuta 1921 osoittamaan noottiin (kts. Neuvostoliiton ulkopoliittisia asiakirjoja, osa IV, ss. 445—448; Leninin huomautukset noottiluonnokseen: Kootut teokset, osa 44, ss. 185—188).

kattavat ne; (b) takuut annamme (jos meille annetaan laina), vain pohjoiset metsät yms.; (c) tulkitsemme Bonomin ehtojen 1 § äärimmäisen väljästi . . ."

Erityisesti Lenin kiinnitti huomiota valtuuskunnan ohjelman taloudellisen ja poliittisen osan teoreettiseen perusteluun, taktisiin kysymyksiin sekä neuvostovaltion interventioon ja saartoon osallistuneille maille esitettävien vaatimusten määrittelyyn. 1. helmikuuta Lenin kirjoitti ohjeluonnoksen Genovan valtuuskunnan varapuheenjohtajalle ja kaikille jäsenille.

Tässä asiakirja hieman lyhennettynä:

"Ehdotan vahvistettavaksi seuraavat ohjeet Genovan valtuuskunnan varapuheenjohtajalle ja kaikille jäsenille:

1. Kaikkien valtuuskunnan jäsenten tulee valmistautua yleensä kaikkiin poliittisiin ja finanssikysymyksiin, joita on ja tulee esille konferenssissa. Lisäksi jokaisen valtuuskunnan jäsenen tulee erityisesti, äärimmäisen tarkoin ja perin juurin valmistautua yhteen tärkeimmistä diplomaattisista ja yhteen tärkeimmistä finanssikysymyksistä. Tšitšerinin ja Litvinovin tehtäväksi annetaan jakaa tällaiset kysymykset kaikkien valtuuskunnan jäsenten kesken.

2. Jokaisen valtuuskunnan jäsenen tulee valmistaa 22. 2. (keskuskomitean poliittisen toimikunnan kanssa) pidettävään istuntoon mahdollisimman lyhyt (korkeintaan 2–3 liuskaa sähketyylillä) konsepti oman ohjelmansa kaikkia tärkeimpiä niin diplomaattisia kuin finanssikysymyksiäkin koskevista käsityksistä ja politiikasta.

3. Tšitšerinin ja Litvinovin vastuulla tulee hyvissä ajoin koota ja jakaa valtuuskunnan jäsenille kaikki kyseinen, eri kielillä julkaistu kirjallisuus, samoin myös systemaattinen asiakirjakokoelma venäjäksi.

4. Ottaen huomioon finanssikysymysten erityisen tärkeyden ja vaikeuden tulee Tšitšerinin ja Litvinovin laatia valtionvarain kansankomissariaatin, Gosplanin ja A. D. Tsjurupan kanssa tehdyn sopimuksen mukaan luettelo finanssieksperteistä ja

suunnitelma työnjaosta näiden kanssa; aikaa — 1 viikko.

5. Kaikkien valtuuskunnan jäsenten tulee erinomaisesti tuntea Keynesin kirja ("Rauhan taloudelliset seuraukset") ja vastaavat porvarilliset ja porvarillis-pasifistiset kirjat ja osia kirjoista (Lansing vuoden 1918 sodan ja rauhan "imperialistisesta" luonteesta jne.). On valmistauduttava näin: Esitettävä puheissa ja lausunnoissa lyhyesti kommunistinen käsityskanta esittämällä tämä selostus siten, että minä, vaikka olenkin kommunisti, vaikka minulla on sellaiset ja sellaiset kommunistiset käsitykset, en halua kuitenkaan kyseiselle kuulijakunnalle siteerata kommunisteja ja otettava kysymys esille välttämättömyydestä mitätöidä kaikki velat porvarilliselta kannalta katsoen.

6. Koko meidän edustajiemme konferenssissa pidettävien puheitten ja lausuntojen summa on etukäteen laskettava niin että sujuipa konferenssi miten tahansa ja olipa sen lopputulos millainen tahansa (siinäkin tapauksessa, että se ajautuu karille lyhyessä ajassa, minkä me tietenkin pyrimme estämään) lopputuloksena olisi lyhyt, mutta selkeä yhteenveto kommunististen käsitysten kokonaisuudesta (kansainvälisiä suhteita ja taloutta koskevien kysymysten kohdalla) ja yksityiskohtainen yhteenveto imperialistisen maailman (sekä maailman että rauhan) sovittamattomia ristiriitoja koskevista porvarillisista ja porvarillis-pasifistisista käsityksistä."

Samassa asiakirjassa hän hahmottaa neuvostovaltuuskunnan hyökkäysohjelman konferenssin kapitalististen osanottajamaiden valtuuskuntia vastaan.

Hän kirjoittaa edelleen:

"9. Cannesin ehtojen 1 §:ää meidän edustajiemme tulee siteerata puheissa ja lausunnoissa erityisen useasti, sitä paitsi ensiksikin siteerata sitä Le Petit Parisienin esittämässä muodossa, siis käyttäen sanoja 'omistusjärjestelmä' eikä pelkkä 'järjestelmä': toiseksi, tulkita nämä sanat ja tämä § mahdollisimman väljällä tavalla, nimenomaan siten *kuin* siihen sisältyisi tunnustus siitä, että kapitalistinen omistus-

järjestelmä tulee väistämättä vaihtumaan kommunistiseksi omistusjärjestelmäksi ja kuin ainoana kiistakysymyksenä meidän välillämme olisi nyt kysymys tämän vaihtumisen ajankohdasta ja menetelmästä, ts. vuosien 1917—1920 venäläisen metodin mukaan vai käyttämällä Lloyd Georgen 'typistetyn vallankumouksen' metodia irlantilaista mallia 1921 tai egyptiläistä vuoden 1922 mallia."[1]

Kaikissa Leninin neuvostovaltuuskunnalle antamissa ohjeissa on pääajatuksena se, että Genovassa on pohdittava kapitalististen maitten kanssa käytävän kaupan poliittisia ehtoja ja pyrittävä tiettyyn hyötyyn neuvostovaltion hyväksi. Lenin korosti, että Genovassa neuvostovaltuuskunnan tuli osoittaa olevansa hyvä kauppias ja herättää liikemaailman luottamus Neuvostoliittoa kohtaan, saada se vakuuttuneeksi siitä, että Neuvosto-Venäjän kanssa voi käydä kauppaa. Saman ajatuksen esitti myös Tšitšerin omassa suunnitelmassaan — Genovan konferenssin toimintaluonnoksessa. "Siksi meille on edullista, että Genovan konferenssissa olisi esillä vähemmän konfliktiaineistoa", hän totesi.

"Englannin ministerit sanovat kaiken aikaa: luokaa luottamus ja me tulemme asioimaan teidän kanssanne... Jos konferenssi päin vastoin osoittaa meidän olevan mahdotonta päästä sopimukseen muun maailman kanssa ja että meidän kanssamme on mahdotonta asioida, se riistää meiltä lainat ja toimiluvan hakijat." Edelleen Tšitšerin esitti päätelmän: "Meidän päälinjamme on: me pidämme kiinni maailmankatsomuksestamme (mainitsemme siitä lyhyesti puheessa), te säilytätte oman maailmankatsomuksenne ja kumpikin niistä jää tässä tapauksessa syrjään, sillä me tapaamme toisemme kuin kauppiaat. Mutta tätä päälinjaa kohtaan me herätämme maailmanlaajuista tribuunia käyttäessämme myötä-

---

[1] Lenin tarkoittaa Lloyd Georgen 20-luvun alussa johtaman Englannin hallituksen myönnytyspolitiikkaa, jonka päämääränä oli tukahduttaa Irlannin ja Egyptin kansalliset vapausliikkeet.

tuntoa laajoissa porvarillisissa ja työläisjoukoissa, jotka kärsivät tuhoista, esittämällä loistavia suunnitelmia maailman taloudellisesta elvyttämisestä vallitsevan järjestelmän puitteissa . . ."

6. helmikuuta Lenin laati vielä täydennykset VKP(b):n keskuskomitean Genovan konferenssiin osallistuvalle valtuuskunnalle osoitettuihin ohjeisiin, jotka poliittinen toimikunta oli hyväksynyt 8. helmikuuta 1922. Näissä täydennyksissä hän esitti summittaisen luettelon valtuuskunnan työohjelman pääkohdista: "(1) kaikkien velkojen mitätöiminen; (2) "irlantilaisen" ratkaisun soveltaminen kaikkiin siirtomaihin ja riippuvuussuhteissa oleviin maihin; (3) Versaillesin sopimuksen radikaali tarkistus; (4) lainojen myöntäminen edullisin ehdoin sodasta kaikkein pahiten kärsineille maille . . . (6) eräiden maiden sopimus toimenpiteistä kamppailtaessa inflaatiota ja rahan arvon alenemista vastaan . . . (7) eri maitten sopimus toimenpiteistä taisteltaessa polttoainepulaa vastaan ja toimenpiteistä energialähteitten käyttämiseksi mahdollisimman rationaalisesti ja taloudellisesti yhtenäisen suunnitelmallisen sähköistämisen pohjalla; (8) sama suhteessa kaikkein ajankohtaisimpiin kansainvälisen liikenteen uudelleenjärjestelyä ja parantamista koskeviin toimenpiteisiin ajateltaessa mahdollisuutta toimittaa raaka-aineita ja elintarvikkeita. Jne."

Valtuuskunnan työohjelmaa laadittaessa Lenin kehitteli ajatusta kommunistisen puolueen suhtautumisesta porvarilliseen pasifismiin, ajatusta, jonka hän oli esittänyt jo ensimmäisen maailmansodan aikana. Hän vaati, että neuvostovaltuuskunta esittäisi "laajan pasifististen ohjelman". Genovan konferenssiin osallistuvan neuvostovaltuuskunnan tehtäviä koskevan VKP(b):n päätöksen luonnoksessa Lenin selvitti, että "yksi tärkeimpiä, jollei peräti meidän tärkein poliittinen tehtävämme Genovassa" on saada esiin porvarillisen leirin pasifistinen siipi ja tehdä kaikki mahdollinen sen voimistamiseksi. Hän korosti toistuvasti, että kommunistisen puolueen ulkopoliittinen ohjelma ja strategia eroaa periaatteessa porvarilli-

sesta pasifismista. Lenin piti kiinni siitä, että oli välttämätöntä tukea niitä kapitalististen maitten piirejä ja aineksia, jotka haluavat rauhan säilyvän ja solmia kauppayhteydet Neuvosto-Venäjään, ja asetti tehtäväksi päästä paitsi kaupalliseen myös poliittiseen sopimukseen porvarillisen leirin pasifistisen osan kanssa. Leninille 10. maaliskuuta 1922 osoittamassaan kirjeessä Tšitšerin piti lähtökohtana omaa käsitystään valtuuskunnan ulkopoliittisesta ohjelmasta. Lenin perehtyi huolellisesti kirjeeseen ja erotti siitä 13 kohtaa: 1) siirtomaakansojen saaminen täyden tasavertaisuuden pohjalle; 2) työläisjärjestöjen osallistuminen kansainvälisiin neuvotteluihin; 3) periaate kansainvälisten järjestöjen puuttumattomuudesta kansojen asioihin; 4) yleismaailmallisen kongressin koollekutsuminen ratkaisemaan tärkeimpiä kansainvälisiä ongelmia; 5) välitystuomioistuimen perustaminen ratkaisemaan kiistakysymyksiä siten, että porvarillisista ja kommunistisista maista saapuu sama määrä edustajia; 6) yleinen aseistariisunta; 7) joukkotuhovälineitten kieltäminen; 8) teknisten komissioitten yleismaailmallisen kongressin perustaminen toteuttamaan taloudellista elvytysohjelmaa; 9) heikkojen valtioitten avustus; 10) valtaväylän rakentaminen linjalle Lontoo—Moskova—Peking; 11) luonnos laivaston tasapuolisesta jaosta; 12) lainat heikentyneille maille; 13) jälleenrakennusohjelman toteuttamiseen tarvittavien tavaroitten suunnitelmallinen yleismaailmallinen jako.

Näihin 13 kohtaan Lenin lisäsi vielä kaksi:

(§ 14) *kaikkien* sotavelkojen mitätöinti ja (§ 15) Versaillesin ja *kaikkien* sotilaallisten sopimusten *tarkistus* (meidän 13. § pohjalla). Leninin ehdottamalla 14. §:llä oli suuri käytännön merkitys sekä Genovassa että kaikissa seuraavissa "velkoja ja luottoja" koskeneissa konferensseissa.

Tšitšerin otti kaikki ohjelman kohdat ensimmäisen, Genovan konferenssin täysistunnossa pitämänsä puheen pohjaksi.

Palauttaessaan Tšitšerinille kirjeen alleviivattuaan siitä 13 kohtaa Lenin kirjoitti: "Tov. Tšitšerin! Olen

lukenut kirjeenne 10/III päivältä. Minusta tuntuu, että pasifistisen ohjelman Te olette itse esittänyt tässä kirjeessä erinomaisesti. Koko taito on siinä, että se ja meidän kauppatarjouksemme esitetään selkeästi ja kuuluvasti *ennen* kariutumista (jos "ne" johtavat pikaiseen hajoamiseen)". Luultavasti Lenin ei ollut varma siitä, että konferenssia ei ajettaisi karille ennen kuin meidän valtuuskuntamme onnistuu julkistamaan ohjelmansa. Edelleen hän korosti: "Kaikkialla 'pieni' varaus: meillä, kommunisteilla, tosin on *oma* kommunistinen ohjelma (III internationaali), *mutta* siitä huolimatta me pidämme kuitenkin velvollisuutenamme *kauppiaina tukea* (olkoon mahdollisuus 1/10 000) *pasifisteja toisessa* ts. porvarillisessa leirissä nähden siinä II ja II $^1/_2$ internationaalin)". Asettuen kannattamaan edellä esitettyä Tšitšerinin "pasifistista ohjelmaa" Lenin totesi, että "meille epäedulliseen kauppaan me emme ryhdy".

Kun keskuskomiteassa käsiteltiin luonnosta puheesta, joka Tšitšerinin oli määrä pitää konferenssin avajaisissa Lenin varoitti käyttämästä liian poikkeavia määritelmiä ja "pelottavia sanoja". Hän korosti, että neuvostovaltuuskunnan puheitten perustana tulee Genovassa olla "kaupallinen" periaate "*sopimuspohjalla*", sillä "esiintyessämme *täällä* kauppiaina *me emme voi* käyttää *täällä* muuta periaatetta kuin kaupallista."

Lenin kohdisti Tšitšerinin huomion siihen, että puheessa käytetyt määritelmät olisivat rauhallisia ja edistäisivät sopimukseen pääsyä Genovassa ja neuvostohallituksen tunnustamista de jure. Suuren merkityksen Lenin antoi neuvostovaltuuskunnan asiantuntijoitten valinnalle. Hänen ohjeittensa mukaisesti ulkoasiain kansankomissariaatti kutsui asiantuntijoina työhön sellaiset tunnetut talousalan tiedemiehet kuin N. N. Ljubimovin, A. M. Smirnovin, I. A. Trachtenbergin, juristit I. A. Blinovin, J. Kljutšnikovin, yleisvenäläisen kansantalousneuvoston puhemiehistön jäsenen A. N. Dolgovin, sotilasasiantuntijan J. A. Berensin jne.

Valtuuskunnan jäsenten ja asiantuntijoiden käsiteltäväksi esitettiin paljon taloudellisia teemoja. Tärkeimmät niistä olivat:

1) Venäjän eristynyt asema ja yleismaailmallinen tuho (A. M. Ležava); 2) Luotot ja lainat Venäjälle (A. A. Joffe); 3) toimiluvat (M. M. Litvinov); 4) maatalouden elvyttäminen (G. V. Tšitšerin; 5) rahan käyttö, valuutta, emissiopankit; 6) velkojemme tunnustaminen; 7) Venäjän juridinen järjestelmä ja ulkomaalaisten toiminta; 8) öljyteollisuus (L. B. Krasin). Diplomaattisista teemoista mainittakoon: 1) Kaukoitä ja Itä-Kiinan rautatie; 2) lännestä tuotu vastavallankumous; 3) Karjala ja Ahvenanmaan saaret; 4) Versaillesin ja muut vastaavat sopimukset, niiden myöhempi kehittely; 5) Turkin kysymys; 6) Persia, Afganistan ja Keski-Aasia (G. V. Tšitšerin); 7) aseistariisunta, kansainväliset hallinnolliset ja finanssikysymykset; 8) kansainväliset suhteet ja meidän roolimme niiden yhteydessä; 9) poliittisten voimien taistelu Genovan konferenssissa (A. A. Joffe); 10) Venäjä ja reunavaltiot.

Lenin tutki, korjasi ja täydensi esitetyt selosteet. Monissa niistä on säilynyt hänen huomautuksiaan.

6. helmikuuta Lenin kohdisti poliittisen toimikunnan jäsenten huomion siihen, että neuvostolehdistön tuli laajalti valottaa Genovan konferenssia. Hänen huomautustensa johdosta valmistelukomissio suunnitteli lehdissä julkaistaviksi seuraavia kysymyksiä koskevat artikkelit: 1. Venäjän teollisuuden pitkän tähtäyksen kehityssuunnitelma lähivuosiksi; 2. muodot, joilla ulkomainen pääoma voi osallistua VSFNT:n teollisuuteen; 3. hiiliteollisuus; 4. Genovan konferenssi ja meriliikenne; 5. finanssikysymykset kansainvälisen konferenssin ohjelmassa ym. Tšitšerinille 8. maaliskuuta 1922 osoittamassaan kirjeessä Lenin määritteli niitten artikkelien luonteen, joita valmisteltiin julkaistaviksi englantilaisissa lehdissä. "Nimenomaan nyt, kun kasvaa voimakkaasti uhka, että ranskalaiset ajavat Genovan karille, on meidän artikkeleistamme tehtävä taistelujulistus, t.s. täysin

selkeä suunnitelma Venäjän jälleenrakentamisesta epäkapitalistisella pohjalla . . ."

Poliittisen toimikunnan 8. maaliskuuta tekemällä päätöksellä irrotettiin vastuulliset henkilöt toimittamaan artikkelit, jotka lähetettiin englantilaiseen sanomalehteen Manchester Guardianiin. Näillä artikkeleilla oli suuri merkitys, koska ne auttoivat paljastamaan Neuvosto-Venäjän viholliset, jotka syyttivät bolševikkeja siitä, että nämä eivät muka lainkaan ajattele talouselämän elvyttämistä, vaan etsivät vain "tribuunia kommunistiselle propagandalle".

Neuvosto-Venäjän asemien lujittumiselle konferenssissa oli suuri merkitys neuvostotasavaltojen päätöksellä yhtenäisestä edustuksesta Genovassa.

22. helmikuuta 1922 Moskovassa allekirjoitettiin sopimus siitä, että VSFNT:n hallitus edustaa ja puolustaa Genovan konferenssissa liittotasavaltojen — Azerbaidžanin, Armenian, Buharan, Gruusian, Horezmin, Kaukoidän tasavallan, Ukrainan ja Valkovenäjän — etuja. Yleisvenäläisen toimeenpanevan keskuskomitean puheenjohtaja M. I. Kalinin allekirjoitti julkilausuman, jossa sanottiin: "Venäjän tasavallan hallitus ryhtyy kaikkiin toimenpiteisiin, jotta kaikkien siihen veljellisin ja liittolaissitein liittyneiden valtioitten etuja puolustettaisiin konferenssissa asianmukaisessa määrin. Se tulee valppaasti seuraamaan, että Venäjän tasavallan Venäjää ja sen liittolaisia yleiseurooppalaisessa konferenssissa edustamaan valtuuttama valtuuskunta tulee siinä suojelemaan niiden etuja ja tinkimättä tiedottamaan liitto- ja veljestasavaltojen hallituksille konferenssin työn kulusta."

Näin luotiin neuvostotasavaltojen yhtenäinen diplomaattinen rintama, joka entisestään lujitti neuvostovaltion poliittista ja kansainvälisoikeudellista asemaa.

23. maaliskuuta, valtuuskunnan Genovaan lähdön aattona VKP(b):n keskuskomitean poliittinen toimikunta käsitteli kysymystä neuvostovaltuuskunnan valmiudesta konferenssiin ja päätti tehdä valtuuskunnan toimintaohjeisiin eräitä muutoksia. Päätök-

sessä sanottiin, että keskuskomitea pitää lähtökohtana sitä, että periaatekysymykset on ratkaistu jo Moskovassa ja että valtuuskunnan puheenjohtajan tulee täysin noudattaa näitä päätöksiä. Siinä tapauksessa että esiin nousee ennalta odottamattomia periaatekysymyksiä, joiden kohdalla saattaa olla tarpeen uusi ratkaisu, puheenjohtajan tulee mahdollisuuden mukaan asettaa nämä kysymykset valtuuskunnan diplomaattisen osan harkittavaksi ja ilmoittaa kaikista mielipiteistä ja ehdotuksista keskuskomitean poliittiselle toimikunnalle. Leninin ohje neuvostodiplomatian saattamisesta puolueen keskuskomitean alaiseksi oli tarkoin määritelty sanamuodolla, jonka ydin oli siinä, että ilman keskuskomitean sähkeitse välitettyä erityissuostumusta sopimuksia ei saanut solmia. Päätös antoi valtuuskunnan puheenjohtajalle oikeuden asettaa kysymyksiä joko valtuuskunnan toimikunnan[1] tai koko valtuuskunnan käsiteltäväksi, jos tämä oli välttämätöntä, sitäpaitsi puheenjohtajalla oli oikeus periaateratkaisuihin poikkeuksetta kaikissa kysymyksissä. Erimielisyyksien sattuessa valtuuskunnan muiden jäsenten kanssa puheenjohtajalla oli oikeus välittömästi toteuttaa päätöksensä tiedottamalla tästä keskuskomitealle ja esittämällä kaikkien kiistakysymystä koskevien mielipiteitten täsmällinen sanamuoto.

27. maaliskuuta 1922 Tšitšerinin johtama neuvostovaltuuskunta lähti Moskovasta kohti Genovaa.

Ennen lähtöään Tšitšerin antoi Pravdan ja Izvestijan edustajille haastattelun, jossa hän korosti, että neuvostovaltuuskunta tulee puolustamaan konferenssissa neuvostojärjestelmän ja Venäjän valtion suvereenien oikeuksien koskemattomuutta, ja niitä neuvostovallan taloudellisia perusteita, joista perääntyminen uhkaisi orjuuttaa Venäjän työtätekevät joukot.

Neuvostovaltuuskunnan matkareitti kulki Baltian

---

[1] Valtuuskunnan toimikuntaan kuuluivat G. V. Tšitšerin (puheenjohtaja), M. M. Litvinov, L. B. Krasin, H. G. Rakovski, A. A. Joffe, V. V. Vorovski, J. E. Rudzutak.

maiden, Saksan, Itävallan ja Triesten kautta. 29—30. maaliskuuta neuvostovaltuuskunta järjesti Riiassa VSFNT:n, Latvian, Puolan ja Eestin edustajien konferenssin. Riian konferenssin osanottajat tunnustivat suotavaksi näiden valtioitten yhteistoiminnan Genovan konferenssissa niissä kysymyksissä, jotka koskivat taloudellisen elämän elvyttämistä, kauppayhteyksien solmimista ja rauhan lujittamista Itä-Euroopassa. Konferenssi asettui kannattamaan neuvostohallituksen juridista tunnustamista ja tukemaan aseistuksen rajoittamista kaikissa valtioissa.

Riian konferenssi vahvisti oikeaksi Leninin ohjeen siitä, että on tarkoituksenmukaista järjestää alustavia neuvotteluita erillisten kapitalististen maitten kanssa. Toisaalta konferenssin päätökset horjuttivat Baltian valtioiden yhteisrintamaa, jota Ranska oli rakentanut Neuvosto-Venäjää vastaan. Toisaalta Riian konferenssi kuitenkin osoitti, että huolimatta monien Baltian maiden johtajien pyrkimyksestä sopia ennen Genovan konferenssin alkamista eräistä kysymyksistä VSFNT:n kanssa, Ententen edessä koettu pelko ja näitten maitten taantumuksellisten piirien painostus eivät suoneet heille mahdollisuutta solmia mitään konkreettisia sopimuksia Neuvosto-Venäjän kanssa.

1. huhtikuuta neuvostovaltuuskunta saapui Berliiniin. Samana päivänä oli tapaaminen Saksan ulkoministeriön idän osaston johtajan paroni Malzahnin kanssa. Seuraavana päivänä neuvotteluja jatkettiin hotellissa, jossa Tšitšerin asui. 3. huhtikuuta Tšitšerinin ja Litvinovin ottivat vastaan valtakunnankansleri Joseph Wirth ja ulkoministeri Walter Rathenau.

Saksalaisten kanssa käytyjen neuvottelujen kuluessa sovittiin Neuvosto-Venäjän ja Saksan välisen sopimuksen laatimisesta, sopimuksen, joka edellyttäisi diplomaattisten suhteitten uudistamista ja luopumista keskinäisistä vaatimuksista mm. Neuvosto-Venäjällä suoritetun kansallistamisen yksityishenkilöille aiheuttamien menetysten korvausvaatimuksista sillä ehdolla, että neuvostohallitus torjuu vastaavat muiden hallitusten vaatimukset.

4. huhtikuuta Tšitšerin neuvotteli Malzahnin kanssa aikeenaan käsitellä lopullisesti sopimusluonnosta. Malzahn esitti kuitenkin luonnoksen, jossa vaatimuksia koskeva kohta oli muotoiltu seuraavasti: "Saksa pidättää itselleen oikeuden vaatia korvausta, mutta on kuitenkin valmis luopumaan, jos muut luopuvat." Tämä sanamuoto, joka Malzahnin sanojen mukaan oli Rathenaun hyväksymä, osoitti että Saksa ei ollut halukas luopumaan kansallistamisen aiheuttamista vaatimuksista.

Neuvosto-Venäjää vastaan Saksassa toimi porvarillis-"sosialistinen" rintama, jossa olivat mukana Saksan äärioikeistolaiset ja riippumattomat puolueet. Aivan toisenlainen oli niiden Saksan piirien kanta, jotka pyrkivät laajentamaan kauppasuhteita Neuvosto-Venäjään. Niiden käsityksiä heijastellen sanomalehti Deutsche Tagezeitung kirjoitti: "Jos Saksa ryhtyy välittömiin suhteisiin Venäjän kanssa, se tulee tuntemaan itsensä Genovan konferenssissa paljon vapaammaksi." Lehti korosti, että "voimakkaan itsenäisen Venäjän olemassaolo vastaa Saksan elintärkeimpiä etuja tulevaisuudessa".

Vaikka Berliinissä ei päästykään mihinkään sopimukseen, osapuolet sopivat kaikesta huolimatta siitä, että ne tulevat ottamaan Genovassa yhteyttä toisiinsa, "informoimaan ja tukemaan toisiaan".

Näin siis ensimmäiset Rapallon sopimusta koskevat neuvottelut pidettiin ennen Genovan konferenssin alkamista. 6. huhtikuuta kello 12 maissa neuvostovaltuuskunta saapui Genovaan. Se asettui Santa-Margheritan kylpyläseudulle (Rapallon esikaupunkiin, joka sijaitsi noin 30 km päässä Genovasta) hotelli Palazzo Imperialeen.

GENOVAN KONFERENSSISSA

10. huhtikuuta 1922 kello 15.05 San Giorgion palatsissa pidetyssä juhlatilaisuudessa, 29 (Englannin dominiot mukaanluettuina 34) maan edustajien läsnäollessa avattiin Genovan konferenssi.

Italian pääministeri Luigi Facta esitti avauspu-

heen ja Italian kuninkaan tervehdyssähkeen luettuaan toivotti menestystä konferenssin työlle. Lloyd Georgen ehdotuksesta Facta valittiin konferenssin puheenjohtajaksi. Toisena puhui Lloyd George, sitten Ranskan ulkoministeri Louis Barthou, Belgian pääministeri Tenis, japanilainen varakreivi Isii ja Saksan kansleri Joseph Wirth.

Viimein koitti myös Tšitšerinin puheenvuoro. Kaikki olivat kärsimättömästi odottaneet tätä hetkeä. Konferenssin osanottajat Ljubimov ja Ehrlich ovat muistelmissaan kuvanneet seuraavasti tätä Tšitšerinin puhetta: "Puheenjohtajana toiminut Facta nousee ja ilmoittaa: 'Puheenvuoro on Venäjän sosialistisen federatiivisen neuvostotasavallan ensimmäisellä edustajalla, ulkoasiain kansankomissaarilla Georgi Tšitšerinillä.' Salissa vallitsi hiljaisuus.

Kaikki käänsivät katseensa Tšitšerinin vaatimattomaan hahmoon hänen seistessään odottaen muutamia sekunteja. Hän aloitti puheen ranskan kielellä, jota hän hallitsi täydellisesti.[1]

Tšitšerin puhui rauhallisesti, ei erityisen kovaa, sointuvalla äänellä, jonka kuulivat kaikki salissa olleet. Puhe kesti yli 20 minuuttia ja noudatti leniniläisen ohjelman tärkeimpien periaatteellisten määritelmien henkeä.

Rauhallinen taloudellinen rinnakkainolo kahden omistusjärjestelmän — kapitalistisen ja sosialistisen — välillä.

— Molempien omistusjärjestelmien tasavertaisuus.

— Yleinen, kaikkia valtioita koskeva aseistuksen supistaminen.

— Suunnitelma Neuvosto-Venäjän yleisestä taloudellisesta jälleenrakentamisesta mukana ulkomainen pääoma luonnonrikkauksia hyväksikäytettäessä, siten, että VSFNT:n suvereniteetti täysin säilyy.

---

[1] Kun ranskankielinen puhe oli päättynyt, Tšitšerin toisti sen englanniksi, jotta Lloyd George ja muut englantia puhuvat edustajat saattoivat kuulla välittömästi hänen esittämänään sen, minkä hän oli sanonut ranskaksi.

– Maailmankongressin koollekutsuminen yleisen rauhan vakiinnuttamiseksi, mukaan työläisjärjestöt.
– Maailman liikenneväylien kansainvälistäminen.
– Kultavarojen uudelleenjako kaikkien maitten kesken.
– Teollisuustuotannon, polttoaineen ja kaupallisen toiminnan suunnitelmallinen jako.

Puheensa päätteeksi Tšitšerin totesi Neuvosto-Venäjän olevan valmis "tukemaan kaikkia yrityksiä, jotka tähtäävät vaikkapa vain palliatiiviseen maailmantalouden parantamiseen ja uusien sotien uhkan poistamiseen".

Läsnäolijat kuuntelivat Tšitšerinin puhetta erittäin tarkkaavasti, kunnioittavasti ja suopeasti täyden hiljaisuuden vallitessa. Tšitšerin puhui vapaasti, vain harvoin hän vilkaisi edessään pöydällä oleviin papereihin.

Italialainen lehtimies Edmont Puluzo kirjoitti: "Porvarillinen maailma lähetti Genovaan etevimmät valtiomiehensä laskelmoiden, että nämä saavat proletariaatin edustajat vaikenemaan. Mutta heti ensimmäisissä mittelöissä punaiset diplomaatit osoittivat etevämmyytensä vastustajaan nähden. Porvaristo tunsi itsensä kilpikonnaksi, jolta oli riistetty panssari."

Tšitšerinin Genovan ensimmäisessä täysistunnossa pitämä puhe herätti laajaa vastakaikua kaikkialla maailmassa. Ensimmäisen kerran kuultiin kansainväliseltä tribuunilta selkeät ja konkreettiset määritelmät Neuvosto-Venäjän kaikkien maiden taloudellista elvytystä ja kehitystä koskevasta ohjelmasta asiallisen yhteistyön, tasavertaisuuden ja keskinäisen edun pohjalla. Julkisuuteen saatettiin Leninin periaatteet kahden talousjärjestelmän rauhallisesta rinnakkainolosta: sekaantumattomuus sisäisiin asioihin, hyökkäämättömyys, täydellinen tasavertaisuus keskinäisissä suhteissa, kaikkien konfliktien ratkaiseminen rauhanomaisin keinoin, taloudellinen yhteistyö, kauppayhteyksien kehitys. Neuvostovaltuuskunnan Genovassa esittämä ohjelma vastasi kaikkien maitten kansojen etuja ja tähtäsi yleisen rau-

han lujittamiseen. Tämän ohjelman vaikutus oli siinä määrin merkittävä, että New York Times otsikoi Genovan konferenssin alkamista selostavan artikkelinsa: "Lenin Genovassa!"

11. ja 12. huhtikuuta Moskovaan lähettämissään selostuksissa konferenssin kulusta Tšitšerin kirjoitti, että "ohjelmapuheessa esitettiin erittäin laajalotteinen pasifistinen ohjelma". Siksi hänen mielestään Barthou oli epäonnistunut puheessaan varsin pahasti, kun hän oli asettunut vastustamaan Neuvosto-Venäjän ehdotusta aseistariisunnasta ja yleisen rauhankongressin koollekutsumisesta. "Kaikesta näkee selvästi, että pasifistinen taktiikka saattaa meidän vastustajamme kuten Ranskan kansallisen blokin tai Englannin oikeistopiirit mitä hankalimpaan asemaan", Tšitšerin totesi. — "Ilmeisesti kaikkien harkitsevimmat heistä ymmärsivät heti, että tämä, heidän hajottava taktiikkansa on heille huomattavasti vuoden 1919 taktiikkaa vaarallisempaa... Keskustelut tavattoman monien ihmisten kanssa, joita joutuu tapaamaan, osoittavat että tämä pasifistinen ohjelma on tehnyt kaikkein voimakkaimman vaikutuksen."

Porvarillinen diplomatia laskelmoi saavansa Neuvosto-Venäjältä Genovassa myönnytyksiä, mutta jo ensimmäisten konferenssipäivien jälkeen sen oli pakko luopua näistä toiveista. Silloin läntiset piirit päättivät koettaa onneaan konferenssin suljetuissa istunnoissa. 14. huhtikuuta illalla englantilainen Wise ja italialainen Jung ilmoittivat Tšitšerinille, että Lloyd George haluaa keskustella hänen kanssaan seuraavana aamuna ja että Ison-Britannian pääministerin mukana ovat Barthou, italialainen Schanzer ja Belgian valtuuskunnan johtaja Tenis. Tämän tapaamisen päämääränä oli Wisen ilmoituksen mukaan löytää pohja sopimukselle. Neuvostoedustajat kutsuttiin suppeaan neuvotteluun Englannin pääministerin Lloyd Georgen asuntoon, Villa Albertisiin. Neuvostovaltuuskunta, jonka muodostivat Tšitšerin, Krasin ja Litvinov, torjuivat jyrkästi länsivaltojen sille jättämät perusteettomat vaatimukset ja esittivät puolestaan vastavaatimuksinaan, että

neuvostovaltiolle korvattaisiin intervention aiheuttamat menetykset, jotka yli kaksinkertaisesti ylittivät vanhan Venäjän velkojen summan.

Lännen liittolaiset kieltäytyivät jyrkästi tunnustamasta Neuvosto-Venäjän vastavaatimuksia. Tapaaminen sai kärjistyneen luonteen. Perustellen perin pohjin ajatuksensa Tšitšerin torjui Lloyd Georgen käsityksen neuvostovaltuuskunnan esittämien vaatimusten perusteettomuudesta. Tšitšerin osoitti Ententen olevan vastuussa siitä suunnattomasta menetyksestä, jonka Neuvosto-Venäjä joutui kokemaan intervention ja kansalaissodan aikana. Hän osoitti, että valkokaartilaiset oli täysin kukistettu ja että vain Ententen rahallinen ja aseellinen apu elvytti heidän sotilaallisen voimansa. Liittolaisvallat pyrkivät kukistamaan vallankumouksen synnyttämän uuden Venäjän ja kärsivät haaksirikon, totesi Tšitšerin. Siten ne vapauttivat uuden Venäjän kaikista Ententen velvoituksista. Tšitšerin torjui myös Entente-valtojen vaatimukset Venäjällä kansallistetun ulkomaisen omaisuuden palauttamisesta. Villa Albertisissa pidetty neuvottelu päättyi siihen, että Lloyd George itse asiassa esitti Ententen nimissä uhkavaatimuksen Neuvosto-Venäjälle.

Konferenssin kulkua tarkoin seurannut Lenin ymmärsi, että luoviminen, johon länsivallat olivat ryhtyneet Genovassa, tähtäsi neuvostovaltuuskunnan vetämiseen mukaan pitkällisiin neuvotteluihin, joiden tuloksena Neuvosto-Venäjän oli määrä suostua liittolaisvaltojen vaatimuksiin. "Kaikki Genovasta saapuva informaatio osoittaa, että me olemme joutumassa petetyiksi", kirjoitti Lenin 19. huhtikuuta Tšitšerinille osoitetussa sähkeluonnoksessa. — "Lloyd George, joka pitää ääntä Ranskaa vastaan, peittää sillä pääpyrkimyksensä — pakottaa meidät maksamaan velat yleensä ja varsinkin entisille omistajille. On aika ryhtyä tämän englantilaisten diplomaattien tavallisen luovintakonstin paljastamiseen."

Saatuaan tiedon konferenssissa vallitsevasta asiain tilasta VKP(b):n keskuskomitean poliittinen toimi-

kunta lähetti 17. huhtikuuta neuvostovaltuuskunnalle ohjeen sopimusehdoista, ohjeen jossa sanottiin, että sotavelat ja sotaa edeltäneitten velkojen korot tulee peittää Neuvosto-Venäjän vastavaatimuksilla; restituutiot (yksityisomaisuuden uudistaminen) torjutaan ehdottomasti; maksimimyönnytyksenä voidaan pitää entisille ulkomaisille omistajille suotavaa etuoikeutta saada muut tasavertaiset ehdot huomioon ottaen vuokralle tai toimilupasuhteeseen entiset tuotantolaitoksensa; tunnustettujen sotaa edeltäneitten velkojen takaisinmaksu alkaa viidentoista vuoden kuluttua (maksimaalinen myönnytys – kymmenen vuotta); neuvostohallitus sitoutuu valvomaan pienhaltijoitten etuja. Ehdottomana edellytyksenä luetelluille myönnytyksille poliittinen toimikunta piti sitä, että neuvostohallitukselle myönnettäisiin heti suuri laina. Poliittisen toimikunnan ohjeessa todettiin näiden ehtojen olevan myönnytysten äärirajan.

20. huhtikuuta 1922 Tšitšerin lähetti Lloyd Georgelle kirjeen, jossa ilmaistiin suostumus tiettyihin myönnytyksiin. Tämä oli se neuvostovaltuuskunnan askel, joka loi pohjan jatkoneuvotteluille. Tässä kirjeessä Tšitšerin ilmoitti, että sillä ehdolla että sotavelat ja kaikkien velkojen korot mitätöidään, saadaan riittävää finanssiapua ja neuvostohallitus tunnustetaan de jure se "olisi valmis palauttamaan entisille omistajille kansallistetun tai takavarikoidun omaisuuden käytön tai siellä, missä tämä osoittautuisi mahdottomaksi, tyydyttämään entisten omistajien oikeutetut vaatimukset joko sopimalla suoraan heidän kanssaan tai tässä konferenssissa käsitellyt ja hyväksytyt".

Leninin arvio Lloyd Georgen ja muiden läntisten johtajien asenteesta, minkä hän oli esittänyt Genovassa olevalle neuvostovaltuuskunnalle osoittamissaan sähkeissä, vahvistui konferenssin kuluessa. Seuraavina päivinä Ison-Britannian valtuuskunta perääntyi jopa sopimuksesta hyväksyä Tšitšerinin 20. huhtikuuta lähettämä kirje jatkoneuvottelujen pohjaksi. Konferenssin puheenjohtajan nimelle 28. huh-

tikuuta osoittamassaan kirjeessä Tšitšerin totesi, että jos länsivallat kieltäytyvät suostumuksestaan pitää 20. huhtikuuta lähetetyn kirjeen kohtia neuvottelujen pohjana, neuvostovaltuuskunta ei pidä itseään sidottuna tähän kirjeeseen ja palaa käsityskantaan, joka on esitetty sen muistiossa 20. huhtikuuta.

Tapaaminen Lloyd Georgen huvilassa ei tuottanut tuloksia ja tätä päätti käyttää hyväkseen Saksan valtuuskunta, joka oli saapunut Genovaan aikeenaan Versaillesin rauhan ehtojen lieventäminen. Ennen Genovaa ei Saksan hallitus ollut tunnetusti ollut halukas allekirjoittamaan sopimusta Neuvosto-Venäjän kanssa huolimatta siitä, että asiaa koskevia neuvotteluja oli käyty. 16. huhtikuuta 1922 allekirjoitettiin Genovan esikaupungissa Rapallossa Neuvosto-Venäjän ja Saksan välinen sopimus. "Rapallon sopimus oli loppuna voittajien ensimmäiselle sodanjälkeiselle triumfikaudelle", Tšitšerin totesi. — "Genovasta, missä Entente toivoi voivansa asettaa polvilleen uppiniskaisen Neuvosto-Venäjän ja missä Poincarén tahdolla syrjäytettiin kysymys Saksan sotakorvauksista, voittajavallat palasivat kotiin tyhjin käsin."

Rapallon sopimuksen allekirjoittamalla neuvostohallitus lujitti valtionsa kansainvälistä asemaa. Sopimus totesi kahden omistusjärjestelmän tasavertaisuuden ja määritteli ne periaatteet, joiden pohjalta Neuvosto-Venäjä normalisoi sen jälkeen suhteensa porvarillisiin maihin. Rapallon sopimuksella oli suuri poliittinen ja taloudellinen merkitys Neuvosto-Venäjälle samoin kuin Saksallekin. Se avasi tien tasavertaisten ja keskinäisesti edullisten talous- ja kauppasuhteitten kehittämiselle Neuvosto-Venäjän kanssa. Rapallon sopimuksen merkitys — kuten historia on osoittanut — ulottui pitkälle yli kahden valtion — Saksan ja Neuvosto-Venäjän — välittömien etujen rajojen. "Kahden omistusjärjestelmän todellinen tasavertaisuus v a i k k a p a v a i n v ä l i a i k a i s e n a t i l a n a n i i n k a u a n k u i n k o k o m a a i l m a e i o l e s i i r t y n y t yksityisomistuksesta ja sen synnyttämästä t a l o u d e l l i s e s t a k a a o k s e s t a ja sodista korkeampaan omistusjärjestel-

mään, on esitetty vain Rapallon sopimuksessa", Lenin kirjoitti.

Rapallon sopimuksessa saivat toteutuksensa Leninin muotoilemat neuvostovaltion ulkopolitiikan perusperiaatteet. Tämän sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen Genovan konferenssissa vallinnut tilanne muuttui olennaisesti. Porvarillisen leirin yhtenäisyys oli murrettu. Ententen yritykset päästä Rapallon sopimuksen purkamiseen epäonnistuivat. Lenin oli heti havainnut tilanteen muutoksen ja ehdotti uusien ohjeitten antamista neuvostovaltuuskunnalle: ei pitänyt suostua mihinkään myönnytyksiin velkoja koskevissa kysymyksissä.

Myöhemmissä sähkeissään Tšitšerin ilmoitti, että "Venäjän kysymys" ehdotetaan konferenssin päätöksellä siirrettäväksi uudelle konferenssille, joka kokoontuu kolmen kuukauden kuluttua. Tämän johdosta Tšitšerinille lähetettiin 30. huhtikuuta seuraava Leninin sähke: "Uusi konferenssi kolmisen kuukauden kuluttua on meille mitä edullisin asia. Älkää ottako Genovan konferenssia päätettäessä itsellenne missään tapauksessa vähimpiäkään finanssillisia velvoitteita, ei edes mitään velkojen puolittaista tunnustamista, älkääkä yleensäkään pelätkö keskeytystä."

Liittolaismaitten 2. toukokuuta 1922 laaditussa ja 3. toukokuuta neuvostovaltuuskunnalle esitetyssä muistiossa Entente-maat vaativat neuvostohallitusta jälleen maksamaan kaikki tsaarin ja väliaikaisen hallituksen velat ja valtiolliset velvoitteet ja palauttamaan kansallistetun omaisuuden ulkomaalaisille. Samalla liittolaisvaltiot kieltäytyivät jyrkästi korvaamasta intervention ja saarron Neuvosto-Venäjälle aiheuttamia menetyksiä.

9. toukokuuta Lenin esitti VKP(b):n keskuskomitean poliittisen toimikunnan käsiteltäväksi sähkeen Tšitšerinille. Siinä todettiin, millaista meidän politiikkamme tuli olla ja millaisin keinoin sitä oli toteutettava. Sähke myös lähetettiin Genovaan. Siinä sanottiin: "Ottaen huomioon venäläis-saksalaisen sopimuksen merkityksen, sen vastaanoton Saksassa,

sen vaikutuksen Italiaan ja valtojen tappeluun öljytoimilupien vuoksi, päädymme siihen, että meidän on oikeinta rakentaa nyt koko kansainvälinen politiikka sille, että tietyn kauden aikana, vähintään muutamien kuukausien, kaikki rakennetaan vain venäläis-saksalaisen sopimuksen pohjalle julistamalla se ainoaksi esikuvaksi, josta me emme poikkea kuin poikkeuksellisissa tapauksissa suurten etujen vuoksi. Pyrkikää valmistelemaan tämä keskeytyksen muodolla. Haluamme yhdessä venäläis-saksalaisen sopimuksen ratifioinnin kanssa liittää tällaisen julkilausuman yleisvenäläisen toimeenpanevan keskuskomitean päätöslauselmaan. Sähköttäkää pikaisesti mielipiteenne."

Täyttäen VKP(b):n keskuskomitean ohjeet neuvostovaltuuskunta lähetti 11. toukokuuta Ententelle julkilausuman, jossa se torjui sen vaatimukset todeten, että ilman, että Entente-vallat tunnustavat keskinäisyysperiaatteen vaatimuksia esitettäessä, Neuvosto-Venäjä ei suostu myönnytyksiin. Kiistanalaisten finanssikysymysten selvittämiseksi neuvostovaltuuskunta ehdotti perustettavaksi asiantuntijoitten sekakomitean.

Analysoidessaan Genovassa tämän julkilausuman lähettämisen jälkeen syntynyttä tilannetta Lenin ehdotti VKP(b):n keskuskomitean poliittiselle toimikunnalle uutta sähkettä, joka hyväksyttiin 14. toukokuuta ja lähetettiin Tšitšerinille. Sähkeessä sanottiin: "Jos olemme ymmärtäneet oikein lehdistön kommentit meidän vastauksemme aiheuttamasta tilanteesta, Lloyd George on valmis erottamaan välittömän poliittisen rauhansopimuksen finanssillistaloudellisista sopimuksista, jotka annetaan pitkään istuvalle komissiolle. Tämä olisi mitä suotuisin lopputulos ja epäämätön voitto . . ." 19. toukokuuta Genovan konferenssi päättyi pystymättä ratkaisemaan edessään olleita tehtäviä. Niiden käsittely siirrettiin uuteen Haagin konferenssiin.

Suuri osuus Genovan konferenssin keskeytymisessä oli USA:n ja Englannin monopoleilla. Kiivas kamppailu Venäjän öljystä syttyi Deterlingin johta-

man Royal Dutch Shellin englantilais-hollantilaisen yhtymän, jolla oli ollut hallussaan paljon entisten Bakun öljy-yhtiöitten osakkeita, ja amerikkalaisen Standard Oilin välille. Genovassa olivat läsnä molempien öljykonsernien epäviralliset edustajat.

Standard Oil pyrki saamaan haltuunsa Bakun öljyn toimiluvat. USA:n ulkoministeri Hughes antoi maansa Italiassa toimivalle suurlähettiläälle Childille, joka oli tarkkailijana Genovan konferenssissa, määräyksen hankkia Englannin hallitukselta vakuutus, ettei se solmi Neuvosto-Venäjän hallituksen kanssa sopimusta, joka "aiheuttaisi vahinkoa Amerikan kansalaisille Venäjällä". Ison-Britannian hallitus antoi — kuten sanomalehti The Times kirjoitti — vakuutuksen, ettei "se tule sallimaan sellaisen sopimuksen solmimista, joka antaisi jollekin öljyyhtymälle olennaisen monopolin Venäjällä".

Kun saatiin tieto siitä, että erillisillä yhtymillä oli mahdollisuus sopia Neuvosto-Venäjän kanssa öljytoimiluvista, Child suositteli ulkoministeriölle konferenssin keskeyttämistä välittömästi. Saatuaan hallituksensa ohjeen hän ryhtyi aktiivisesti auttamaan Ranskan ja Belgian valtuuskuntia, jotka nekin pyrkivät konferenssin keskeyttämiseen.

Neuvostovaltuuskunnan toiminnan Genovassa hyväksyi yleisvenäläisen toimeenpanevan keskuskomitean istunnto, joka vahvisti 17. toukokuuta 1922 vastaavan päätöslauselman. Leninin henkilökohtainen osallistuminen konferenssin valmisteluun viitoitti ennakolta neuvostovaltuuskunnan koko toiminnan. Kaikista Leninin artikkeleista, kirjeistä, kirjelipuista ja sähkeistä tapaa hänen kiihkeän halunsa puolustaa neuvostovaltion tasavertaisuutta, päästä rauhalliseen rinnakkainoloon ja taloudelliseen yhteistyöhön kapitalistisen järjestelmän maiden kanssa. Tapa jolla neuvostovaltuuskunta otti Genovassa esille kysymyksen veloista riippuen luottojen myöntämisestä, imperialististen valtojen välisten ristiriitojen hyväksikäyttö, Neuvosto-Venäjän selviytyminen eristyksestä ja vaatimus yleisestä aseistariisunnasta — kaikki tämä on tärkeä sivu leniniläisen diplomatian

historiassa ja sillä on tärkeä merkitys Neuvosto-Venäjän ulkopolitiikan koko myöhemmälle kehitykselle.

HAAGIN KONFERENSSI

Haagin konferenssi oli jatkoa Genovan konferenssille. Se pidettiin 15. kesäkuuta—20. heinäkuuta 1922. Haagin konferenssiin oli kutsuttu kaikki maat, joiden edustajat olivat osallistuneet Genovan konferenssiin, Saksaa lukuunottamatta. USA:n suhtautui Haagin konferenssiin pääpiirteittäin samalla tavoin kuin Genovan konferenssiin nimittämällä tarkkailijakseen maansa Hollannissa toimivan suurlähettilään, Sasswardin, joka sekaantui sen työhön. Haagin konferenssissa eivät länsimaita edustaneet hallitusten täysivaltaiset edustajat, vaan vain asiantuntijat — suurmonopolitit, Neuvosto-Venäjällä kansallistettujen tuotantolaitosten entiset omistajat.

Konferenssin viralliset avajaiset pidettiin 26. kesäkuuta. Silloin perustettiin kaksi komissiota "venäläinen" ja "ei-venäläinen". Porvarillisten maitten edustajat kokoontuivat 10 päivää ennen neuvostovaltuuskunnan saapumista. "Ei-venäläinen komissio" teki päätöksen, joka kielsi yksittäisiä edustajia ryhtymästä erillisneuvotteluihin ja solmimasta kaksipuolisia sopimuksia Neuvosto-Venäjän kanssa. "Ei-venäläinen komissio" koostui kolmesta alakomissiosta: yksityisomaisuuden, velkojen ja luottojen alakomissiosta. Ratkaiseva merkitys oli tällöin yksityisomaisuuden alakomissiolla. Ensimmäisessä istunnossa tämä alakomissio vaati Neuvosto-Venäjältä kaiken kansallistetun ulkomaisen omaisuuden palauttamista tai täyden korvauksen maksamista entisille omistajille. Velkoja käsittelevä alakomissio ilmoitti, että Neuvosto-Venäjä tulee saamaan luottoja vain sillä ehdolla, että se tunnustaa kaikki velat. Luottoja hoitavan alakomission istunnossa esitettiin vaatimus Neuvosto-Venäjän ulkomaankaupan valtiollisen monopolin kumoamisesta.

Neuvostohallitus ei tunnustanut entisille omista-

jille oikeutta yksityisomaisuuden palauttamiseen tai korvaamiseen, mutta oli valmis ryhtymään neuvotteluihin toimilupien myöntämisestä niille.

7. heinäkuuta neuvostovaltuuskunta esitti suuren luettelon kohteista — kaivoksista, öljyesiintymistä, metsätalouksista jne., jotka voitiin luovuttaa ulkomaisen pääoman käyttöön toimiluvilla, tällöin kuitenkin maan kansantalouden johtopaikat jäivät Neuvosto-Venäjän käsiin. Neuvostovaltuuskunnan jäsen Krasin kehotti tuotantolaitosten entisiä isäntiä muistamaan ehdottomasti ja lopullisesti, "ettei missään tapauksessa voi olla puhettakaan oikeuksien palauttamisesta niiden entisille omistajille. Siihen neuvostohallitus ei milloinkaan suostu".

Neuvostohallitus oli valmis maksamaan osittain sotaa edeltäneet velat sillä ehdolla, että se saisi suuren lainan. Tätä silmällä pitäen neuvostovaltuuskunta otti konferenssissa esiin kysymyksen luottojen myöntämisestä sille lähimmän kolmen vuoden aikana 3 224 miljoonan kultaruplan arvosta teollisuuden, liikenteen, maatalouden, kaupan ja finanssielämän elvyttämiseksi Neuvosto-Venäjällä. Luottokysymystä ei kuitenkaan edes käsitelty. Koska porvarillisten maitten konferenssiin osallistuneet edustajat olivat haluttomia ryhtymään normaaliin kaupalliseen yhteistyöhön Neuvosto-Venäjän kanssa, oli Haagin konferenssi heinäkuun puolivälissä 1922 umpikujassa, minkä — samoin kuin Genovankin kohdalla — olivat monessa suhteessa aiheuttaneet USA:n toimenpiteet. Amerikkalaiset "tarkkailijat" tekivät kaiken voitavansa estääkseen sopimukset Neuvosto-Venäjän ja Euroopan kapitalististen maitten välillä. Kuultuaan siitä, että Englanti oli aikeissa muka perustaa omalla johdollaan kansainvälisen konsordiumin käyttämään hyväksi Venäjän öljyrikkauksia, USA:n hallitus päätti nopeuttaa Haagin konferenssin kariutumista. Merkittävänä apuna olivat tässä samoin kuin Genovassakin Ranskan ja Belgian hallitukset.

Heinäkuun 10. päivän jälkeen yksityisomaisuuden, velkojen ja luottojen alakomissiot esittivät neuvos-

tovaltuuskunnalle uhkavaatimukset, jotka tähtäsivät kapitalismin restaurointiin Neuvosto-Venäjällä. Nämä vaatimukset torjuttiin ja "ei-venäläisen komission" puheenjohtaja Paten ilmoitti neuvostovaltuuskunnalle jatkoneuvottelujen olevan hyödyttömiä.

Neuvostovaltuuskunta joka ei halunnut konferenssin kariutuvan, ilmoitti 19. heinäkuuta tunnustavansa periaatteessa välttämättömäksi maksaa sotaa edeltäneet velat ja korvata entisten omistajien menetykset Venäjällä toimilupien muodossa tai muulla tavoin, mutta asetti tällöin ehdoksi neuvostohallituksen tunnustamisen de jure. "Ei-venäläisen komission" loppuistunnossa, joka pidettiin 19. heinäkuuta 1922, hyväksyttiin päätöslauselma, jossa sanottiin, että edes sellaiset myönnytykset Neuvosto-Venäjän taholta kuin sotaa edeltäneitten velkojen tunnustaminen, sitoutuminen korvaamaan entisille omistajille ja muille ulkomaalaisille, Venäjän luopuminen käsittelemästä konferenssissa kysymystä hallitusten ja hallituksen takaamien luottojen myöntämisestä Neuvosto-Venäjälle ja Neuvosto-Venäjän vastavaatimuksista, eivät saata olla riittävänä pohjana Venäjän kanssa solmittavalle yleiselle sopimukselle. Tämän johdosta konferenssi kariutui.

Konferenssin päättymisen jälkeen kokoontui "ei-venäläinen komissio" ja hyväksyi Belgian edustajan Cattierin ehdotuksesta päätöslauselman, joka kehotti kaikkia konferenssiin osallistuneita hallituksia ja muita valtoja olemaan tukematta "alamaisiaan heidän yrittäessään hankkia Venäjältä aikaisemmin ulkomaalaisille kuulunutta ja 1. marraskuuta 1919 jälkeen takavarikoitua omaisuutta ilman niiden ulkomaisten omistajien tai toimiluvanhaltijain suostumusta". Tämä päätöslauselma sulki pois myös kaksipuolisten sopimusten mahdollisuuden. Oli täysin selvää, että joukko "ei-venäläisen komission" osanottajia oli kiinnostunut jatkamaan Venäjän taloudellista ja finanssisaartoa. Tätä päätöslauselmaa kannatti myös USA. 20. heinäkuuta 1922 USA:n ulkoministeriö antoi julkilausuman, että USA ei salli mitään sopimuksia Neuvosto-Venäjän kanssa.

Huolimatta Genovassa ja sitten Haagissa käytyjen taloudellisten neuvottelujen päättymisestä tuloksettomina Neuvosto-Venäjä saavutti suurta poliittista menestystä. Jo pelkästään se seikka, että Neuvosto-Venäjä osallistui näihin suuriin konferensseihin täysivaltaisena osapuolena merkitsi, että tärkeimmät kapitalistiset valtiot olivat tunnustaneet sen de facto. Genovassa ja Haagissa me puolustimme ja pidimme kiinni Neuvosto-Venäjän oikeudesta sosialistiseen kehitykseen, korostettiin VKP(b):n keskuskomitean poliittisen toimikunnan päätöksessä 27. heinäkuuta 1922.

Toinen toisensa jälkeen kukistuivat imperialistien yritykset eristää Neuvosto-Venäjä, luoda sen ympärille poliittisen ja taloudellisen saarron rengas. Sen jälkeen kun japanilaiset interventit oli karkotettu Kaukoidästä Neuvostoliittoa vastaan suunnattujen sotilaallisten provokaatioiden politiikka kariutui lopullisesti. Vuoden 1923 alkuun mennessä Neuvosto-Venäjällä oli täysivaltaiset edustajansa jo 12 valtiossa, jotka olivat sen kanssa suhteissa de jure, ja 7 valtiossa, jotka olivat suhteissa de facto.

LAUSANNEN KONFERENSSI

Suuri merkitys maailman kohtalolle oli Neuvosto-Venäjän osallistumisella Lausannen konferenssiin, joka pidettiin 20. marraskuuta 1922—24. heinäkuuta 1923 välisenä aikana.

Toteuttaen johdonmukaisesti rauhallisen rinnakkainolon politiikkaa neuvostohallitus teki kaiken voitavansa lujittaakseen neuvostovaltion arvovaltaa.

Lenin valmisti neuvostovaltuuskunnan Lausannen konferenssiin. Leninin osuudesta tähän valmistelutyöhön Tšitšerin on kirjoittanut seuraavasti: "Palattuani syksyllä 1922 ulkomailta vietin Moskovassa 6 viikkoa. Pääkysymyksenä oli Turkki ja valmisteilla Lausannen konferenssi. Vladimir Iljitšin ottaessa erittäin vilkkaasti osaa käsiteltiin ja hyväksyttiin ohjelma, jota me puolustimme Lausannessa. Se oli hänen viimeinen suuri panoksensa meidän kansain-

väliseen politiikkaamme. Salmia koskevan kysymyksen käsittely Vladimir Iljitšin kanssa oli viimeinen yhteistyöni hänen kanssaan. Se oli myös viimeinen kerta jolloin näin hänet."

Kysymystä Lausannen konferenssista, neuvostovaltuuskunnan ohjelmasta, taktiikasta ja kokoonpanosta käsiteltiin useita kertoja VKP(b):n keskuskomitean poliittisen toimikunnan istunnoissa. Kirjeessään Tšitšerinille ja VKP(b):n keskuskomitean poliittisen toimikunnan jäsenille Entente-valloille Lausannen konferenssin suhteen lähetettävästä nootista Lenin totesi 31. lokakuuta 1922: "Minulla ei ole nyt aikaa punnitakseni riittävän vakavasti kaikkia Ententelle osoitettavan nootin luonnoksen ilmaisuja, nootin, jota pidän erittäin tärkeänä. Luulen että on 2 ja 3 kertaa tarkistettava joka sana siltä kannalta, ettei se merkitsisi sitä, että me kieltäydymme matkustamasta konferenssiin. Tässä mielessä nootin tulee olla erityisen diplomaattinen. Minusta näytti, että nootin lopussa, jonka silmäilin hyvin hätäisesti, on ilmaisuja, jotka eivät tässä mielessä ole riittävän diplomaattisia."

Konferenssin järjestäjät Englanti, USA, Ranska, Italia ja muut maat ryhtyivät kaikkiin toimenpiteisiin estääkseen neuvostovaltuuskunnan osallistumisen tähän konferenssiin, jossa tärkeimpinä olivat esillä Lähi-Idän kysymykset. Lausannen konferenssin avulla imperialistit pyrkivät saamaan valvontaansa Mustan meren salmet ja siten pystyttämään herruutensa Mustalle merelle, mikä olisi suonut niille mahdollisuuden millä hetkellä hyvänsä ryhtyä sotilaallisiin provokaatioihin Neuvosto-Venäjää vastaan.

Jo konferenssin järjestäjille 12. ja 24. syyskuuta 1922 lähettämissään nooteissa neuvostohallitus asettui jyrkästi vastustamaan sitä, että Mustan meren ulkopuolella sijaitsevat vallat ottaisivat itselleen oikeuden säädellä salmien liikennettä ilman Venäjän osallistumista ja vastoin sen etuja. Paljastaen Englannin todelliset aikeet konferenssin koollekutsumisen tärkeimpänä aloitteentekijänä neuvostohallitus

ilmoitti, ettei se tunnusta mitään päätöksiä, jotka on tehty ilman sen mukanaoloa.

Lausannen konferenssin järjestäjien oli pakko ottaa huomioon neuvostohallituksen vastalause ja ne suostuivat kutsumaan neuvostovaltuuskunnan konferenssiin, mutta vain niihin istuntoihin, joissa oli määrä käsitellä salmia koskevia kysymyksiä.

31. lokakuuta 1922 Lenin korosti yleisvenäläisen toimeenpanevan keskuskomitean IX kokoonpanon IV istunnossa pitämässään puheessa, että "lähitulevaisuudessa diplomaattimme joutuvat osoittamaan vielä kerran taitonsa suunnattoman tärkeässä kysymyksessä, josta me olemme erittäin olennaisella tavalla kiinnostuneet, Lähi-Idän konferenssissa, jonka Englanti kutsuu koolle 13. marraskuuta Lausanneen. Olen vakuuttunut siitä, että meidän diplomaattimme eivät sielläkään iske kasvojaan saveen ja että me pystymme puolustamaan siellä kaikkien liittotasavaltojen etuja yhdessä VSFNT:n kanssa; joka tapauksessa me pystymme selvästi paljastamaan joukoille, missä on vika, millainen se on, missä määrin se on vastoin meidän laillisia toiveitamme ja pyrkimyksiämme, eikä vain meidän, vaan myös kaikkien salmia koskevasta kysymyksestä kiinnostuneitten valtioitten."

Neuvosto-Venäjän ohjelman salmia koskevassa kysymyksessä hahmotteli Lenin 27. lokakuuta 1922 Observerin ja Manchester Guardianin kirjeenvaihtajalle M. Farbmanille antamassaan haastattelussa. Lenin totesi tärkeimpänä tehtävänä olevan: 1. tyydyttää Turkin kansalliset pyrkimykset; 2. luoda olosuhteet, jotka estäisivät kaiken mahdollisuuden konflikteihin salmien vuoksi, ts. salmet oli suljettava kaikilta sota-aluksilta sekä rauhan että sodan aikana; 3. luoda täysi vapaus kauppamerenkululle.

Lenin asetti neuvostovaltuuskunnan tehtäväksi myös idän kansojen avustamisen niiden taistelussa riippumattomuutensa puolesta. Hän totesi, että tästä olivat kiinnostuneet muutkin kuin ne maat, joiden alueet ulottuvat salmiin. "... Me haluaisimme sekä tässä että muissa vastaavissa kysymyksissä nähdä

mahdollisimman vähän yleisiä julkilausumia, juhlallisia vakuutuksia, mahtipontisia kaavoja ja mahdollisimman paljon kaikkein yksinkertaisimpia, kaikkein selkeimpiä ratkaisuja ja toimenpiteitä, jotka todella johtaisivat rauhaan, jollei vielä puhuta täydestä sodan vaarojen poistamisesta."

Neuvostohallituksen käsityskannan esitti Lausannen konferenssissa neuvostovaltuuskunnan johtaja Tšitšerin. Neuvostovaltuuskunta puolusti konferenssissa VSFNT:n etujen rinnalla myös Turkin etuja, mutta kaksitahoisen asenteen ottanut Turkki ei kuitenkaan tukenut loppuun asti Neuvosto-Venäjän ehdotuksia, koska se toivoi saavansa kiristetyksi länsivalloilta myönnytyksiä muissa kysymyksissä. 7., 13. ja 20. tammikuuta 1923 esittämissään nooteissa neuvostovaltuuskunta esitti vastalauseensa läntisten valtuuskuntien ja Turkin välisistä erillisneuvotteluista.

1. helmikuuta 1923 pitämässään puheessa Tšitšerin torjui sopimusluonnoksen salmien järjestelyistä Neuvosto-Venäjälle mahdottomana hyväksyä.

Jotta olisi päästy neuvostovaltuuskunnan läsnäolosta Lausannessa, Englannin valtuuskunnan johtaja lordi Curzon sai konferenssin työn keskeytetyksi. Lausannen neuvottelujen toiseen vaiheeseen, joka alkoi 23. huhtikuuta 1923, neuvostovaltuuskuntaa ei päästetty mukaan sillä verukkeella, että työjärjestyksessä ei ollut kysymystä salmista.

Tästä huolimatta neuvostohallitus lähetti Lausanneen Italiassa toimivan täysivaltaisen edustajansa V. V. Vorovskin neuvostovaltuuskunnan jäsenenä. Konferenssin järjestäjät riistivät kuitenkin hänen diplomaattiset etuoikeutensa ja oikeutensa peläten hänen paljastavan heidän aggressiopolitiikkansa suunnitelmat rauhantahtoisille kansalaispiireille.

V. V. Vorovskin ympärille luotiin vainoava ilmapiiri, minkä tuloksena valkokaartilainen Konradi murhasi hänet 10. toukokuuta 1923. "Välitön syypää hänen murhaansa on Sveitsin hallitus... Yleinen vastuu hänen murhastaan lankeaa sen sijaan Englannin, Ranskan ja Italian hallitusten kannettavaksi, jotka kutsuivat Venäjän valtuuskunnan Lausanneen

koko konferenssin ajaksi huolehtimatta turvallisten olosuhteitten luomisesta sille", totesi Tšitšerin.

24. heinäkuuta 1923 hyväksyttiin Englannin konferenssille esittämä ratkaisuehdotus, joka rajoitti Turkin suvereniteettia ja soi kaikille maille oikeuden rangaistuksetta pitää Mustalla merellä yhtä vahvaa sotalaivastoa kuin Mustan meren vahvimmalla vallalla oli siellä. Neuvostohallitus ei ratifioinut Lausannen konferenssin päätöstä.

Kahdeksas luku

ASEISTARIISUNTA — SOSIALISMIN IHANNE

Aseistariisunta, samoin kuin myös rauhan takaaminen, on mahdollista.

F. Engels

Aseistariisuntaongelmalla on laaja historia. Se on kauan askarruttanut ihmiskuntaa, onhan aseistariisuntapolitiikka rauhanpolitiikkaa.

Lenin piti aseistariisuntaa Neuvosto-Venäjän ulkopoliittisen ohjelman tärkeimpänä osana. Rauhallisen rinnakkainolon ongelman hän liitti kiinteästi aseistariisunnan ja sotien hävittämisen ongelmaan. Hän totesi useaan kertaan, että "aseistariisunta on sosialismin ihanne".

Olemassaolonsa ensimmäisistä päivistä lähtien Neuvosto-Venäjä otti jyrkästi suunnakseen rauhan, irtautumisen imperialistisesta sodasta sekä ryhtyi taistelemaan aseistariisunnan ja rauhallisen rinnakkainolon puolesta. "Sotien lopettaminen, kansojen välinen rauha, ryöstöjen ja väkivallan lopettaminen on nimenomaan meidän ihanteemme", Lenin kirjoitti.

Näiden kahden maailmanpolitiikan tärkeimmän ongelman — aseistariisunnan ja rauhallisen rinnakkainolon — erottamaton yhteys kävi vieläkin ilmeisemmäksi kansalaissodan ja ulkomaisen sotilaallisen intervention päätyttyä Venäjällä. Leninin huomautuksen perusteella vaatimus rauhallisesta rinnakkainolosta ja aseistariisunnasta liitettiin vuoden 1922 Genovan konferenssiin osallistuneen neuvostoval-

tuuskunnan ohjelmaan ja ne heijastuivat myös Tšitšerinin sen avajaispäivänä pitämässä puheessa.

Lenin vihasi sotaa, kamppaili sitä vastaan ja uneksi ajasta jolloin sota käy mahdottomaksi. "Sota sodalle! Kaikkea asioihin puuttumista vastaan! Rauhan puolesta! Siinä työläisten tunnukset!", Lenin toisteli useasti.

Meidän päivinämme kansojen ponnistukset keskittyvät luomaan lujat takeet rauhan säilymisestä, riistämään aggressiivisilta voimilta mahdollisuudet ryhtyä käyttämään kuolemaa tuottavia aseita.

"Tärkeintä on lämpöydinsodan ehkäiseminen. Sen ei saa antaa puhjeta. Ja tämän pystyy tekemään nykyinen ihmissukupolvi", toteaa NKP.

Radikaali tie lujaan rauhaan on yleinen ja täydellinen aseistariisunta tiukan kansainvälisen valvonnan alaisena. Se on Neuvostoliiton ulkopolitiikan linja nykyisessä vaiheessa.

ASEISTARIISUNNAN LÄHTEILLÄ

Leninin väsymättömästä toiminnasta aseistariisunnan puolesta kertovat havainnollisesti asiakirjat.

Jo ennen ensimmäistä maailmansotaa ja varsinkin sen puhjetessa Lenin selvitti useasti, että "sota ei ole sattuma" eikä "synti", kuten kristilliset papit ajattelevat (julistaessaan patriotismia, humanismia ja rauhaa opportunistien tavoin), vaan väistämätön kapitalismin aste, yhtä lainmukainen *kapitalistisen* elämän muoto kuin rauhakin. Ennen sotaan ryhtymistään imperialististen valtioitten pääesikunnat valmistautuivat siihen vuosikymmeniä.

Sodan aikana Lenin toimi rohkeasti paljastaakseen sodan ryöstöluonteen ja tehdäkseen lopun siitä.

Venäjän proletariaatin rohkeat ja päättävät esiintymiset johtivat siihen, että Leninin tunnus imperialistisen sodan muuttamisesta kansalaissodaksi kävi vuonna 1917 tapahtuneeksi tosiasiaksi. Tämä viesti levisi kautta maailman ja herätti sympatian aallon neuvostotasavaltaa kohtaan.

Leninille on tyypillistä aseistariisuntakysymyksen

konkreettis-historiallinen asettelu. Hän selitti, että sosialidemokraattien tulee ratkaista kysymykset suhtautumisesta sotaan ja aseistariisuntaan ei siltä kannalta onko sodalla puolustus- vai hyökkäysluonne, vaan kansainvälisen proletariaatin luokkaetujen puolustamisen kannalta. Todellisena rauhantaistelijana Lenin kehotti taistelemaan imperialistisia sotia vastaan. Hän esitti tämän vetoomuksen jo silloin kun kapitalismi vielä hallitsi esteettä kansainvälisellä näyttämöllä, kun sotaa vastustavat yhteiskunnalliset ja poliittiset voimat olivat heikkoja, riittämättömästi järjestäytyneitä eivätkä pystyneet hillitsemään imperialisteja.

Lenin oli mukana kansainvälisissä sosialistikonferensseissa Stuttgartissa (1907) ja Kööpenhaminassa (1910) valmisteltaessa ja hyväksyttäessä päätöslauselmia, jotka velvoittivat kaikkien maitten sosialistit aktiivisesti kamppailemaan militarismia vastaan, vaatimaan hallituksiltaan aseistuksen supistamista ja kaikkien valtioitten välisten konfliktien rauhanomaista ratkaisua. Ensimmäisen maailmansodan aattona aseistariisuntatunnuksen esittäminen oli täysin perusteltua. Mutta myöhemmin, kun imperialistinen maailmansota oli alkanut, Lenin alkoi suhtautua aseistariisuntatunnukseen toisin. Hänen käsityksensä mukaan alkaneen sodan olosuhteissa oli ryhdyttävä agitoimaan proletariaatin aseistamisen puolesta, imperialistisen sodan muuttamiseksi kansalaissodaksi. Siksi hän tuomitsi jyrkästi ne, jotka suhtautuivat aseistariisuntaongelmaan ottamatta huomioon muodostunutta tilannetta. Vasemmistososialistien perusvirheenä tällä kaudella oli se, että he kielsivät kansan aseistautumisen. "Tämä on räikeästi väärin. Juuri sosialistiseen vallankumoukseen imperialismia vastaan tarvitaan aseistusta", Lenin kirjoitti tuolloin.

Vuonna 1916 kirjoittamassaan artikkelissa "Aseistariisuntatunnuksesta" Lenin totesi: "Vasta sen jälkeen kun proletariaatti riisuu aseista porvariston, se voi maailmanhistoriallista tehtäväänsä pettämättä heittää tunkiolle yleensä kaikki aseet, ja proleta-

riaatti epäilemättä tekee tämän, mutta vasta sitten, ei mitenkään aikaisemmin."

Leninille oli tänä kautena selvää, että vallankumoustilanne oli kypsymässä. Sellaisena aikana ei voitu esittää "aseistariisuntatunnusta" käytännön toiminnan tunnukseksi ja poistaa minimiohjelmasta vaatimusta "kansan aseistamisesta" korvaamalla se aseistariisuntavaatimuksella kuten eräät Sveitsin, Hollannin ja Skandinavian maiden vasemmistolaiset sosialidemokraatit ehdottivat. Aseistariisuntakysymyksen asettelu merkitsi joukkojen demobilisointia vallankumouksen aattona. Tästä syystä Lenin artikkelissaan "Aseistariisuntatunnuksesta" ja eräissä muissa syksyllä 1916 kirjoittamissaan materiaaleissa arvosteli jyrkästi kautskylaisten aseistariisuntakysymyksessä ottamaa asennetta. Tällainen asenne merkitsi sosialistisen vallankumouksen mahdollisuuden kieltämistä, sillä se joka imperialistisen sodan vallitessa julisti aseistariisuntaa ajautui porvarillisen pasifismin asemiin.

Tällä tavoin aseistariisuntavaatimus sodan aikana oli siis ominaista opportunisteille, jotka kieltäytyivät vallankumouksesta. "Meidän tunnuksenamme tulee olla proletariaatin aseistaminen, jotta voitettaisiin, pakkolunastettaisiin ja riisuttaisiin aseista porvaristo", totesi Lenin.

Leninin mukaan vain uuden yhteiskunnan — sosialistisen syntyminen (kuten Venäjällä tapahtui) saa aikaan järjestyksen taistelussa aseistariisunnan puolesta, sillä sosialistisessa yhteiskunnassa ei ole sellaisia yhteiskuntakerroksia, sellaisia luokkia, jotka olisivat taloudellisesti tai poliittisesti kiinnostuneita enempää sodasta kuin kilpavarustelustakaan.

Ratkaiseva tehtävä sodan ehkäisemisessä ja taistelussa aseistariisunnan puolesta oli Leninin mukaan kansanjoukoilla. Hän kirjoitti, että koska kysymys taistelusta sodanuhkaa vastaan on käynyt kysymykseksi elämästä ja kuolemasta kymmenille miljoonille ihmisille, "tarvitaan ... mahdollisimman paljon kaikkein selkeimpiä ratkaisuja ja toimenpiteitä, jotka todella johtaisivat rauhaan ..." Lenin kehotti laajen-

tamaan ja syventämään taistelua uutta imperialistista sotaa vastaan. Hän toisti jatkuvasti, että "taistelulle tällaista sotaa vastaan kannattaa omistaa elämänsä, tässä taistelussa tulee olla armoton, kaikki järkeilyt sodan puolustamiseksi on ajettava äärimmäisiin nurkkiin".

N. K. Krupskaja kertoo Leninin tulevaisuutta pohtiessaan sanoneen: "... nykyinen tekniikka edistää entistä enemmän sodan tuhoavaa luonnetta. Mutta koittaa sellainen aika, jolloin sodasta tulee siinä määrin tuhoava, että se käy ylipäätänsä mahdottomaksi... Iljitš puhui tästä erittäin innostuneena. Saattoi nähdä miten kiihkeästi hän halusi, että sota olisi käynyt mahdottomaksi." Tällöin Lenin ei kuitenkaan tarkoittanut, että sodan tuhoava luonne tekisi sen itsestään mahdottomaksi. Hän kehotti aina kansanjoukkoja kamppailemaan mitä tarmokkaimmin sotaa vastaan.

Lokakuun vallankumouksen synnyttämä valtio, jossa ei ole sosiaalista ja kansallista epäyhdenvertaisuutta, josta on lopullisesti poistettu ihmisen toiseen ihmiseen kohdistama riisto, ei voi pyrkiä orjuuttamaan muita maita ja kansoja. Neuvosto-Venäjän armeija Leninin aikana ja meidän päivinämme sosialistisen järjestelmän armeijat ovat tarpeen puolustamaan, suojelemaan työtätekevien rauhallista elämää ja sosialismin saavutuksia.

Työtätekevät ihmiset eivät voi pyrkiä sotaan ja kilpavarusteluun, sillä tämän aiheuttama taakka tulee niiden itsensä kannettavaksi.

Tuskin kansalaissota oli päättynyt, kun Neuvosto-Venäjä ryhtyi armeijan kotiuttamiseen. 5,3 miljoonasta Neuvosto-Venäjällä joulukuussa 1920 aseissa olleesta armeija supistui vuoden 1921 joulukuuhun mennessä 1,5 miljoonaan mieheen, ja vuoden 1922 puoliväliin mennessä 800 000 mieheen, siis puolentoista vuoden kuluessa miltei seitsemänteen osaan. Mutta tämäkin määrä tuntui suurelta. Neuvosto-Venäjä olisi mielellään edelleenkin supistanut asevoimiaan aina armeijan täydelliseen poistamiseen

asti, jos sen rajojen koskemattomuus ja alueen eheys olisi todella voitu taata.

KAMPPAILU ASEISTARIISUNNAN PUOLESTA GENOVAN KONFERENSSISSA

Neuvostohallituksen taistelu aseistariisunnasta Genovassa tuli merkityksi kansainvälisten suhteitten historiaan.

Asiakirjat osoittavat havainnollisesti, miten kiihkeästi Lenin taisteli tuona aikana aseistariisunnan ja kansainvälisen yhteistyön puolesta. Erityinen sija näiden asiakirjojen joukossa on Leninin ja Tšitšerinin kirjeenvaihdolla Genovan konferenssin aattona, mm. aiemmin esitetyllä Leninin 14. maaliskuuta 1922 Tšitšerinille lähettämällä kirjeellä ja hänen merkinnöillään Tšitšerinin 10. maaliskuuta 1922 lähettämään kirjeeseen. Kirjeessään Tšitšerin oli erityisesti ottanut esille aseistariisuntaongelman. "Samanaikaisesti me tarjoamme yleistä aseistariisunnan supistamista pitäen lähtökohtana niitä teesejä, jotka meillä on saattanut käytäntöön sotilaallinen vallankumousneuvosto, kehittäen edelleen Haagin ja Genovan konventioiden perinteitä me ehdotamme täydennettäviksi sotaa koskevia sääntöjä erilaisin kielloin: poistamalla sukellusveneet, kemialliset kaasut, syttyvät aineet ja aseellisen ilmataistelun"[1], kirjoitti Tšitšerin. Lenin oli sitä mieltä, että sosialistisen valtion oli annettava totunnaisiin kansainvälisiin muotoihin jotain uutta, työtätekevien etuja vastaavaa. Tämä uusi asia oli vaatimus yleisestä ja täydellisestä aseistariisunnasta.

Genovan konferenssin avajaispäivänä 10. huhtikuuta 1922 Tšitšerin ehdotti aseistariisuntaa seuraavaa sanamuotoa käyttäen: "Venäjän valtuuskunta aikoo konferenssin työn jatkuessa ehdottaa yleistä aseistuksen supistamista ja tukea kaikkia ehdotuksia, joiden päämääränä on keventää militarismin

[1] Alleviivaukset Leninin.

aiheuttamaa taakkaa sillä edellytyksellä että kaikkien valtioitten armeijoita supistettaisiin ja sotaa koskevia sääntöjä täydennettäisiin kieltämällä sen kaikkein barbaarisimmat muodot, kuten myrkkykaasut, aseellinen ilmataistelu ja muut, varsinkin siviiliväestöä vastaan suunnattujen tuhovälineitten käyttö. Itsestään selvää on, että Venäjä on samalla tavoin valmis supistamaan aseistusta myös omalla kohdallaan sillä edellytyksellä, että molemminpuolisuus on täyttä ja verukkeetonta ja sille annetaan välttämättömät takeet kaikkia mahdollisia hyökkäyksiä ja sen sisäisiin asioihin puuttumista vastaan."

Tämän Leninin aseistariisuntaohjelman esittäminen Genovassa oli poikkeuksellisen tärkeä tapahtuma, sillä se osoitti sotien ja sotakulujen taakan uuvuttamien kansojen vilpittömän pyrkimyksen rauhaan.

Neuvosto-Venäjän ehdotukset vaikuttivat räjähtävän pommin tavoin. Tšitšerinin puheen jälkeen Ranskan valtuuskunnan johtaja ilmoitti, että Ranska tulee komissioissa paitsi protestoimaan, myös "päättävästi" ja "energisesti" vastustamaan aseistuksen supistamista koskevan kysymyksen käsittelyä. Lloyd George pyrki tasoittamaan ranskalaisen kollegansa lausunnon herättämiä vaikutelmia selittämällä, ettei Neuvosto-Venäjän ehdotuksissa ole "mitään räjähdysaltista" ja kehotti valtuuskuntia "sovintoon".

Neuvostovaltuuskunnan esittämän aseistariisuntaa koskevan ehdotuksen tekemää vaikutusta on varsin osuvasti luonnehtinut neuvostovaltuuskunnan jäsenenä Genovassa mukana ollut Narimanov. Hän kirjoitti myöhemmin Izvestijassa: "Ensimmäinen sana aseistariisunnasta teki nimemme suosituimmaksi maailmassa. Ennen konferenssia meitä katsottiin alta kulmain... Mutta heti kun me olimme ensimmäisinä ehdottaneet kaikkien aseistariisuntaa, tämä ehdotus sai pian heräämään kaikki eikä yksinomaan läsnäolijat, vaan myös heidän päittensä kautta kaikki Euroopan yhteiskuntapiirit."

Neuvosto-Venäjän ehdotusta ei saatu kuitenkaan vielä silloin toteutetuksi. Englannin ja Ranskan

edustajat eivät sallineet tämän ehdotuksen käsittelemistä konferenssissa. Elvyttävä ajatus aseistariisunnasta menehtyi jäätävässä diplomaattisessa ilmapiirissä. Porvarilliset hallitukset, niiden diplomaatit ja lehdet tekivät kaikkensa vaietakseen Neuvosto-Venäjän ehdotuksesta. "Meitä estettiin ottamasta konferenssissa esiin kysymys aseistariisunnasta samalla tavalla kuin eräitä muitakin kysymyksiä", Tšitšerin totesi konferenssin loppupuheenvuorossaan.

Pravda kirjoitti niihin aikoihin: "Kun kaikkien maitten kansanjoukot saavat tietää, että vain kommunistit ottivat konferenssissa esiin kysymyksen aseistariisunnasta ja porvarilliset hallitukset poistivat sen päiväjärjestyksestä, tämä ei lisää joukkojen keskuudessa luottamusta porvarillisia johtajia kohtaan. Sen sijaan Neuvosto-Venäjän arvovalta ja suosio kasvaa valtavasti."

Käsitellessään neuvostovaltuuskunnan toimintaa Genovan konferenssissa yleisvenäläinen toimeenpaneva keskuskomitea hyväksyi 17. toukokuuta 1922 päätöksen, jonka luonnoksen Lenin oli laatinut. Siinä sanottiin:

"Yleisvenäläinen toimeenpaneva keskuskomitea korostaa sen seikan oikeellisuutta ja ajankohtaisuutta, että valtuuskunta heti ensimmäisessä puheenvuorossaan otti esille ehdotuksen yleisestä aseistariisunnasta. Tässä VSFNT:n valtuuskunnan puheenvuorossa tulivat ilmaistuksi paitsi Venäjän työtätekevien joukkojen edut ja toiveet myös koko maailman työtätekevien ja kaikkien sorrettujen ja orjuutettujen kansojen ja kansakuntien elintärkeät edut. Koko maailman työtätekevät joukot eivät voi luopua pyrkimyksestään turvata itselleen hinnalla millä hyvänsä rauha ja niiden on etsittävä takeet tälle rauhalle."

Esitettyään Genovan konferenssissa ajatuksen aseistariisunnasta käytännön tehtävänä, reaalisena tienä lujan rauhan turvaamiseen neuvostohallitus todisti myöhemmin aikeittensa vilpittömyyden.

Yhtenä esimerkkinä tästä on Leninin ehdotus liittää yleisvenäläisen toimeenpanevan keskuskomitean

IX kokoonpanon III istuntokauden työjärjestykseen kysymys puna-armeijan supistamisesta. 20. toukokuuta 1922 Lenin saneli VKP(b):n keskuskomitean sihteeristölle kirjeen puna-armeijan supistamisesta. "Luulen, että on syytä tehdä päätös ilmoittamalla supistamisesta yhdellä neljänneksellä ja motivoimalla tämä sillä, että vaikkakin vain pieni eikä erityisen luotettava niin silti jonkinlainen reaalinen askel välirauhaan on saavutettu Genovassa." Suunnitelman puna-armeijan miesluvun supistamisesta laati tasavallan sotilaallinen vallankumouskomitea ja se annettiin istunnon ratkaistavaksi sillä edellytyksellä, että Genovan konferenssissa ratkaistaan myönteisesti kysymys aseistariisunnasta.

24. toukokuuta yleisvenäläisen toimeenpanevan keskuskomitean III istunto laati päätöksen, jossa todettiin: "Genovan konferenssi antaa, kiitos meidän valtuuskuntamme puolustaman linjan, perusteen toivoa, että jyrkkä armeijan supistaminen on mahdollista. Genovan konferenssi ei ole kuitenkaan tuonut ratkaisua edes kaikkein kiireellisimpiin kysymyksiin neuvostotasavallan ja porvarillisten valtioitten keskinäisten suhteitten alueelta siirtämällä peruskysymysten ratkaisun Haagiin..." Tämän vuoksi kysymys armeijan supistamisesta poistettiin istuntokauden työjärjestyksestä. Istunto antoi hallituksen ja puolustusasiain kansankomissariaatin tehtäväksi esittää vastaavat ehdotukset, kun Haagin konferenssin tulokset tulevat tietoon.

16. marraskuuta 1922 VKP(b):n keskuskomitean poliittinen toimikunta käsitteli uudelleen kysymystä armeijan supistamisesta ja päätti vähentää sen mieslukua vuoden 1923 tammikuun kuluessa 800 000:sta 600 000:een mieheen. 18. joulukuuta 1922 pidetty VKP(b):n keskuskomitean täysistunto vahvisti tämän poliittisen toimikunnan päätöksen. Täysistunto ehdotti, että neuvostojen X yleisvenäläisen edustajakokouksen nimissä esitettäisiin vetoomus kaikille maailman kansoille korostamalla siinä vielä kerran VSFNT:n pyrkimystä yleiseen aseistariisuntaan ja kehottamalla murtamaan vastarinnan, jota tämä

Neuvosto-Venäjän ehdotus kohtaa muitten valtioitten taholta. Tällainen vetoomus hyväksyttiin.

Genovan jälkeen neuvostohallitus ryhtyi uusiin toimenpiteisiin aseistariisunnan suhteen kansainvälisellä näyttämöllä. Se päätti saada läntiset naapurinsa kiinnostumaan tästä ongelmasta. VSFNT:n hallitus katsoi, että jos yleinen aseistariisunta vaikuttaa vaikeasti toteutettavalta Euroopassa, on sovittava keskinäisestä aseistuksen supistamisesta rajavaltioitten kanssa. 12. kesäkuuta se lähetti nootin Suomelle, Puolalle, Latvialle ja Eestille ehdottaen aseistariisuntakysymyksen käsittelyä erikoiskonferenssissa.

Pitkällisten neuvottelujen jälkeen mainitut valtiot vastasivat myöntävästi tähän ehdotukseen. Kysymys tästä konferenssista oli useita kertoja esillä VKP(b):n keskuskomitean poliittisen toimikunnan istunnoissa. 23. marraskuuta 1922 poliittinen toimikunta hyväksyi ohjelman armeijan supistamisesta puolentoista—kahden vuoden kuluessa sillä ehdolla, että muutkin rajavaltiot tekevät samoin.

VUODEN 1922 MOSKOVAN ASEISTARIISUNTAKONFERENSSI

Aseistariisuntakonferenssi avattiin Moskovassa 2. joulukuuta 1922. Siihen osallistuivat VSFNT:n, Puolan, Suomen, Eestin, Latvian ja Liettuan edustajat.

Konferenssin tehtävänä oli saada supistetuksi minimiin kaikkien siinä edustettuina olleiden valtioitten asevoimat. Armeijoitten supistuksen oli määrä olla molemminpuolista ja objektiivisesti oikeudenmukaista. Konferenssin päätökset saattoivat olla alkuna yleiseurooppalaiselle liikkeelle yleisen aseistariisunnan puolesta.

Neuvostovaltuuskunnan johtajan Litvinovin konferenssissa esittämät Neuvosto-Venäjän ehdotukset edellyttivät armeijoitten miesluvun supistamista puolentoista—kahden vuoden kuluessa 75 %. Niihin sisältyi myös eräitä muita konkreettisia toimenpiteitä aseistariisunnan suhteen. Neuvostovaltuus-

kunnan ehdotukset törmäsivät kuitenkin eräitten porvarillisten hallitusten kieltäytymiseen armeijoittensa supistamisesta. Niiden edustajat esittivät Neuvosto-Venäjän ehdotuksen vastapainoksi Puolan projektin aseistariisuntasopimuksesta, jossa yritettiin korvata aineellinen aseistariisunta ns. "moraalisella aseistariisunnalla". Siihen sisältyi vaatimus alustavasta hyökkäämättömyyttä ja välimiesoikeutta koskevan paktin solmimisesta ja aseistariisuntakysymys siirrettiin tekniselle komissiolle, jonka oli määrä kokoontua myöhemmin. Lisäksi Baltian maiden edustajien lausunnoista näkyi, että kysymys saattoi olla vain symbolisesta asevoimien supistuksesta.

7. joulukuuta 1922 (VKP(b):n keskuskomitean poliittinen toimikunta käsitteli kysymystä konferenssin työn kulusta. Se antoi Litvinovin tehtäväksi "kamppailla sen puolesta, että molemmat dokumentit, siis dokumentti moraalisesta aseistariisunnasta ja dokumentti aineellisesta aseistariisunnasta edustaisivat yhtä kokonaisuutta ja voitaisiin allekirjoittaa yhdessä. Jos taas vastapuoli esittää uhkavaatimuksia moraalista aseistariisuntaa koskevan allekirjoittamisesta, ei tätä ehdotusta pidä hyväksyä eikä dokumenttia allekirjoittaa."

Puolan, Suomen ja Eestin valtuuskuntien kieltäytyessä käsittelemästä kysymystä aseistuksen proportionaalisesta supistuksesta, siis käsittelemästä kysymystä faktisesta aseistariisunnasta, Moskovan konferenssi päättyi 12. joulukuuta 1922 tekemättä mitään päätöksiä.

Katsauksemme V. I. Leninistä neuvostovallan ulkopolitiikan luojana, sen pääperiaatteitten kehittäjänä ja nuoren neuvostovaltion diplomaattisen toiminnan välittömänä johtajana on päättymässä. Elämänsä viimeisellä kaudella Lenin laati joukon kirjoituksia, joilla oli erittäin suuri merkitys Neuvosto-Venäjän myöhemmälle kehitykselle. Niissä Lenin tarkasteli paitsi Neuvostoliitossa suoritettavan sosialistisen rakennustyön tärkeimpiä näkymiä, myös eräitä yleismaailmallisen vallankumousliikkeen ongelmia. Niihin on syytä vielä pysähtyä.

20. marraskuuta 1922 Lenin piti puheen Moskovan neuvoston täysistunnossa. Tämä oli Leninin viimeinen julkinen puhe. Lenin luonnehti kansainvälistä tilannetta ja totesi, että ulkopolitiikan alalla Neuvosto-Venäjä jatkaa aiemmin otettua suuntausta, jatkaa sitä johdonmukaisesti ja menestyksellisesti. Hän totesi Neuvosto-Venäjän taloudellisten ja diplomaattisten asemien lujittuneen: "Me olemme saavuttaneet täysin tietyn diplomaattisen aseman eikä se ole mitään muuta kuin koko maailman tunnustama diplomaattinen asema. Te näette tämän kaikki. Te näette tämän tulokset, mutta miten paljon siihen on vaadittukaan aikaa! Me olemme nyt saaneet vihollisemme tunnustamaan oikeutemme niin talouskuin kauppapolitiikassakin. Tämän osoittaa kauppasopimusten solmiminen."

Neuvosto-Venäjä lähestyi uutta vaihetta kansainvälisissä suhteissaan — vaihetta, jolloin suurin osa kapitalistisen maailman maita tunnusti sen, mitä Leninin aktiivinen toiminta oli merkittävässä määrin edistänyt.

16:nnesta joulukuuta 1922 lähtien Leninin terveydentila alkoi huonontua. Vuoteeseen kytkettynä, tuntien saattavansa lähiaikoina käydä täysin toimintakyvyttömäksi Lenin pyrki mahdollisimman nopeasti esittämään ajatuksensa sosialismin rakennustyön teistä Venäjällä, puolueesta ja toimenpiteistä sen lujittamiseksi sekä maailmanvallankumousliikkeen kehitysnäkymistä.

Leninin vaatimuksesta lääkärit sallivat hänen sanella pikakirjoittajalle, mutta vain hyvin lyhyen ajan. Tästä päätettiin 24. joulukuuta VKP(b):n keskuskomitean poliittisen toimikunnan jäsenten neuvoteltua Leninin lääkäreitten kanssa: "1. Vladimir Iljitšille suodaan oikeus sanella päivittäin 5—10 minuuttia, mutta tällä ei saa olla kirjeenvaihdon luonnetta ja näihin merkintöihin Vladimir Iljitšin ei tule odottaa vastausta. Tapaamiset kielletään. 2. Eivät ystävät eikä kotiväki saa kertoa Vladimir Iljitšille mitään poliittisesta elämästä, jottei tällä tavoin annettaisi pohdiskelun ja kiihtymisen aihetta." Myö-

hemmin Leninin terveys alkoi vähitellen käydä paremmaksi ja hänen sallittiin sanella 20—40 minuuttia päivässä. Todellisuudessa hän työskenteli huomattavasti enemmän.

Yksi Leniniä tänä aikana askarruttaneista pääkysymyksistä oli kysymys sosialismin rakennustyön kohtalosta ja näkymistä Neuvostoliitossa. Niinpä hän artikkelissaan "Osuustoiminnasta" korosti, että Venäjällä on kaikki välttämätön sosialistisen yhteiskunnan rakentamiseksi: proletaarivaltio, laaja tuotantoelämä neuvostovallan käsissä, työläisten ja talonpoikien liitto, työväenluokan johtoasema tässä liitossa. "Tämä ei vielä ole sosialistisen yhteiskunnan rakentamista, mutta tämä kaikki on välttämätöntä ja riittävää tälle rakentamiselle", hän kirjoitti.

Lenin kohdisti huomion siihen, että tie sosialismin rakentamiseen tulee olemaan raskas. Sotilaallinen interventio ja saarto olivat heittäneet maan taloudellisessa suhteessa taaksepäin. Niin ikään kansalaissotaa sosialismin vastustajat käyttivät pyrkiessään saattamaan neuvostotasavallan taloudellisen tuhon partaalle. Lenin saattoi kuitenkin todeta, että viholliset eivät pystyneet kukistamaan uutta järjestelmää, jonka vallankumous oli luonut, mutta ne eivät myöskään antaneet sille mahdollisuutta ottaa nyt sellaista askelta eteenpäin, joka olisi vahvistanut kommunistien ennustukset, joka olisi suonut heille mahdollisuuden kehittää valtavan nopeasti tuotantovoimia, kehittää kaikkia sosialismiin sisältyviä mahdollisuuksia, "osoittaa jokaikiselle havainnollisesti, silmin nähtävästi, että sosialismissa piilee jättiläisvoimia ja että ihmiskunta on nyt siirtynyt uuteen, poikkeuksellisen loistavia mahdollisuuksia tarjoavaan kehitysvaiheeseen".

Tarkkaillessaan vallankumousaallon tyyntymistä lännessä Lenin totesi, että neuvostokansa joutuu vielä pitkän aikaa rakentamaan sosialismia kapitalismin piirittämänä.

Viimeisissä kirjoituksissaan Lenin osoitti, että yleismaailmallisen vapautusliikkeen kehitys oli kulkenut monimutkaisempia teitä ja hitaampaa vauhtia

kuin oli saatettu olettaa. Tappion olivat kokeneet vallankumoukset Saksassa ja Unkarissa, samoin proletariaatin vallankumoukselliset esiinmarssit eräissä muissa maissa. Lisäksi hän korosti, että vallankumouksen kehitysvauhdin hidastuminen Länsi-Euroopan maissa ei suinkaan merkinnyt, että bolševikit olisivat erehtyneet esittäessään määritelmän sosialismin voiton väistämättömyydestä koko maailman mitassa. "Kansainvälisen vallankumouksen kehitys kulkee eteenpäin. Mutta tämä etenemisliike ei ole kuitenkaan kulkenut niin suoraviivaisesti kuin me odotimme."

Lenin oli lujasti vakuuttunut siitä, että proletariaatin diktatuurin nousu Venäjällä, sosialismin ja kommunismin rakennustyön saavutukset siellä, maapallon väestön jättiläisenemmistön vetäminen mukaan taisteluun imperialismia vastaan tulevat valtavassa määrin nopeuttamaan yleismaailmallista kehitystä ja määräävät sosialismin voiton väistämättömyyden kansainvälisessä mitassa. Elämä vahvistaa havainnollisesti tämän Leninin hahmottaman tulevaisuuden kuvan.

NEUVOSTOLIITON KAMPPAILU YLEISEN JA TÄYDELLISEN ASEISTARIISUNNAN PUOLESTA

Vaikka vuoden 1922 Moskovan konferenssi ei tuottanutkaan konkreettisia tuloksia, se kaikesta huolimatta osoitti koko maailmalle jälleen kerran neuvostovaltion vilpittömän rauhantahdon.

Leninin kuoleman jälkeen neuvostohallitus jatkoi Leninin ajatusten toteuttamista ulkopolitiikan piirissä, mm. myös aseistariisuntaa koskevissa kysymyksissä.

Laajojen kansanjoukkojen sodanvastaisten mielialojen vaikutuksesta Kansainliiton kuudes istunto hyväksyi vuonna 1925 päätöksen ryhtyä valmistelemaan kansainvälistä konferenssia, joka käsittelisi aseistuksen supistamista ja rajoittamista. 12. joulukuuta Kansainliitto muodosti tätä varten valmistelukomission.

Neuvostoliitto ei osallistunut valmistelukomission kolmeen ensimmäiseen istuntoon, jotka pidettiin vuosina 1926–1927 Genevessä, koska sillä ei ollut ollut suhteita Sveitsiin täysivaltaisen edustajansa V. V. Vorovskin murhan jälkeen. 14. huhtikuuta 1927 neuvostoliittolais-sveitsiläinen konflikti saatiin selvitetyksi ja neuvostovaltuuskunta ryhtyi aktiivisesti kamppailemaan komissiossa yleisen ja täydellisen aseistariisunnan puolesta. Niinpä se ehdotti komission neljännessä istunnossa, että oli täysin kotiutettava maa-, meri- ja ilmavoimien koko mieskunta; tuhottava kaikki aselajit, sotatarvikevarastot ja muut tuhovälineet; likvidoitava koko meri- ja ilmavoimien kalusto; lopetettava kaikki sotaharjoitukset; julkaistava lait pakollisen ja vapaaehtoisen sotapalveluksen poistamisesta; hävitettävä kaikki linnoitukset, meri- ja ilmavoimien tukikohdat, likvidoitava sotatarviketehtaat; lopetettava varojen myöntäminen sotilaallisiin tarkoituksiin; hajotettava puolustusministeriöt ja kotiutettava pääesikunnat; kiellettävä sotapropaganda; kiellettävä lailla sotilaallisten keksintöjen patentoiminen jne.

Neuvostohallitus piti mahdollisena suorittaa nämä toimenpiteet yhden vuoden kuluessa tai johdonmukaisin vaihein neljän vuoden aikana.

Neuvostohallituksen ehdotukset herättivät laajalti vastakaikua muiden maiden kansalaispiirien taholla. Jopa porvarillinen amerikkalainen sanomalehti Baltimore Sun joutui tunnustamaan, että "neuvostoehdotukset saavat kaikkialla osakseen tavallisen kansan hyväksymisen".[1] Samasta asiasta puhui myös englantilainen labour-johtaja Lansbury: "Minä olen vakuuttunut siitä, että jos Te asettaisitte venäläisten ehdotukset tavallisten miesten ja naisten kokouksen käsiteltäviksi, he äänestäisivät niiden puolesta. Minä pidän neuvostojulistusta suurimpana tapahtumana rauhantaistelun historiassa."[2]

---

[1] Baltimore Sun, December, 2, 1927.

[2] V. M. Heizman, Neuvostoliitto ja aseistariisuntaongelma (ensimmäisen ja toisen maailmansodan välillä). M. 1959, s. 184.

Valmistelukomission viidennessä istunnossa (15—24. maaliskuuta 1928) neuvostohallitus esitti konventioluonnoksen välittömästä, täydellisestä ja yleisestä aseistariisunnasta. Sen tultua torjutuksi Englannin, Ranskan, USA:n ja Japanin edustajien taholta Neuvostoliiton valtuuskunta teki uuden ehdotuksen, esitti konventioluonnoksen progressiivis-proportionaalisesta aseistariisunnasta. Se edellytti, että suuret maat supistaisivat aseistusta puolella ja pienet $^1/_3$:lla tai $^1/_4$:lla. Konventio edellytti täydellistä aseistariisuntaa mitä tuli panssarivaunuihin, suuriin sota-aluksiin, etäälle kantavaan tykistöön, raskaisiin pommikoneisiin, kaikkiin ilmapommivarastoihin, kaikkiin kemiallisiin ja bakteriologisiin sodankäyntivälineisiin jne. Kaikki nämä toimenpiteet ehdotettiin toteutettaviksi kahden vuoden kuluessa, ja niiden toteuttamista valvomaan tuli muodostaa pysyvä kansainvälinen komissio kaikkien konventioon osallistuvien valtioitten edustajista.

Näitä Neuvosto-Venäjän sitkeitä ponnisteluja imperialistiset vallat kuitenkin vastustivat kiivaasti.

Genevessä vuonna 1932 pidetyn kansainvälisen aseistariisuntakonferenssin aattona neuvostohallitus esitti uuden aloitteen aseistariisuntakysymyksestä. Se ehdotti toteutettavaksi keskinäisen tietojen vaihdon aseistuksen tilasta Englannin, Ranskan, Saksan, Italian, Puolan, Suomen, Liettuan ja Latvian kanssa. Tällä tavoin se pyrki parantamaan konferenssin työn ilmapiiriä. Nämä maat yrittivät kuitenkin käyttää hyväksi tietoja Neuvostoliiton asevoimista vakoilutarkoituksiin. Lehtiin ilmestyi myös uutisia siitä, että eräät lännen suurvallat olivat antaneet vääriä tietoja omista ilma- ja merivoimistaan. Huono esimerkki oli tarttuva. Suurvaltoja ryhtyivät jäljittelemään myös eräät pienet maat. Niinpä vuoden 1931 alussa pidettiin Puolan ja Suomen sotilaspiirien edustajain ja diplomaattien neuvottelu, jonka päätöslauselmassa sanottiin: "Mitä tulee taulukoissa esiintyviin numeroihin, ei niiden välttämättä tarvitse ilmaista faktista tilannetta aseistuksen alalla." Eräät valtiot ylipäätänsä kieltäytyivät antamasta tietoja

asevoimiensa tilasta. Syyskuun puoliväliin mennessä, jolloin tietojen luovutusaika oli kulunut umpeen, vain 21 maata 60:sta konferenssiin kutsutusta maasta esitti tiedot asevoimistaan.

Genevessä 2. helmikuuta 1932 alkaneessa konferenssissa neuvostohallitus esitti ohjelman yleisestä ja täydellisestä aseistariisunnasta. Se edellytti "kaikkien asevoimien pikaista, yleistä ja täydellistä hävittämistä pitäen lähtökohtana kaikkien tasavertaisuuden periaatteita". Samanaikaisesti tämän kanssa se esitti käsiteltäväksi myös konventioluonnoksen aseistuksen progressiivis-proportionaalisesta supistamisesta.

Suurin osa konferenssin osanottajia torjui nämä ehdotukset. Neuvostohallitus ilmoitti tämän johdosta, että aseistariisuntaongelman on saatava käytännön ratkaisu ilman pidempiä viivyttelyjä. "Aseistariisunnan tulee lakata olemasta tennispallo, jota heitellään komissiosta tai alakomissiosta toiseen, konferenssista toiseen, istunnosta toiseen", totesi Neuvostoliiton ulkoasiain kansankomissaari.

Maailman kansalaispiirit antoivat suuren tunnustuksen Neuvosto-Venäjän aseistariisuntaohjelmalle. Sen esittäminen ja käsittely edustavassa kansainvälisessä tilaisuudessa edisti yleisen aktiivisuuden kasvua taistelussa aseistariisunnan puolesta ja loi moraaliset esteet militarismin voimille sekä lievensi sodanvaaraa.

Suuri merkitys rauhaa puolustettaessa oli Neuvostoliiton ehdotuksella hyökkäävän osapuolen määrittelemisestä, mikä esitettiin 6. helmikuuta 1933 yleisen aseistariisuntakonferenssin yleiskomissiolle. Tätä kysymystä koskevassa deklaraatioluonnoksessa esitettiin kaikkien valtioitten, niin pienten kuin suurtenkin, riippumattomuuden periaatteet, rajojen täysi koskemattomuus ja kiellettiin valtioilta oikeus puuttua toisen valtion sisäisiin asioihin. Tämä julistus on jäänyt historiaan "Kansojen vapauden asiakirjana". Se täydensi myös kansainliiton säännöissä esiintyvän olennaisen puutteen. Säännöt edellyttivät ryhtymistä pakotteisiin hyökkääjää vastaan, mutta eivät määri-

telleet hyökkääjää. Tällaisen määritelmän hyväksyminen olisi ehkäissyt mahdollisuuden tulkita mielivaltaisesti Kansainliiton sääntöjä.

Neuvostoliiton ehdotus hyökkäävän osapuolen määrittelemisestä teki suuren vaikutuksen maailman yleiseen mielipiteeseen. Niinpä ranskalainen poliitikko Edouard Daladier totesi edustajahuoneessa huhtikuussa 1933 pitämässään puheessa, että Neuvostoliiton julistus oli "hyökkääjän selkeä ja täsmällinen määritelmä, jonka Venäjä kunniakseen esitti käsiteltäväksi ja jonka me täysin hyväksymme". Englannin konferenssiedustaja Eden ilmoitti ulkoministeriöön, että yleiskomissiossa käyty keskustelu paljasti "voimakkaan virtauksen" Neuvostoliiton luonnoksen hyväksi.

Länsivaltojen imperialistiset piirit estivät kuitenkin Neuvostoliiton ehdotuksen hyväksymisen.

Tästä huolimatta Neuvostoliitto pyrki jatkuvasti hyökkääjän määrittelemisperiaatteiden toteuttamiseen. Kesäkuussa 1933 allekirjoittivat Lontoossa pidetyssä kansainvälisessä talouskonferenssissa konvention hyökkääjän määrittelemisestä Neuvostoliiton ehdotuksen pohjalta yhdessä sen kanssa Eesti, Latvia, Puola, Afganistan, Turkki, Iran, Romania, Tšekkoslovakia ja Jugoslavia. Tämä toimenpide edisti rauhan lujittumista Euroopassa.

Neuvostoliiton taistelu leniniläisten ulkopoliittisten aatteitten — rauhan ja kansojen turvallisuuden aatteitten toteuttamiseksi lujitti huomattavasti Neuvostoliiton arvovaltaa kansainvälisellä näyttämöllä. Tämän tunnustivat paitsi ystävät, myös vihollliset. Niinpä vuoden 1934 heinäkuun lopulla Lloyd George totesi: "Neuvostoliiton ulkopolitiikasta minä sanon epäröimättä, että se on suunnattu rauhaan... Olen vakuuttunut siitä, että Neuvostoliitto on tällä hetkellä yksi kaikkein mahtavimpia rauhan tekijöitä ja sen vaikutus kasvaa tässä suhteessa jatkuvasti."

Toisen maailmansodan vuosina kansat vaativat painavasti, että fasismia vastaan käydyssä taistelussa annetut uhrit eivät olisi turhia. Ne vaativat luotettavan kansainvälisen turvallisuusjärjestelmän

perustamista ja lujan ja pitkällisen rauhan vakiinnuttamista, rauhan joka pelastaisi tulevat sukupolvet sodan hävitykseltä.

Tieteen ja tekniikan voimakkaan kehityksen vuoksi aseistariisunnasta tuli yksi tärkeimpiä kansainvälisten suhteitten ongelmia.

Sodan päätyttyä Neuvostoliitto jatkoi kansanjoukkojen toiveita ja Leninin ohjeita noudattaen aktiivisesti pyrkimyksiään yleiseen ja täydelliseen aseistariisuntaan.

Neuvostohallitus esitti erilaisissa kansainvälisissä konferensseissa ja Yhdistyneet kansakunnat-järjestössä ehdotuksia atomi- ja vetyaseitten kieltämisestä, asevoimien ja aseistuksen supistamisesta, ulkomaisten sotatukikohtien poistamisesta vierailta alueilta, sotapropagandan kieltämisestä. Vuosina 1955, 1956 ja 1958 neuvostohallitus supisti huomattavasti omalta kohdaltaan asevoimiensa lukumäärää.

Sopimukseen pääsy konkreettisissa kilpavarustelun, mm. myös ydinasekilvan rajoittamista koskevissa kysymyksissä, on neuvostohallituksen käsityksen mukaan reaalisesti toteutettavissa oleva, vaikkakaan ei mikään helppo tehtävä. Tämän vahvistavat sellaiset kansainväliset sopimukset kuin sopimus ydinasekokeitten kieltämisestä ilmassa, avaruudessa ja vedessä; sopimus valtioitten toimintaperiaatteista avaruudessa, joka kieltää ydinaseitten sijoittamisen maata kiertävälle radalle sekä joukkotuhoaseitten sijoittamisen avaruuteen ja taivaankappaleille; ja viimein ydinsulkusopimus, jonka on jo allekirjoittanut yli 80 maailman valtiota. Neuvostoliitto on ollut kaikkien näitten sopimusten solmimisen alullepanijana.

Laajaa kansainvälistä vastakaikua ovat herättäneet Neuvostoliiton uudetkin ehdotukset, jotka sisältyvät muistioon eräistä pikaisista toimenpiteistä kilpavarustelun lopettamiseksi ja aseistariisunnan toteuttamiseksi. Tämän muistion Neuvostoliitto esitti YK:n yleiskokouksen 23. istuntokauden käsiteltäväksi vuonna 1968.

Nämä Neuvostoliiton konkreettiset ehdotukset kos-

kevat aseistariisunnan avainkysymyksiä ja ovat laaja toimintaohjelma, joka tähtää kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden takaamiseen.

Tärkeimpänä tehtävänä muistiossa on esillä kysymys ydinaseitten käytön kieltämisestä. Tällainen askel olisi varteenotettava hillitsevä tekijä niille, jotka mielivät näiden aseitten käyttöä. Tässä yhteydessä lienee syytä mainita, että jo vuonna 1961 YK:n yleiskokous tuomitsi Aasian ja Afrikan valtioitten aloitteesta ydinaseitten käytön. Nyt olisi täysin loogista toteuttaa silloin hyväksytyn julistuksen määritelmät kansainvälisenä konventiona ydinaseitten käytön kieltämisestä.

Ydinsodan vaaran torjumiseksi olisi välttämätöntä ratkaista monimutkainen kysymyskompleksi, joka liittyy ydinohjusaseistukseen. Neuvostohallitus on ehdottanut kaikille ydinasevalloille välitöntä ryhtymistä neuvotteluihin ydinaseitten tuotannon supistamisesta, ydinasevarastojen supistamisesta ja sitä seuraavasta täydellisestä näitten aseitten kieltämisestä ja hävittämisestä. Se on ehdottanut myös sovittavaksi keskinäisestä ydinaseitten strategisten kuljetusvälineitten rajoittamisesta ja sitä seuraavasta supistamisesta.

Rauhan lujittamiseen tähtäävät myös muut muistiossa esitetyt toimenpiteet. Maailmassa vallitseva jännitystila heikkenee huomattavasti, jos toteutetaan sellaiset ehdotukset kuin maanalaisten ydinasekokeitten kieltäminen toimeenpanemalla valvonta kansallisin havaintovälinein; ydinaselastissa olevien lentokoneitten lentojen kieltäminen kansallisten rajojen ulkopuolella ja ohjuksin varustettujen sukellusveneitten purjehdusvyöhykkeitten rajoittaminen; ulkomaisten sotatukikohtien poistaminen vierailta alueilta; ydinaseettomien vyöhykkeitten luominen eri puolille maailmaa; sellaisen järjestelmän aikaansaaminen, joka takaisi merten ja valtamerten pohjan käytön yksinomaan rauhanomaisiin tarkoituksiin.

Nykyisin osoittautuvat paremmin kuin koskaan aiheellisiksi Leninin sanat, että sotaa ja rauhaa koskevasta kysymyksestä tulee kysymys kymmenien ja

satojen miljoonien ihmisten elämästä ja kuolemasta. Lenin kehotti vainoamaan kaikkia sodan puolustukseksi esitettyjä järkeilyjä, kenestä ne sitten olivatkin lähtöisin, paljastamaan imperialistisen sodan valmistelun ja esittämään tehokkaat toimenpiteet taisteluun sodan vaaraa vastaan.

Näitä Leninin ohjeita noudattaen Neuvostoliitto tekee kaiken voitavansa hävittääkseen sodan, toteuttaakseen yleisen ja täydellisen aseistariisunnan ja vakiinnuttaakseen lopullisen rauhan maapallolle.

LOPPUSANAT

Neuvostoliiton ulkopolitiikka on elimellinen osa Neuvostoliiton kommunistisen puolueen ohjelmaa. Sen vankkana pohjana on marxismin–leninismin oppi ja siinä on Neuvostoliiton ulkopolitiikan voima.

Neuvostovaltion ulkopolitiikka kasvoi lokakuun vallankumouksesta. Se on ollut ja pysyy aktiivisena luokkataistelun tekijänä kansainvälisellä näyttämöllä ja tehokkaana rauhan välikappaleena. Luonteeltaan Neuvostoliiton ulkopolitiikka on internationaalista, koska sen ilmaisemat neuvostokansan edut vastaavat koko maailman työtätekevien ihmisten etuja. Sitä hallitsee läpikotaisin solidaarisuuden henki muitten maitten edistyksellisiä yhteiskunnallisia voimia kohtaan. Tämän politiikan tärkeimpänä piirteenä on sen todellinen demokraattisuus, kaikkien kansakuntien — suurten ja pienten — tunnustaminen, rotujen ja kansallisuuksien tasavertaisuus. Tämä on johdonmukaista rauhan, turvallisuuden ja kansojen ystävyyden politiikkaa.

Neuvostoliiton tämänpäiväistä ulkopolitiikkaa luonnehtivat peruspiirteet, jotka hahmotettiin niinä vuosina jolloin Lenin johti Neuvosto-Venäjää.

Leninin ulkopoliittinen toiminta oli tunnetusti esimerkkinä periaatteellisuudesta, taidosta arvioida yhteiskunnalliset, taloudelliset ja poliittiset tapahtumat koko monimuotoisuudessaan ja ristiriitaisuudessaan, reagoida välittömästi taktiikan muutosta vaativiin kansainvälisten olosuhteitten muutoksiin.

Leninin ohjeita noudattaen neuvostohallitus analy-

soi perin pohjin kansainvälisen elämän tapahtumat, osoittaa rohkeutta ja joustavuutta, suurta periaatteellisuutta ja suostuu — jos niin tarvitaan — järkeviin kompromisseihin.

Tänään Neuvostoliiton ulkopolitiikalla on ratkaistavanaan seuraavanlaisia tehtäviä:

— on luotava mahdollisimman suotuisat ulkopoliittiset edellytykset kommunismin rakennustyön jatkamiselle ja saattamiselle päätökseen, noudatettava terveitten kansainvälisten suhteitten vakiinnuttamisen linjaa;

— on taattava sosialistisen yhteisön maiden turvallisuus ja koskemattomuus;

— on lujitettava veljellistä liittoa kansallisen vapausliikkeen kanssa, annettava kaikkinaista apua ulkomaisesta herruudesta vapautuneille maille niiden lujittaessa poliittista itsenäisyyttään ja pyrkiessä taloudellisen itsenäisyytensä saavuttamiseen;

— on oltava kaikkien maailman edistyksellisten, demokraattisten ja vallankumouksellisten voimien tukena antamalla kaikinpuolista apua kaikkien maitten työväenluokalle, työtätekeville joukoille ja sorretuille kansakunnille;

— on torjuttava uuden maailmansodan vaara, luotava edellytykset yhteiskunnan täydelle vapautumiselle sodasta, pyrittävä kaikkien toisilleen vastakkaisten sotilasliittoutumien hajottamiseen;

— on pyrittävä yleiseen ja täydelliseen aseistariisuntaan tiukan kansainvälisen valvonnan alaisena;

— on lujitettava veljellisiä ystävyyssuhteita ja tiivistä yhteistyötä Aasian, Afrikan ja Latinalaisen Amerikan kansallisen riippumattomuutensa saavuttamiseksi ja lujittamiseksi taistelevien valtioitten kanssa, kaikkien rauhan säilymistä kannattavien kansojen ja valtioitten kanssa;

— on noudatettava kansainvälisen yhteistyön kehittämiseen kaupan, kulttuuriyhteyksien, tieteen ja tekniikan aloilla tähtäävää suuntausta;

— on oltava erittäin valpas aggressiivisten piirien suhteen, jotka pyrkivät horjuttamaan rauhaa, paljastettava ajoissa sotilaallisten seikkailujen alulle-

panijat, ryhdyttävä kaikkiin välttämättömiin toimenpiteisiin Neuvostoliiton turvallisuuden ja koskemattomuuden takaamiseksi.

Lenin totesi, että "... politiikka on tiedettä ja taitoa, joka ei tipahda taivaasta ja jota ei saada lahjaksi..."

Koska politiikka on *tiedettä,* siihen tulee myös suhtautua tieteellisesti, määritellä tieteelliseltä pohjalta sen sisältö ja suuntaus.

Koska politiikka on *taitoa,* se on myös toteutettava taitavasti, asiantuntemuksella, ottamalla huomioon elävän todellisuuden tarjoama kokemus ja käytäntö.

Marxismi—leninismi on viitoittanut tien ainoaan oikeaan tapaan tarkastella historiaa koko ristiriitaisuudessaan kokonaisena, johdonmukaisena ja lainalaisena prosessina. Näin marxilaisuus on liittänyt tieteen politiikkaan, teorian käytäntöön. Marxilais-leniniläinen tiede opettaa, miten erottaa tärkeä toissijaisesta. Se antaa ulkopolitiikalle luovan luonteen ehkäisten sitä virheisiin lankeamisen vaarasta.

Neuvostohallituksen jatkuvan huolenpidon kohteena on rauha ja kansojen turvallisuus, lämpöydinsodan ehkäiseminen, sodan, joka saattaa tuottaa kuoleman ja kärsimyksiä miljoonille ihmisille.

"Tärkeintä on ehkäistä lämpöydinsota, sen ei saa antaa puhjeta... Mahtavan sosialistisen leirin, rauhantahtoisten ei-sosialististen valtioitten, kansainvälisen työväenluokan ja kaikkien rauhaa puolustavien voimien yhdistetyin ponnistuksin *voidaan ehkäistä maailmansota...* On hävitettävä sodat, vakiinnutettava pysyvä rauha maapallolle — siinä kommunismin historiallinen tehtävä", sanotaan NKP:n ohjelmassa.

Taistelu rauhan puolesta on tehtävä, jolla oli Leninin eläessä samoin kuin on nytkin syvälle ulottuva luokkasisältö. Rauhan puolesta taisteleminen merkitsee tänään imperialistisen valtojen kaikkein sotaisimpien, aggressiivisimpien piirien eristämistä. Neuvostovaltion ulkopolitiikan historia on ollut sit-

keää, hellittämätöntä kamppailua kansojen pelastamiseksi sodan onnettomuuksilta.

Siinä kohdistetaan suuri huomio sosialismin saavutusten suojelemiseen. Lenin totesi vallankumouksen olevan vain silloin jonkin arvoinen, jos se pystyy puolustautumaan. Puolustautumaan poliittisesti, taloudellisesti, ideologisesti ja sotilaallista tietä. Sosialistisen saavutusten puolustamista Lenin piti paitsi sosialismia rakentavan maan työväenluokan myös koko kansainvälisen proletariaatin korkeimpana internationaalisena velvollisuutena. Elämä osoittaa, että perääntyminen leniniläisistä aatteista ja periaatteista voi saattaa uhatuiksi kansojen vallankumoukselliset saavutukset.

Lenin totesi sotien olevan väistämättömiä imperialismin vallitessa. Yhä vielä pätee Leninin määritelmä siitä, että niin kauan kuin on olemassa imperialismia, on myös aina maaperää aggressiivisille sodille. Kapitalismin antagonistinen yhteiskunnallistaloudellinen perusluonne ei ole muuttunut. Sen olemassaoloon liittyy pysyvä sodan uhka. Me elämme kuitenkin aikaa, jolloin rauhaa ovat valvomassa voimat, jotka pystyvät hillitsemään imperialistisen valtojen aggressiiviset piirit.

Ratkaisevana tekijänä sotien ehkäisemisessä ja rauhan turvaamisessa on sosialistisen maiden yhteisö. Ennen toista maailmansotaa oli vain kaksi sosialistista valtiota — Neuvostoliitto ja Mongolian kansantasavalta. Niiden osalle tuli 17 % maailman pinta-alasta, noin 9 % väestöstä ja 10 % maailman teollisuustuotannosta. Toisen maailmansodan jälkeen sosialistisen maailmanjärjestelmän muodostuttua tilanne muuttui. Sosialistisen järjestelmän osalle tulee nykyisin 26 % pinta-alasta ja yli 35 % maapallon väestöstä. Vuonna 1965 sosialistisen leirin maat tuottivat 38 % maailman teollisuustarvikkeista.

Maailmassa sosialismin hyväksi tapahtuneisiin muutoksiin nojautuen ja Leninin sotaa koskevaa oppia edelleen kehittäen kommunistit ovat päätyneet tärkeään tulokseen, että nykyisenä aikakautena sota

ei enää ole kohtalon sanelema väistämättömyys, että sota voidaan ehkäistä.

Ratkaistuaan maan sisäisen kansallisuuskysymyksen kaikkien kansojen itsemääräämisen ja veljellisen ystävyyden pohjalla Neuvostoliitto ei voi noudattaa kansainväliselläkään näyttämöllä muuta politiikkaa kuin kansojen välisen ystävyyden ja yhteistyön politiikkaa, joka tunnustaa jokaiselle niistä oikeuden riippumattomaan valtiolliseen olemassaoloon ja puuttumattomuuden sen sisäisiin asioihin.

Neuvostoliiton ulkopolitiikan elimellisiin tehtäviin kuuluu myös huolenpito sosialistisen maailmanjärjestelmän lujittamisesta.

Sosialistisilla mailla on samantyyppinen taloudellinen perusta — yhteiskunta omistaa tuotantovälineet; samankaltainen valtiollinen järjestelmä — kansojen valta työväenluokan johdolla; yhtenäinen ideologia — marxismi—leninismi; yhteiset edut puolustettaessa vallankumouksellisia saavutuksia ja tehtäviä taistelussa rauhan, demokratian ja sosialismin puolesta.

Neuvostoliitolla on sosialististen maitten kanssa sopimukset ystävyydestä, yhteistyöstä ja keskinäisestä avunannosta. Niiden sisältö heijastaa uutta, entistä korkeampaa vaihetta sen suhteissa näihin maihin. Neuvostohallitus pyrkii jatkuvasti työskentelemään sosialististen valtioitten taloudellisen yhteistyön kehittämiseksi ja niiden puolustuksen lujittamiseksi. Tärkeä merkitys tässä on Varsovan liitolla ja SEVilla (Comeconilla).

Sosialististen maiden ystävyys lujittuu ja kehittyy vuodesta vuoteen. Se käy yhä syvemmäksi ja monipuolisemmaksi, muuttuu näiden kansojen elimelliseksi tarpeeksi. Jokainen sosialistinen maa antaa oman, voimiensa mukaisen panoksen sosialistisen maailmanjärjestelmän rakennustyöhön, sen mahdin lujittamiseen. Sosialististen valtioitten yhteistyö suo jokaiselle niistä mahdollisuuden mahdollisimman rationaalisesti ja täydesti käyttää hyväksi tuotantovoimiaan. Taloudellisen ja tieteellisteknisen yhteistyön kuluessa, sosialististen maiden kansantaloussuunni-

telmia koordinoitaessa, tuotantoelämää spesialisoitaessa ja luotaessa yhteistoimintaa on syntymässä uusi kansainvälisen työnjaon tyyppi.

Historia on osoittanut, että Sosialististen neuvostotasavaltojen liiton syntyminen ja sitten sosialistisen maailmanjärjestelmän muodostuminen on alkua kansojen kaikinpuolisen lähentymisen historialliselle prosessille. Käytäntö on osoittanut sosialistisen yhteisön kansojen veljellisen yhtenäisyyden vastaavan kunkin maan korkeimpia kansallisia etuja.

LÄHDETEOKSIA

Leninin ulkopoliittisia kysymyksiä valaisevat pääteokset:

(kirjoituksen jäljessä mainittu osa ja sivu viittaa venäjänkieliseen täydelliseen Koottujen teosten laitokseen)

Lenin V. I. Mitä ovat "kansan ystävät" ja miten he taistelevat sosialidemokraatteja vastaan? — osa 1, ss. 125—346

Lenin V. I. Luonnos ja selvitys sosialidemokraattisen puolueen ohjelmasta, osa 2, ss. 81—110

Lenin V. I. Kiinan sota, osa 4, ss. 378—383

Lenin V. I. Kriisin opetukset

Lenin V. I. Kapitalismin kehitys Venäjällä, osa 3, ss. 1—609

Lenin V. I. Suomen kansan vastalause, osa 5, ss. 352—357

Lenin V. I. Mitä on tehtävä? — osa 6, ss. 1—192

Lenin V. I. Armenialaisten sosialidemokraattien liiton manifestista, osa 1, ss. 102—106

Lenin V. I. Kansallisuuskysymys meidän ohjelmassamme, osa 7, ss. 233—242

Lenin V. I. Askel eteen, kaksi askelta taaksepäin, osa 8.

Lenin V. I. Toukokuun ensimmäinen, osa 8, ss. 181—184

Lenin V. I. Sosialidemokratian ja demokraattisen vallankumouksen kaksi taktiikkaa, osa 11, 1—131

Lenin V. I. Venäjän proletariaatille, osa 8, ss. 170—174

Lenin V. I. Port Arthurin kukistuminen, osa 9, ss. 151—152

Lenin V. I. Stuttgartin kansainvälinen sosialistikongressi, osa 16, ss. 67—74 ja 78—79

Lenin V. I. Huomautus Stuttgartin kongressin päätöslauselmaan "militarismista ja kansainvälisistä konflikteista", osa 16, ss. 75—76

Lenin V. I. Huomautus C. Zetkinin artikkeliin "Stuttgartin kansainvälinen sosialistikongressi", osa 16, ss. 90—92

Lenin V. I. Antimilitaristinen propaganda ja sosialistisen työläisnuorison liitot, osa 16, ss. 114—117
Lenin V. I. Maailmanpolitiikan polttoaine, osa 17, ss. 174—183
Lenin V. I. Sotaisa militarismi ja sosialidemokratian antimilitaristinen taktiikka, osa 17, ss. 186—196
Lenin V. I. Englannin ja Saksan työläisten rauhallinen mielenosoitus, osa 17, 202—205
Lenin V. I. Balkanin ja Persian tapahtumat, osa 17, ss. 221—232
Lenin V. I. Materialismi ja empiriokritisismi, osa 18, ss. 7—384
Lenin V. I. Tuotannon keskittyminen Venäjällä, osa 22, ss. ss. 41—42
Lenin V. I. Sodan kauhut, osa 22, ss. 159—160
Lenin V. I. Kiihkoisaa peliä, osa 22, ss. 115—116
Lenin V. I. Ketusta ja kanalasta, osa 22, 146—150
Lenin V. I. Häpeällinen päätöslauselma, osa 22, 151—152
Lenin V. I. Porvaristo ja reformismi, osa 22, ss. 314—315
Lenin V. I. Kaikille Venäjän kansalaisille, osa 22, ss. 135—139
Lenin V. I. Serbialais-bulgarialaisten voittojen sosiaalinen merkitys, osa 22, ss. 186—188
Lenin V. I. Italian ja Turkin sodan loppu, osa 22, ss. 113—114
Lenin V. I. Amerikan presidentinvaalien tulokset ja merkitys, osa 22, ss. 192—194
Lenin V. I. Amerikan työläisten saavutukset, osa. 22, ss. 109—110
Lenin V. I. Amerikka vaalien jälkeen, osa 22, ss. 212—213
Lenin V. I. Poincaren valinnan merkitys, osa 22, 212—213
Lenin V. I. Bryanin hallitus, osa 22, ss. 297—298
Lenin V. I. Aseistautuminen ja kapitalismi, osa 22, 175—176
Lenin V. I. Kansallisuuskysymystä koskeva päätöslauselma, osa 31, ss. 439—440
Lenin V. I. Kriittisiä huomautuksia kansallisuuskysymyksestä, osa 31, ss. 113—150
Lenin V. I. Kulttuurillis-kansallisesta autonomiasta, osa 31, ss. 174—178
Lenin V. I. Kadetit ja "kansojen itsemääräämisoikeus", osa 31, 174—178

Lenin V. I. VSDTP:n kansallisuusohjelmasta. osa 31, ss. 223—229
Lenin V. I. Kansallisliberalismi ja kansojen itsemääräämisoikeus, osa 31, ss. 247—249
Lenin V. I. Kapitalistisen rikkauden kasvu, osa 23, 185, 187
Lenin V. I. Takapajuinen Eurooppa ja johtava Aasia, osa 23, ss. 166—167
Lenin V. I. Karl Marxin opin historialliset vaiheet, osa 23, ss. 1—4
Lenin V. I. II internationaalin vararikko, osa 26, ss. 209—265
Lenin V. I. Opportunismi ja II internationalismin vararikko, osa 26, ss. 115—118
Lenin V. I. Oman hallituksen tappiosta imperialistisessa sodassa, osa 26, ss. 286—291
Lenin V. I. Euroopan yhdysvaltojen tunnuksesta, osa 26 ss. 351—355
Lenin V. I. Imperialismi kapitalismin korkeimpana kehitysvaiheena, osa 26, 299—426
Lenin V. I. Porvarillinen pasifismi ja sosialistinen pasifismi, osa 30, ss. 239—260
Lenin V. I. Työläisille, jotka tukevat taistelua sotaa ja omien hallitustensa puolelle siirtyneitä sosialisteja vastaan, osa 30, ss. 296—305
Lenin V. I. Puolueettomuuden puolustus, osa 30, ss. 329—335
Lenin V. I. Käänne maailmanpolitiikassa, osa 30, ss. 339—348
Lenin V. I. Vallankumouksen opetukset, osa 34, ss. 53—69
Lenin V. I. Venäjän vallankumous ja kansalaissota, osa 34, ss. 214—228
Lenin V. I. Bolševikkien on otettava valta, osa 34, ss. 239—241
Lenin V. I. Marxismi ja kansannousu, osa 34, ss. 242—247
Lenin V. I. Kriisi on kypsä, osa 34, ss. 272—283
Lenin V. I. Työläisille, talonpojille ja sotilaille, osa 34, ss 284—286
Lenin V. I. Venäjän kansalaisille! osa 34, s. 1
Lenin V. I. VKP(b):n seitsemäs ylimääräinen edustajakokous 6—8. maaliskuuta 1918, osa 36, ss. 1—76
Lenin V. I. Selostus ulkopolitiikasta yleisvenäläisen toimeenpanevan keskuskomitean ja Moskovan neuvoston

yhteisistunnossa 14. toukokuuta 1918, osa 36, ss. 328—345
Lenin V. I. Työläis-, talonpoikais-, sotilas-, ja puna-armeijalaisedustajain neuvostojen V yleisvenäläinen edustajakokous 4—10. heinäkuuta 1918, osa 36, ss. 489—517
Lenin V. I. Kirje Amerikan työläisille, osa 37, ss. 48—64
Lenin V. I. Proletaarinen vallankumous ja luopio Kautsky, osa 37, ss. 235—338
Lenin V. I. Selostus Kansankomissaarien neuvoston ulko- ja sisäpolitiikasta, osa 38, s. 1
Lenin V. I. Selostus työtätekevien kasakoitten I yleisvenäläisessä edustajakokouksessa 1. maaliskuuta 1920, osa 40, ss. 166—187
Lenin V. I. Selostus tasavallan ulkoisesta ja sisäisestä tilanteesta VKP(b):n Moskovan konferenssissa 12. heinäkuuta 1919, osa 39, 85—89
Lenin V. I. III internationaalin tehtävistä (Roman Macdonald III:ta internationaalista), osa 39, ss. 90—109
Lenin V. I. Keskustelu Afganistanin erikoissuurlähettilään Muhammed Vali-khanin kanssa 14. lokakuuta 1919, osa 39, s. 227
Lenin V. I. Proletariaatin diktatuurista, osa 39, ss. 259—268
Lenin V. I. Talouselämä ja politiikka proletariaatin diktatuurin kaudella, osa 39, ss. 271—282
Lenin V. I. "Vasemmistolaisuus" lastentautina kommunismissa, osa 41, ss. 1—104
Lenin V. I. Kirje Englannin työläisille, osa 41, ss. 124—128
Lenin V. I. Keskustelu japanilaisen hra Nakahiran, Osaka Asahi-lehden kirjeenvaihtajan kanssa, osa 41 ss. 129—131
Lenin V. I. Keskustelu japanilaisen kirjeenvaihtajan K. Fusen, Osaka Manitin ja Tokyo Nini-nitin edustajan kanssa, osa 41, ss. 132—134
Lenin V. I. Teesit kommunistisen internationaalin II kongressiin, osa 41, ss. 159—212
Lenin V. I. Selostus kansainvälisestä tilanteesta ja kommunistisen internationaalin perustehtävistä 19. heinäkuuta, osa 41, ss. 215—235

MUITA LÄHDETEOKSIA

Airapetjan M. E., Deborin G. A.
Etapy vnešnei politiki SSSR, M. 1961
(Neuvostoliiton ulkopolitiikan vaiheita)

Ahtanzjan A. A.
Lenin i sovetskaja diplomatija, M. 1963 str. 7—25
(Lenin ja neuvostodiplomatia)

Bahov A. S.
Na zare sovetskoi diplomatii, M. 1966
(Neuvostodiplomatian sarastaessa)

Bontš-Brujevitš V.
Na bojevyh postah fevraljskoi i oktjabrskoi revoljutsii, 1931, str. 259
(Helmikuun ja lokakuun vallankumousten taisteluasemissa)

"Velikij vožd" Sb. nod red. N. A. Semaško, izd-vo Komissii pomoštši detjam pri Prezidiume Mossoveta, M. 1924, str. 87

Williams A. R.
O Lenine i Oktjabrskoi revoljutsii, M. 1960, s. 190
(Leninistä ja lokakuun vallankumouksesta)

Vladimir Iljitš Lenin. Biografija (Elämäkerta) M. 1963

Vnešnjaja Politika SSSR. 1917—1944. Sbornik dokumentov, t. II 1921—1924 M. 1944
(Neuvostoliiton ulkopolitiikka 1917—1944. Asiakirjakokoelma)

Vnešnjaja torgovlja SSSR 1918—1940. Statistitšeski obzor. Vneštorgizdat, M. 1960
(Neuvostoliiton ulkomaankauppa 1918—1940. Tilastollinen katsaus)

Vospominanija o Vladimire Iljitše Lenine, t. 2, M. 1957
(Muistelmia Vladimir Iljitš Leninistä)

Vorovski V. V.
Staji i materialy po voprosam vnešnei politiki M. 1959
(Artikkeleita ja aineistoja ulkopoliittisista kysymyksistä)

Vygodski S. J.
V. I. Lenin — rukovoditel vnešnei politiki Sovetskogo gosudarstva, M. 1960
(Lenin — neuvostovaltion ulkopolitiikan johtaja)

Vygodski S. J.
U istokov sovetskogo gosudarstva, M. 1965
(Neuvostovaltion lähteillä)

Godovoi ottšjot NKID za 1923 ko II sjezdy Sovetov, M. NKID, 1924
(Nl:n ulkoministeriön vuosikatsaus neuvostojen II edustajakokoukselle vuodelta 1923)

Green G.
Zabytyi vrag, M. 1958
(Unohdettu vihollinen)

Gorohov I.., Zamjatin L., Zemskov I.
Tšitšerin — diplomat leninskoi školi, M. 1966
(Tšitšerin — leniniläisen koulun diplomaatti)

Daniševski K., Kamenev S.
Vospominajia o Lenine, Lenin i graždanskaja voina. Sb. I, M. 1934
(Muistelmia Leninistä. Lenin ja kansalaissota)

Dekrety Sovetskoi vlasti, M. 1957, t. I, dokum. No 14
(Neuvostovallan asetuksia)

Desjat let sovetskoi diplomatii (akty i dokumenty), M. 1927
(Kymmenen vuotta neuvostodiplomatiaa / toimenpiteitä ja asiakirjoja)

Dva mesjatsa raboty V. I. Lenina (iz hroniki žizni i dejatelnosti) janvar—fevral 1921, M. 1934
(Kaksi kuukautta V. I. Leninin työtä)

Dokumenty velikoi proletarskoi revoljutsii, str. 246
(Suuren proletaarisen vallankumouksen asiakirjoja)

Dokumenty vnešnei politiki SSSR
(Neuvostoliiton ulkopoliittisia asiokirjoja), M. tt. I — 1959, II — 1959, IV — 1960, V — 1961, VI — 1962

Zalkind I. A.
NKID v semnadtsatom godu. Mezdunarodnaja žizn 10/1927 str. 12—20
(Ulkoasiain kansankomissariaatti vuonna seitsemäntoista)
Zarnitski S., Sergejev A.
Tšitšerin, M. 1967
Istoritšeski arhiv, 1958 No 5, str. 146
Istorija vnešnei politiki SSSR, I, 1966
(Neuvostoliiton ulkopolitiikan historia)
Irošnikov M. P.
Iz istorii organizatsii Narodnovo komissariata inostrannyh del. V žurnale Istorija SSSR, 1/1964, str. 107
(Ulkoasiain kansankomissariaatin perustamisen historiasta)
Irošnikov M. P.
Sozdanije sovetskogo tsentralnogo apparata, M. 1966
(Neuvostovallan keskuskoneiston luominen)
Kemal M.
Putj novoi Turtsii, 1914—1927, t. III, M. 1934
(Uuden Turkin tie)
Kommunistitšeskaja partija Sovetskogo Sojuza v rezoljutsijah i rešenijah sjezdov, konferentsii i plenumov ZK, I, Gospolitizdat, M. 1963
(Neuvostoliiton kommunistinen puolue edustajakokousten, konferenssien ja keskuskomitean täysistuntojen päätöslauselmissa ja päätöksissä)
Kentorovitš B.
Organizatsionnoje razvitije MID. Ž. Mezdunarodnaja žizn 15(133)/1922 ss. 51—55
(Ulkoministeriön organisatorinen kehitys)
Krupskaja N. K.
O Lenine. Sbornik statej. M. 1960
(Leninistä. Artikkelikokoelma)
Leninskije idei živut i pobeždajut. Sb. statej. M. 1961, str. 185
(Leniniläiset ajatukset elävät ja voittavat. Artikkelikokoelma)
Leninski sbornik XXXVI
(Lenin-kokoomateos)
Ljubimov N. N., Ehrlich A. N.: Genuezskaja konferentsija (vospomin. utšastn.)

(Genovan konferenssi, osanottajien muistelmia) M. 1963
Materialy XXII sjezda KPSS, M. 1961
(NKP:n XXII edustajakokouksen aineistoa)
Materialy Genuezskoi konferentsii (polnyi stenografitseski ottšot) M. 1922
(Genovan konferenssin aineistoja (täydellinen pikakirjoitusselostus)).
Marx K., i Engels F.
Sotsinenija, 2. izd. t. 4
(teokset)
Marx K., i Engels F.
Izbrannyje proizvedenija v dvuh tomax, tom II, M. 1955
(Valitut teokset, kahtena osana)
Mirnyje peregovory v Brest—Litovske, t. I
(Brest—Litovskin rauhanneuvottelut)
Mirnoje sosuštšestvovanije — leninskii kurs vnešnei politiki Sovetskogo Sojuza, M. 1962
(Rauhallinen rinnakkainolo — Neuvostoliiton ulkopolitiikan leniniläinen suuntaus)
Mints I. I.
Istorija diplomatii, t. II M. 1945
(Diplomatian historia)
Pijašev P.
Vorovski, M. 1959
Protokoly Tsentralnogo Komiteta RSDRP(b), M. 1959
(VSDTP(b):n keskuskomitean pöytäkirjat)
Protokoly Tsentralnogo Komiteta RSDRP(b) s avgusta 1917 po fevral 1918, M. 1958
(VSDTP(b):n keskuskomitean pöytäkirjat elokuusta 1917 helmikuuhun 1918)
50 let sovetskoi vnešnei torgovli, M. 1967
(50 vuotta Neuvostoliiton ulkomaankauppaa)
Rubinstein N. L.
Rossija i kapitalistitseskije gosudarstva v gody perehoda ot voiny k miry (1921—1922), M. 1948
(Venäjä ja kapitalistiset valtiot sodasta rauhaan siirtymisen vuosina /1921—1922/)
Seradski Josef
Polskije gody Lenina, M. 1963
(Leninin Puolan vuodet)

Solovjov J. A.
Vospominanije diplomata, M. 1969
(Diplomaatin muistelmat)
Sobranije Uzakonenii rabotsego i Krestjanskogo pravitelstva (SU) No 78 1918
(Työläis- ja talonpoikaishallituksen asetuskokoelma)
Sobranije Uzakonenii 8 ijunja (15 maja) 1918, No 39
(Asetuskokoelma 8. kesäkuuta (15. toukokuuta) 1918)
Sojedinjonnije staty Ameriki. Slovar-spravtsnik, Gospolitizdat, 1960
(Amerikan Yhdysvallat. Tietosanakirja)
Tretii Vserossiiskii sjezd Sovetov rabotših, soldatskih i krestjanskih deputatov, Petrograd 1918, t. 26
(Työläis-, sotilas- ja talonpoikaisedustajain kolmas yleisvenäläinen edustajakokous)
Truš M. I.
Vnešnepolititšeskaja dejatelnost V. I. Lenina. 1917—1920. M. 1963
(V. I. Leninin ulkopoliittinen toiminta 1917—1920)
Truš M. I.
Vnešnepolititšeskaja dejatelnost V. I. Lenina, 1921—1923, M. 1967
(V. I. Leninin ulkopoliittinen toiminta. 1921—1923)
Furajev V. K.
Sovetsko-amerikanskoje otsnošenije. M. 1964
(Neuvostoliittolais-amerikkalainen suhde)
Heizman V. M.
Sovetskii Sojuz, razoruženije, mir. Sobytija i fakty. 1917—1962. M. 1962
(Neuvostoliitto, aseistariisunta, rauha. Tapahtumia ja faktoja)
Heifits A. N.
Sovetskaja diplomatija i narody Vostoka. 1921—1927. M. 1968
(Neuvostodiplomatia ja idän kansat 1921—1927)
Hvostov V. M.
40 let borby za mir, M. 1958
(40 vuotta rauhantaistelua)
Tsentralnyi gosudarstvennyi arhiv Oktjabrskoi revoljutsii
f. 413, op. I, jed. hr. 28. 1. 36 ob.

(Lokakuun vallankumouksen valtiollinen keskusarkisto)
Tšitšerin G. V.
Staji i retši po voprosam meždunarodnoi politiki, M. 1961
(Artikkeleja ja puheita kansainvälisen politiikan kysymyksistä)
Shaw A.
Zapadnije demokratii i meždunarodnije problemy, Oslo 1955
(Läntiset demokratiat ja kansainväliset ongelmat)
Stein B. J.
V. I. Lenin i Genuezskaja konferentsija 1922 goda. Vestnik MGU, serija istoritseskih nauk, 2/1960
(V. I. Lenin ja vuoden 1922 Genovan konferenssi)
Stein B. J.
Genuezskaja konferentsija, M. 1922
(Genovan konferenssi)
Šumjatski B. Z.
Na bojevom postu sovetskoi diplomatii, M. 1960
(Neuvostodiplomatian taisteluasemissa)
Vestnik ZIK, SNK i STO SSSR, 1923, 10 str. 177—180
(Toimeenpanevan keskuskomitean, kansankomissaarien neuvoston ja NI:n työ- ja puolustusneuvoston viesti)
Vestnik Moskovskogo Universiteta. Serija istorits. nauk. 2/1960
(Moskovan yliopiston julkaisu, historian sarja)
Voprosy istorii KPSS, 3/1960 str. 157, 4/1962, str. 152; 10/1963
(NKP:n historian kysymyksiä)
Voprosy istorii M. 7/1967, s. 23
(Historian kysymyksiä)
Izvestija VZIK, 17. heinäkuuta 1968
Kommunist, 11/1964, str. 60
Novaja žizn, 28. 10. 1918
Novoje vremja, 11/1962, str. 6—17
Proletarskaja revoljutsija, 10/1922, str. 60
Rovesnik, 4/1967, str. 2
Pravda, 10. 11. 1917; 24. 11. 1917; 5. 11. 1922; 22. 4. 1922; 18. 3. 1961; 21. 10. 1962; 16. 8. 1965; 24. 4. 1968.
Izvestija, 16. 4. 1924 ja 14. 5. 1922.

KATSAUS V. I. LENININ ULKOPOLIITTISEEN TOIMINTAAN

Vuosi 1917

7—8. marraskuuta — Lokakuun sosialistinen vallankumous, joka merkitsi uuden aikakauden alkua ihmiskunnan historiassa.

8—9. marraskuuta — Lenin kirjoittaa rauhaa, maata ja Venäjän työläis- ja talonpoikaishallituksen — kansankomissaarien neuvoston — perustamista koskevien asetusten luonnokset, osallistuu työläis- ja sotilasedustajain II yleisvenäläisen edustajakokouksen työhön ja pitää puheenvuorot rauhasta ja maasta. Edustajakokous hyväksyy asetuksen rauhasta, asetuksen maasta ja päätöksen työläis- ja talonpoikaishallituksen perustamisesta sekä nimittää kansankomissaarien neuvoston jäsenet ja sen johtajaksi Leninin.

15. marraskuuta — Lenin allekirjoittaa Venäjän kansojen oikeuksien julistuksen.

22. marraskuuta — Lenin osallistuu rintamalta saapuneitten edustajien neuvonpitoon, jossa hän kuuntelee N. V. Krylenkon selostuksen toimenpiteistä, joihin kansankomissaarien neuvosto oli ryhtynyt välirauhan solmimiseksi Saksan kanssa.

marraskuun puolivälin jälkeen Lenin allekirjoittaa kansankomissaarien neuvoston saksankielisen vetoomuksen saksalaisille sotilaille. Siinä näitä kehotetaan tukemaan Neuvosto-Venäjän työtätekevien taistelua välittömän demokraattisen rauhan ja sosialismin puolesta.

3. joulukuuta Lenin allekirjoittaa kansankomissaarien neuvoston vetoomuksen "Kaikille Venäjän ja idän työtätekeville islaminuskoisille".

10. joulukuuta Lenin toimii puheenjohtajana kansankomissaarien neuvoston istunnossa, jossa käsitellään kysymyksiä: Saksan kanssa välirauhasta ja rauhasta käytäviin neuvotteluihin osallistuvan valtuuskunnan kokoonpanosta; ohjeista rauhanneuvottelujen käymiseksi.

28. joulukuuta Lenin ottaa vastaan kreivi Mirbachin, joka johti Saksan valtuuskuntaa sen osallistuessa Pietarissa perustetun sekakomission työhön ratkaistaessa kysymystä siviilivankien ja invalidien vaihdosta ja sovittaessa toimenpiteistä taloudellisten ja kulttuurisuhteitten palauttamisesta välirauhan tehneitten maitten välille. Lenin keskustelee Mirbachin kanssa rauhankonferenssin siirtämisestä Brest-Litovskista Tukholmaan tai johonkin muuhun puolueettoman maan kaupunkiin.

30. joulukuuta Lenin toimii puheenjohtajana kansankomissaarien neuvoston istunnossa, jossa käsitellään Suomen hallituksen neuvostohallitukselle osoittamaa viestiä, jossa Venäjää pyydetään tunnustamaan Suomen itsenäisyys, sekä rauhanvaltuuskunnan selostusta Brest-Litovskin konferenssissa.

31. joulukuuta ja 1918 tammikuun 1. päivän vastaisena yönä Lenin toimii puheenjohtajana kansankomissaarien neuvoston istunnossa. Tällöin Suomen hallitusvaltuuskunnan jäsenet — pääministeri Svinhufvud, senaattori Enckell ja Suomen Pietarissa toimineen edustajiston neuvonan-

taja K. Idman pyytävät päästä hänen puheilleen. Lenin poistuu muutamiksi minuuteiksi istunnosta, luovuttaa pääministeri Svinhufvudille kansankomissaarien neuvoston asetuksen Suomen valtiollisen riippumattomuuden tunnustamisesta ja keskustelee valtuuskunnan jäsenten kanssa.

joulukuussa Lenin keskustelee useita kertoja amerikkalaisen Punaisen Ristin johtajan eversti Robinsin kanssa venäläis-amerikkalaisista suhteista Saksan kanssa käytyjen välirauhan- ja rauhanneuvottelujen johdosta.

Vuosi 1918

Tammikuun alussa Lenin kirjoittaa "Työtätekevien ja riistetyn kansan oikeuksien julistuksen", josta tuli Neuvosto-Venäjän ensimmäisen perustuslain pohja.

14. tammikuuta Lenin keskustelee diplomaattiedustajien Francisin (USA), Noulensin (Ranska), Spolaikovićin (Serbia), Destren (Belgia) jne. kanssa.

16. tammikuuta Lenin keskustelee Ukrainan toimeenpanevan keskuskomitean valtuuskunnan kanssa ennen sen lähtöä Brest-Litovskiin.

20. tammikuuta Lenin toimii kansankomissaarien neuvoston puheenjohtajana istunnossa, jossa käsitellään selontekoa Brest-Litovskin rauhanneuvottelujen kulusta. Lenin kirjoittaa teesit annektoivan erillisrauhan välittömästä solmimisesta.

1. helmikuuta Lenin puhuu VSDTP(b):n keskuskomitean istunnossa rauhan solmimista Saksan kanssa koskevista kysymyksistä.

helmikuun 18. ja 19. päivän välisenä yönä — Lenin lähettää kansankomissaarien neuvoston nimissä Saksan hallitukselle radiosähkeen, jossa esitetään vastalause saksalaisten joukkojen hyökkäyksen johdosta ja ilmoitetaan neuvostohallituksen suostuvan allekirjoittamaan rauhan Saksan hallituksen ehdoilla.

1. maaliskuuta — Lenin ottaa vastaan englantilaisen diplomaatin Lockhartin ja keskustelee hänen kanssaan Saksan kanssa käytävien rauhanneuvottelujen kulusta.

4. maaliskuuta — Lenin allekirjoittaa kansankomissaarien neuvoston ilmoituksen siitä, että 3. maaliskuuta klo 17.00 Neuvosto-Venäjän valtuuskunta allekirjoitti rauhansopimuksen Saksan kanssa ja että se oli osoitettu neuvostojen IV ylimääräisen yleisvenäläisen edustajakokouksen ratifioitavaksi 17. maaliskuuta.

7. maaliskuuta — Lenin esittää keskuskomitean poliittisen toimintakertomuksen VKP(b):n VII edustajakokouksessa. Rinnan muiden kysymysten kanssa siinä käsitellään ulkopoliittisia kysymyksiä.

7—8. maaliskuuta — Lenin tekee muistiinpanoja VKP(b):n VII edustajakokouksessa kuulluista sotaa ja rauhaa koskeneista puheenvuoroista.

8. maaliskuuta mennessä — Lenin kirjoittaa luonnoksen VKP(b):n VII edustajakokouksen päätöslauselmaksi sodasta ja rauhasta.

8. maaliskuuta — Lenin esittää puolueen VII edustajakokouksessa loppupuheenvuoron sotaa ja rauhaa koskeneesta selonteosta.

14. maaliskuuta — Lenin pitää neuvostojen IV ylimääräisessä yleisvenäläisessä edustajakokouksessa alustuksen Saksan kanssa tehdyn rauhansopimuksen ratifioinnista.

15. maaliskuuta Lenin pitää loppupuheenvuoron rauhansopimuksen ratifiointia koskeneesta selonteosta neuvostojen IV ylimääräisessä yleisvenäläisessä edustajakokouksessa.

huhtikuun 17. päivän jälkeen Lenin tekee korjauksia ulkoasiain kansankomissariaatin radiosähkeen tekstiin, jossa esitetään vastalause Romanian pääministerille Romanian suorittaman Bessarabian valtauksen johdosta.

7. toukokuuta Lenin ottaa vastaan englantilaisen diplomaatin R. Lockhartin.

11. toukokuuta Lenin ottaa vastaan amerikkalaisen Punaisen Ristin johtajan Raymond Robinsin ennen tämän lähtöä Neuvosto-Venäjältä USA:han.

14. toukokuuta Lenin pitää alustuksen ulkopolitiikasta yleisvenäläisen toimeenpanevan keskuskomitean ja Moskovan neuvoston yhdistetyssä istunnossa.

27. kesäkuuta Lenin pitää nykytilannetta koskevan alustuksen Moskovan kaupungin ammattiliittojen ja tehdaskomiteoitten IV konferenssissa. Alustuksessaan Lenin valaisee kansainvälisen politiikan kysymyksiä.

29. kesäkuuta Lenin kirjoittaa G. V. Tšitšerinille kirjeen neuvottelun kutsumisesta koolle käsittelemään eräitä kysymyksiä, mm. kysymystä suurlähettiläitten toimivallan laajuuden määrittelemisestä.

6. heinäkuuta Lenin ja Sverdlov käyvät Saksan suurlähetystössä vasemmistolaisten eserrien surmattua Saksan suurlähettilään Mirbachin Deneznyin poikkikadulla (nyk. ul. Vesnina, 5).

19. syyskuuta Lenin johtaa kansankomissaarien neuvoston istuntoa, jossa käsitellään Saksan kanssa 27.

elokuuta 1918 tehdyn finanssisopimuksen toteuttamista.

3. lokakuuta Lenin kirjoittaa kirjeen yleisvenäläisen toimeenpanevan keskuskomitean, Moskovan neuvoston sekä tehdaskomiteoitten ja ammattiliittojen edustajien yhteiselle neuvottelukokoukselle Saksan poliittisen kriisin johdosta.

13. lokakuuta Lenin allekirjoittaa yleisvenäläisen toimeenpanevan keskuskomitean päätöksen Brest-Litovskin sopimuksen mitätöinnistä.

joulukuun jälkipuolella Lenin keskustelee amerikkalaisen lehtimiehen R. Minorin ja englantilaisen lehtimiehen Ph. Pricen ym. kanssa.

Vuosi 1919

21. tammikuuta Lenin kirjoittaa kirjeen Euroopan ja Amerikan työläisille.

5. helmikuuta Lenin antaa haastattelun porvarillisen ranskalaisen Temps-lehden kirjeenvaihtajalle Louis Nadotille.

14. helmikuuta Lenin keskustelee englantilaisen lehtimiehen Arthur Ransomen kanssa neuvostojen kansainvälisestä merkityksestä ja muista kysymyksistä.

maaliskuun alussa Lenin osallistuu neuvotteluihin William Bullitin kanssa, joka on saapunut Moskovaan esittämään USA:n presidentin Wilsonin laatimat ja Ison-Britannian pääministerin Lloyd Georgen hyväksymät ehdotukset Venäjän sotatoimien lopettamista koskevien ehtojen suhteen.

8—12. maaliskuuta Lenin ottaa vastaan William Bullitin ja keskustelee hänen kanssaan USA:n ja Ententemaiden hallitusten ehdotuksista.

18. maaliskuuta Lenin esittää keskuskomitean poliittisen toimintakertomuksen VKP(b):n VIII edustajakokouksessa.

22. maaliskuuta Lenin lähettää VKP(b):n VIII edustajakokouksen nimissä tervehdyssähkeen 21. maaliskuuta 1919 perustetun Unkarin neuvostotasavallan hallitukselle.

3. huhtikuuta Lenin pitää selostuksen neuvostotasavallan ulkoisesta ja sisäisestä tilanteesta työläis- ja puna-armeijalaisedustajien Moskovan neuvoston täysistunnon erikoisistunnossa.

27. toukokuuta Lenin lähettää yhdessä M. I. Kalininin kanssa viestin Afganistanin kuninkaalle Amanullahkhanille vastauksena tämän kirjeeseen Neuvostoliiton kansojen ja afganistanilaisten ystävällisistä suhteista. Lenin kirjoittaa artikkelin "Tervehdys Unkarin työläisille".

toukokuussa Lenin laatii keskuskomitealle toimintaohjelmaluonnoksen Venäjän, Ukrainan, Latvian, Eestin, Liettuan ja Valkovenäjän neuvostotasavaltojen sotilaallisesta yhtenäisyydestä ja liitosta.

18. kesäkuuta Lenin muistuttaa Bela Kunille osoittamassaan sähkeessä välttämättömyydestä olla erityisen varovainen neuvoteltaessa Entenen kanssa välirauhasta tai rauhasta.

12. heinäkuuta Lenin pitää alustuksen tasavallan sisäisestä ja ulkoisesta tilanteesta VKP(b):n Moskovan kaupunkikonferenssissa.

20. heinäkuuta Lenin kirjoittaa "Vastauksen amerikkalaisen lehtimiehen kysymyksiin".

23. syyskuuta Lenin kirjoittaa kirjeen "Amerikan työläisille".

5. lokakuuta Lenin laatii vastaukset amerikkalaisen The Chicago Daily News-lehden kirjeenvaihtajan N. Lewinin kysymyksiin.

myöh. 13. lokakuuta Lenin tutustuu Venäjälle tutkimuksia suorittamaan saapuneen amerikkalaisen lehtimiehen Ayrin suosituksiin.

14. lokakuuta Lenin ottaa klo 19.00 työhuoneessaan vastaan Afganistanin erikoislähetystön, jota johtaa suurlähettiläs Muhammed Vali-khan. Puoli tuntia kestäneen keskustelun aikana suurlähettiläs luovutti Leninille Afganistanin emiirin kirjeen.

27. marraskuuta Lenin lähettää kirjeen Afganistanin emiirille vastauksena tämän kirjeeseen, jonka oli luovuttanut erikoissuurlähettiläs Muhammed Vali-khan, molempien valtioitten ystävällisistä suhteista.

5. joulukuuta Lenin pitää alustuksen yleisvenäläisen toimeenpanevan keskuskomitean ja kansankomissaarien neuvoston toiminnasta neuvostojen VII yleisvenäläisessä edustajakokouksessa, joka oli omistettu sisä- ja ulkopolitiikalle.

Vuosi 1920

10. tammikuuta Lenin osallistuu VKP(b):n keskuskomitean poliittisen toimikunnan istuntoon, jossa muitten kysymysten ohella käsitellään kysymystä välirauhasta Latvian porvarillisen tasavallan **kanssa.**

13. tammikuuta Lenin osallistuu VKP(b):n keskuskomitean poliittisen toimikunnan istuntoon, jossa käsitellään kysymyksiä välirauhasta Latvian ja Eestin kanssa.

18. helmikuuta Lenin laatii vastaukset amerikkalaisen New York Evening Journalin ja englantilaisen Daily Expressin kirjeenvaihtajien kysymyksiin.

21. helmikuuta Lenin keskustelee amerikkalaisen The World-lehden kirjeenvaihtajan Lincoln Ayrin kanssa.

aikaisintaan 23. helmikuuta Lenin antaa haastattelun New York Heraldin kirjeenvaihtajalle.

1. maaliskuuta Lenin puhuu työtätekevien kasakoitten I yleisvenäläisessä edustajakokouksessa, jossa hän esittää arvion puna-armeijan sotilaallisista voitoista ja luonnehtii neuvostotasavallan kansainvälistä ja sisäistä asemaa.

29. maaliskuuta Lenin avaa VKP(b):n keskuskomitean toimeksiantamana VKP(b):n IX edustajakokouksen alkupuheenvuorolla ja esittää VKP(b):n poliittisen toimintakertomuksen ulko- ja sisäpolitiikan kysymyksistä.

31. toukokuuta Lenin keskustelee S. M. Kirovin kanssa, joka on nimitetty Venäjän sosialistisen federatiivisen neuvostotasavallan poliittiseksi edustajaksi menševikkien vallassa olevaan Gruusiaan, ja antaa hänelle ohjeita.

1. kesäkuuta Lenin laatii luonnoksen kansallisuus- ja siirtomaakysymyksiä koskevista teeseistä Kominternin II kongressille.

4. kesäkuuta Lenin ottaa vastaan japanilaisen Osaka Mainitin ja Tokyo Niti-Nitin kirjeenvaihtajan Fusen.

5. kesäkuuta Lenin kirjoittaa "Alkuperäisluonnoksen kansallisuus- ja siirtomaakysymyksiä koskevista teeseistä" Kominternin II kongressille.

ennen 24. kesäkuuta Lenin antaa haastattelun The Manchester Guardianin erikoiskirjeenvaihtajalle.

16. heinäkuuta Lenin osallistuu VKP(b):n keskuskomitean istuntoon, jossa mm. käsitellään kysymystä Englantiin lähetettävästä valtuuskunnasta ja vastauksesta Curzonin noottiin.
Lenin kirjoittaa päätösluonnoksen Curzonin nootin suhteen, joka oli keskuskomitean täysistunnon käsiteltävänä 16. heinäkuuta 1920.

26. heinäkuuta Lenin esittää kansallisuus- ja siirtomaa-asiain komission toimintakertomuksen Kominternin II kongressissa.

5. elokuuta Lenin osallistuu VKP(b):n keskuskomitean täysistuntoon, jossa käsitellään kansainvälisen politiikan kysymyksiä: Englantia ja Puolaa, Saksan kanssa käytäviä neuvotteluja; Latvian ja Suomen kanssa käytävien neuvottelujen sujumista; ulkomaalaisten työläisten muuttoa Neuvosto-Venäjälle.

10. elokuuta Lenin osallistuu VKP(b):n keskuskomitean poliittisen toimikunnan täysistuntoon, jossa muitten ohessa käsitellään kysymyksiä diplomaattisten edustajien ja ulkomaankaupan kansankomissariaatin edustajien välisistä suhteista ulkomailla.

13. elokuuta Lenin osallistuu VKP(b):n keskuskomitean poliittisen toimikunnan istuntoon, jossa käsitellään kysymyksiä Kaukoidän tasavallasta, Puolan kanssa käytävistä rauhanneuvotteluista jne.

22. syyskuuta Lenin esittää puolueen keskuskomitean poliittisen toimintakertomuksen VKP(b):n IX yleisvenäläisessä konferenssissa.

23. syyskuuta — Lenin osallistuu VKP(b):n keskuskomitean täysistuntoon, jossa rinnan muiden kanssa käsitellään kysymyksiä Puolan kanssa käytävien rauhanneuvottelujen luonteesta.
Lenin kirjoittaa ulkoasiain kansankomissaarille kirjelipun: "T. Tšitšerin! Tässä on maksimiraja. Hyväksytty keskuskomiteassa. Se on toistettava täsmällisesti."

viimeistään 23. syyskuuta — Lenin tekee korjauksia ja täydennyksiä yleisvenäläisen toimeenpanevan keskuskomitean alkuperäiseen julkilausumaluonnokseen Puolalle esitettävistä rauhantarjouksista.

syyskuun alkupuolella — Lenin keskustelee englantilaisen kirjailijan H. G. Wellsin kanssa.

26. lokakuuta — Lenin toimii puheenjohtajana kansankomissaarien neuvoston istunnossa, jossa käsitellään kysymystä Saksan ja Ruotsin kanssa solmituista sopimuksista.

6. marraskuuta — Lenin puhuu työläis-, talonpoikais- ja punaarmeijalaisedustajain Moskovan neuvoston, VKP(b):n Moskovan komitean ja ammattiliittojen Moskovan kaupunkineuvoston lokakuun vallankumouksen 3. vuosipäivälle omistetussa juhlaistunnossa. Puheessaan hän esittää arvion neuvostovaltion ulkopoliittisesta toiminnasta.

6. joulukuuta — Lenin puhuu VKP(b):n Moskovan järjestön aktiivien kokouksessa toimiluvista.

7. joulukuuta — Lenin osallistuu VKP(b):n keskuskomitean istuntoon, jossa käsitellään kansainvälisen politiikan kysymyksiä: Turkin kanssa solmittua sopimusta, ja Persian kanssa solmittavan sopimuksen perusteita.

22. joulukuuta Lenin esittää alustuksen kansankomissaarien neuvoston toiminnasta neuvostojen VIII yleisvenäläisessä edustajakokouksessa. Lenin puhuu neuvostohallituksen ulko- ja sisäpoliittisista kysymyksistä neuvostojen VIII yleisvenäläisen edustajakokouksen VKP(b):n ryhmän istunnossa.

Vuosi 1921

12. tammikuuta Lenin osallistuu VKP(b):n keskuskomitean täysistunnon työhön. Täysistunnossa hyväksytään keskuskomitean täysistunnossa 4. 1. 1921 perustetun komission loppulausunto Kaukoidän tasavallasta.
Lenin keskustelee amerikkalaisen lehtinaisen Louisa Bryantin, John Reedin lesken kanssa ja kirjoittaa hänelle todistuksen Keski-Aasiaan suuntautuvaa matkaa varten.

26. tammikuuta Lenin johtaa VKP(b):n keskuskomitean täysistunnon työtä. Istunnossa käsitellään mm. kysymystä kauppasopimuksen solmimisesta Englannin kanssa ja päätetään asia myönteisesti.

27. tammikuuta Lenin keskustelee amerikkalaisen Maailman teollisuustyöläiset-järjestön sihteerin D. Hardyn, Saksassa olevien sotavankien asioita hoitavan neuvostohallituksen edustajan V. L. Koppin ja ulkomaankaupan kansankomissaarin L. B. Krasinin kanssa.

5. helmikuuta Lenin osallistuu VKP(b):n keskuskomitean poliittisen toimikunnan istuntoon, jossa käsitellään kysymyksiä öljytoimiluvista, kansallisuusasiain kansankomissaarista ym.

6. helmikuuta Lenin puhuu valmisvaateteollisuuden työläisten IV yleisvenäläisessä edustajakokouksessa

kansainvälisestä tilanteesta ja ammatillisen liikkeen tehtävistä.

9. helmikuuta Lenin keskustelee intialaisen kommunistin M. Royn kanssa, joka kertoo Lähi-idän maissa vallitsevasta tilanteesta sekä Keski-Aasiassa ja Intiassa vallitsevista työolosuhteista.

11. helmikuuta Lenin keskustelee L. B. Krasinin kanssa öljytoimilupia koskevista kysymyksistä ja neuvotteluista Englannin kanssa.

25. helmikuuta Lenin osallistuu VKP(b):n keskuskomitean täysistunnon työhön. Esillä ovat mm. kysymykset Neuvosto-Venäjän ja Afganistanin välisistä suhteista, armeijan demobiloinnista jne.

26. helmikuuta Lenin ottaa vastaan Turkin valtuuskunnan ja keskustelee sen kanssa Turkin ja Neuvosto-Venäjän välillä solmittavasta sopimuksesta.

28. helmikuuta Lenin puhuu työläis- ja talonpoikaisedustajain Moskovan neuvoston istunnossa neuvostotasavallan kansainvälisestä ja sisäisestä tilanteesta.

16. maaliskuuta Lenin osallistuu VKP(b):n keskuskomitean täysistuntoon, jossa käsitellään kysymystä lähetystön lähettämisestä Puolaan vaihtamaan sotavankeja ja allekirjoittamaan rauhansopimus Puolan kanssa.

28. maaliskuuta ja sitä seuraavana yönä Lenin osallistuu VKP(b):n keskuskomitean istuntoon, jossa käsitellään hänen luonnostoon toimilupasopimusten perusperiaatteista.

8. huhtikuuta Lenin osallistuu VKP:n(b):n keskuskomitean poliittisen toimikunnan istuntoon, jossa käsitellään kysymystä ranskalais-venäläisen kaupallisen toimiston perustamisesta sekä armeijan demobilisointia.

11. huhtikuuta Lenin allekirjoittaa VSFNT:n kansankomissaarien neuvoston päätöksen "Toimenpiteistä, jotka liittyvät VSFNT:n ja Ison-Britannian välisen kauppasopimuksen allekirjoittamiseen".

4. toukokuuta Lenin osallistuu VKP(b):n keskuskomitean poliittisen toimikunnan istuntoon, jossa käsitellään ulkopoliittisia kysymyksiä, mm. suunnitelmaa ulkoasiain kansankomissaarin ja diplomaattikuriirien välisistä suhteista.

10. toukokuuta Lenin toimii puheenjohtajana kansankomissaarien neuvoston istunnossa, jossa käsitellään kysymyksiä elintarvikkeitten ja teollisuustuotteitten ostamisesta ulkomailta.

7. kesäkuuta Lenin kirjoittaa G. V. Tšitšerinille kirjeen toimilupa- ja kauppasopimusten solmimisesta saksalaisten firmojen kanssa ja pyytää alkamaan neuvottelut Latvian porvarillisen hallituksen kanssa kenttäoikeuteen saatettujen latvialaisten työläisten — Latvian kommunistisen puolueen keskuskomitean jäsenten vaihtamisesta.
Lenin kirjoittaa N. P. Gorbunoville kirjeen välttämättömyydestä ottaa yhteys Tšitšeriniin ja nopeuttaa senaattori Francelle myönnettävän maahantuloviisumin ratkaisua.

16. kesäkuuta Lenin puhuu uudesta talouspolitiikasta III yleisvenäläisen elintarvikeneuvottelun istunnossa.

19. kesäkuuta Lenin pyytää sihteeriä välittämään kirjeen VKP(b):n keskuskomitean poliittisen toimikunnan jäsenille ja ulkomaankaupan kansankomissariaattiin amerikkalaisten osuustoimintamiesten kanssa tehtävän sopimuksen luonnoksesta.

20. kesäkuuta ja 2. heinäkuuta välillä — Lenin kirjoittaa sähkeluonnoksen Neuvosto-Venäjän Lontoossa olevalle kauppavaltuuskunnalle kesäkuun puolivälissä L. B. Krasinin ja englantilaisen teollisuus- ja finanssimiehen L. Urquhartin välillä alkaneitten neuvottelujen johdosta.

22. kesäkuuta — Lenin johtaa työ- ja puolustusneuvoston istuntoa, jossa käsitellään kysymystä amerikkalaisten teollisesta emigraatiosta ja hyväksyttiin asiaa koskeva päätös.

2. heinäkuuta — Lenin osallistuu VKP(b):n keskuskomitean poliittisen toimikunnan istuntoon, jossa käsitellään kysymystä L. Urquhartin firmalle myönnettävistä toimiluvista.

6. heinäkuuta — Lenin osallistuu Kominternin III kongressin komission istuntoon, jossa laaditaan teesit Kominternin taktiikasta, ja puhuu Tšekkoslovakian kysymyksestä.

15. heinäkuuta — Lenin ottaa vastaan amerikkalaisen senaattorin Joseph Francen.

16. heinäkuuta — Lenin osallistuu VKP(b):n keskuskomitean poliittisen toimikunnan istuntoon, jossa käsitellään kysymystä poliittisen edustajan nimittämisestä Berliiniin.

25. heinäkuuta — Lenin kirjoittaa kirjeen V. A. Smoljaninoville ja pyytää nopeuttamaan Englannista Venäjälle toimitettavien elintarvikkeitten lähettämistä koskevan kysymyksen ratkaisua.

8. elokuuta — Lenin osallistuu VKP(b):n keskuskomitean aamuiseen täysistuntoon, jossa käsitellään kysymystä Romaniaan suhtautumisesta.

11. elokuuta — Lenin lähettää sähkeen USA:han "Teknistä apua Venäjälle" -seuralle.

27. elokuuta Lenin allekirjoittaa kansankomissaarien neuvoston konvention postiyhteyksien järjestämisestä Neuvosto-Venäjän ja Suomen välille.

21. syyskuuta Lenin osallistuu VKP(b):n keskuskomitean poliittisen toimikunnan istuntoon, jossa käsitellään mm. Puolan kysymystä.

22. syyskuuta Lenin laatii luonnoksen Venäjälle saapuvien amerikkalaisten työläisten velvoituksista ja kirjoittaa kirjeen V. V. Kuibyševille.
Lenin kirjoittaa kirjeen väliaikaisen Berliinin komission jäsenille rajatilausten luovuttamisesta Gidrotorfille ja vaatii siinä niiden "täyttämistä erityisen täsmällisesti, jotta kaikki olisi 1. 2. 1922 mennessä valmiina Berliinissä ja ehdottomasti 1. 3. 1922 mennessä kaikki olisi Moskovassa".

17. lokakuuta Lenin osallistuu VKP(b):n keskuskomitean poliittisen toimikunnan istuntoon, jossa käsiteltiin ja hyväksyttiin hänen laatimansa luonnos poliittisen toimikunnan päätöksestä perustaa erityinen toimilupakomissio.

19. lokakuuta Lenin kirjoittaa V. M. Mihailoville kirjeen, jossa hän esittää luonnoksen VKP(b):n keskuskomitean päätökseksi Rutgersin ryhmän kanssa tehtävästä sopimuksesta.

20. lokakuuta Lenin osallistuu VKP(b):n keskuskomitean poliittisen toimikunnan istuntoon, jossa hän ehdottaa sopimusta S. Rutgersin ryhmän kanssa.

22. lokakuuta Lenin kirjoittaa sähkeen B. S. Stomonjakoville Berliiniin, jotta Kaširskajan sähkövoimalaitokselle toimitettavat materiaalit lähetettäisiin aikataulun mukaisesti.
Lenin osallistuu VKP(b):n keskuskomitean poliittisen toimikunnan istuntoon, jossa käsi-

tellään VSFNT:n edustajan nimittämistä Kanadaan.
Lenin ottaa vastaan amerikkalaisen lääke- ja kemiallisten valmisteitten yhtymän edustajan A. J. Hammerin ym.

24. lokakuuta Lenin allekirjoittaa työ- ja puolustusneuvoston amerikkalaisten työläisten organisaatioryhmän kanssa tekemän sopimuksen.

27. lokakuuta Lenin antaa haastattelun englantilaisten sanomalehtien Observerin ja Manchester Guardianin kirjeenvaihtajalle Farbmanille.

3. marraskuuta Lenin kirjoittaa englanninkielisen kirjeen Armand Hammerille. Hän ilmaisee siinä kiitollisuutensa Neuvosto-Venäjän työläisille toimitetusta viljasta ja pahoittelee sitä, ettei hänellä ole tilaisuutta tavata Hammeria ennen tämän lähtöä.

5. marraskuuta Lenin ottaa vastaan Mongolian kansantasavallan lähetystön.

24. marraskuuta Lenin osallistuu VKP(b):n keskuskomitean poliittisen toimikunnan istuntoon, jossa ilmoittaa toimilupakomitean kokoonpanon ja osallistuu keskusteluun ulkomaisista lähetystöistä.

26. marraskuuta Lenin allekirjoittaa työ- ja puolustusneuvoston ja amerikkalaisten työläisten organisaatioryhmän välillä solmitun (venäjän- ja englanninkielisen) sopimuksen Nadeždinskin tehtaan ja eräitten Kuzbassin tuotantolaitosten käytöstä.

27. marraskuuta Lenin keskustelee USA:n porvarillisen työläisfarmaripuolueen edustajan P. P. Christensenin kanssa.

28. marraskuuta Lenin ottaa vastaan toistamiseen P. P. Christensenin.

3. joulukuuta Lenin ottaa vastaan amerikkalaisen lehtinaisen Bessie Beattyn tämän pyynnöstä.

17—23. joulukuuta Lenin laatii luonnoksen selonteoksi "Tasavallan sisä- ja ulkopolitiikasta" neuvostojen IX yleisvenäläiseen edustajakokoukseen.

23. joulukuuta Lenin esittää neuvostojen IX yleisvenäläisessä edustajakokouksessa yleisvenäläisen toimeenpanevan keskuskomitean ja kansankomissaarien neuvoston selonteon "Tasavallan sisä- ja ulkopolitiikasta".

28. joulukuuta Lenin osallistuu VKP(b):n keskuskomitean täysistuntoon, jossa käsitellään mm. kysymystä Persian suhteen noudatettavasta politiikasta.

Vuosi 1922

9. tammikuuta Lenin sanelee puhelinsähkeen M. M. Litvinoville, jolle hän suosittelee neuvottelun järjestämistä lainan saamiseksi Norjalta Neuvosto-Venäjälle.

9—12. tammikuuta Lenin kirjoittaa luonnoksen poliittisen toimikunnan uutta talouspolitiikkaa koskevaksi toimintaohjeeksi.

12. tammikuuta Lenin lähettää sähkeen L. B. Krasinille Lontooseen ja pyytää tätä vaikean elintarviketilanteen vuoksi kahden päivän sisällä ilmoittamaan: "ensiksikin — paljonko on ostettu viljaa; toiseksi — paljonko on lähetetty, millä laivoilla ja mihin satamiin; kolmanneksi — paljonko ja milloin lähetetään lähiaikoina; neljänneksi — suunnitelma viidentoista miljoonan puudan ostamista koskevan velvollisuuden täyttämisestä".

14. tammikuuta Lenin lähettää Lontoossa, Berliinissä, Tukholmassa, Prahassa, Varsovassa, Helsingissä ja Roomassa toimiville VSFNT:n kauppaedustustoille salamerkkisähkeen, jossa hän määrää tarkoin noudattamaan A. M. Ležavan sähkettä joulukuun 24. päivältä maahantuotavien tarvikkeitten pilaantumattomuudesta.

19. tammikuuta Lenin ehdottaa J. V. Stalinille lähettämässään kirjeessä, että L. B. Krasinille lähetettäisiin sähke 15 milj. puudan viljaerän ostamisesta ulkomailta.

23. tammikuuta Lenin lähettää V. M. Molotoville poliittisen toimikunnan jäsenille tarkoitetun kirjeen (kopiot A. D. Tsjurupalle ja A. M. Ležavalle), jossa on VKP(b):n poliittisen toimikunnan päätösluonnos Steinbergin toimiluvasta.
Lenin sanelee puhelimitse kirjeen A. M. Ležavalle, P. A. Bogdanoville ja V. M. Molotoville poliittisen toimikunnan jäseniä varten siitä, että Essenissä toimivalle Friedrich Kruppin yhtymälle myönnettäisiin toimilupa — 50 000 desjatiinaa maata.

26. tammikuuta Lenin lähettää G. V. Tšitšerinille kirjeen, jossa hän pyytää lähettämään itselleen Italian pääministerin Bonomin 13. tammikuuta 1922 lähettämän viestin virallisen, julkaistun tekstin.
Lenin kirjoittaa kirjeen G. V. Tšitšerinille pyytäen lähettämään Tšitšerinin nimelle osoitetun Sun Jat-senin kirjeen elokuun 28. päivältä 1921.

27. tammikuuta yleisvenäläisen toimeenpanevan keskuskomitean IX kokoonpanon ylimääräinen istunto vahvistaa Leninin neuvostovaltuuskunnan puheenjohtajaksi Genovan konferenssiin.

1. helmikuuta Lenin kirjoittaa toimintaohjeluonnoksen Genovan valtuuskunnan varapuheenjohtajalle ja kaikille jäsenille.

2. helmikuuta Lenin kirjoittaa M. M. Litvinoville (tai G. V. Tšitšerinille) kirjeen, jossa esittää vastausluonnoksen eversti F. R. MacDonaldille, joka erään suuren englantilaisen pankin apulaisjohtajana oli saapunut Neuvosto-Venäjälle ja kääntynyt kirjeitse Leninin puoleen. Hän oli kiinnostunut metsä- ja maataloustoimiluvista, rautateitten erillisten osien käytöstä ja vetureitten korjauksista.

myöhemmin

3. helmikuuta Lenin tutustuu M. M. Litvinovin kirjeeseen Genovan konferenssia koskevista kysymyksistä otsikkona "Valtuuskunnan taktiikasta ja myönnytysten rajoista".

4. helmikuuta Lenin kirjoittaa VKP(b):n keskuskomitean poliittisen toimikunnan päätösluonnoksen Genovan konferenssin johdosta.

6. helmikuuta Lenin laatii VKP(b):n keskuskomitean toimintaohjeluonnoksen Genovan konferenssiin osallistuvalle neuvostovaltuuskunnalle.

7. helmikuuta Lenin kirjoittaa kirjeen G. V. Tšitšerinille tähdentäen periaatteellisen ja joustavan politiikan välttämättömyyttä Genovan konferenssissa.

9. helmikuuta Lenin lähettää tervehdyssähkeen venäläis-amerikkalaisen teollisuuskorporaation edustajalle Hilmanille.

21. helmikuuta Lenin kirjoittaa kirjeen N. P. Gorbunoville I. K. Mihailovin komission kansantalouden korkeimmalle neuvostolle ja Gosplanille epätyydyttävistä Urquhartille toimiluvalla luovutettavien alueitten tutkimista koskevista päätelmistä.

24. helmikuuta Lenin laatii VKP(b):n keskuskomitean päätösluonnoksen neuvostovaltuuskunnan tehtävistä ja taktiikasta Genovassa.

27. helmikuuta Lenin tutustuu ulkomaisten kapitalistien kanssa käytyjä neuvotteluja koskevaan tiedonantoon, joka on lähetetty hänelle hänen pyynnöstään 13. helmikuuta 1922. Tiedonanto kertoo neuvotteluja käydyn 96 kapitalististen ryhmien yrittäjän ja edustajan kanssa.

28. helmikuuta Lenin tutustuu Saksassa toimivan kaupallisen edustajan B. S. Stomonjakovin kirjeeseen, jossa tämä Leninin pyynnöstä esittää luettelon niistä toimilupa- ja vuokrasopimuksista, jotka ovat VSFNT:n kaupallisen edustuston välityksellä menneet Saksaan.
Lenin kirjoittaa kirjeen N. P. Gorbunoville pyytäen tätä laatimaan valmiiksi englantilaisen Russangloles Limited yhtymän kanssa tehtävän sopimuksen perusmääritelmät, Severolesin ja hollantilaisen Alcius & Co yhtymän välisen sopimuksen perusmääritelmät siitä, että yhdessä Severolesin kanssa perustetaan osakeyhtiöt Russangloles ja Russhollandles päämääränä puuteollisuuden kehittäminen Arkangelin alueella ja lähipiireissä.

5. maaliskuuta Lenin kirjoittaa VKP(b):n keskuskomitean poliittisen toimikunnan jäsenille kirjeen, jossa hän arvostelee G. J. Sokolnikovin ulkomaankauppaa koskevia ehdotuksia.

6. maaliskuuta Lenin puhuu metallityöläisten yleisvenäläisen edustajakokouksen kommunistiryhmän istunnossa neuvostotasavallan kansainvälisestä ja sisäisestä tilanteesta.

10. maaliskuuta L. B. Krasinille osoittamassaan kirjeessä Lenin pyytää laatimaan lyhyen yhteenvedon ulkomaankaupan kehityksen taktisista tulok-

sista viimeisimmiltä kuukausilta voidakseen käyttää niitä VKP(b):n keskuskomitean poliittisessa toimintakertomuksessa puolueen XI edustajakokoukselle.

11. maaliskuuta Lenin lähettää ohjekirjeen sekayhtiöitä koskevien asiain komission puheenjohtajalle G. J. Sokolnikoville ja ehdottaa tätä "kokoamaan ja keskittämään itselleen yksityiskohtaiset aineistot kaikista neuvotteluista, joita käydään niin Venäjällä kuin ulkomaillakin (toimilupaneuvotteluja lukuunottamatta), sekä kaikista sekayhtymistä, luottolaitoksista ja osakeyhtiöistä. Lenin lähettää kirjeen Gosplanin toimilupakomitean puheenjohtajalle G. M. Kržižanovskille ja toteaa siinä: "Gosplanin toimilupakomitea velvoitetaan kokoamaan ja keskittämään itselleen yksityiskohtaiset aineistot kaikista toimilupaneuvotteluista ja VSFNT:n toimilupa-asioista ulkomaisten kapitalistien kanssa sekä Venäjällä että ulkomailla."

20. maaliskuuta Lenin keskustelee L. B. Krasinin kanssa ulkomaan kaupan kansankomissariaatin työstä ja poliittisen toimikunnan antamista ohjeista ulkomaankaupan monopolia koskevassa kysymyksessä.

21. maaliskuuta Lenin kirjoittaa M. I. Frumkinille kirjeen välttämättömyydestä noudattaa tiukasti VKP(b):n keskuskomitean poliittisen toimikunnan ulkomaankaupan monopolia koskevia ohjeita.

23. maaliskuuta Lenin kirjoittaa kirjeen VKP(b):n keskuskomitean täysistunnolle ja esittää siinä luonnoksen keskuskomitean poliittisesta toimintakertomuksesta VKP(b):n XI edustajakokoukselle.

25. maaliskuuta Lenin kirjoittaa julkilausuman Genovan konferenssiin osallistuvan neuvostovaltuuskunnan puheenjohtajan valtuuksien siirtämisestä G. V. Tšitšerinille.

27. maaliskuuta Lenin pitää VKP(b):n XI edustajakokouksen avajaisistunnossa puheen, jossa hän valaisee kansainvälistä tilannetta ja alkanutta Genovan konferenssia koskevia kysymyksiä.

13. huhtikuuta Lenin osallistuu VKP(b):n keskuskomitean poliittisen toimikunnan istuntoon, jossa käsitellään kysymyksiä Genovan konferenssista ja puna-armeijan supistamisesta.

Aiemmin 14. huhtikuuta Lenin antaa haastattelun New York Heraldin kirjeenvaihtajalle Genovan konferenssista.

20. huhtikuuta Lenin osallistuu VKP(b):n keskuskomitean poliittisen toimikunnan istuntoon, jossa käsitellään Genovan konferenssia ym. kysymyksiä.

24. huhtikuuta Lenin tekee korjauksia VKP(b):n keskuskomitean poliittisen toimikunnan ohjeita Genovan konferenssiin osallistuvalle neuvostovaltuuskunnalle sisältävään sähkeluonnokseen.

27. huhtikuuta Lenin osallistuu VKP(b):n keskuskomitean poliittisen toimikunnan istuntoon, jossa käsitellään Genovan konferenssia.

4. toukokuuta Lenin osallistuu VKP(b):n keskuskomitean poliittisen toimikunnan istuntoon, jossa ovat esillä Genovan konferenssia koskevat kysymykset.

9. toukokuuta Lenin esittää VKP(b):n keskuskomitean poliittiselle toimikunnalle G. V. Tšitšerinille Genovaan lähetettävän ohjesähkeen luonnoksen Neuvosto-Venäjän ja Saksan välillä sol-

mitun Rapallon sopimuksen ja sen tulevan ratifioinnin johdosta.

11. toukokuuta Lenin kirjoittaa kirjeen amerikkalaiselle yrittäjälle A. Hammerille toivottaen menestystä hänelle Uralin asbestimalmiesiintymien hyväksikäyttöä koskevan toimiluvan hankkimisen johdosta. Lenin asettuu keskuskomitean poliittisen toimikunnan jäsenten mielipidettä tiedusteltaessa kannattamaan ehdotusta, että ARA:n (amerikkalaisen avustusjärjestön) kanssa tehtyä sopimusta jatkettaisiin 1. tammikuuta 1923 asti.

15—16. toukokuuta Lenin laatii yleisvenäläisen toimeenpanevan keskuskomitean päätösluonnoksen Genovan konferenssissa olevan valtuuskunnan toimintaselostuksen johdosta.

18. toukokuuta Lenin osallistuu VKP(b):n keskuskomitean poliittisen toimikunnan istuntoon, jossa käsitellään Genovan konferenssia.

aiemmin 20. toukokuuta Lenin tutustuu A. M. Ležavan kirjeeseen vetureitten ostosta ulkomailta.

11. heinäkuuta Lenin keskustelee J. V. Stalinin kanssa VKP(b):n keskuskomitean työstä ja Haagin konferenssista.

21. elokuuta Lenin keskustelee L. B. Krasinin kanssa ennen tämän lähtöä Berliiniin solmimaan sopimusta englantilaiselle teollisuusmiehelle L. Urquhartille myönnettävistä toimiluvista.

30. elokuuta Lenin keskustelee J. V. Stalinin kanssa neuvostotasavallan kansainvälisestä asemasta.

14. syyskuuta VKP(b):n keskuskomitean poliittisen toimikunnan istunnossa käsitellään Leninin ehdotusta siitä, että tutkittaisiin mahdollisuuksia solmia taloudelliset yhteydet amerikkalaisiin liikemiespiireihin ja muita kysymyksiä.

19. syyskuuta Lenin kirjoittaa kirjeen V. A. Smoljaninoville pyytäen tätä kokoamaan häntä varten VKP(b):n keskuskomitean ja poliittisen toimikunnan, kansankomissaarien neuvoston ja työ- ja puolustusneuvoston istuntojen pöytäkirjat sekä tiedottamaan hänelle säännöllisesti amerikkalaisten teollisuusmiesten kanssa öljytoimiluvista käytävien keskustelujen kulkua.

5. lokakuuta Lenin osallistuu VKP(b):n keskuskomitean täysistuntoon ja asettuu vastustamaan L. Urquhartin kanssa tehdyn alustavan toimilupasopimuksen vahvistamista.

6. lokakuuta Lenin allekirjoittaa kansankomissaarien neuvoston asetuksen L. Urquhartin kanssa tehdyn alustavan L. B. Krasinin 9. syyskuuta 1922 Berliinissä allekirjoittaman toimilupasopimuksen hylkäämisestä.

13. lokakuuta Lenin täydentää VKP(b):n keskuskomitealle osoitettua kirjettä ulkomaankaupan monopolista ja lähettää sen J. V. Stalinille.

16. lokakuuta Lenin keskustelee M. I. Frumkinin kanssa ja antaa ulkomaankaupan kansankomissariaatille määräyksen esittää kuukausittain kansankomissaarien neuvostolle taulukot ulkomaankaupan kansankomissariaatin kauppavaihdosta ja tuloista.

17. lokakuuta Lenin toimii puheenjohtajana kansankomissaarien neuvoston istunnossa, jossa käsitellään kysymyksiä Otto Wolfin konsernin johtaman saksalaisten firmojen yhtymän kanssa solmittavista sopimuksista.

18. lokakuuta Lenin kirjoittaa J. V. Stalinille kirjeen, joka on osoitettu VKP(b):n keskuskomitean poliit-

tisen toimikunnan jäsenille Otto Wolfin johtaman yhtymän kanssa tehtävistä sopimuksista.

19. lokakuuta Lenin keskustelee VSFNT:n Saksassa toimivan kaupallisen edustajan B. S. Stomonjakovin kanssa ulkomaankaupan monopolista ja antaa hänelle tehtäväksi laatia tätä kysymystä koskevan teesiluonnoksen käsiteltyään asiaa muitten, valtion monopolin heikentämistä vastustavien työntekijöitten kanssa.

20. lokakuuta Lenin kirjoittaa kirjeen Neuvosto-Venäjän ystävien seuralle Amerikkaan sekä kirjeen Teknistä apua Neuvosto-Venäjälle -seuralle.

24. lokakuuta Lenin keskustelee M. I. Frumkinin kanssa ulkomaankaupan kansankomissariaatin työstä ja B. S. Stomonjakovin kanssa ulkomaankaupan monopolia koskevista teeseistä. Lenin on kirjeenvaihdossa G. V. Tšitšerinin kanssa neuvostotasavallan toimilupapolitiikkaa koskevista kysymyksistä.

27. lokakuuta Lenin kirjoittaa vastaukset englantilaisten lehtien Observerin ja Manchester Guardianin kirjeenvaihtajan M. Farbmanin esittämiin kysymyksiin.

27. lokakuuta ja 5. marraskuuta välillä Lenin kirjoittaa alkuperäisen variantin vastauksesta englantilaisen Manchester Guardianin kirjeenvaihtajan A. Ransomen esittämiin kysymyksiin.

31. lokakuuta Lenin pitää yleisvenäläisen toimeenpanevan keskuskomitean IX kokoonpanon IV istunnossa puheen, jossa hän tervehtii punaarmeijaa Vladivostokin valtauksen ja viimeisimmän Neuvosto-Venäjän yhteydessä olevan tasavallan koko alueen interventeistä puhdistamisen johdosta.

Lenin kirjoittaa kirjeen G. V. Tšitšerinille ja

kaikille VKP(b):n poliittisen toimikunnan jäsenille VSFNT:n hallituksen Entente-valloille Lausannen konferenssin johdosta lähetettävän nootin luonnoksen.

2. marraskuuta Lenin osallistuu VKP(b):n keskuskomitean poliittisen toimikunnan istuntoon, jossa käsitellään Lausannen konferenssiin osallistuvalle neuvostovaltuuskunnalle annettavan toimintaohjelman luonnosta ja Englannin, Ranskan ja Italian hallituksille osoitettavan, Kaukoidän tasavaltaa koskevan nootin luonnosta.

3. marraskuuta Lenin ottaa vastaan englantilaisen Manchester Guardianin kirjeenvaihtajan A. Ransomen.

8. marraskuuta jälkeen Lenin tutustuu V. V. Vorovskin Roomasta 6. marraskuuta 1922 lähettämään sähkeeseen Italiassa olevan Neuvosto-Venäjän kaupallisen edustuston taktiikasta edustuston jouduttua italialaisten fasistien hyökkäyksen kohteeksi.

9. marraskuuta Lenin osallistuu VKP(b):n keskuskomitean poliittisen toimikunnan istuntoon, jossa käsitellään Japanin suorittamaan Sahalinin miehitykseen liittyviä kysymyksiä.

13. marraskuuta Lenin pitää saksaksi alustuksen "Viisi vuotta Venäjän vallankumouksesta ja maailmanvallankumouksen näkymät" Kominternin IV kongressin aamuistunnossa.
Lenin kirjoittaa luonnoksen VKP(b):n keskuskomitean poliittisen toimikunnan päätökseksi supistaa puna-armeijan mieslukua.

16. marraskuuta Lenin osallistuu VKP(b):n keskuskomitean poliittisen toimikunnan istuntoon, jossa käsitellään puna-armeijan miesluvun supistamista.

21. marraskuuta Lenin toimii puheenjohtajana kansankomissaarien neuvoston istunnossa ja asettuu kannattamaan G. V. Tšitšerinin ehdotusta siitä, että VSFNT:n Italiassa oleva poliittinen edustaja V. V. Vorovski liitettäisiin mukaan Lausannen konferenssiin osallistuvaan valtuuskuntaan.

22. marraskuuta Lenin ottaa vastaan ARA:n Venäjällä toimineen ja nyt USA:han matkustavan edustajan eversti W. Huskelin ja pyytää tätä välittämään Amerikan kansalle kiitokset Venäjän nälkäänäkevien alueitten väestölle annetusta avusta.

23. marraskuuta Lenin osallistuu VKP(b):n keskuskomitean poliittisen toimikunnan istuntoon, jossa käsitellään Moskovan aseistariisuntakonferenssia, johon osallistuvat VSFNT, Puola, Eesti, Suomi, Latvia ja Liettua.

24. marraskuuta Lenin toimii puheenjohtajana työ- ja puolustusneuvoston istunnossa, jossa käsitellään kysymystä kansantalouden korkeimman neuvoston sopimuksesta venäläis-amerikkalaisen teollisuusyhtymän kanssa, ym.

29. marraskuuta Lenin keskustelee V. A. Avanesovin kanssa kansankomissaarien neuvoston ulkomaisten kaupallisten edustustojen tarkastuskomission työstä, ulkomaankaupan monopolista ja VKP(b):n keskuskomitean edessä olevasta istunnosta.

2. joulukuuta Lenin lähettää kirjeen kansainvälistä työläisten apua Neuvosto-Venäjän nälkäänäkeville järjestävän ulkomaisen komitean pääsihteerille W. Münzenbergille käsitellen tämän järjestön toimintaa.

5. joulukuuta Lenin keskustelee Tšekkoslovakian ammattiliittojen Profinternin II kongressiin osallistuvien edustajien I. Hansin, Chamostan, I. Franekin, Richterin, ja Haperin Tšekkoslovakian ammatillisesta liikkeestä, kanssa.

8. joulukuuta Lenin ilmoittaa puhelimitse L. A. Fotijevalle kannattavansa keskuskomitean poliittisen toimikunnan Lausannen konferenssissa olevalle neuvostovaltuuskunnalle lähetettävän sähkeen luonnosta Mustan meren valtioiden Mustan meren laivaliikenteen turvallisuuden takaamista koskevan konferenssin koollekutsumista koskevan julkilausuman suhteen.

13. joulukuuta Lenin sanelee kirjeen ulkomaankaupan monopolista J. V. Stalinille VKP(b):n keskuskomitean täysistuntoa varten.

14. joulukuuta Lenin keskustelee kansankomissaarien neuvoston VSFNT:n ulkomaisten kaupallisten edustustojen toiminnan tarkastuskomission edustajan J. M. Jaroslavskin kanssa.

Vuosi 1923

1. tammikuuta Lenin sanelee artikkelin "Päiväkirjan sivuja".

4. tammikuuta Lenin sanelee lisäyksen "Kirjeeseen edustajakokoukselle" (joulukuun 24. päivältä 1922 olevaan käsikirjoitukseen) ja ensimmäisen osan artikkelista "Osuustoiminnasta".

viimeistään 9. tammikuuta Lenin sanelee luonnoksen artikkeliin "Mitä tehdä Rabkrinille?"

9. tammikuuta Lenin sanelee artikkelin "Mitä tehdä Rabkrinille?" (artikkelin alkuperäinen variantti "Miten uudistaa Rabkrin?")

11. tammikuuta — VKP(b):n keskuskomitean poliittinen toimikunta määrää Leninin laatimaan keskuskomitean poliittisen toimintakertomuksen puolueen XII edustajakokoukselle.

16—17. tammikuuta — Lenin sanelee artikkelin "Meidän vallankumouksestamme (N. Suhanovin muistiinpanojen johdosta)."

2. helmikuuta — Lenin sanelee alun artikkeliin "Parempi vähemmän mutta parempaa".
Lenin antaa N. K. Krupskajan tehtäväksi hankkia hänelle A. E. Hodorovin teoksen "Maailmanlaajuinen imperialismi ja Kiina (taloustieteellinen tutkimuskoe)" ja M. P. Pavlovitšin teoksen "Neuvosto-Venäjä ja imperialistinen Japani".

2. maaliskuuta — Lenin saa päätökseen artikkelinsa "Parempi vähän mutta paremmin".

17. huhtikuuta — Alkaa VKP(b):n XII edustajakokous, joka kuulee Leninin tervehdyksen.

6. heinäkuuta — Sosialististen neuvostotasavaltojen liiton toimeenpaneva keskuskomitea muodostaa Sosialistisen neuvostotasavaltojen liiton hallituksen — kansankomissaarien neuvoston, jonka johtoon tulee Lenin.

elo—joulukuu — Lenin antaa määräyksen lähettää hänelle säännöllisesti luettelot uusista kirjoista.

24. tammikuuta 1924 — Leninin terveydentila huononee yllättäen jyrkästi.

SISÄLTÖ

Johdanto 5
Ensimmäinen luku: NEUVOSTOLIITON ULKOPOLITIIKAN LÄHTEILLÄ 9
Ajatus rauhallisesta rinnakkainolosta 15
Toinen luku: LOKAKUUN VOITOSTA BRESTIN RAUHAAN, Lenin ja taistelu imperialistisesta sodasta irrottautumiseksi (marraskuu 1917 — maaliskuu 1918) 19
Lenin Brestin kaudella 29
Leninin toiminta pikaisen rauhan solmimiseksi ... 37
Kolmas luku: LENIN JA ULKOASIAIN KANSANKOMISSARIAATIN PERUSTAMINEN 48
Neuvostoliiton ulkomaiset diplomaattiset edustustot 59
Leniniläisen koulun diplomaattien kasvatus 66
Neljäs luku: LENIN NEUVOSTOVALTION ULKOPOLITIIKAN JOHDOSSA ULKOMAISEN SOTILAALLISEN INTERVENTION JA KANSALAISSODAN KAUDELLA 73
Viides luku: TAISTELU RAUHAN JA RAUHALLISEN RINNAKKAINOLON PUOLESTA, Lenin kehittelee edelleen rauhallisen rinnakkainolon politiikan kysymyksiä 100
V. I. Lenin rauhallisen rinnakkainolon muodoista .. 106
Ensimmäiset kansainväliset sopimukset 113
Lenin ja itä 117
Veljellinen ystävyys Mongolian kansan kanssa 121
Ensimmäinen sopimus Neuvosto-Venäjän ja Iranin välillä 123
Ystävyyssopimus Afganistanin kanssa 124

Neuvostoliiton ja Turkin väliset suhteet 127
Kuudes luku: LENIN JA IDEOLOGINEN TAISTELU RAUHALLISEN RINNAKKAINOLON KAUDELLA 132
Lenin vallankumouksen vientiä koskevan teorian epämarxilaisesta luonteesta 149
Seitsemäs luku: NEUVOSTO-VENÄJÄ GENOVAN KONFERENSSISSA 1922, Lausannen ja Haagin konferenssit 154
Genovan konferenssiin valmistautuminen 156
Genovan konferenssissa 173
Haagin konferenssi 183
Lausannen konferenssi 186
Kahdeksas luku: ASEISTARIISUNTA — SOSIALISMIN IHANNE 191
Aseistariisunnan lähteillä 192
Kamppailu aseistariisunnan puolesta Genovan konferenssissa 196
Vuoden 1922 Moskovan aseistariisuntakonferenssi .. 200
Neuvostoliiton kamppailu yleisen ja täydellisen aseistariisunnan puolesta 204
Loppusanat 212
Lähdeteoksia 218
Leninin ulkopoliittisia kysymyksiä valaisevat pääteokset 218
Muita lähdeteoksia 222
Katsaus V. I. Leninin ulkopoliittiseen toimintaan 228
Vuosi 1917 228
Vuosi 1918 230
Vuosi 1919 233
Vuosi 1920 235
Vuosi 1921 239
Vuosi 1922 245
Vuosi 1923 256

Kansankulttuuri